

68 III (8-10)

Latvijas Satwersmes Sapulzes stenogramas

III. burtniza

1921.

Satwersmes Sapulzes isdewums

Krahjumā pee Ā. Gulbja, Rigā,
Suworowa eelā 14.

Latvijas Satversmes Sapulzes stenogramas

III. sēdijās 8. sēdē 18. februārī 1921. gadā.

(Atklahta plkst. 5.55 pēc pusdeenas).

Ļikums par metriskās sistēmas eewesšanu Latvijā treschā lasījumā. — Ļikums par ziwilstatwokla aktu registrāziju treschā lasījumā. — Ahrleetu ministru sīnojums par wina ahrleetu zetojumu un Latvijas de jure atīstīšanu. — Soציאל-דעמאקראטי interpellāzija par notikumeem Bolwos.

Prezidents J. Tschakste: Satversmes Sapulzes sēdē atklahta. Deenas kārtība šai sēdēi buhs sekosha: Treschā lasījumā likums par metriskās sistēmas eewesšanu Latvijā; tāpat treschā lasījumā likums par ziwilstatwokla aktu registrāziju; tad buhs wahrds ahrleetu ministrim; tad papildinājumi un pārgrosījumi pēc pagaidu waldības 1920. gada 20. aprīlī īsdoteem noteikumeem par eenahfuma nodokli; tad likums par administratīvām teesam un ewentuelas atbildes.

Jr eenahfufchi apfweikumi Satversmes Sapulzei no Ļlufšnes pagasta wispahrejās pilsonu sapulzes; no Walmeeras aprīnta padomes; no Tirsas draudses padomes un Breekulu draudses padomes.

Semneeku saweenības frakzija sīno, ka wina delegē Satversmes Sapulzes lozektu leetu īsmekleshanas komīsiā Kweescha weetā Wihgantu un zentralā sēmes eerihzības komīsiā Pauluka weetā Jansonu. Ķebildumu naw — peenemts. Tad ir eenahzīs pašnojums, kufsch stan tā:

„Ar scho pašnoju, ka es īstahjos no maigruntneeku saweenības frakzijas un eestahjos Latvijas darba partijas frakzijā. Satversmes Sapulzes lozeklis Wenewīzs.“

Jr eenahfufchi likumprojekti, kuri nododami atteezīgām komīsiām: Ļikumprojekts par eeslodfīto nodarbināšanu lihds ar teefleetu ministra paskaidrojumu — nododams juridiskai komīsijai. Ķebildumu naw. Par „pagaidu noteikumi par apgahdības ministrijai peeschīrtām fewīschlām teefībam“ otrā panta grofīšanu — nododams tīrdsneezības un ruhpneezības un finansu komīsiām. Tad pagaidu noteikumu projekts par ruhpneezības atjaunošanu — tīrdsneezības, ruhpneezības un finansu un budscheta komīsiām. Ķebildumu naw.

Wišpīrms nāhls likums par metriskās sistēmas eewesšanu Latvijā treschā lasījumā. Nēweens pahrlabojums pēc statuteem noteiktā laikā naw eefneegts. Ķs līschu tagad šchito likumu treschā lasījumā uš balsosšanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir par šchita likuma peenemšanu. Ķs luhdsu tagad pazeltees tos, kas ir pret šchita likuma peenemšanu. Naw. Kas atūras no balsosšanas. Naw. Tā tad šchīs likums ir treschā lasījumā weenbalsīgi peenemts.

Likums par zivilstahwokla aktu registraciju. Referents Rehmanis.

Jr eesneegts pahrlabojums pee 1. panta. Waj augsta sapulze wehlas, ka pahrlabojums nolasa? (Ja!). Es luhgschu sekretaru nolasiit.

Sekretars R. Jwanowš:

„Pee 1. panta wahrda „apstiprinat“ weeta list wahrdu „peenemt“. Eesneegts no juridiskās komiisijas.“

Presidentis J. Tšhakste: Neweens pee wahrda nepeeteizas, es luhgschu referentu.

Referents J. Rehmanis: No juridiskās komiisijas es usturu scho pahrlabojumu.

Presidentis J. Tšhakste: Juridiskā komiisija leet scho pahrlabojumu pati preeškā. Es lišschu winu us balsoschanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir pret wina peenemšchanu. Naw. Luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsoschanas. Naw. Schis pahrlabojums ir weenbalsigi peenemtš. Pee 2. panta.

Sekretars R. Jwanowš:

„2. panta wahrda „attauj“ weeta list „dod teesibu“.

Eesneeguschi R. Jrbe un Fr. Trafuns.“

Presidentis J. Tšhakste: Neweens pee wahrda nepeeteizas, es luhgschu referenta atsauksmi.

Referents J. Rehmanis: Juridiskā komiisija pabalsta scho pahrlabojumu.

Presidentis J. Tšhakste: Pahrlabojums ir: list wahrda „attauj“ weeta „dod teesibu“, kursch eesneegts no Jrbes un Trafuna un teet pabalstis no juridiskās komiisijas. Es lišschu winu us balsoschanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir pret scho pahrlabojumu. Naw. Luhdsu pazeltees, kas atturas no balsoschanas. Naw. Schis pahrlabojums weenbalsigi peenemtš. Pee 3. panta.

Sekretars R. Jwanowš:

„3. pantu peenemt šahdā redakzijā: „Lihds dšimtsjarastu nodalas atwehrschanai metrisās apleezibas par dšimšanas, miršanas un laulibas gadijumeem isdod garidsneeki: pehz scho nodalu atwehrschanas metrisās apleezibas isdod nodalas, waj garidsneeki pehz atteeziga gadijuma registreschanas weetas.“ Eesneegts no R. Jrbes un Fr. Trafuna.“

Sahlas ir eesneegts preekschlikums:

„Leekam preeškā 3. pantu strihpot — Latgales semneeku partijas frazijas wahrda W. Seil.“

Presidentis J. Tšhakste: Wahrds Jrbem.

R. Jrbe (krīstīgā nacionālā saweeniba): Augsti zeenitee Satwerfmes Sapulzes lozekli! Jau pagahjuschā reisē wispahrejās debatēs man nahzās aisrahdit, ka schis likums naw isaudsis no dšihwes prasibas, kura prasitu tahdu peepeschu fasteigtu zivilstahwokla aktu registraciju pahrmainu. Uri redsams, ka schis likums nedod garantiju, ka nahkoschā kahrtiba buhs labaka. Waram sagaidit tikai pretejo. Schini redakzijā, kahdā te winsch listis preeškā, pants naw nekahdā finā peenemams. Sche ir fazits, ka garidsneekem un konfesionalām eestahdem ir aisleegts isdot metrisās apleezibas; bet katrai beedribai ir teesibas isdot apleezibas par peederibu pee winaš un katrai konfesionalai eestahdei resp. garidsneekam buhs teesibas isdot apleezibas par wisu to, kas wina grahamatās rakstis. Jr zita leeta, waj schahdas sħmes nem ziwileestahdēs pretim waj nē. Par to sche wajadseja minet, waj eenest tahdu pahrgrosibu. Tā tā schis likums naw isaudsis no dšihwes un tautas

prasibam, tad usturu to pahrlabojumu, ka us preekschu buhtu atstahjama fakultatiwa registreschanas kahrtiba pehz katra wehleschanas — waj dsints-farastu nodala, waj pee atteeziga garidsneeka.

Presidents J. Eschakste: Wahrds Jr. Trafunam.

Jr. Trafunas (Latgales kristigo semneeku saweeniba): Mani fungi! Katram likumam war buht saws garas. Taisnibu fakot, ja likumdeweji isheet no ta redses stahwokka, ka likumam wajaga eewehrot tautu, tad tomehr katram likumam ir saws nodoms. Schim likumam ir tas garas, ka basnizu apspeest, bet mani fungi, nerunajot par scho garu, kahda juhs to likumu gribeet isdot, te jaruna par to, waj buhs praktiski eespehjams likumu iswest dsihwe, ka tas wajadfigs. Ra juhs redseet, schini likumprojekta ir aisleegts garidsneekeem un konfesionalam eestahdem isdot metriskas apleezibas. Es atgahdinaschu to, ko pagahjuscho reisi jau runaju un waizaschu, kahda zela juhs gribeet isdot dokumentus. Basnizkungam, garidsneekam juhs aisleedseet isdot metriskos dokumentus, bet t gad allaujeet pawaizat, kahda zela juhs winus isdoseet, ja scho likumu peenemfeet tahdu, kahds winsch te ir? Metrisku grahmatu jums rotas naw — tas ir basnizas rotas, pee tam — nesinu, ka tas ir Kursemē un Widsemē —, bet Latgalē wiau ir tikai weens eksemplars. Juhs wareet wehl isdot 10 likumu, bet basniza scho eksemplaru jums neatdos tapehz, ka tas ir basnizas ihpashums, tapehz, ka basniza bes schi original-dokumenta palist newar. Zitadi basnizai buhs nemta eespehja sinat, kas ir laulats un kas naw, kas ir kristits un kas nē; buhs nemta eespehja un teesiba laulat zilwekus, kuri pee basnizas greesisees. Sinams, walstij, kurai ir polizija rotas, kurai ir karaspehks rotas, ta ir eespehjama leeta. Ta war nosuhtit poliziju, ja ar to nepeeteef — war nosuhtit karaspehku. To wifu war isdarit. Bet, mani fungi, kahdi tam buhs panahkumi? Es jau reis to atgahdinaju, ka leelineeki raudsija to isdarit. Es negribetu peelaiht, ka Latwijas walsts pascha sahku mā gribetu nostahtees us leelineeku pamata un eet leelineeku zelus. Bet ja ari waldiba gribetu eet leelineeku zelus, tad es wehlreis safu, ka teem zeleem panahkumu nebuhs. Leelineeki Latgalē ar poliziju un karaspehku mehginaja atnemt draudsem tas grahmataš un wals draudsēs wineem stahjās pretim. Tur newajadseja suhtit nelahdus agitatorus ne us Rehsekni, ne us Daugawpili, ne us zitureeni, jo laudis paschi to leetu saprot. Ja mehš pateescham griham Latwijas walsti eewest kahrtibu, tad mums newajaga isdot tahdu likumu, pee kureem wajadsetu tahdus lihdselus leetot. Mehš runajam par demokratismu — es demokratismu saprotu zitadi. Mehš aisween suhdsamees par zarismu, bet zarisms sinamos gadijumos tomehr prata eeture sinamu peeklahjibu, sinamu mehru. Ja zara laika waldiba sinaja, ka tahds waj zitads rihfojums fazels nemeeru un nesapraschanu weenu eedsihwotaju dalā, tad zara laikos weza waldiba atkappas no ta rihfojuma, nogaidija, lihds radisees isdewigaks gadijums. Un Kreewijas walsts, ta, mani fungi, bij wairak nokahrtota, bij wairak nostiprinata, nekā muhsu walsts, nekā mehš paschlaif esam. Mehš esam tikai, tā fakot, dsihwes sahku mā un ar schahdeem pamatlikumeem, kuri aisslar tautas juhtas, kuri naw iswedami, ar tahdeem lihdselkeem mehš newaram fertees pee walsts isbuhwes un tapehz es pabalsu un leeku preekscha peenemt scho pantu tahda redatzija, kahdu mehš kopigi esam peenehmuschi. Tas buhtu ne tikai deht paschu lauschu apmeerinaschanas, bet tas buhtu paschas walsts, paschas tautas labā.

Prezidents J. Šķakste: Wahrds peeder Ralninam.

N. Ralninšch (sozialdemofrats): Ir jau teefa, ka schim likumam ir finams gars, bet winšch naw tahds, kas iseetu us, basnizas apspeeschanu, bet gan schis gars ir tahds, ka winšch iseet us to, lai walsti atkwabinatu no basnizas aibildneezibas. Ne wairaf, ne mafaf. Un fawadi ir, ka fatrreis, kad nahf runa par basnizas preefchrozibu atnemfchanu, tad no kristigas faweenibas, no Latgales kristigeem nahf arween un fafa, ka gribot apspeest basnizu, gribot apspeest tizigos. Tas naw teefa. Sche weenfahrschi teef atnemas garidsneefem walsts eerednu funzijas, jo tas, ka garidsneeti war isdot metrifkas apleezibas, nosihme, ka wini teef nostahditi par lihdsigeem ceredneem, notareem; par lihdsigeem daschadam zitam walsts eestahdem, kuras isdod ofizialas apleezibas. Un schis ofizialas apleezibas tad ir derigas wisas walsts eestahdes, gan teefas, gan zitās. Tas teefibas, kas peeder walstij paschai fa ziwilai un teefikai warai, tas walsts patur pate femin. Sizigo leetas walsts pilnigi neemafas. Gebildums, kuru zehla Trafuna kungs par metrifkam grahmatam, dibinas us kautkahdu pahpratumu un leef domat, ka naw faprasis weenfahrschi schi likuma 3. pants. Winšch fafa, ka to grahmatu buhschot tifa weens eksplars, kas atradischotees tifa pee garidsneefa, — fa tad warefchot isdot metrifkas apleezibas kahda zita eesthde. Leeta ta, ka schis pants nosafa, ka garidsneefem aiskeegts isdot metrifkas apleezibas par gadijumeem, kuri notikuschi pehz weetejas dsimtsfarakstu nodalas atwehrschanas, ta tad par teem gadijumeem, kuri notikuschi pehz schi likuma fpehta nahfchanas. Par agrateem gadijumeem wini war iswiltumus taifit no fawam grahmatam, turprelim pehz tam, kad atwehrtas dsimtsfarakstu nodalas, faprotams, ka fchahdas apleezibas garidsneefi newar isdot tapehz, ka turpmatais likuma pants nosafa, ka registret schoz gadijumus war weenigi dsimtsfarakstu nodala, ta tad weenigi ta ir fpehjiga isdot fchahdas apleezibas. Tapehz eebildumi, ka nebuhfchot eefpehjams pantu iswest dsihwe, atriht. Tas buhs eefpehjams, jo dsimtsfarakstu nodalas waris atwehrt kura katra pagasta. Ja pret scho punktu teef zelti eebildumi, tad tee teef zelti noluhfa — wehl arweem paturet basnizas kundfibu par walsti.

Prezidents J. Šķakste: Wahrds peeder Purgalam.

J. Purgals (kristiga nazionala faweeniba): Augsta fapulze! Pahrlabojums, kursch eenefts pee trescha panta, ir til fwarigs, ka gribot negribot pee wina japafawejas. Se naw runa par redakciju, kaut gan jafafa, ka schis pants nelainigi redigets: otra lasijuma teifts, ka garidsneefem naw brihw isdot metrifkas apleezibas pehz tam, kad tifs eewetas dsimtsfarakstu nodalas. Se ir isteifts titai aifleegums, bet naw isteifts tas, ka lihds fchahdu nodalu eewefchanai garidsneefu peenahfums ir tas apleezibas isdot. Se, fa redfams, no swana ir bijis pasrihpot, ka garidsneefem naw teefibas pehz tam, kad dsimtsfarakstu nodalas atwehrtas, isdot apleezibas. Pahrlabojums, kursch eenefts no Irbes un Trafuna kungeem, iseet newis us to, par to runaja mans preefchrunatajs, Ralnina kungs, kursch sazija, ka basniza gribot paturet fawu aibildneezibu par walsti, par to naw te runa — runa ir til par to, lai tiftu eewehrotas tas brihwibas, par furam fatrreis esam usstahjuschees, ka katram wajaga dot apfinas, pahrliezibas un tizibas brihwibu. Augstai fapulzei labpatifas, kad laulibas likumu peenehma, peeschkirt garidsneezibai teefibas isdarit laulibu. Laulafchana ir tahds afts, kursch peeschkir laulateem priwatas teefibas, kursch noslechdsams ar priwatee-

jistām sekam. Ja augstā šapulze grib buht konsekwenta, tad viņai nav eemesla nepeeschkirt tahdu pašu teesibu tagad, pee dsimtsstahwofla aktu registreschanas. Mehš gribam pašrihpot, ka muhsu tāutai ir jadod brihwiba pašchai ischkirt, waj wina wehlaš ziwillaulibu, waj basnizas laulibu. Mehš dewām tautai eespehsu iswehletees waj nu fakultatiwu ziwillaulibu, waj fakultatiwu basnizas laulibu, tas ir, tauta war greestees pee ziwilaktu registrazijas nodalās, waj ari pee garidsneeka. Tām laulibam, kas ir noslehgtas pee garidsneeka, ir tahdas paščas ziwilteesifstas sekas, tā tām, kas ir noslehgtas ziwilnodalās. Ja augstais namš peeschkibra garidsneekem tās teesibas, ka wini war laulaschanu isdarit ar ziwilteesifstām sekam, tad tas, ko te teiza Kalnina lungs, ka wineem wajaga nemt teesibas registret ziwilstahwofla aktus, naw nefas zits, tā garidsneeku teesibu fashchaurinaschana. Rapehž newar eewest fakultatiwu registreschanu? Kas grib, lai eet pee garidsneeka registretees, kas to newehlaš, lai neeet, lai eet us dsimts šarakstu nodalu. Bet juhs te gribeet peespeest, ka katram wajag eet us dsimtsšarakstu nodalu, winsch nedrihst iswehletees. Ta ir brihwibas ceroschoshchana, un newis tas, ka juhs ar scho gribeet nowehrst basnizas aishghdneezibu par walsti. Juhs to negribeet nofkaidrot, juhs tikai fapeet, ka basniza prafa aishbildneezibu. Wina to neprafa, wina tik grib, lai katram tizigam buhtu garantets, ka winsch war eet pee garidsneeka registret šawu ziwilstahwofli. Te eet runa par fakultatiwu registreschanu un ta ir jagarantē. Satwersmes šapulzei ar scho likumu ir jafaka, ka wina garantē katram brihwibu iswehletees, tahdu registraziju winsch grib. Registret dsimšanas, mirschanas un laulibas gadijumus tiklab pee garidsneekem, tā ari dsimtsšarakstu nodalās, ta teesiba jadod katram. Mehš loti labi sinam, ka ar scheem dsihwes gadijumeem tizigs latweetis faista wisadā sinā ari sawas religifstās juhtas. Mehš newaram teikt, ka weenalga. Naw weenalga, fur winsch pasino, ka zilweks ir dsimis. Winsch pasino to sawam garidsneekam, wina sirds pazilas, winsch grib ar šawu garidsneeku satiktees. Kamdehl juhs to tizigam gribeet leegt? (Sauzeens no sozialdemokrateem: „Lai eet!“). Juhs gribeet nobuhtit winu us nodalu. Tee ir tee eemesli. Schis religifstās juhtas juhs nedrihsteet aishkart un janodroschhina katram brihwiba eet swarigos dsihwes gadijumos tos registret tur, fur winsch wehlaš.

Presidents J. Šchakste: Wahrds Fr. Trafunam.

Fr. Trafunš (Latgales kristigo femneeku saweeniba): Mani kungi! Man leekas, ka mans oponents pawijam naw šapratis ne schi likuma garu, ne ari manu runu, jo kas sishmejas us schi likuma garu, tad wajag panemt to paragrafu un tur war redset, kahdā garā likums isdots. Schis treschais paragrafs rahda, kahdā garā schis likums isdots. Te ir skaidri fazits, ka pehž tam, kad tiks atlahlas dsimtsšarakstu nodalās, garidsneekam naw teesibas isdot dokumentus. Schini paragrafā naw fazits, ka dokumenteem, furus isdos garidsneeki, nebuhs walstifstas nosihmes un ka tikai teem dokumenteem, furus isdos dsimtsšarakstu nodalās, buhs walstifka nosihme. Garidsneekem buhs teesiba isdot dokumentus, kureem buhs nosihme tikai preeesch paščas basnizas. Es to šaprastu un tahdā likumā nebuhtu eewests tas gars — kahpt basnizai us kalla. Bet schini paragrafā tahda gara naw. Tad par basnizas wirskundsibu. Basnizas wirskundsibu mehš negribam. Mehš sinam, tā tas bija freewu laikos, kad nebija neweena basnizkunga, kuršch nebij fodits par basnizas leetam. Mehš esam nodibinajuschi brihwu demo-

fratistū Latwiju un juhs, mani kungi, gribeet eet wehl flittaku zelu. Juhs gribeet radit tos apstahklus, ka jums wjadabes suhtit poliziju un sehdiat garidsneefus zeetumā. Newar buht runa ne tikai par basnizas wirskundsiibu, bet ari par pasauligas walsts waras wirskundsiibu. Mani kungi, te ir runa par apspeeschanu un tapehz tahdā redakzija, tahdā ir schis paragrafs, wimu newar peenemt. Es jau aisrahdiju, tahdas brihwibas juhs mums soleet un tahdas brihwibas juhs mums dodeet un tā demokratisms tās brihwibas saprot. Par scho paragrafu es sazitu, ja schis likums isnahktu tahdā redakzija, tā schis likumprojekts, tad jafaka, ka tas naw ispidams. Tapehz es wehl reis atgahdinatu, ka dehl walsts un tautas labama nepeezeeschami buhtu wjadabigs, lai redakzija tiktu pahrmainta un tad peenemta. Par noscheloschanu, mehš newaram iswest zitu redakziju, nekā to, kuru mehš esam jau peenemuschi, bet ja juhs peenemeet scho pahrlabojumu, tad tauta buhs apmeerinata. Basniza nemas neprasa, ka tikai winai wjadsetu registret un isdot dokumentus; es jau saziju, ka basniza buhs tikai atweeglota zaur to, bet, mani kungi, nepadareet basnizu par polizijas eeredni, kas buhs speesta fatru tizigu zilweku dsht us dsimtsfarakstu nodalu tapehz, ka ta ir polizijas darischana.

Presidents J. Eschaste: Wahrds peeder W. Seil.

W. Seil (Latgales semneeku partija): Zeenitā sapulze! Kreisā spahna runatajs aisrahdijs, ka tee, kas ir eesneeguschī pahrlabojumu pee schi panta, grib paturet basnizas wirskundsiibu. Bet es ari newaru tam gan peekrist, kā newaru peekrist ari pantam tani formulejumā, kā winsch ir eesneegis no juridiskās komisijas, jo tas formulejums ari pareds apspeeschanu, tikai no pretejas puses. Galu galā katrs atsiht, ka basniza ir sinama juridiska persona un fatrai juridiskai personai ir tatschu teesibas isdot apleezibas. Basnizai ir wjadabigas tahdas apleezibas, pehz kurām wina war sinat, waj zilweks peeder pee basnizas, waj nepeeder. Zita darischana, waj juhs tā walsts tās metrikas atsihsteet par likumigām waj nē, bet par scho waizajumu mehš runasim tad, kad buhs waizajums par basnizas atdalischanu no walsts un tad buhs redsams, waj walsts atsiht basnizu laulibas apleezibas un metrikas par peenemamām waj ne, bet te tās waizajums ir neweetā un tapehz mehš leekam preefschā scho pantu strihpot, jo basnizai newar atnemt schis teesibas un wehreis kafu, ka schis pants ir leeks un tamdehl paturu muhsu preefschlikumu par panta strihpochanu.

Presidents J. Eschaste: Neweens wairaf pee wahrda naw peezees. Es doschu pehdejo wahrdu referentam.

Referents J. Rehmanis: Latgaleeschu semneeku frazijas preefschlikums par schi panta strihpochanu naw peenemams un schis pants weenā waj otrā redakzija ir japeenem, jo tusschu weetu newar atstah. Schi ir weenigā weeta likumā, kur paredsetas garidsneeku teesibas isdot metriskās apleezibas par wiseem teem gadijumeem, kas jau registreti un tiks registreti lihds dsimtsfarakstu nodalas atwehrschanai. Ja schi panta nebuhtu, tad isnahktu, ka pilsoni lihds dsimtsfarakstu nodalas atwehrschanai newaretu nefur dabut sawas metrikas. Tamdehl schis pants weenā waj otrā redakzija buhtu japeenem. Trasuna kunga aisrahdijumi ir dibinati us pahrratumeeem. Winsch domā, ka ar schi panta peenemschanu garidsneekem tiktu nonemtas lihdschinejās metriskās grahmatas un garidsneekem nebuhtu nekahdas teesibas isdot metriskās apleezibas. Saifni otradi. Schini pantā ir pastrihpotas

teešības un lihdšchinejo kahrtibu pants neaīssar. Tapehž japeekriht runatajam Ralnina kungam, kurtš aīsrāhdija, ka šchee eebildumi ir dibinati uš pahpratumu. Šhīs pants naw tīt weenkahrtšs, kā to attehlo Īrbes un Trašuna kungi. Taisni pee šhi panta prinzipā ir jāīsskīras, wīnu peenemot waj atmetot, par to, waj ziwīstahwofla aktu registrefšana dšimtsšarakstu nodalās buhs obligatorīka waj fakultatiwa. Utteezibā uš laulību šhīs jautajums ir jau īsskīris ar materielo likumu par ziwīlaulību. Tā tad šhimbrīhšjam aīstahjot to spēhtā, kamehr laulības likums naw mainīts, pee šhi panta buhs jāīsskīras, waj dšimšanas un mīršanas gadījumi ir obligatorīki registrejami dšimtsšarakstu nodalās, waj fakultatiwi. Uš ta stahwofla nostahjās ari juridiskā komīšija un pee šhi pahrlabojuma apšpreešanas ari spreda par to, waj juridiskā komīšija waretu peekrist tam, ka mīršanas un dšimšanas gadījumi, atskīribā no laulību gadījumeem, waretu tīt registreti dšimtsšarakstu nodalā tīkai fakultatiwi. Juridiskā komīšija nostahjās uš šawa agrakā weedokla, ka ari mīršanas un dšimšanas gadījumeem jābuht obligatorīki registreteem dšimtsšarakstu nodalās. Pehž obligatoriskās registrefšanas dšimtsšarakstu nodalā neweenam naw leegts atteezigo aktu preefš šawas wajadsības registret ari pee garīdsneeka. Īr pahpratumš ari taš, ka garīdsneeki pehž tam, kad pee wīneem kautkahdi akti buhtu registreti, newaretu īsdot nekahdas apleezības preefš bašnizas eefšhejām wajadsībam. Likums pašrihpo tīkai to, ka wīneem aīlleegts īsdot tahdas apleezības, kuras mehš šaprotam sem wahrda „meīrīskās apleezības“, kuras ir dokumentš ar šinamu teefīstu un walstīstu nošīmi. Tahdas garīdsneeki, peenemot to pantu tahdā weidā, kahdā wīnšch ir otrā lašijumā peenemts, īsdot newarēs. Bet šhini likumā naw nekahdu aīsrāhdījumu, ka garīdsneekeem buhtu leegts īsdot kautkahdas zitas apleezības, kas no garīdsneekeem atšīhtas par wajadsīgām preefš bašnizas eefšhejām darīshanam. Burgala kungs aīsrāhdija, ka, peenemot laulības likumu, mehš itkā esot nostahjuschees uš fakultatiwītatēš prinzipa, jo pehž tam, kad laulajamee ir dšimtsšarakstu nodalā uššaukuschees, laulāšanas aktu wīni war īsdarit pee atteezīgā mahzītaja, kas teef pašinots atpakal uš dšimtsšarakstu nodatu. Utteezibā uš dšimšanas un mīršanas gadījumeem tahds stahwoflis newar buht. Laulība šastahw no diwām dalam: no uššaušanas, no registrefšanas dšimtsšarakstu nodalā, kā obligatorīskās, un no otras dalas, kura war notikt wehlač pee garīdsneeka, waj dšimtsšarakstu nodalā. Ja dšimšanas un mīršanas gadījumos wajadsīgās šinas eewestas jau dšimtsšarakstu nodalā, tad ir peeteefošs konstatejums un wairs nekahda otra akta dala naw wajadsīga. Ja kahdam patīht, wīnšch war aktu atkahrtot ari pee garīdsneeka. Tā tad laulāšana šhini šinā īsskīras no dšimšanas un mīršanas gadījumeem un tapehž nekahda tahlaka prozedura newar notikt, kas buhtu peelīhdsinama pašchā laulības nošlehgšanai. Tapehž Šatwerfmes Šapulzei tagad jāīsskīras par to, waj ir wajadsīga šatulatiwa waj obligatorīka dšimšanas waj mīršanas gadījumu registrefšana dšimtsšarakstu nodalā. Ar weenas waj otras panta redafzijas peenemšanasu waj atraīdīšanasu jāīsskīras par weenu waj otru prinzipu. Juridiskā komīšija, īsskīrotees pee šhi panta zaurštāšanas par pašchu prinzipu, noraidīja wīšpīrms panta štrīhposhanu un ar 7 pret 4 balsim, 1 atturotees, īšfazjās pret to pahrlabojumu, kas ir eenahzīs no Īrbes un Trašuna kungeem, un īšfazjās par to, lai pants paleet tahdā redafzija, kahds taš peenemts otrā lašijumā.

Presidentis J. Ščakste: Pēc trešcā panta ir eesneegti diwi pahr-labojumi. Weens pahr-labojums ir pantu strihpot un otrs pahr-labojums stahda preeščā pantu jāunā redakzijā. Es lišču wišpirms uš balsošānu to radikālako pahr-labojumu, t. i. pantu strihpot. Referents issazijās pret šcho preeščliķumu. Es luhdsu pazeltees tos, kas ir par to, ka šcho pantu strihpo. Par strihposchānu nodotās 27 balsis, kas ir nepeeteekošs flaits, lai tas buhtu pamatots. Otrs preeščliķums, eesneegts no Jrbes un Trašuna kungeem, redakzijās sinā leel preeščā pahrgrofit panta šaturu. Ari pret šcho otru preeščliķumu issazijās referents. Es lišču to uš balsošānu un luhdsu peezeltees tos, kas ir par Jrbes un Trašuna kungu preeščliķumeem. Par Jrbes un Trašuna kungu preeščliķumu ir nodotās 26 balsis, tā tad nepeeteekošs flaits preešč wina cewehroschānās. Lihds ar to atkriht abi eewestee pahr-labojumi. Tagad es lišču trešcho pantu uš balsošānu un luhdsu peezeltees tos, kas ir par treščā nepahrgrofitā panta peenem-schānu. Uzimredstot — majoritate. 4. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„4. pantu — strihpot. R. Jrbe, J. Trašuns.“

Tahdu pašchu preeščliķumu eesneegusi ari latgaleešču semneeku frazija. Presidentis J. Ščakste: Wahrds peeder R. Jrbem.

R. Jrbe (kriftigā nazionalā saweeniba): Es leeku preeščā pantu strihpot tamdehl, ka tas runā pretim muhsu peenemtai konstituzijai. Kura garantē tizibas břihwibu. Te gan weens runatajš no kreisās puses isteizās, ka liķums nemas neaprobeshojot tizibas břihwibu. Deemschehl, jašafa, ka wišč naw ilašijis šcho liķumu un fewišķi šcho pantu, jo tur stahw rakstits, ka garidsneeki war behrmus kriftit, waj winam wahrdu dot pehz tam, kad wini no atteezigas nodalās isnehmušči sinās par nošauzamā, waj kriftamā behrna wahrdu. So logiski newar zitadi šaprast, kā tizibas aprobescho-schānu, wehl wairaf — ta ir tizibas apšpeeschāna un tapehz wareet šcho pantu peenemt, bet wišč nekahdi nebuhs preešč dšihweš, jo ja mehš jau-tajam, kapehz šķis pants eewests liķumā, kas gribets panahkt ar šcho pantu, waj ta kriftiba dod winam fewišķkās teesibas, tad jau wiši tee, kas nebuhtu kriftiti, waj tee, kuri nepeeder pee kriftigās tizibas, waj ari tee, kas krifti šawus behrmus tad, kad tee ir leeli, kā to dara adwentisti un baptisti, tad jau teem nekahdās teesibas nebuhtu walsti. Kamdehl tad šķis pants ir eewests, kamdehl wišč aisleeds kriftišchānu, kura kriftiteem tomehr nekahdās teesibas nedod? Pehz eepreeschejā panta peenemschānās ari metrifkās apleezibas nedrihkt tahdeem isdot. Preešč kam tad ir šķis pants, ja ta naw tizibas apšpeeschāna? Warbuht, ka ir šķim pantam sawa nošime, warbuht ka grib isdot garidsneekem ispidit kahdu ihpašču šlepenpolizista, waj špeega lomu, lai tahdā sinā wišč waretu ruhpetees par to, ka wiši lai taptu peerakstiti dšimtsšarakstu nodalā. War redset, ka liķuma autori pašči netiz sawam liķumam. Lai tas buhtu preešč dšihweš, taddehl grib nemt garidsneekus palihgā un peeschkirt wineem sināmu špeega lomu. Nu, par tam teesibam garidsneeki gan jums pateiktees. Tā kā šķis liķums runā pretim muhsu peenemtai pagaidu konstituzijai, kura runā par tizibas břihwibu, tad es ušturu preeščliķumu šcho pantu strihpot. Atteezibā uš to, ka nedrih-ſtetu zitūs wahrduš dot, nekā tas eewests dšimtsšarakstu nodalā, ari ta liķuma dala nebuhs dšihwē eewedama, jo ir tahdi wahrdi, kuri aisskar

religiozās jūhtas. Tad, protams, ja wīnu krīstīs, wīnšch grībēs no teem tikt walā un neatradīs neweena garīdsneeka, kas to waretu īsdarit. Ja wīnšch buhs eeweštīs dšimtsfaraštū nodala par Belzebulu, Sparafu, Oktobri, waj tamlihdšigūš wahrduš wineem buhs dewuši dšimtsfaraštū nodala, tad, grībēdamš krīstītees, wīnšch pats tos wahrduš grībēs mainit, waj ari, ja wīna peederigee buhs mainījūšchi sawuš ograkos eestatus, tad nebuhš eespehjams wīnam jaunū wahrdu dot; nebuhš tahda garīdsneeka kas burtiški likumu īspildīs. Tapehž wīnšch apspeesch tizibās brīhwibu, wīnšch ari preešch dšihweš nebuhš, jo wīnšch naw īswedamš.

Presidents J. S. Chase: Wahrds peeder J. Trafunam.

Jr. Trafunš (Latgales krīstīgo semneeku saweeniba): Mani kungi! Eš nemas nebrihnoš, ka jūhs īgahšāt muhšu eesneegto pahrlabojumu, jo jūhs eeset eesahfūšchi eet weenu noteiktu zelu un jūms wajag wīnu konsekwenti turpinat. Jūhs, mani kungi, grībeet buht gudri, jūhs grībeet eewešt Latwija to, kas ir daschās Ciropas walstīs; jūhs grībeet eet modernu zelu, bet jūhs to eewešdami eeset peemirfūšchi, ka tomehr tas tā naw wīfās ahršemes walstīs. Eš nebrihnetoš, ja sozīaldemokrati to aīšleegtu. Jr sinamš, ka wineem uš luhpam ir weenmehr „brīhwiba“, bet šcho brīhwibu wīni šaprot zitadi. Wīni to brīhwibu šaprot tā, ka brīhwiba buhs tad, ja „mehš wīšu waresim darit, šo grībam“, bet nebuhš brīhwiba tad, ja „jūhs wareset darit to, kas jūms ir wajadšigs“. Sozīaldemokrati šaprot demokratismu tā, kā to šaprot despotš — kas naw ar mums, tas ir pret mums un kas ir pret mums, to wajag dšehst ahrā. Eš pilnīgi šaprotu sozīaldemokratus. Ja wīni īwestu likumprojektu tahdu zauri, tad nebuhtu brīhw buht neweenam bašnīzlungam, neweenai konfesijai, neweenam nebuhtu brīhw laulat; weenigee laulataji buhtu sozīaldemokrati. (Smeecli šahlē). Sozīaldemokrateem ir, kā es to jau weenfahrt faziju, sawa programa, wineem ir eemaukti galwā. Wineem ir, kā mehš latgaleešchi šafam, „ofularis“ no weenas puses un no otras puses. Wīni nerekhinas, kas buhs ar tautu un walstī, ja tīfai īseet sozīaldemokratu programu zauri. Jūhs es šaprotu, mani kungi, bet šo es nesaprotu, tas ir, ka es nesaprotu waldbibu, kura eenesa šcho likumprojektu. (Šahlē leela jāutriba). Tāpat nesaprotu semneeku saweenību. Mani kungi, jūms wajag buht konsekwenteem, waj jūhs eeset sozīalstīška partija, waj jūhs aīštahweet semneeku tizību. Mani kungi, wajaga, lai tas buhtu štaidrš, tad buhtu sinamš, kahdu zelu jūhs ejeet. Ja jūhs eeset kreīfā partija, tad newajaga šauftees par pilsoniško grupu aīštahweem. Ja jūhs grībeet buht pilsoniško grupu aīštahwji, tad newajaga ar šchahdeem likumprojekteem nahkt preešchā. Ari jūhs grībeet brīhwu un demokratīštu Latwiju, bet ja, mani kungi, šchīs brīhwibas buhs šchahdas kā šchīs, tad es pašaku. — paldees! Tad es pašaku: dodeet mian labat zara laikus atpakal — tad bija wairat brīhwibas. Eš zara laikos pats diwas reises biju īšuhstīs, biju 25 gaduš sem polizijas apšardsības. Man bija tahdi likumi, kur wareju uš likuma atšauftees un wareju īspildit sawuš tizibas peenahkumuš.

Še tika runats, ka mehš grībot bašnīzas wīrskundšību. Mani kungi, jūhs grībeet newis walstš wīrskundšību, bet despotismu. Jūhs negrībeet tantas despotismu, tapehž ka tauta zitadi domā un es esmu pahrlēezinatš, ka šchīs likums jūms pašcheem, semneeku saweenibai, atnesīs wairat launa nekā laba un es domaju, ka nahkšchās wehleschanas parahdīs pawīšam šo zitu, ka tauta zitadi uš to štatas. Jūhs, peemehram, eeset eenesūšchi likum-

projektâ: „Garidsneeks war behrnu fristit, waj winam wahrdu dot tîfai peh3 tam, kad no atteezigas dsimtsfarastu nodalas fanehmis sinas.“ Utlaujeet waizat, par ko garidsneeki war tîfai tad fristit, kad dabujufchi no dsimtsfarastu nodalas fanehmis atlauju. Waj tapeh3, ka juhs nedrihstiat dsimtsfarastu nodalâ aktu peerastit? Tatschu, mani fungi, juhs no freisâs pufes, juhs tatschu eseet netizigi; juhs gribat tâpat kâ konstitutijâ eewest, ka neweens nebuhs peeteizis, waj winsch ir tizigs, waj ne. Jums tatschu naw wajadfigs, waj zilweks ir kristits, waj naw. Juhs warat istikt bes kristichanas. Rapeh3 juhs gribat teikt, ka basniza drihst fristit tîfai tad, kad dsimtsfarastu nodala to atlauj? Waj basniza pati bes dsimtsfarastu nodalas nemahzès nokristit? (Peesihme no freisâs pufes: „Nemat tschiganus palihgâ!“). Sa naw ne weena, ne otra, ne tîfai tschiganu psichologija, bet ta peh3 juhsu domam ir demokratiska brihwiba. Juhs gribat isleetot kattu garidsneeku par polizistu. Juhs esat pilnigi pahrleeznati, ka tas lifums naw tautai peemehtis un ka jums wjadfès isleetot karaspehku un poliziju. Bet karaspehku un poliziju jums buhs loti neisdewigi isleetot, jo wisu tautu zeetumâ fasehdinat newarès, kâ to darija bolschewiki un, es esmu pahrleeznats, ka ja wara nahftu juhsu, no freisâs pufes, rotâs, juhs tâpat kâ leelineeki seh dinasat kattu kristigu zilweku zeetumâ. Bet tagad juhs esat pahrleeznati, ka wisu tautu tur newarès fasehdinat, bet luteranu mahzitajus, katolu basnizfungus — tos warès; tee pasehdès weenu otu reisi, tad, warbuht, peetiks. Un eesehdinat juhs gribat ne tapeh3, ka tas buhtu pretwalstiki, ket tapeh3, ka winsch negribès ispidit to polizijas amatu, ko juhs. Jums ir polizijas eeredni, lai wini dsen laudis us dsimtsfarastu nodalu, bet newar uslitt to par peenahfumu basnizai. Kad atnahks pee mahzitaja kahds kristigs zilweks, tad lai winam naw jafaka: man naw brihw fristit tapeh3, ka jums naw wajadfigàs atlaujas no dsimtsfarastu nodalas. Bet juhs warbuht gribeseet isdot tahdu lifumu, ka ja man nebuhs atlauja no dsimtsfarastu nodalas, tad es nedrihstu tizet. Es esmu pahrleeznats, ka ja sozialdemokratu rotâs nahks wairakums ir te Satwerfmes Sapulzê, tad juhs isdoseet lifumu, ka neweens nedrihst tizet, bet es fakû, mani fungi, juhs warat tuhstosch- un miljonreis runat par brihwibu, bet mehs tam, ko juhs fakat, netizam. Juhsu brihwiba ir freewistâ nagaita, lode u. t. t. Mehs juhsu brihwibu sinam. Man bij zeriba, ka Latwijas tauta fapratiss wahrdu, kas ir brihwiba un ka weens otra teejbas nekad neaiffahrs, ka weens otram dos dshwê brihwibu. Mehs, kristigee un basnizfungi, kuras juhs fauzat par reakzionareem, esam tuhstoschreises wairak progessiti, nekâ juhs. (Sauzeensj: „Wo!“) Nekahdu wo, bet tas tâ ir! Jums weeta ir kinemotografos, klubos, bet ne basnizâ, bet ja juhs ari gribetu nahft us basnizu, mehs to neleegtu, jo mehs jums gribam dot brihwibu, bet jums, kuri fakat weenmehr wahrdu demokratisms, naw faprafchanas, kas ir demokratisms. Par jums es nerunaju. Es juhs loti labi pasihstu, bet es nefaprotu semneeku faweenibu. (Smeekli). Ari winai ir tàs paschas brihwibas. Brihwiba, ka semneekam ir leelaka seme; brihwiba, ka semneeku newar aistikt. Râ gan war aistikt fainneeku Kursemê un Widsemê, furam ir simts waj 300 desjetinas semes. Mehs neesam tam prelim. Latwijas tauta ir dauds zeetusi un winai wajaga brihwibu, bet, ja juhs gribat brihwibu, tad jums wajaga winu dot un to, ko prasa walsts un tautas wajadsiba, to fahrs godigs, apsinigs Latwijas pilsonis fapratiss. Bet ja juhs, mani fungi,

pašhā sahūmā, tad Latwijas walsts sahū dibinatees, pirmā Satweršmes Sapulzes pušgādā nahat preešhā ar „kulturfamphu“, tad taš pee laba nenowedis. Es jau reis saziņu no šhi augstā katedera, ka to taru, ko juhs mums peeteizat, mehs peenam. Mehs to negribejam, mehs protestejam pret to un protestejam ari tagad, bet ja juhs mums to peeteizat — mehs to peenam. Bet juhs neapdomajat, kahdu labumu taš walstij atnešis. Un dašču reši te teef runats par walsti, par walsts labumu, tad atļaujāt man pašazit, ka es netizu tam, ka Satweršmes Sapulzes wairakums nem par pamatu, par motiwu sawā darbībā walsts labumu. Ja mehs nemtu par pamatu walsts labumu, tad mehs eetu par zitu zeku, mehs tautu nefaitinatu, bet ismesu tahdus likumus zauri, ka katram buhtu brihwiba dota, katrs buhtu apmeerinats un tauta pateesi justos newis tā, ka taš senat bij Kreewijā, bet justos pilnigā brihwibā. Ja juhs gribat wišu modernisei, sajidami, ka Eiropā tāpat ir, tad man jāsaka, ka tur ir gan registreschanaš nodalas, bet wišā Eiropā naw likumu, ka basnizkungeem naw brihw ne laulat, ne fristiit, jo ta ir basnizas eefšhejā darischana. Wišā Eiropā neweens likums neemaišas basnizas eefšhejās darischanaš un neaprobesho basnizu. Likums tikai nošaka, ka ir dšimtsšarakstu nodalas un tur wajaga wiseem registretees. Ja kahds neregistrejaš, tad ta ir walsts darischana. Walsts darischana ir ari, ko ar tahdu zilweku darit, kahdā zekā winu us to peespeest. Bet juhs eefahat eet pawišam zitu zelu, to zelu, ko gahja aišween Kreewija. Ja wina nespehja Eiropu panahkt ar saweem likumeem, tad ari isgudroja kautko tahdu jaunu, taš wišā pašaulē nebij un par ko wiša pašaulē brihnijās. Tā taš ari pee mums. Bes tam atļaujāt man ari pašazit, ka šhis likumprojekts, tāpat ari likums par ziwillaulibu nepawišam naw laikā un naw peemehrots muhsu tautai. Warbuht paces 25 un pat wairak gadi, kamehr atnahš taš laiks, kad muhsu tauta buhs nogahjusi tik tahlu us preešču, kā taš tai buhtu wajadsigs. Ja jau nu Eiropā tagad eet .us labo puši, jo wina redsejusi, us fureeni nowed freišā puše — ta nowed tikai us bolschewismu —, tad mehs ešam atradušhi kaut ko zitu, mehs ešam aismirušhi, ko Eiropa pahrdšihwojusi un mehs ešam us kaut kahdu augstaku progresu. Es tapehž pilnigi peekrihtu Irbes kunga preeščlikumam, lai gan sinu, ka warbuht semneeku saweeniba ees kopā ar sozjaldemokrateem un nobalkoš pret šho preeščlikumu, bet masakais, mehs paliksim kā protestis, kā peerahdijums tautai, ka juhs, kungi, nesaproteet walsts un tautas wajadsibas. (Reti applausi).

Preidents J. Tščakste: Wahrds peeder Kalninam.

Nik. Kalniņš (sozjaldemokratis): Pehdejā runa mani speesch pahriš wahrdus teikt pee šhi panta. Se nupat tika saimests wišs weenā blahki: i semneeku saweeniba, i sozjaldemokrati, i tizibas brihwibas eerobeshošchana, un Irbes kungs peelika klahht wehl pašhu Belzebulu. Kad tā jautajumu noštahda, ka to darija pehdejais runatajš, ka ie teefot tizibas aprobeshošchana eewesta un peeteikis basnizai karsch, tad jāsaka, ka taš naw wairak ne masak, kā demagogija. Waj basnizai ir aišleegts behrnus fristiit ar šho likumu? Naw aišleegts! Waj basnizai ir aišleegts wineem wahrdus dot? Naw aišleegts! Likums tikai nošaka, wahrdu war dot pehž tam, kad taš ir eerakstiis dšimtsšarakstu nodalā. Un šhe nu teefot aprobeshota zilweka brihwiba. Taš wahrds buhs no tehwa minets dšimtsšarakstu nodalā, kautschu winsch ari buhtu waj kā taš pats Belzebulš eerakstiis. Waj šhe garidsnee-

fam ir teesiba fazit, ka tam tehvam naw brihw to darit. Tehvam ir brihw ismelleit tahdu wahrdu, kahdu winsch grib list un ja nu winsch grib list tahdu wahrdu, kahdu basniza negrib atlaut, tad lihds ar to winsch pats isflehdzas ahrâ no basnizas. Ja, warbuht, tehws iswehlejees tahdu wahrdu, furu war dsimtsfarakstu nodala eerakstii, bet garidsneeks negribes wehlat kristit tahda wahrda, tad jau tizigais wares aiseet pee garidsneeka un apjautatees, waj pehdejais ir ar meeru tahdu wahrdu kristit. To neweens neaisleeds. Waj winsch aisleeds garidsneefam isdarit laulashanu. Neaisleeds, bet tikai prasa sinamu fahrtibu. (Sauzeens no weetas: „Paprēckhu pee pristawa!“). Pee pristawa? Ja juhs dsimtsfarakstu nodalas falihdsineet ar pristawu, ta ir juhs darishana, bet es winas ta nenostahdu. Bes tam laulibas likums noteiz, ka war eet fakultatiwi, waj pee garidsneeka, waj dsimtsfarakstu nodala. Ta ka sche kaut kahdu tizibas aprobeschofchanu juhs newareet atrast, bet, weenfahrschi, te teef pee mateem wilkti klast wisadi argumenti, lai kaut ka waretu glahbt sawu basnizas kundsibas stahwokli. Tas pateesi muhsu demokratiska walsti newar paliktees spehla. Man jafaka, ka ta bij walstirdiga basnizas funga atshchanas, ka zara laitos bijis labat, neta tagad. Es saprotu juhs, fungi, ja tikai jums atlautu tos seezinus, zahlshus nemt, tad weenalga, waj te walditu zarš, waj demokratiija, waj kahda zita eefahrtu, atlaujeet basnizai rihkotees ta, ka tas winai patihkas, tad wiss buhs labi. Bet lihds ar to juhs nostahdeet fewi tahda priwiligetâ stahwokli, ka negribeet padotees likumam, juhs nostahdeet fewi ahrpus walstis eefahrtas, ahrpus walstis likumeem. Es saprotu, ja wezos laikos, kad pasauliga wara peede-reja basnizai, wina wareja ta fazit: neweens naw par mums funks, neweens newar mums pawehlet, neweens newar isdot likumus, furi kaut zil aprobeschotu un normetu tizibas leetas. Tad pateesi ta bija, bet tad basniza wal-dija, basniza isdewa likumus. Tagad stahwoklis zitadats. Tagad likumus isdod walstis, bet juhs gribeet wehl darit isnehmumu preeksch fewis, gribeet fewi nostahdit tahda stahwokli, lai walstis likumdoschana juhs ne ar ko neais-fahrtu. Ja juhs prafeet weenadus likumus preeksch wiseem pilsooneem, ka tad juhs wareet prasit preeksch basnizfungeem isnehmumu, ka tad juhs wareet prasit, ka likums ne ar ko nedrihft aprobeschot un normet basnizfungu teesi-bas, basnizfunga darbibu, furi tomehr darbojas taja pascha walsti. Walstis prasa sinamu fahrtibu, walstis newar peelaisi anarkiju; tapehz katram pilso-nim, kursh ispilda kahdas publiskas funkzijas, ir japadodas tai fahrtibai, kahda ir walsti. Newar buht demokratiska, teesifka walsti tahds stahwoklis, ka basniza waj geridsneeks naw nefam padoti, ka winus neweens likums newar aissfahrt un winsch rihkojas ta, ka winam patihk. Tas tatschu naw eespehjami. Ja juhs negribeet geridsneekus nostahdit ahrpus likuma, ahrpus walstis eefahrtas, tad juhs newarat protestet tam, ka walstis ar sawu likum-doschanu norme to darbibu, kahdu isdara geridsneeks. Walstis atlauj isdarit wiss geridsneekem peekrihtofchas wajadsibas; geridsneeki war laulat, war kristit, war apbedit, war zitada weida apmeerinat tizigo garigas intrefes, bet walstis prasa weenu, lai schi geridsneeku darbiba ka iklura pilsona darbiba walsti, kura noteef sinama fahrtiba, tiktu no likuma sinama mehrâ normeta. Ra walstis nepeelaisch, ka personas war dshwot bes pases, ka katrs war darit, kas winam eepatihkas, fahrt otram us galwas, lapat walstis nostahda ari basnizas darbibu sinamas robeschas. Ja juhs gribeet basnizu nostahdit ahrpus kahdas likumdoschanas, ja juhs negribeet aisskart geridsne-

zibas darbibu, tad juhs gribeet radit walsti walsti, gribeet eewest walsti anarkiju.

Presidents J. Tschakste: Wahrds peeder Fr. Trafumam.

Fr. Trafunas (Latgales kristigo semneeku saweeniba): Mani fungil Te mans oponents issajids, ka mums ir wiss weenalga, ka tikai basnizai ir labi. Mehš esam tahdi pat labi tauteeschi, ka oponents, kas te sawas frakzijas wahrda runaja, un mums ruhp ne tikai basnizas darischanas, bet mums ruhp ari tautas pateesa brihwiba. Mums, ka es jau teizu, tas brihwibas naw. Ja to brihwibu nesaprot demofratiski, tad labak lai winu nesaaprot. Tagad mums buhs ne demofrati, mums buhs despoti. To tikai es gribeju atsihmet. Kas sihmejas us otru pusi, tad es nemas nebrihnos, ka oponents mani nesaprot. Ka war samainit walsti ar basnizu, garigu sferu ar pasauligu sferu, — es to saprotu, ja to runaja mans oponents, jo winsch iseet no tas frakzijas, kas neatsihst ne tizibas, ne dwehseles. Ja winsch to negrib atsiht, tad tomehr winam wajadsetu saprast, ka newar peelikt klagt walsts likumam, sakramentu un dwehseli, ka newar peelikt klagt likumam tizibu, ka newar peelikt zilweka pahrliezibu un gara stahwolli. Tas leetas ir ahrpus walsts likuma sferas. Juhs wareet zilweku ahrejās darischanas eerobeschot un walsts likums nosafa par wina ahrejeem darbeem. Bet par zilweka tizibu, par wina pahrliezibu, par sakramentu — tas leetas stahw ahrpus walsts likuma sferas. Ja mans oponents buhtu mani sapratis, tad winsch nebuhstu man oponejis par to, ka war skaidri pasazit ne tikai par walsts likuma ispildischanu, bet ari par sakramentu. Te saka, ka naw brihw kristit un laulat bes ziwileestahdes atwehles. Zitadi sakot, senak wajadseja eet pee pristawa patlanitees un teikt: „Pristawa lungs, waj juhs man atlausheet?“ un tagad wajadēs eet pee ta pascha polizista un luhgt: „Waj man ir brihw kristit, waj nē?“ Ja juhs isdofeet tahdu likumu, tad juhs wareet isdot zitu likumu, ka pawisam naw brihw tizet, waj ka wisam konfesijam wajaga apweenotees weena konfesija, ka Latwija drihkt buht tikai weena konfesija, un parihst isdofeet jaunu likumu, ka weeniga konfesija Latwija, walsts konfesija, ir sozjaldemofratija. Schahdas leetas, mani fungi, newar ar likumu noteikt, tas ir ahrpus likuma sferas. Preeksch tam ir ziti zeli.

Presidents J. Tschakste: Wahrds peeder W. Seil.

W. Seil (Latgales semneeku partija): Zeenijama sapulze! Tee, kas stingri uftureja, lai schis pants netiktu strihpots, aifrahdija, ka otra puse, ta puse, kas peeprasa, lai schis pants tiktu strihpots, grib ar to panahst dsimschanas aktu neregistreschanu ziwileestahdes. Kas ir islasijis scho likumu lihds beigam, tas sih, ka nahfoschos pantos ir aifrahdijums, kursch pilnigi garantē, ka itin wisas kristischanas ir registrejamas un mehš atrodam, ka nahfoschee panti to peeteefochi garantē, bet schis pants runa pawisam to zitu. Winsch runa par to, ka registrešana nedrihkt notikt sinama kahrtiba. Tam, ka ir wajadigs katra sinā registret wisas mirschanas un kristischanas, mehš neesam preti un neweens no runatajeem nemehginaja aifrahdit, ka registrazija naw wajadsga. Bet mehš tikai gribam aifrahdit, ka pilsooneem ir brihw, ja wini tura sewi par kristigeem zilwekeem, kristit behrnu agrak nekā registret ziwilstahwolli aktu registrazijas nodala. Jums, kas tik stingri aistahweet aktu registraziju, waj jums naw weenalga, waj to behrnu registre weenu deenu agrak waj weenu deenu wehlat, pehz tam, kad winsch buhs nokristits. Es domaju, ka jums ir weenalga un schis ir tas eemešs, kapehz

juhš aiffiahweet scho pantu. Jums ir pawifam zits noluhšs un par to mehš issinajam kuluaru farunās, kur mehš dsirdejām no weena otra aifrahdam: ja mehš tahdu pantu neewewidifim, tad muhsu tauta registret kristifchanu pee ziwileestahdem neees. Es domaju, ka ta naw pareisa prahtofchana. Mehš tizam, ka muhsu tautā, ja winai dotu pareifus aifrahdijumus, ispildis sawus walstifkos peenahfumus un ees un registres wisus kristitos behrnus ari pehz tam, kad wini ir nokristijufchi sawu behrnu. Tapehz sawas frakzijas wahrda es usturu, ka schis pants, kas ifeet us finamu pilfonu brihwibas eerobeschofchanu, naw peenemams.

Presidents J. Tschafste: Wahrds peeder Kelleram.

R. Kellers (wahzu demofratu partija — runa wahziffi): Augsta sapulze! Man naw saprotams, kavehz taisni tee, kuri bij balsofufchi par § 3. peenemfchanu, tagad ir noteikti par § 4. strihpofchanu. § 3. noteiz, ka tikai ziwilregistri ir likumigi, ta ka wisu, ari garidsneezibas, interese wajadsetu buht, ka katrs behrns atrodas atfihmets ziwilregistri. Us fchi noteifuma pamata tad ari kristibas saudē katru walstifku nosihmi, ta ka walstij war buht pilweenaldifigi, kad behrns teef kristits. Tapehz mums buhtu basnizai jadod brihwiba, sawas paschas leetas nokahrtot, ka wina wehlas.

• Presidents J. Tschafste: Runataju faraksts ir issmeltis. Es luhgfschu referentu dot atfaukfsmi.

Referents J. Rehmanis: Schis pants neaprobefcho pilfonu apfinas brihwibu, ka to Trafuna kungs aifrahdija, bet winsch taisni nosaka zilweka ahrejo darbu, par kuru mineja Trafuna kungs. Schi panta atmeschana nosihme, sawa sinā, pilfonu nesina wefchanu. Weela dala pilfonu, noecedama pee garidsneeka un ifdarijufi to garigo kristifchanaš aktu, domas, ka ar to peeteef. Garidsneeki, pats par fewi saprotams, nebuhs eeinterefeti pastaidrot katram, ka tas akts naw peeteefofchs un obligatorifka registrazija ir ziwilaktu dsimtsfarakstu nodala. Ta ka ziwilstahwofla aktu registrazija ir obligatorifka, tad winai bes schaubam janoteef dsimtsfarakstu nodala wispirms un tapehz juridifkas komifijas wairakums iffazijas pret fchi panta strihpofchanu.

Presidents J. Tschafste: Pahrlabojuma ir listis preefcha strihpot 4. pantu. Juridifka komifija ir iffazijufees pret scho preefchlikumu. Es listfchu tagad us balsofchanu preefchlikumu scho pantu strihpot, zaur kuru lihds ar to buhs nobalsota pati panta peenemfchana. Es luhdsu tagad peezeltees toš, kas ir par to, ka schis 4. pants teef strihpots. Preefchlikums strihpot ir dabujis 34 balsis. Tas ir nepeeteefofchi tapehz, ka pretim ir leelafa majoritate. Ta tad winsch friht nost un lihds ar to ati pants ir nobalsfots. 1. nodala, wirsrafks.

Sekretars R. Iwanows:

„Weelan preefcha pirmā nodala pahrgrosit wirsrafktu schahdi: „Ziwilstahwofla aktu registrazijas eefahria.“ Eefneegufchi R. Irbe un Fr. Trafuns.“

Presidents J. Tschafste: Neweens pee wahrda naw peeteizees? Es luhgfschu referentu dot atfaukfsmi.

Referents J. Rehmanis: Komifija iffazijas pret scho pahrlabojumu.

Presidents J. Tschafste: Es listfchu us balsofchanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir par scho pahrgrosifjumu. 6 balsis, kas ir nepeeteefofchi, lai winu waretu peenemt. Ta tad pahrlabojums atfriht. 1. pants.

Sekretars R. J w a n o w s :

„Vehz wahrda „pahrsin“ eelikt wahrduš „garidsneeki un“
 Jrbe, Fr. Trafunš.“

Presidents J. Š f a k s t e : Neweens pee wahrda nepeeteizas? Eš luhgschu referenta atsauksmi.

Referents J. R e h m a n i s : Komisija issazijās pret šcho pahrlabojumu, jo ar 3. panta peenemschanu schis pahrlabojums ir jau atmests un ja wiau wehl peenentu, tad likums isnahktu nesistematisks un sakroplots. Tapehz es no komisijas puses issakos pret eefneegto pahrlabojumu.

Presidents J. Š f a k s t e : Komisijas referents issakas pret šcho pahrlabojumu. Luhdsu pazeltees toš, kas ir par šcho pahrlabojumu. Wahrds Jrbem.

R. Jrbe (kriftigā nazionalā šaweeniba) : Eš leeku preefschā nahkšos analogiskos pantus nonemt no deenas šahrtibas, isnemot 43., 47. un 58. pantus. Tee ziti wiš ir analogiski.

Presidents J. Š f a k s t e : Tā tad juhs nonemeet?

R. Jrbe : Ja!

Presidents J. Š f a k s t e : Fr. Trafunš ir otrs eefneedsejs. Waj wišsch peekriht schim preefschlikumam?

Fr. Trafunš : Eš peekrihtu nonemschanai, jo zits nekas nelihdsēs.

Presidents J. Š f a k s t e : Tā tad wiš pahrlabojumi teef nonemti, isnemot pahrlabojumus pee 43., 47. un 58. panteem. 6. pants.

Sekretars R. J w a n o w s :

„6. pantā strihpot peekto teikumū : „Pagastos nodatu funkcijas peekriht pagasta ispidu komitejai (pagasta waldei)“
 Juridiskā komisija.“

Presidents J. Š f a k s t e : Neweens pee wahrda nepeeteizas? Waj referents wehletos wahrdu?

Referents J. R e h m a n i s : Eš usturu juridiskās komisijas wahrdā šcho pahrlabojumu.

Presidents J. Š f a k s t e : Pahrlabojums teef likts preefschā no juridiskās komisijas. Luhdsu pazeltees toš, kas ir pret pahrlabojumu. Naw. Rās atturas no balsoschanas? Naw. Schis pahrlabojums peenemts. 43. pants.

Sekretars R. J w a n o w s :

„Vehz wahrda „nodakai“ eelikt wahrdu : „garidsneekam“ un wahrdu „septiņu deenu laikā“ weetā likt wahrduš „išchetrpadsmit deenu laikā.“
 R. Jrbe, Fr. Trafunš.“

Presidents J. Š f a k s t e : Wahrds peeder Jrbem.

R. Jrbe (kriftigā nazionalā šaweeniba) : Pirmo pahrlabojuma dalu es nonemu un apstahššos tikai pee otras dalas, kuru gribetu usturet špehlā, jo septiņu deenu termiņsch ir par ihšu, lai to waretu iswest, šewišchi us laušeem. Schis likums, kā jau teizu, nemts no Schweizes likuma, kur eedstihwotaji dšihwo zeematos, bet pee mums dšihwo atšewišchlās mahjās un pagasti ir daschā weetā leeli. Tas nebuhs eefšehjams weenmehr 7 deenu laikā. Salab leeku preefschā pawairot deenu škaitu no 7 us 14.

Presidents J. Š f a k s t e : Nemeņš wairal pee wahrda naw pee-teizees. Eš luhgschu referenta atsauksmi.

Referents J. R e h m a n i s : Juridiskā komisija schim pahrlabojumam, pahrwehrst škaitli 7 us 14, peekrita.

Presidentis J. Šķakste: Preekschlikums 7 pahrwehrst us 14 peenemts no juridiskās komisijas. Es lišču wīnu us balsošānu. Lūhdsu pazeltees tos, kas ir pret šcho preekschlikumu. Naw. Tagad lūhdsu pazeltees tos, kas ir atturejuschēes no balsošānās. Naw. Tā tad preekschlikums, kuru eefneeguschī Jrbe un Trafuns atteezibā us skaitu, peenemts. Nahkščais, 47. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„47. p. 3. punktā pehz wahrda „tautiba“ list wahrdu „tiziba“. Eefneegts no juridiskās komisijas.

Otrs papildinajums: 47. p. peelitt šefošču peesihmi: Šhi panta 3. punktā peeweštā šīnu sneegšana par tizibu naw obligatoriska, kas atteezās ari us 59. un 65. panteem. Eefneegts no juridiskās komisijas.

Treščais papildinajums: 47. panta, 3. punktā strihpot wahrduš: „ar aistrādijumu, — tehws nesinamš“.

Eefneeguschī R. Jrbe, J. Trafuns.“

Presidentis J. Šķakste: Wahrds Dr. Reinhardam.

G. Reinhardš (fristigā nazionalā šaweeniba): Augsti godatā šapulze! Otrā lašijumā augstais nams išstrihpoja statistiskās šinās eefkaitamo datu šarāštā wahrdu „tiziba“. Tas šihmejas te us jaunpeedšimuschēem behrneem. Mums wišēem šinamš, ka lihds šchim tiziba statistikā, wišmas modernā Wafareiropas statistikā, arween figureja, jo winai tā tautas gari-gās dšihwes isteizejai tomehr ir leela nošhme, peemehram, tautas weselibas kopščanā un, wišmai, to pamata datu šadališčanā, us fureem war usbuhwet daušd tautas weselibas kopščanas likumu. Rā mehš šinam, daščadām tizibam ir šawi šakari ar dšimšibu wairumu, ar šlimošānu, ar wezumu, pat ar miršības zehloneem u. t. t. Tapehz ari naw nekahds brihnumš, ka ari netizigee usnehma šcho tizibas jehgumu tā tahdu šawā statistikā, jo tas dod šinamš norahšijumš ne tikai paščai statistikas šinibai, bet ari statistikas prašpei prašiškos dšihwes jautajumos. Ja tagad juridiskā komisija, kas otrā lašijumā isteizās pret to, tagad tomehr ir nahkšū pee tās atšiščanās, ka šhis wahrdīnšč „tiziba“ ir japatur, tad man domat, ka wina ir us pareiša zela. Kaš ihsti tee eemešl bijušchi, man naw šinamš, un tamdehl es atlahwos jums peewest tos eemešlus, šo šhe ušskaitiju. Bet ir wehi weens eemešls, dšilaks eemešls. Mehš tatschu tagad, brihwi pilšoni buhdami, gri-betu zelt šawu walšti tahdu, kas peederas muhšu dabai un muhšu pamateem, tahdu, šahda wina listā eefsch muhšu buhtibas. Tadehl mums wišas šinas ir ruhpiגי jafrāhi, lai mehš pašchi šewi šaprotam, lai mehš pašchi šewi pašihu un tas, ka weena dala muhšu fristigās buhtibas, pat leeiā dala išpauschas tizibas leetā, tad mehš beš šchim šinam newaram pilnigi išift. Bet šchim šinam, atteezibā us muhšu netizigēem, šewišchi weena parahdiba ir, kura waretu tift ušskaitita tā joziga un kura deretu, tā jau šatrs joks, kas eet pahri mehram, muhšu šurnalam „Šwari“. Leeta ir tahda: es mefleju eemešlu, kas wareja pamudināt šcho augsto namu, kad wišč neilgi atpakal tā pretojās šchim wahrdam „tiziba“, kas špeeda atšiht wīnu šo par šwarigu un par nepezeeschāmu šchini likumā. Un es zitu newareju atrašt, tā tikai weenu, proti, ka weena dala šaunas no šawas tizibas. Es gan nesinu, waj zītās šemēs šahds no teem fristigēem, waj no teem paganeem buhtu lihds šchim teizis, ka wišč šaunas no šawas tizibas. Bet mums latweeschēem rodas weena tahda šuga, tāpat kā agrā, kad mums bija tā šauktee šaunigee latweeschī — šahrllu wahzeeschī. Tahdi pat mums ir radušēes šahrllu tizigee resp. netizigee, waj šaunigee netizigee. Es šafu netizigee, jo tizigee

neweens nefaunas no sawas tijibas. Un tahdi mums ņhe ir ari Satwerfmes Sapulzē un tee ir tee faunigee latweefchu netizigee. Rungi, tee laiki, kad faunejās par tautibu, ir pahri un, eš domaju, tāpat ir ņmeekli, ja mehš runajam par teem faunigeem latweefcheem, un tāpat mums buhš pehz daņcheem gadeem jafaanās, kad mehš domafim atpafal par tā fauzameem faunigeem netizigee. (Sauzeens no weetas: „Waj otradi!“).

Presidentis J. Tņhakņte: Wahrds peeder Irbem.

R. Irbe (kristigā nazionalā ņaweeniba): Mani ņpeesch wahrdu nemt pee ņhi panta tas ņewiņņkafis beigu teitums trefchā punkti, kurfch par ahrlaulibas behrneem ņafa, fa eņot japeeleef ihpaņcha peefņhme klahr ar aifrahdijumu, fa tehws neņinams. Mehš gan dņihwojam moralifkā ņinā laikos, kur muhu morale ir tahlu ņem agrakā etiņkā lihmena. Tomehr, ja mehš te ņchahdu teikumū eeleeem, tas warš tikai tā nepateefiba buht un nepateefibu likumā eewef mums tafņchu nederēs. Tehws neņinams — waj teefcham tas tā? Eņmu nodarbojees ar tautu pņichologiju un klaufiiees lefzijas pee labakeem winās pehtneefceem, un eņmu no wineem mahziiees, fa titai daņchas ir tahdas tautas uņ Madagafkaraš ņalas un Afrikā, kur dņimifņaraktu wed pehz mahtes. Pehz profefora Wundta titai 15% tur ir mahtes, kuras neņin, kurfch ir tehws. Eņhe kur wed dņimifņaraktu pehz tehwa uņwahrda, nedrihņtam noņtahdit latweefchu tautu ņem ņchim Magafkaraš pirmzilim un Afrikā meņchonū tautam. Man brihnumis, fa teefleetu minifņis un ari wiņi tee juridifkās komifijas lozekli: preeņņehdetajis Sihmanis, ņekretarš Holzmanis un referentš Rehmanis, kuri likumu parakņti juņchi, tomehr grib katrā ņinā noņtahdit muhņu tautu morales ņinā daudņ ņemaf par meņchonū tautam, waj ari grib eewef nepateefas ņinas dņimifņaraktu nodalās. Tapehz mans preeņņchlitums — katrā ņinā ņchoš wahrduš ņtrihpot.

Presidentis J. Tņhakņte: Runataju ņaraktš iņmelts. Eš doņchu pehdejo wahrdu referentam.

Referentš J. Rehmanis: Eš uņturu juridifkās komifijas preeņņchlitumu pee 47. panta un 47. panta peefņhmes. Juridifkā komifija pabalņta ari Irbes un Traņuna kungu preeņņchlitumu par wahrdu „aifrahdijums — tehws neņinams“ ņtrihpoņchanu.

Presidentis J. Tņhakņte: Pawifam ir eefneegti trihš pahrlabojumi, reņp. papildinajumi: Pirmais papildinajums ir pehz wahrda „tautiba“ likt „tiziba“. Juridifkā komifija pabalņta ņcho preeņņchlitumu. Eš luhdņu peezeltees toš, kaš ir pret ņcho preeņņchlitumu. Naw. Eš luhdņu peezeltees toš, kaš atturas no balņoņchanas. Naw. Tā tad ņchis preeņņchlitums ir peenemts. Tad wehl ir otrs preeņņchlitums, peederigs pee 47. panta peefņhmes, kaš ir eeneņts no Irbes un ziteem. Juridifkā komifija peekriht ņchim preeņņchlitumam. Eš likņchu winu uņ balņoņchanu. Luhdņu peezeltees toš, kaš ir pret wina peenemņchanu. Naw. Eš luhdņu peezeltees toš, kaš atturas no balņoņchanas. Naw. Tā tad peefņhme ir peenemta. Trefchafahrt teef likts preeņņchā ņtrihpot wahrduš „tehws neņinams“. (Referentš Rehmanis no weetas: Juridifkā komifija peekrita iņņetru wahrdu ņtrihpojuma „ar aifrahdijumu — tehws neņinams“). Juridifkā komifija peekriht ņchim preeņņchlitumam ņtrihpot wahrduš „ar aifrahdijumu — tehws neņinams“. Eš likņchu to uņ balņoņchanu un luhdņu peezeltees toš, kaš ir pret ņcho preeņņchlitumu. Naw. Eš luhdņu peezeltees toš, kaš atturas no balņoņchanas.

Naw. Tā tad šchis preeschlikums ir weenbalsigi peenemts. Nahkofchais 58. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Strihpot 58. pantu. Gesneegts no Jrbes un Trajuna.“

Presidents J. Šchakste: Wahrds Jrbem.

R. Jrbe (fristigā nazionalā saweeniba): Eš leeku preeschā scho pantu strihpot ais praktiiseem eemesleem, jo winsch nebuhs iswedams dšihwē, un kas naw preesch dšihwes, to nebuhtu derigs eewest likumā. Se ir teiktš, ka 3 deenu laikā japasino miršchanas gadijumi. Buhs gadijumi, ka wafarā newarēs mirušošs iuret ilgatu laiku un tomehr buhs aisleegts paglabat lihds tam laikam, kamehr nebuhs pasinots par to dšintšsarakstu nodalā, bet dšintšsarakstu nodalās leelos pagastos war buht loti tahlu un tadehl war iszeltees leefas neehrtibas. Scho neehrtibu dehl es leeku preeschā scho pantu strihpot.

Presidents J. Šchakste: Neeuens wairaf pee wahrda naw pee-teizees; es luhgschu referenta atšauksmi.

Referents J. Rehmanis: Juridiskā komiisija issazijās pret šchi panta strihpofchanu.

Presidents J. Šchakste: Eš lišchu preeschlikumu us balsofchanu. Juridiskā komiisija ir pret Jrbes preeschlikumu. Eš luhdsu peezeltees toš, kas ir par scho preeschlikumu. 5 balsis — azim redsot nepeeteefoššs klaitš, tā tā šchis preeschlikums atkriht. Nahkofchais 59. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„3. punktā pehz wahrda „tautiba“ list wahrdu „tiziba“.

Juridiskā komiisija.“

Referents J. Rehmanis: Eš usturu scho preeschlikumu.

Presidents J. Šchakste: Eš lišchu us balsofchanu juridiskās komiisijas preeschlikumu un luhdsu peezeltees toš, kas ir pret scho preeschlikumu. Naw. Kas atturas? Naw. Tā tad tas peenemts. 65. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„3. punktā pehz wahrda „tautiba“ list wahrduš „un tiziba“.

Juridiskā komiisija.“

Referents J. Rehmanis: Eš usturu scho preeschlikumu no juri-diskās komiisijas puses.

Presidents J. Šchakste: Eš lišchu us balsofchanu juridiskās komiisijas preeschlikumu un luhdsu peezeltees toš, kas ir pret scho preeschlikumu. Naw. Kas atturas no balsofchanas? Naw. Juridiskās komiisijas preeschlikums ir weenbalsigi peenemts. Lihds ar to ir isbeigti III. lasijumā eefneegtee pahrlabojumi pee šchi likuma. Eš lišchu scho likumu wišā wišumā us balsofchanu un luhdsu peezeltees toš, kas ir par šchi likuma peenemšchanu. Tagad es luhdsu peezeltees toš, kas ir pret šchi likuma peenemšchanu. Tagad es luhdsu peezeltees toš, kas ir atturejuschees no balsofchanas. Šchis likums wišā wišumā ar wišām balsim pret 7 peenemts.

Uhrleetu ministršs veetelzas pee wahrda.

Uhrleetu ministršs S. Mejerowizš: Presidenta funks, augstā sapulze! Mans šchis deenas ušdewums ir sneegt sinojumu par manu zelojumu ahrsemeš, kuršch ilga 3 mehnechus. Šchi zelojuma mehrkis bija panahkt Latwijas walsis teefisto atšihšchanu. Lai mineto mehrki sašneegtu, wišpirms mehš mehginajām panahkt Latwijas usnemšchanu Tautu Saweenibā. Rā sinams,

tas mums pilnā mērā Schenewā neisdedās. Gribu tuwafi pakawetees pee Tautu Saweenibas pirmās kopsapulzes, kura peegreesa wehribu 6 galwenām darbības nosarem: Wišpirnš, panahza eefšheju noorganisešanos; otrkahrt, noteiza atteezibas starp Tautu Saweenibu un walstim; treschkahrt, juridiskā komisijsa peenehma obligatoriskūs šchihreju teefu statutūs un eezehla schihreju teefas institutu, kura ušdewums iſſchirt strihdūs un nowehrst komplifazijas starp daschadām walstim; tahlat, zeturtkahrt, tifa peenemti noteikumi, kuri eewehrojami no wišām walstim atteezibā uš atbrunošchanoš. Loti redsamu weetu, peektkahrt, eenehma ſaimneeziflee problemi, kuri bija ſagatawoti Briſeles ſinanšu konferenzē. Schee lehmumi ar maseem pahrgroſijumeem tifa peenemti no Tautu Ligas I. kopsapulzes Schenewā. No teem muhſu jaunās walstis intereſetu it ihpaſchi tas, ka ir radita eefſpehjamiba uš weeglakeem noteikumeem aiſnemteeš nauđu ahrſemēš, ar Tautu Ligas ſpezielu organizaciju starpneezibu. Un heidsot, ſestkahrt, Tautu ſaweeniba pirmā kopsapulzē paplaſchinaja ſawu ſaſtahwu, peenemot jaunūs beedruš. Jaſafa, deemſchehl, ka pagahjuſchoš nowembra un dezembra mehneſchoš mehš gan neefam tee, kaš waretu lepotees kà tagadejee Tautu Ligas lozekli, tomehr daschas jaunās walstis ir uſnemtas Tautu Saweenibā, peemehram Somija, Bulgarija, Auſtrija un daschas zitas, tà ka ari ſhini wirſeend Tautu Liga ir mehginajuſi, ſaut ari ne wiſai leelā mēhrā, paplaſchinat ſawu ſaſtahwu. Ropeeſpaids no I. ſapulzes ir — wiſpahreja wehleſchanās noſtiprinat Tautu Ligu kà ſtarptautiſku eestahdi. Preekſch winas noſtiprinaſchanas ir darits loti dauds un pirmā ſapulze naw nobeigufēš, kà to Tautu Ligas eenaidneeki gaidija, ar ſabrukſchanu, bet taiſni otradi Tautu Liga ir noſtiprinajuſēs un noorganisejuſēs un ir iſjuhtama wehleſchanās, lai wina paſtahwetu; naw domajams, ka winas eenaidneeki winu warēs ſatrizinat.

Schenewā nepazehlās neweena baſš no kreifās puſeš pret Tautu Saweenibu. Winas eenaidneeki bija weenigi no labās puſeš, uſſtatidami Tautu Ligu par leelwalſtu ſuwereno teefibu eerobehoſotaju. Katrs mehginajums ſatrizinat Tautu Saweenibu, peemehram, Argentinas preekſchſtahwja aiſbrauſſchana, kaš nenosiſhmē Argentinas iſſtaſſchanos no Tautu Ligas, tifa uſnemts ar ſaſchutumumu un ſchi demonſtrazija atrada peekriſchanu tikai pee tagadejā Seemelamerikas ahrleetu miniſtra. Otrs deejgan tipiſks eefpaids no pirmās Tautu Ligas kopshehdes ir wehleſchanās panahkt un uſturet paſaules meeru. Katrs maſatais mehginajums trauzet meeru, atrada loti aſu negatiwu iſtureſchanoš no Tautu Ligas gandrihš nedalitas majoritates.

Peegreefſimees pehz ſchi wiſpahreja aſſkata jautajumam, ko Latwija Schenewā ir guwufi. Rā ſinams, muhſu uſnemſchanas luhgumu atlika. Wiſas uſnemamās walstis bija ſadalitas trijās kategorijās: tahdās, kaš teef uſnemtas; tahdās, kaš teef atraiditas un tahdās, kuru uſnemſchana teef atlika. Pahrbaudot uſnemſchanas jeb tà ſauzamās 5. komisijsas atſaukſmi par Latwiju, jaſafa, ka ſchi atſaukſme ir labwehliga. Zrahdijs, ka Latwija wiſus Tautu Ligas preekſchā rakſtitos noteikumūs iſpilda: atteezibā uš teritoriju noteikumi ir eewehroti, robeschas noſpraustas; paſtahw ſtabila waldiba, paſtahw demokratiſka eekahrt, armijas, juhras un gaiſa ſpehka ſind Latwija naw pahrtahpuſi neweena no Tautu Ligas preekſchā rakſtiteem noteikumeem. Bija tikai weens apſtahlis pret mums, proti, ka mehš toreis wehl nebijām atſihti de jure. Latwija bija atſihta tikai no Kreewijas, uš meera lihguma pamata. Pahrejās walstis bija atſinuſchas muhš toreis tikai de facto.

Šewerojot to, 5. komišijas šlehšjeens bija tas, ka dašchu apstahku deht tani brihdi Latwijas usnemschana Tautu Ligā nebija eespehjama. Raut gan mehš dabujām moralisku treezeenu, netikām usnemi, resp. netikām atšikti, jo usnemschana lihdsinajas pilnteesigai atšihšchanai, kaut ko pozitīwu Latwijā Šhenewā tomehr eeguwa. Positīwo, ko Šhenewa Latwijai dewa, war šadalit trijās tesēs. Wišpirms mums tika dota teesiba eestahtees par pilnteesīgu beedri wišās starptautiskajās tehniskajās organizacijās, par ko Šhenewā loti pama-toti tika leetots isteizeens, ka ar šcho lehmumu mehš ešam nogahjuschi puš-zefu starp de facto un de jure atšihšchanu. Pateesibā tā tas ari bija. Mums ir peeschkirta teesiba wišās starptautiskās organizacijās nemt dalību tā pilnteesīgam beedrim. Japeesihmē, ka wišās starptautiskās organizacijās, kuras lihds Tautu Saweenibas kophehdei pastahweja wairat waj masat neat-farigi, tika apweenotas un padotas Tautu Ligai. Winai ir padotas: internacionalais šarkanais frusts, higienas organizacijās, pasta unija, dselszela unija un finanšielās organizacijās, kuras iswiršitas un raditas šakarā ar tagadejo šaimneezisko šabrukumu wišā pašaulē. Wišs tas ir apweenots sem Tautu Ligās. Tas bija pirmais pozitīwais panahkums, tā to jau teizu eepreesch. Otrs prahtiskais panahkums preeesch galigas atšihšchanas eeguhšchanas bija tas, ka usnemschanas jautajums tika iswiršits atlahtā šehdē, kurā israhdijās, ka naw nekahdu dibinatu eemeslu pret Latwijas atšihšchanu, jo pati 5. komišija bija motiwejuschi, ka pret tuhliteju usnemschānu runajot wecnigi šahdi „apstahkli“. Šakarā ar to iswiršijās jautajums, ko nosihmē apstahkli, kas tee ir par apstahkleem un kas no starptautiskā weedokla buhtu šchim walstim jaewehro, lai winās waretu no de facto pahwehrstees par de jure walstim. Pats par sewi šaprotams, ka leetas apgaismoschana atlahtibā radija mums leelas simpatijas tā preešē tā ari šabeedribā netik ween Šhenewā un Šweizē, bet ari zitur. Šchis panahkums bija akademiskis un mehš to isleetojām tā eero: i preeesch de jure panahšchānas no leelwalstu pušes. Treschais, ko panahžām Šhenewā, bij tās 5 walstis, to starpā ari Itālija, weena no šabeedroto leelwalstim un Portugale, kuras nodewa šawās balšis par Latwijas usnemschānu. Ar šawu balkojumu šchis 5 walstis isteiza pilnīgi nepahrprotami, ka winās ir par Latwijas atšihšchanu de jure, tā teesistu un neatfarīgu walsti. Tas bija treschais panahkums. Protams, tee bija relatiwi panahkumi, tas bija deesgan eewehrojams šolis uš preeeschu, bet mehš winu par tahdu neusštatijām. Mehš paštrihpojām, ka mums nodarita netaisniba, ihpašchi kleeedšoscha tapehž, ka zitas walstis, tā peemehram Albānija, kurai pat robesčas naw šahrtīgi nospraustas, tomehr usnemta. Par to pat usbudinajās Wahzijas mums ne wišai draudšigā preešē dala, nerunajot nemas par pahrejo preeši, šazidama, ka Baltijas kulturas walstu nostahdišchana ahrpus Tautu Saweenibas un masās Albānijas usnemschāna ir netaisniba.

Behz nobalkšoschānas par Latwijas usnemschānas atliškānu mehš demon-stratiwi atšahjām Šhenewas reformazijas šahli un ašbrauzām no Šhenewas, pašnodami, ka muhsu prasibas, kuras dibinatas, naw eewehrotas un tapehž mehš atšahjām šcho pilsehtu. Jau Šhenewā mehš nowehrojām, ka muhsu usnemschānas leeta atkarajas no leelwalstu ištureschānas. Sewišchi špilgti tas parahdijās Armentijas jautajumā. Nepagahja neweena šehde, kur weenta waj otra no redšamakām Tautu Ligās figuram neparahditos šawā labwehtigā pošā uš tribunās un neweltitu loti škaituš wahrduš nabaga Armentijas tautai,

lihdj tam, kamehr Londonas konferenze, kurā peedalijs 3 leelwalstis, nenolehma Armeniju neusnemt Tautu Ligā. Raut gan pa to laiku V. komi-
fija un Tautu Sawayniba jau bij isteifuschās par Armenijas usnemschanu, pehz
schi Londonas lehmuma wina tomehr netika usnemta, winas usnemschana pat
netika atlikta, bet atraidita. Tas skaidri peerahdija, ka jauno walstu usnem-
schana leelā mehrā atkarajas no sabeedroto leelwalstu istureschanas schini leetā.

Pirms es beidsu sawu ihso pahrskatu par Tautu Sawaynibu, gribu
wehl aifrahdit, ka Tautu Sawayniba naw weena kompakta masa ar ween-
gabala eeskateem. 41 walstis, kas peedalijs pirmā Tautu Sawaynibas kop-
sapulzē, sadalijās trihs wairak waj masak nogrupetās apatschstrahwās.
Pirmā bija — sabeedrotee, otra neitrālee un treschā — Deenwidamerikas
walstis, skaitā apmehram 14. Sabeedrotee, protams, wisur mehginaja aif-
stahwet sawu liniju, bet wineem nahzās stipri rehkinatoes ar gruhitnam ne
tikai sawās mahjās ween, bet ari ar zitām walstim, ihpachi ar neitralām,
kuras, waditas no Holandes preeschstahwja fon Karnebecka, mehginaja pa-
nahkt Wahzijas usnemschanu Tautu Sawaynibā. Pret to stingri nostahjās
Franzija. Treschā strahwa, Deenwidamerikas walstis, isschkihrās no pah-
rejām ar to, ka winas ir masas walstinas, daudzas skaitā un rada sinamu
prekswaru leelwalstim. Deenwidamerikas walstis fargaja maso walstu teešbas
un schini jautajumā weda zihnu ar leelwalstim.

No Schenewas mehš aifbrauzām us Itāliju, lai no leelwalstim safneegtu
muhsu walstis atsihschanu. Mehš gribejam noskaidrot Itālijas sirsniibu muhsu
atsihschanas leetā.

Ja Itālija nōpeetni stahw par Latwijas atsihschanu, mums islikās par
nepeezeeschamu panahkt to, lai Itālija usnemtos schis leetas iniziatiwi sawās
rokās. Itālijā mehš atradām neparastu un negaiditu sirsniibu. Mehš tikām
fanemti newis kā de facto, bet kā galigi atsihtas de jure walstis preesch-
stahwi. Irahdijās, ka Itālijas domas ir pilnigi nedalitas par Latwijas
atsihschanu. To apleezinaja Itālijas suwerens-karalis, kā ari Itālijas wal-
dibas preeschstahwi Dschioliti, grafs Sforza, parlamenta preeschsehdetajs
de Nicola un ziti. Mehš pateesi redsejam, ka naw diwu domu atteezibā us
Baltijas walstu atsihschanu Itālijā. Itālija, schi walstis, kura wehl nesen
atpafal tik ilgi karojusi par sawu brihwibu; schi walstis, kura zihnijusēs par
sawu atsihschanu 35 gadus, wina wislabak saprata muhsu wehleschanos un
teeksmes pehz tartas un nazijas augstakām teešbam, proti, pehz walstis.
Itālijai peeder pirmee leelee nopelni ari Schenewas balsoschanā. Wina
apfolijās usnemtees iniziatiwi Latwijas un Baltijas walstu atsihschanas leetā
un to ari isweda.

Muhsu tahlakā darbiba norisijnajās Franzijā. Mehš pasinām Franzi-
jas istureschanos Baltijas walstu leetā. Mehš sinajām, ka Franzijas wal-
diba islikās mums nedraudziga un ka winas politika ijeet us wezās Kree-
wijas nodibinaschanu ar interwenzijas, blofades un zitu lihdsektu palihdsibu.
Tomehr irahdijās, ka notikumi ari us Franzijas sabeedristo domu un walstis
waditajeem bija atstahjuschi to eespaidu, ka lihdsschinejā politika bijusi ne-
pareisa. Jau Schenewas konferenzes laikā mums bija sinams, ka ir swahr-
stischanās Franzijas politikā atteezibā us muhsu atsihschanu. Mehš sinajām,
ka Leona Burschuā un Wiwiani zelojums us Parisi stahweja sakarā ar scho
swahrstischanās politiku. Pagahjuschā gada dezembra beigās Franzija bija
nonahkusi pee tās pahrleezibas, ka ar interwenzijas palihdsibu naw wezā

Kreewija atjaunojama, waj jaunā Kreewija ufbuhwejama. Daudsee interwenzijas mehginajumi, ko ta bija peedfihwojusi un pabalstijusi, bija israhdi-justchees par nefeknigeem un, beidsot, peemehrs ar Wrangela armijas sabrukschanu pahrleezinaja Franzijas waldibu, ka solijumi, kuru kreewu emigranti dod, nepeepildas, jo schis emigrantu grupas stahw taflu no fawas tautas un neparot to, kas tautā noteek. Tapat ari blofades politika nefafneedsa mehrti. Wafareitropa un ari Franzija tagad saprot, ka no blofades zeesch weenigi plaschas tautas masas, bet ne leelneeziems, pret ko bija wehrsta wisa lihdsfchineja Franzijas politika. Franzija daudsi tika runats par fazelschanos farkana armija un 150,000 kreewu emigrantu, kuri Parise paschlaif atrodas, propagandeja, ka nahks tahds baltais generalis, turam armija sekos un kursch Kreewija nodibinas fahrtibu tapat, ka tas notika Franzijas rewoluzijas laika. Bet ari schi eespehjamiba Franzijas waldibai islikas par neiswedamu pehz tam, kad ta bija pahrleezinajusees, ka reschims, tahds ir Kreewija, naw tahds, tahds bija frantschu rewoluzijas laika, kad armija pahrgahja Napoleona pusē. Franzija nahza pee pahrleezibas, ka fazelschanas naw gaidama, jo wisa armijas eefahrti Kreewija stahw sem padomju eestahschu stingras kontroles un wisi lihdsfchinejee fazelschanas mehginajumi palikufchi bes sekmem. Kad mehš eebrauzam Parise, Franzijas waldibas schaubischanas bija nonahfufe til taflu, ka bija eespehjams panahft Franzijas labwehlibu atteeziba us muhsu leetu. Franzija mums, Millerana personā, solija gahdat par muhsu atfihfchanu. Bet ka katra walsti, ta ari Franzija, mums ir pretineeki. Ja muhsu jautajums buhtu eepreetsch distutets Franzijas parlamentā, warduht pret muhsu atfihfchanu buhtu isteizees parlamenta wairakums, kaut gan senata mums bij nodroschinats labwehligs isnahkums. Turpretim waldiba un walsts presidents ne tikai ar wahrdeem, bet ari ar darbeem peerahdija, ka Franzija, buhdama ustizama lihds beidsamam brihdim sawam agrafam sabeedrotam Kreewijai, beigu beigās fapratusi, ka schi ustiziba ir tifusi lausta no Kreewijas puses, tapehz Franzijas waldiba nostahjas par mums un 29. dezembri ta bija Franzijas waldiba, kas isfuhtija peeprafijumus zitam leelwalstim atfihft Baltijas walstis de jure. Ta tad pateizotees diwam latinu tauram, Italijai un Franzijai, pateizotees winau energijai mehš panahzam to, kas mehš tagad esam.

Katra semē, isremot Italiju, ka es jau aisrahdiju, muhsu leeta bija diwas domas. Franzijas parlamenta wairakums nebija par mums. Pret mums strahdaja 150,000 kreewu emigrantu, ka ari pasihstami kreewu darbineeki, kas bij eebraufufchi no Amerikas. Ari Anglija bij diwas strahwas: Weena mums labwehliga, otra, newar teift, ka nelabwehliga, bet tahda, kas isteizas par jautajuma atfihfchanu. Anglijas politika nemainas un tahda, tahda wina bijusi, ta palika ari lihds beidsamam brihdim. Sawā laika mums Anglija islikas par labwehligako un sawu politiku ta nebuht naw mainijusi. Ja latinu tautas nostahjas it ka pirma weeta, tad tas isffaidrojams ar to, ka winas sawus eefatus Latwijas leeta bija pehfschni mainijufchas mums par labu. Anglijas politika ir „lehna, bet drofcha“ (slow, but sure) un tajda wina bij ari muhsu jautajuma.

Behz tam, kad mehš bijam panahfufchi leelwalstu labwehlibu, mehš atgreesamees atpafal us Parisi, fur 22. janwari notika konferenze, no Leelbritanijas, Franzijas, Italijas, Japanas un Belgijas walstu preetsch-stahweem. Parise muhsu jautajums tika pahrrunats trihs deenas: pirmo

reis 24. janvārī — bez panahfumeem, otru reisi 25. janvārī — tāpat bez panahfumeem un beidsot 26. janvārī — peh3 garakas pahrunas — ar pozitīveem panahfumeem, proti interalietta konferenze isteizās prinzipā par Baltijas valstu atsihšānu.

Apstahkli, kas runaja pret Latvijas un pahrejo Baltijas valstu de jure atsihšānu, bija fefošchee: Pirmais un pats svarigatais eemešs, kas bija mums pretim, ir muhsu fainneeziskais stahwofliš. Ahrsemes loti labi pahredds un pahrsin to, tapeh3 weens otrs aistradhija: juhs efat fawu walsti atbrihwojuschi, juhs prafeet peh3 patstahwibas, bet juhs tomehr wehl neeseet peerahdijuschi fawu fainneezisko neatkaribu; juhsu un Igaunijas budshets scho gadu noslehgats ar tahdu un tahdu defizitu; juhsu iswedumi ir tik un tik reis mafaki par juhsu eewedumeem; tas runā pretim juhsu atsihšānai, jo kamehr juhs neeseet peerahdijuschi fawu fainneezisko patstahwibu, newar jums dot atsihšānu, kaut gan juhs efeet peerahdijuschi fawu politisko gatawibu; juhs neeseet gribejuschi waj neeseet warejuschi noslehgat lihgunus ar ahrsēm, kas jums sneegtu palihdfigu rotu pee juhsu fainneeziskās dshwes atjaunoschanas un stabilatu ekonomisko apstahli radishanas. Tas bij weens no teem argumenteem, kuru arweenu nostahdija pret muhsu atsihšānu. Es negribu sche atkahrtot, ko es us to atbildeju — atbildeš man bija un tāš buhtu bijušās katram latweetim. Otrs apstahkliš, kas runaja mums pretim, bij Seemelamerikas tagadejā presidenta Wilsona noteikta oposizija. Es nesaku — Seemelamerikas, bet winas tagadejā presidenta Wilsona oposizija. Scho oposiziju mehš efam jutuschi us katra foka. 10. augustā ar fawu slaweno notu Wilsons noteikti nostahjās pret Baltijas walstu atsihšānu. Scho Wilsona istureschanos mehš jutām ari Shenewā. Ari tur winsch pasinoja, ka winsch fawu stahwofli, kahdu tas eenehma 10. augustā, atteezibā us Latvijas un pahrejo Baltijas walstu atsihšānu, negroša. Wilsona nota tika eefneegta Shenewas konferenzei. Us Franzijas peeprossijumu Waschingtonai par Baltijas walstu atsihšānu, fefoja negatiwa atbilde, tā tas ari bij gaidams. Beidsot, Parises konferenzei sanahkot, Seemelamerikas loti zeenitais presidenta kungs bij turejis par wajadfigu pasnot wehl reis konferenzei fawu atraidoscho istureschanos pret Baltijas walstu atsihšānu. Bez schaubam, Seemelamerika representē tik leelu faktoru, ka nerehkinatees ar winu newareja. To isleetoja muhsu pretineeki. Muhsu aistahwi tomehr ar scho apstahkli nerehkinajās gluschi weenfahrschi tapeh3, ka wineem bija noteikti sinams, ka schi politika peh3 wifām warbuhtibam peh3 dascheem mehnescheem tiks grosita Baltijas walstim par labu. Pret muhsu atsihšānu bija ari tas, ka pastahw srihdus starp Poliju un Leetawu. Arweenu atfauzās us Leetawas konfliktēem ar Poliju un tā kā Leetawas robeschu jautajums neesot wehl ischkirts, tad sakarā ar to, esot ari jaalleef pahrejo walstu atsihšāna. Turpmakais arguments, ko uswehra loti beeschi, bija tas, ka Baltijas jautajuma atrisinaschana esot faistita zeeschi ar Kreewiju, pee kam daschi no Latvijas tuhlietejās atsihšānas pretineekeem gan domaja par nahfoscho Kreewiju, ziti par agrako Kreewiju un pahreje par tagadejo Kreewiju.

Neraugotees us wisu to, treschā deenā, proti 26. janvārī, mehš panahzām ko wehlejamees, muhs weenbalfigi atsina par de jure walsti.

Augstakās interalietas konferenzes lehmums sadalijās 3 daļās: Wispirms nolemj prinzipā aisiht wifās 3 Baltijas walstīs, otrs: aisiht

nekawejofchi Latwiju un Igauniju un atleef Veetawas atsihschanu lihds Veetawas=Polijas striebduš isschirschanai, treschahrt, wsdod konserejofcho 5 walstu wahrda interalieto padomes presidentam Brianam pasiaot scho lehnumu Latwijas un Igaunijas meera delegaziju preekschsehdetajeem Parise.

Safara ar notifikuscho iswirfas jautajums, ar kahdeem noteifumeem faistas Latwijas teesista atsihschana. Utrodotees Schenewa, Roma, Parise un Londona beeschi nahzas dsirdet preekschlitemus, sem kahdeem waretu panahht atsihschanu. Tifa runats par daschadam konzessijam, par agrafas Kreewijas paradeem, un daschadam zitam kombinazijam. Tomehr 24. lihds 26. janwara apspreedes, kad muhsu jautajums tika isschirts, noskaidrosas, ka Latwijas de jure atsihschana bija panahhta bes kaut kahdeem noteifumeem, bes konzessijam un zitam kombinazijam. Mehš esam panahhtuschi de jure bes kaut kahdam klausulam un mehš waram sawu nahkamibu weidot tagad ka pilnteesiga walsts ta, ka muhsu walsts intereses to wislabaf prasa.

Par nosihmi, kahda ir teesistai atsihschanai, man sche naw ko runat. Augsta sapulze warbuht labaf, nekā es apfinas tas sefas, kahdas tai ir. Politiska un fainneeziska stabili azija, zeeschakas atteezibas ar ahrsemem, brihwakas rotas fainneezisku lihgumu flehgschanai, usnemschana Tautu Liga — tas ir ihsumā daschos wahrdos isteiktās wispahrigās linijas, ko mums nes un dos ari nahfotne de jure.

Weidsot sawu pahrfkatu, es newaru neatfihmet weemu leetu — patezibu, kuru esam paradā ahrwalstu preekschstahwejem Rigā, kuri leela mehrā ar saweem labwehligem sinojumeem ir sekmejuschi muhsu atsihschanas darbu. Mihlsch paldees teem! (Stipri applausi). Paldees ari muhsu fuhstneem, kas ahrsemes strahdajuschi loti nelabwehligos apstahflos. Wini weikuschi sawu gruhto usdewumu ar leeleem panahfumeem. Ari wineem mihlsch paldees! (Applausi). Ar to buhtu issmeltš ihfais pahrfkats par manu zelozumu, wina mehrki un taktiku, ar kahdu schis mehrkis tika safneegts.

Es pahreju us sinojumu par Latwijas ahrleetu politiku nahfotne. Mums mehds pahrmest, ka Latwijai esot ta sawamā sabeedroto orientazija, kaut gan par tahdu orientaziju paschi sabeedrotee, nesin, waj buhs pahrleezinati. Mehš lihds schim esam peecturejuschees pee Latwijas orientazijas, un to darisim ari us preekschu. Latwijas turpmakas atteezibas pret sabeedroto leekwalstim buhs labas un firnigas. Mehš nedrihftam aismirst, ka patezotees sabeedroto uswarai brihwa Latwija wareja nodibinatees. Ja sabeedrotee nebuhtu uswaretaji, nebuhtu bijis ari Latwijas walsts. See bija sabeedrotee, kuri Latwiju pehz tam, kad wina loti gruhtos un fmagos apstahflos noorganiseja sawu walsti, atsina to par pilnteesigu lozekli pahrejo naziju widu. Sabeedrotee ir bijuschi muhsu pirmee draugi un ar tahdu paschu draudsibu, ar kahdu wini nahkuschi mums pretim, mehš wineem atbildefim.

Pahrejot pee Latwijas fainiau walstim, es ihfi gribetu pakawetees wispirms pee Wahzijas. Wahzija pehz sabeedroto atsihschanas ari atsinusi muhs ka teesisku, patstahwigu un neatkarigu walsti. Tapehz bij sinams pahrstei-gums wiseem, kad lasijam Wahzijas ahrleetu walsts ministra Simonsa runu par mahfsligeem no sabeedroteem raditeem barjereem. Es turu par waja-dsigu leetas noskaidroschanas labā no schis tribines scho jautajumu papla-

šinat. Sarunā ar Wahzijas' ahrleetu walsts ministri pehdejais man apleezinaja, ka wina politika ir pret jaunām walstim tā pret barjeru stary leelām fainneeziškām weenibam, kahdās ir Wahzija un Kreewija. Wahzija wehletos, lai šhis walstis buhtu par tilteem stary winau un Kreewiju. Protams, šhis papildinajums, ko dewa ahrleetu walsts ministris, Simons, no Latwijas tilka til tahlu peenemams, ka mehš fainneeziškā sinā negribam buht par barjeru stary walstim. To mehš esam apleezinajuschi deesgan skaidri un noteikti ar lihgumeem, kuruš esam noslehgušchi ar Wahziju un Kreewiju. Mehš esam dewušchi wajadsigaš garantijas, preeksch tā sauzama „fainneeziška tilta“. Mehš gribam buht par tiltu, bet ne par barjeru stary Kreewiju un Wahziju tā ari pahrejām walstim fainneeziška sinā. Domehr buht par tiltu politiskā sinā, nosihmetu atfazitees no Latwijas walsts idejas, ja ne tagad, tad pehz 10 waj 20 gadeem. Ramehr mehš stahwam us walsts dejas, tikmehr mehš newaram buht par tiltu politiskā sinā.

Tahlat pahreju pee muhsu otra leelā faimina — Kreewijaš. Wišeem labi sinams, ka beidsamā laikā muhsu ateezibas ar Padomju Kreewiju leelā mehrā ušlabojušchās un naw nefahda eemesla domat, ka winas nahkotnē paliktu launafas. Man schkeet, ka Kreewijas problema atrisinašchana tuwojas šawai iščkirščhanai. Muhsu atsiščchana ne til ween preeksch mums, bet ari preeksch Kreewijas leetu nolahrtošchanaš, preeksch wiša austrumu jautajumu atrisinašchanaš ir leelš soliš us preekschu. Ša nosihmē jaunās Kreewijas republikas robeschu nosprauschānu. Lai iščskirtu Kreewijas jautajumu galigi, atleek wehl weenigi weenotees par winas walstiskās pahrwaldes formaš atsiščchānu, un ari šhis jautajums ewoluzijas zelā tuwojas šawai atrisinašchānai. Ir pilnigi skaidrs, ka Leelbritanija tuwakā nahkotnē noslehgs tirdsneezišku lihgumu ar Padomju Kreewiju. Lihds ar to atsiščdama tagadejo reschimu Kreewijaš wišmas par de facto waldbibu. Naw ne masato schāubu par to, ka schim aktam fekoš nelawejoschi Italija un ar deesgan leelu pahrleezibu waretu apgalwot, ka nepaees ilgs laiks, kad to pašchu daris ari Franzija. Tagadešā Franzijas kabineta ir loti redsami wišri, peemehram, kara ministrs Barthou, kursch jau tagad usstahjas par nelawejoschu tirdsneezišku šafaru iusfahščchānu ar Padomju Kreewiju. No jau minetā redsams, ka Kreewijas problems pahahpeniski šoli pa šolim tuwojas šawai atrisinašchānai. Logiskas fekas no tam buhs leelafas weenlihdsibas radišchana pašaulē, razionalaka preščhu apmaina, bet par wišām leetam, meera nodroščhinašchana. Tapehz tās atteezibas, kuras Latwija paguwuši beidsamos mehneschos ar Padomju Kreewiju nodibinat, ušlabofees ari, zeras, nahkotnē.

Runajot par muhsu faiminu seemelos, Somiju, man naw dauds ko teikt. Somija atteezibas ir bijušchās weenmehr wišlabafās un wišsiltatās. Akts, ka Somija, šchi granitā kalid seemeltauta, pirmā muhs atšina de jure, paliks arweenu Latwijas tautā nedseščchams.

Atteezibas ar Igauniju ir leelakā mehrā ušlabojušchās, tā ar pahrejeem faimineem. Ša dewinūs mehneschus atpakaļ atteezibas ar Igauniju bija ašas, tad tagad apstahkli jau ir til tahlu nobreedušchi, ka waram konkreiti stahtees pee zeeščhu šafaru išweščchanaš dšihwē. Igaunija ir išrahdijuši leelu interesi par Latwiju; Igaunija ir darijusi wišu, lai panahttu draudšibu ar Latwiju un muhsu širniškā wehleščchanaš nepeezeščchama wajadsiba ir šcho draudšibu mišli ar atplehtām rokām peenemt un to mehš darisim.

Latvijas, Satwerimes Sapulzes delegatu weefošanaš Leetawā, Leetawas de jure atsihšhana no Latvijas pušes peeteefošchi ūaidri leezina par muhšu draudšigo politiku pret Leetawas walsti. Mehš gribam Leetawu redset tā neatkarigu un mums draudšigu walsti; mehš daršim wšwu, zš muhšu wahjōš spehšōš stahw, lai ūemetu Leetawas de jure atsihšhanu ari no ūabeedroto pušes un, eš domaju, Leetawai newajadšēs ilgi uš to gaidit.

Tahlat gribu runat par Latvijas atteezibam ar otru muhšu deenwidus ūaiminu — Poliju. Beš ūhaubam, newar buht domu starpibas par to, ūa Latvijai ir ūinamas kopigas interešes ar Poliju. Somehr preešch politistkas weenošchanaš ar Poliju newar aistaišit azis atteezibā uš dašcheem ūawekleem, ūuri ūho weenošchanaš neweizina. Wišpirms, Polija wehl naw nošlehguš meeru ar Padomju Kreewiju; warbuht wina drihšumā to daršs, bet ūamehr taš naw notizis ūatšs, tikmehr taš ir par ūawekli politistkai tuwinaschanaš. Turpmat mehš ūinam, ūa Polijā ir grupas, ūuras domā par Leetawas eeforporechanaš Polijā. Taš ir pret muhšu interešem un mehš, zš taš mums buhš eephejams, daršim wšwu, lai to nowehrstu. Beidsot Leetawas-Polijas konfliktš ir nopeetnš ūhehrliš ūawstarpejai tuwinaschanaš starp peežam Baltijas walstim. Naw eephejams ūahtees politistkās kombinazijās ar walstim, ūuras pastahw neaprehkinami iūši. Somehr muhšu atteezibas pret Poliju ari nahkotnē buhš ūorektas un tikpat draudšigas, ūa Polijas atteezibas pret Latviju.

Tik tahl' par Latvijas ahrleetu politiku pret zštām walstim. /

Par ahrleetu ministrijas wišpahrigeem ušdewumeem nahkotnē ir ūaūata dašchi wahrdi. Mehš ešam de jure panahkušchi, muhšu turpmatāis ušdewums ir ūho eeguwwu nošpirinat. Muhš ir atšinuschas 13 Eiropas walstis, bet mehš wehl neešam atšihši no Amerikas. Taš ir apstahllis, ar ūuru loti nopeetni jarehkinas. Mehš waram zeret, ūa tuwatā nahkotnē Seemelamerika Latvijas de jure atsihšchanaš peegreesiš wajadšigo wehribu. Daudš weeglaki buhš panahšama de jure atsihšchana no Deenwidamerikas walstim, ūuras ir apleezinajušchas ūawu ūirniibu ūhenewas konferenzē. Ešmu pahrlleezinatš, ūa panahšim de jure atsihšchanaš ari no Seemelamerikas, tad beigtees tagadejā waldba un nahšs jauna. Mehš nedrihštam atduūetees uš lihdsšchim guhšteem laureem: mums janostiprina de jure ar wišeem lihdsfekleem. Pirmais ušdewums ir panahšt Latvijas teešišto atsihšchanaš no wišas pafaulēs, un otrs — radit zeešchakas ūaites ar ahrwalstim, nošlehdsot ar tām starptautistkus lihgumus, taš lihdsšchim nebija eephejams, pee ūam pate galwenā wehriba tikš peegreesta ūaimneezišch-lirdšneeziškeem lihgumeem, jo mehš dšhwōjam laikmetā, ūur ūaimneeziškee jautajumi un ekonomistkee apstahkli noteiz wšwu politiku. Ar to eš ūawu pahrkatu beidšu.

To darot, wehloš konstatet, ūa Latvija ir paweikufi diwws pošmus ūawā zihnā par walstis neatkaribu: proti Latvijas atbrihwochanaš un Latvijas atsihšchanaš. Ubas ūhis zihnas ir kronetas ar ušwaru. Ja ešam atbrihwoti, ja ūamehrā tik iūšā laikā, diwws gados un dašchoš mehnešchoš, ešam panahkušchi teešišto atsihšchanaš, tad jawaizā, ūas muhšs tik aštri pee ušwaras wedis? Ja bija ta weenprahtiba, ūas muhšs weenoja ūhini zihnas laikmetā. Tiklat zihnā pret muhšu ahrefo eenaidneeku, ūa ari zihnā pehž Latvijas teešištas atsihšchanaš mehš bijām weenprahtigi. Mums tagad stahw preešchā loti ūareschgits, gruhšs un garšch zihnas laikmets: ūaimneeziškas dšhwēs

nodibinaschana, nostiprinaschana un isbuhwe. Uri te uswara tiks guhta ahtrati, ja mums netruhs weenprahibas un mihlestibas, kura weenoja wifus Latwijas atbrihwoschanas un atsihschanas darba. Ir tomehr ari leela starpiba, kas schir Latwijas atbrihwoschanas zihnas no muhsu walsis atsihschanas darba. Pirmas tika iskarotas ar eerotscheem rotas un zilweku upureem, otras neprasija wairak ka spalwu un smadsenes. Atsihschana nebija eedomajama pirmis Latwijas atbrihwoschanas. Tapeh3 peedomasim pee teem, kas Latwiju atbriwoja, pee muhsu waronigas armijas. Dsilā nopeetniba noleezu galwu, peeminedams tos, kas preefsch Latwijas ir upurejuschi wisdahgato — sawu dsihwibu. Peeminesim schini stunda tritufchos waronus. (Wisi peezelas).

Presidents J. Eschakste: Es pasludinu us $\frac{1}{4}$ stundu pahtraufumu. Starpsrajiju biroja sehde apafscha.

(Pahtraufums no plkst. 8.40 lihds plkst. 9.40).

J. Zeelens (sozialdemofrats): Augsti godata sapulze! Es juhs neufkowschu ar garam peefihmem pee Meijerowiza funga sinojuma un pee tas politikas, kuru winsch turpmak folas west Latwijā. Somehr ihsumā griibu pahri wahrdu teikt pee ta, par to ahrleetu ministra fungs sche referēja.

Wina runu war sadalit diwas dalas: weenā ghja runa par to, kas lihds schini notizis; par to darbibu, kuru winsch wedis zelodams trihs mehneschus pa Eiropu, un otra dalā par to, kahdu politiku winsch folas turpmak Latwijā turpinat. Atkaijeet man pahris wahrdos peefihmet par teem apstahleem, pee kureem Latwijas walsis wareja tik pee de jure, lai waretu pahreet pee tas politikas, kura Latwijai ka pilnteesigai walsstij jawed. Meijerowiza fungs sazija, ka galwenais faktors, kas esot nowedis pee Latwijas walsis atsihschanas, esot tas sabeedroto walsu uswaras, kas Wakareiropas fronte esot satreefuschas Wahzijas imperialismu, ka scho uswaru peepildischanas sawa wifumā ari nahkse Latwijas teesista atsihschana. Man schkeet, ka ta ir schi wehsturiski komplizeta jautajuma weena puse. Bes schaubam, meh3, kas esam pahrdsihwofuschis Wahzijas okupaziju, Wahzijas militarisma politikas breefmas, meh3 sinam, kas ir Wahzijas imperialism3 un neaismirsim, ka Wahzijas imperialism3 dsihwais spehs tika satreef3 no Wakareiropas leelwalsu sabeedrotam armijam.

Un tomehr, zeenijamee fungi, mums wajag stahwet wehsturiski augstak un redset jautajumu wisa plachumā un dsikumā. Tagad sabeedrotas leelwalsis atsinuschas Latwiju de jure. Bet lihds 1917. gada martam tee bija parafstijuschis ar Kreewijas zarismu Mgumus par Konstantinopole atdoscharu Kreewijai un zitus lihdsigi3 lihgumus. Kahds bi, ytu bijis pajauls kara rezultats, ja us wehstures skatuwes buhtu palikuschi Kreewijas walsis un kreewu zarism3? Ja Parise pee starptautisko jautajumu ispreeschanas buhtu dalibu nehmis schis festais leelais sabeedrotais, tad, zeenijamee fungi, scho-deen schai namā nesehdetu meh3, bet warbuht tee fungi, kuru wapeni ir pee schim feenam. Es domaju, ka rekapitulējot pee teem wehsturiskeem apstahleem, kuros Latwijas walsis wareja rastees, newajaga aismirsi ari schos

wehstures pamata noteikums, kuros muhsu walstis brihwiba wareja tapt, attihstitees un isweidotees. Sche ta swarigs notikums ir tomehr Kreewijas leelwalstis sabrukšana zaur revoluziju, kura us Kreewijas drupam radas zaur pafauls karu. Zeenijamee fungi, mums wajaga buht tif lojaleem pret wehstures notikumeem, ka analisejot schoš faktus wita dsilumâ ir jaatsihst — un tee, kas negrib ais sakarsetam zihnas juhtam to atsiht jau schodeen, teem tas buhs wehlat jaatsihst, kad wipi warës objektivi logiski domat un spreest — ka Kreewijas revoluzija satreeza ne tikai Kreewijas zarismu, bet Kreewijas leelwalsti ka tahdu un tahda fahrtâ noweda ari pee teem apstahkleem, kuros wareja rastees pilniga tautu atswabinaschanas no tas walstis, pee kuras winas agrafi peedereja. Newajaga nekahdas ilusijas. Lai tik atzeramees to nazionalo programu, kahdu sneedsa Kerenskis. Pat atteeziba pret Somiju negribeja dot pilnigu autonomiju. Un atteeziba pret Latwiju, toreis ta saukto maleeni, Kerenskis negribeja pat Lat, ali peeweenot pee prowinzialas Latwijas.

Tahlat, ja atzeramees wistuwakos pagahjuschos diwus gadus, mums tomehr jareds un jakonstatê, ka Latwijas walstis teesifka, ka pilnteesigas juridiskas suverenâs walstis atihschana nahza tikai tad, kad pehdejee no teem freewu reakzijas spehkeem, kas gribeja atjaunot Kreewija leelwalsti, kad pehdejee baltee generali tika likwideti, isnihzinati un galigi sakauti, tikai pehz tam, kad wisbeidsot Krimas puslâ pee Perekopas sawas asinis lejoj un 5000 krituschos atstahjot, freewu semneeku un strahdneeku armija satreeza reakzionaro Wrangelî. Tikai pehz tam diwu gadu besfekmigam zihnam, kuras Wakarejropas imperalistiskâs walstis atbalstija ar muniziju, naudu un blokadi pret to walsti, kas muhs pirmâ atfina de jure; tikai tad, kad freewu kontrrevoluzionaree generali bij galigi likwideti, Franzijai radas domas, ka pehz teem saudeteem 20 miljardeem, ko ta ir aisdewusi zariskai Kreewijai un pehz teem simteem miljoneem, ko ta bij dewusi Koltshafam, Judenitscham, Denikinam un Wrangelim, wehl turpinat wezo politiku buhtu ekonomiski un finansieti neis dewiga spehle. Radas luhsums politikâ, kas tagad beigâs teet nofaufks par taisnibu, majam tautam dot pee Baltijas juhras paschnolemschanas teesibas . . . Tiftahl par wehsturisko refapitulaziju.

Bahrejot tahlat pee teem wispahrejeem apstahkleem, kuros muhsu Latwijas walstis un Latwijas waldibas ahreja politika ir wirsijufes, es gribu jautat, zeenijamee fungi, waj muhsu ahrejâs politikas waditaji jeb waditajs lihds schim ir sekmejis no sawas pufes tos objektivos wehsturiskos apstahklus, pee kureem Latwijas walstis teesifka atihschana ir nahkusi? Es nenoleedsu to, ka Latwijas walstis ahrejâs politikas waditajs ir zentees sasneegt Latwijas walstis de jure atihschanu. Winsch to ir darijis Parises meera konferenzenes laika un darijis ari wehlat. Bet waj ar sawu konfreto politiku winsch ir wirsijis muhs pretim tai situacijai, pee kuras objektivi bij eespehjama Latwijas walstis teesifka atihschana? Man jafaka, par noscheloschaniu, tas naw bijis weenmehr ta. Muhsu ahrejâs politikas waditaji ir gahjuschi pretim teem spehkeem, kuri objektivi wirsijas pret Latwijas walsti un pret winas atihschanu. (Iskauzeens labaja puse: „Oho!“). Us to sauzeenu „Oho“, kas nahk no laba spahrna, es waru peewest dauds un daschadus materialus, kuri to itin skaidri un konfreti peerahditu, bet wifos sikhumos palawetees pee scheem notikumeem schodeen es tomehr negribetu. Beeminot schodeen Latwijas walstis eenaidneeku galigo satreekschanu, mehš tikai atze-

resimees kahdus momentus. Kad mums bija Judenitschs seemelos, tad Latvijas valsts ahreja politika nebuht negahja us to, lai schahdus kontrevolucionarus freemu generalus likwidetu. Mums bija mehginajums ar wineem labprahrtigi saprastees un fadsihwot. Sinamu situaziju rahdija ta fahkla wrangeliade Latvija, kurā muhsu waldbas daschi preekschshahwi bija loti tuwos intimos sakaros nogahjuschi ar Kreewijas kontrevolucionaras waras preekschshahweem, pehz kuru galigas katreekschshanas tikai wareja nahkt Latvijas walsts teefiska atsihschana. Uri wehl daschos zitos gadijumos Latvijas walsts politikā nebija noteiktibas. Ta pate meera politika atteeziba pret Padomju Kreewiju nebuht netika wirsita tik steidsigi un ahtri us preekschu, ka to prasija ne tikai Latvijas fainneeziskās dshwes atjaunoschana, bet ari Latvijas walsts starptautiska teefiska atsihschana. Jo tikai pehz tam, kad Rihteiropa nodibinajās meers, un tad Kreewijas padomju waldbiba bija Latviju de jure atsinusi pirmā, tikai pehz tam, kad Rihteiropa radās stabili apstahkli, kad tam Wakareiropas imperialistiskām burschuasistām aprindam, kuras ar wisleelako nizinaschānu skatijās us Austrumeiropas tautu nazionalo paschnolemschānos un sozialo pahgrupeschānos, nebija wairs nefahdas isredses atjaunot wezos apstahklus ar zihnu pret Padomju Kreewiju un jaunajām walstim, tikai tad nahza Latvijas walsts galiga atsihschana. Un te nu man jāsaka, ka muhsu ahrlieku politikas waditajs pehrnā gada janwari atteeziba pret scheem jautajumeem bija dauds zitadafās domās nekā winsch ir schodeen, un kahdās winsch ir bijis eefneedstot memorandumu Tautu Ligas Geneses konferenzej, kur winsch runā pawisam zitadi, nekā pehrnā gada fahkumā: ar Padomju Kreewiju mehš meeru neslehgsim, ar teem laudim nefahdās tuwakās meera atteezibās nestahfimees... Es negribu tuwaki peewest wehl daschus zitus spilgtakus gadijumus, ar kureem waretu rasturot muhsu ahrejas politikas waditaja neskaidroš, loti diwdomigos, loti aisdomigos un tumšos intrigu sakarus ar teem freemu reakcijas preekschshahweem, kuru agenti staigaja pa Latviju apfahrt un gribeja turpinat direkti un indirekti to paschu wezo politiku atteezibā us Rihteiropas jautajuma atrisinaschānu. Bet tas mums jaatsihst, ka Latvijas galiga atsihschāna nahza tikai tad, kad schee freemu kontrevolucionari no wehstures skatuwes nogahja ar asinainām peerem uu salausteem kauleem pa malu malam.

Pahrejot tuwaki pee tās politikas, kuru muhsu ahrlieku politikas waditajs zehla preekschā, tad winsch teiza — Latvijai, ka walstij, kura teefiski atsihta, pirmā weeta wajadbeschot us preekschu de jure nostiprinat, padziinat u. t. t. Sekams es pahreju us muhsu walsts turpmako politiku, lai man buhtu atlauts noraidit tās pahraf leelās zeribas, kas teef liktas us Latvijas de jure atsihschānu. Pehz Meijerowiza kunga domam de jure Latvijas dshwi glahbs un fargās, sekms un wezinās Latvijas fainneeziskās dshwes usplauschānu wisā plaschumā un wisā koschumā. Es neeeschu diskutet, kahda nosihme ir de jure atsihschānai un kahda starpiba ir starp de jure un starp de facto, jo par scho problemu war buht daschadās domās. Lai man ir atlauts zelt preekschā weenu isteizeenu, kuru isteizis kahds diplomats kahdā weetā, un tas skan tā: „Puisque le droit international ne connaît aucune distinction entre la reconnaissance de facto et de jure... Tulkotumā tas skan: tā ka starptautiskās teefibas nesin nefahdas ischkiribas starp atsihschānu de facto un de jure... Ur scho ir teizis ahrlieku ministrs, Meijerowiza kungs, preeksch pahrs mehnescheem. Bet schodeen winsch saka, ka

de jure atšihšanai buhš leela nošihme preešch ņaimnezistās dšihweš atjaunošanās un politiskās dšihweš nodrošināšanās. Es drihšat peekrihtu tai tesei, furu Meijerowiza funkc ņisteiza Genē Tautu Ligās konferenzē, tikai ar to pahrlabojumu, ka ņinama starpiba starp de facto un de jure atšihšanu ir un tā ņarwa nošihme de jure atšihšanai ari ir, kaut gan ne tik leela, tā to ņhodeen ahrleetu ministra funkc zehla preešchā. Šhi nošihme nepastahw eekš tam, ta lihds ar muhšu walstis teeistko atšihšanu muhšu ņaimnezistā un politiskā nahkotne buhš nodrošinata, bet tomehr tām freewu reakzionaru aprindam, kuras nemitejās un negribeja mitetees ņawos planos par wezās Kreewijas atjaunošanu, tuwakā nahkotnē uš Franzijas atbalstu ņawas zeribas jaatmet. Bet par to, ka freewu reakzionari ņawas intrigās pret Latwijās walsti un Rihteiropas jaunām walstim wišpahrigi buhtu uš wišeem laikeem atmetušchi, par to ir atlauts wairak nekā ņhaubitees.

Kas atteezas uš turpmako politiku, tad man ņaņaka, ka ir ņinama starpiba starp to Meijerowiza funkc, kuršch uštahjās pehrgad un kas uštahjās ņhogad. (Sauzeens no weetas: „Gadu wezaks!“). Pehrgad mehš dširdējam, ka wišu Baltijas walstu politikas zentrā stahwot Baltijas walstu ņaweenibas nodibinašhana, ņahkot ar Somijas lihds pat Polijai un Ukrainai. Bulduru konferenzē bija peenemtas teses par ņahhdas ņaweenibas dibinašhanu, kas bija jaratifikē lihds 15. dezembrim, bet wiš tas palizis lihds ņchim uš papira. Šhodeen mehš dširdējam, ka tuwināšanās ir loti waja-dšiga, bet te Meijerowiza funkc runā bija masš tona nolaidums atteezibā pret draudšigo walsti — Poliju, par furu Meijerowiza funkc ņawā laikā runaja ar wišleelako ņirsnibu un aštraušanos. Bet tagad pehž tam, kad ņchi draudšigā Polija Genē bij ņwinigā ņahrtā atturejušes, nobalsojot Latwijās ušnemschanu Tautu ņaweenibā, ari Meijerowiza funkc ir masleet „korektaks“ palizis pret ņcho leelwalsti ar tām leelām tendenzem, kuras bij winai pret muhšu ņaiminwalsti Leetawu un ņawā laikā ari atteezibā uš Ukraini, Baltkreewiju un t. t., u. t. t. Tas wiš buhtu loti eepreezinušchi, ja blakus ņchim Meierowiza funkcam nebuhtu parahdiješ weens otrs. waj pat treschais Meijerowiza funkc. Tas Meijerowiza funkc parahdas ņahdā ņarunā ar ņahdas freewu melnšimtnezistās awišeš preešchstahwi, kaut ari bijušcho freewu liberaku ašrejā eetehrpā, ar Berlines „Pynn“ preešchstahwi. Šhis awišeš ņlejās it ņewiškki pehž Latwijās walstis teeistās atšihšanās ir parahdijušchees raksti, kuri loti noteiktā ņahrtā trim eerotšchus pret Latwijās walsti un pat loti noteiktā ņahrtā draud ar jauneem ņareem, ar jaunām reakzijam Latwijai pehž tam, kad tiksot Kreewijā ņatreekta padomju wara un kad augšchā zehšhotees ihstee nazionalee Kreewijas ņaimneeki, kuri ņchis masās walstinas noslanzišchor. Šahhdas awišeš preešchstahwim Meijerowiza funkcam ir labpatizees dot interwju, kurā wišch ņistezis pawiņam zitadaku politiku, nekā to, furu wišch zehla ņhodeen preešchā ņche no ņchi augstā katedra. Lai gan ņchi ņaruna awišeš ir parahdijušes wairak nekā nedelu atpakal un lai gan „Sozialdemokrats“ greeska uš to ušmanibu, tomehr atņaulšme naw eenahfuse. Tapehž ņchi ņaruna jausnem par pilnu. Tā tad mehš redšam, ka tautas weetneeziabas preešchā ir weena politika, bet ņarunās ar bijušeem Kreewijas leelwalstis preešchstahwjeem — kadeteem, noteikteem kontrrewoolucionareem un reakzijās nešejeem, wrangelisteem, teek teiktš, ka Latwijās turpmakā politika ešot ņahda, ka Latwijai nebuht neesot nodrošinats stahwoflis, ta ešot deesgan nopeetni apdraudeta no Padomju Kreewijas.

Es negribu eeset wisā schi jautajuma dsikumā, waj pateescham Padomju Kreewija schini situazijā, kurā wina patlaban atrodas un kurā atrodas Latwija, apdraud pehdejo. Es tikai gribetu teikt, ka diplomatiskais taktis gan tik daudz prasa, lai atteezibā pret to walssti, kura pirmā ruhs atsinusi de jure, tiktu eewehrota sinama peeklahjiba. Atteezibā us to politisku, kuru Meijerowiza fungam labpatizis teikt pret Padomju Kreewiju, tad es domaju, ka ta ir ta pati nepareisās politikas turpinaschana, kuru Meijerowiza fungs peekopa pehrno gadu un ar kuru winsch trauzeja Latwijas atsihschanu de jure.

Tagad pehz tam, kad Latwija atsihta de jure, Meijerowizs teiza, ka galwenais usdewums tagad esot samet Latwijas samneezisko usbuhwi. Zeenijamee kungi, waj nahs kahds Eiropas kapitalists us Latwiju atjaunot rihpneezibu, kad Latwijas ahrleetu ministrs Eiropas preeschā saka, ka Latwija ir apdraudeta no Padomju Kreewijas. Tahds ir Meijerowiza kunga Latwijas samneeziskās atjaunoschanas darbs! Es domaju, ka tik daudz gan wjadsetu saprast par samneeziskeem jautajumeem, ka ar tahdeem paskaidrojumeem nedrihstetu rahditees Eiropas preeschā. (Saugeeni no weetam: „Diplomati jau nesaprot samneezisko jautajumus!“ „Waj Zeelens ari nesaprot?“ Trofniis).

Kas atteezas us ziteem jautajumeem, kuras Meijerowiza fungs sarunā ar „Рунь“ preeschstahwi eefustinajis, tad wehl jastata, ka winsch runajis par tahdas koalizijas d'binaschanu, par kuru agrat kahdreis tika rakstits semneeku saweenibas lapā „Brihwajā Semē“ par koaliziju no Baltijas juhras lihds Melnai juhrai, par drahschu aisschogojumu no Somijas lihds Rumanijai. Schis walnis buhschot pret Padomju Kreewiju. Mehš sinam scho politisku — ta tika westa jau trihs gadus un tagad galigi bankrotejusi. Un nupat Unglijas karalis parlamenta atklahschanas deenā teiza, ka samneeziskee sakari ar Padomju Kreewiju sahhschotees, turpretim Meijerowiza fungs grib nodibinat jaunu drahschu aisschogojumu no Baltijas juhras lihds Melnai juhrai kopā ar kreewu kontrewoluzijas preeschstahweem, kopā ar Rumanijas reakcionareem muishneekem, kuri tik prot sawu tautu apspeeri, kopā warduht ar melno Ungariju, us kureeni, kā raksta ahrsemju presē, laikam aishbrauzis ari Wrangels ar sawu galweno mitekli, kopā warbuht ari ar teem Polijas nazionaleem demokrateem, kuri jau noslehgušchi koaliziju ar Rumaniju un warbuht ari ar Ungariju... Schahdā smukā kompanijā muhsu ahrleetu politikas waditajs grib eepiht Latwiju, saistit to no jauna drahschu aisschogojumos, kuras pehz asinainām mokam tagad Eiropa likwidejusi; bet Meijerowizs wisu to grib no jauna zelt un no jauna buhwet augschā. (Peeshime no weetam: Bagata fantastija!). Ja, bes schaubam bagata fantastija bijusi ahrleetu ministrim Meijerowiza fungam, kad winsch sneedzis scho interwiju, jo schis fantastijas nekad netiks realisetas. (Applausi kreisajā spahrnā). Rihteiropas darba tautas gahdās, lai schis fantastijas nerealisetos, pret to stahwes tautas, kuras peeteekochi sawas asinis lehjuschas!

Ar to naw teiktis, ka Baltijas walsu saweeniba, tā tahda bahu atmetama. Baltijas walsu saweeniba, sahlot ar Somiju un beidsot ar Veetawu ir wjadstiga un nepeezeeschama kā jauno walsu sinams droshibas fargs us ahreeni, t. i. newis preesch tam, lai dsihtu kahdu leelwalsu peedehsu politisku, bet lai fargatu sawas walsis neiralitati, par kuru Meijerowiza fungs neteiza ne wahrda. Scho ischetru walsu neiraliseshanai ir jastahda par sawu mehrki neatkaribas nodroschinaschana, Rihteiropas

meera uftureschana un fainneeziffo fataru nodibinaschana ar wifam tautam un wifam walstim, furam ir fas pasaulê ko pahrdot. Schai ischetru walstu Baltijas faweenibai newajadstju buht par tàs leelàs faweenibas lehschu lozefli no Baltijas lihdi Melnai juhrai, fura gribetu Giropu schfelt un skaldit, bet tai wajaga Giropu weenot. Tapehz, man schteet, fa ari no schi weedotla raugotees, mehš ne varam apmeerinatees ar nestlaidro un pretrunaino Meijerowiza politikfu. Weenà weetà teef runats weens, otrà weetà no schi katedra otrs, un fura buhs ta ihstà Meijerowiza politika, to rahdis warbuht nahlotne. Beidsot jafata, fa tàs daschadàs pretrunas, daschadàs usstahschanàs rahda, fa konsekwenzes muhsu ahrleetu politikai naw bijis. Ari schis deenas usstahschanu mehš neredsam konsekwenzes un noteiktibas par to, fas Latwijai teefchi buhtu wajadfigs un nepezeeschamis.

Atlaujat man wehl ihsumà peefihmet par Naziju Ligu. (Sauzeeni no labàs pufes: Peeteef, deefgan!). Ja jums nepatihf, juhs, fungi, warat isfeet ahrà un par ahrejo politikfu runaschu bes jums. (Applausi freifà spahrnà). Tas, ko Meijerowiza funks teiza par Tautas Ligu, isklaufigàs loti pahrllezinoschi, loti wilinoschi, loti aifraujoschi. Bet tomehr par noschehschanu man ir jafata, fa tàs ir pahrsvihletàs zeribas us Tautu Ligu, fura garanteschot Latwijas teritorijas neaifstaramibu un walsts neatfaramibu, droschibu. Par to lai ir atlauts wairaf nelà schaubitees. Katram, fas lasa Wakareuropas awises, ir sinams, fa Tautu Ligas Genfes konferenzenes rezultati fr kritifeti gan no teem, furi lika loti leelas zeribas us Tautu Ligu un ari no teem, fas loti skeptifski skatijàs us Tautu Ligas darbibu. Mehš sinam, fa neweens statutu pants Genfê netika grofifs, lai demokratisetu Naziju Ligu. Rà gahja Genfê? Beemehram, Naziju Ligas fapulze nolemj usnemti Rumaniju, bet kahdas leelwalstis zehla zerunas un Tautu Ligas lehmums tifa grofifs. Waj ta ir Naziju Liga, fur usnem eepreefsch kahdu walsti un tad us triju walstu speedeena fawu lehmumu grofa? Zeenijamee fungi, ta naw Naziju Liga! Sahlaf Meijerowiza funks runaja par atbrunoschanos, fura fekmigi efot sahla Genfê. Waj watardeenas awifê nelafijat, fa Amerikà ir nolemis buhwet tikpat leelu fara floti, kahda ir Anglijà. Palafat „Times“ no 12. februara, fur peewests Anglu fuhtna Waschingtonà isteizeens, fa atteezibas stary Angliju un Ameriku dehl petrolejas un konkurenzes pasaules tirgù kluwufchas yf afas, fa Amerikas fara flotes buhwe paleekot tik draudofcha, fa farsch stary Ameriku un Angliju efot eefpehjamš. Nerunasim par atteezibam stary Ameriku un Japanu. Sahdas ir atteezibas stary bijufcheem fabeedroteem, fas radija Naziju Ligu. Neaifmirfsteet, fa Naziju Liga naw usnemta ari Wahzija. Es biju weens no Wahzijas imperialifma afeem eenaidneefcheem pasaules fara laikà. Bet pehz tam, kad Wahzijas imperialifms un feisarifms ir fatreekti, pehz tam wahzu tautu padarit par wergu us 42 gadeem, usspeefshot winai 226 miljardus fara kontribuzijas, — tas neeet us Giropas meeru, tas eet us jauneem naideem, jauneem fareem. Ar tahdu politikfu Wahzijas tauta teef dsihta pretim reakzijai, jo wahzu tauta sahks wehl domat, fa noseegums bija taifit rewoluziju pret Wilhelmu: jo famehr bija Wilhelmš, tikmehr miljardus mafsat nelika. Sabeedroto walstu lehmums par Wahzijas tautas fainneezifku werdinaschanu fekmes reakzijas nostiprinaschanu Wahzijà un neradis droschibu Giropà. Zeenitee fungi, mehš, fas peedstihwojufchi daschadas reakzijas awanturas no Wahzijas pufes atteezibà pret Latwiju, mehš

šinam, ka reakcijas nostiprināšana Wahzijā var kaitēt Latvijas valstij. Wišpasaules meera interesēs nebija Wahziju kā naziju pasemot. Wajaga palasit ari, ko raksta kreemu reakcionari. Wineem ir plans isfauti kontrrevoluziju Kreewijā un Wahzijā, apweentees un tad isnihzinat jaunās walstis un revoluzijā eekarotās brijwibas, lai heidsot atreebtos šabeeedroteem. Ta šabeeedroto politika, turu sedš Tautu Liga, ta neeet us tahdu apstahllu radischanu, kas garantetu pasaules meeru un afinainās zihnās pašcholemšchanas teešibas, bet eet us pasaules šastaldischanu; nemas nerunajot par to, ka pat šabeeedroto walsu šawstarpejās atteezibas kluhst ašas. Nostahdit pasaules atteezibas tā, it kā Naziju Liga garantetu pasaules meeru — ir augstākā mehā naiti un stipri neapdomigi. Vai, zeenitee fungi, jums, labajam špahrnam, dotu masu gandarījumu us juhsu smihneem un šmaideem un puštumscheem un puštumscheem starpsauzeeneem (jautriba), tad heidsot manu ihso apšlatu par Tautu Ligu, lai ir atlauts man nolasit masu formulejumu no „Brijwās Semes,“ kursch škan tā: „Tautu Saweeniba ir uswaretaju walstu koalizija. ar wīnu trabanteem“ („Brijwā Semē“ № 291.). Zeenijamee fungi! Juhs šchoreis nesmejatees tapeh3, ka tas stahw nodrukats „Brijwā Semē“, bes tam kā redakcijas rakstis. (Applausi kreisā pusē). Juhs tahdas atšinas proteet isšchaut tikai tahdā brijdi, tad Naziju Liga Genšē Meijerowiza fungam eedewa plauku. Tad juhs pee tahda šlehdseena bijāt nahkuschī un rakstijāt tahdas domas. Bet, tad wišpahrigos apstahklus nowehrtejt Ciropas un pasaules politika ir jataisa kahdas konsekwenzes un šlehdseeni, tad pateesibu juhs negribeet redset un juhs azis pret pateesibu taišeeet zeet.

Beidsot šchis peesihmes pee Meijerowiza lga runas, jafaka, ka muhsu sozjaldemokratiskā frakzija preezajās par de jure atšihšchanu ne tikai tapeh3, ka tas ir gandarījums par teem afinaineem upureem, kurus tauta ir nesuši par šawu atbrijwošchanos un šawu pašcholemšchanos, kura ir weena no demokratiskm prasibam. Bet mehš preezajamees par de jure atšihšchanu ari tani šinā, ka nu reis Latvijas walstis dšihwē mitešees ta eelšchējās politikas eespaidošchana ar to de jure šarsu, kas ne tik dauds patika muhsu ahrleetu ministrija, bet muhsu ministru. presidentam, kursch weetā un neweetā runaja par de jure atšihšchanu, gan pee egrarās reformas iswešchanas, gan pee dašhadu nešdewigu lihumu noslehgšchanas, gan saglu un kufulu nehmeju leetās ar šihkeem speedeeneem us profurora širdšapsīnu, ar wahrdū šakot, ka šchahdam de jure politikas jahjamam širdšinom ir darits gals. Vai tik atzeramees debates par agrarjautajumu, ko mehš dširdejām no waldbibas puses? Šikumprojekta motiwazijā tika pašlaidrots, ka ja muišchneekeem atšawinašchot semi bes ailihšibas un ja muišchneekeem neatšahšchot 300 puhrweetas, tad Latvijas de jure esot apdraudets. Nu de jure ir nahzis un mehš warešim atrisinat eelšchējos jautajumu, kā numš patihk. (Applausi pa kreisi). Ari juhs, latgaleeschi, wareet šaweem wehletajeem ne tikai šolit semi „bes mofšas“, bet ari dot, tapeh3 ka jums nebuhs tagad wairs tahdas bailes, kahdas atšahja us jums toreis tas hipotiskais de jure. It šewišchki nemeet wehrā to, ka Grusija, kur pee waras ir sozjaldemokrati, agrarais jautajums ir atrisinats jau pirms diweem gadeem un nazionaleem Grusijas muišchneekeem wifa seme, isnemot 5 defetinas, jau tika atņemta bes maffas. Neskatotees us wīsu to, Grusija dabuja de jure atšihšchanu un wehl preešch tam Genšē pee usnemšchanas Naziju Ligā dabuja diwi reis wairak balsu, nekā Almanā un Meijerowiza fungu representetā Latvija.

Ja mehš runajam tik daudz par Latvijas de jure atsihšanu un nostiprināšanu, tad es pastahwigi gribetu atgahdinat: masaf runat par de jure us ahreeni, bet wairaf gahdat par teesibam eefšheenē. Ēs domaju, ka semē, kur deputati parlamentā sehfeh ar fahseetām galwam, kur pilshetas galwam un deputateem teef dawsiti pafahschi un kur waldiba nōseedsneefus fin, bet toš neleef arestet, tahdās semēs de jure eefšheenē newalda. Teesifstās apfinās Latvijas walsis eefšheenē naw, ja teef runats par Latvijas fahmneezihtās dshiwes atjaunoschanu, par Latvijas walsis nostiprināšanu, tad, zeenijamee fungi, ejot pa schahdeem zeleem teesifstās apfinās nodibinašchanā, Latvijas walsiti nenodroschinasheet.

Tapeh3 masaf runat par teesifstām atfinam un wairaf gahdat par to, lai Latvijas walsis taptu teesifstā un pateesi demohratifstā walsis. Un par to gahdās Latvijas soziahdemohratifstā partija. (Applausi pa kreisi).

Prezidents J. Šchafste: Wahrds peeder Fr. Trafunam.

Fr. Trafunš (Latgales kristigo semneeku fahweeniba): Mani fungi! Ēs nestnu, waj soziahdemohrati ir delegejuschi Zeelena fungu runat winu wahrdā, jeb waj winseh runaja tikai fawā wahrdā. Man tomehr jaatsihsi, ka ta kritika nebij wifai laimiga un isdewiga. Ēs domaju, ka wina nebij laimiga un isdewiga tapeh3, ka gruhti ir kritifet to, ko pateesibā naw ko kritifet. Ēs saprotu, war buht oposizijā pret waldibu. Uri muhsu kristigo semneeku fahweeniba ir bijusi oposizijā pret waldibu un paleef. Bet newar buht oposizija tikai oposizijas dehl. Ēs saprotu leetiškfu kritifu, bet kritifu tikai kritikas dehl es nesaprotu. Atlaujeet pawaizat, ko mehš kritifejam? Waj mehš kritifejam to, ka wifas Ēiropas leelwalsis un ari daschas Usijas leelwalsis ir muhs atfinuschas de jure? Tatschu wajaga atsiht, ka tas ir loti patihkams leelis panahkums. Mehš waram skatitees us ahrleetu ministra fungu tā peršonu tā waj zitadi, bet te runā fahs. Mehš esam panahkuschi meeru ar Kreewiju, meeru ar wifam zitām walsim, labus sakarus, atsihšchanu de jure — ko tad kritifē? Ēs wehl buhtu fahpratis, ja eepreefšhejais runatajs buhtu kritifejis tās walsis, kuras muhs naw atfinuschas de jure. To es fahprastu. Bet kritifet, peemehram, Franziju, tapeh3 ka ta ir muhs atfinusi de jure, tā to isfhaidrot? Atgahdinat to, kas bijis tik un tik mehneschi, waj tik un tik gadu atpafak? Tatschu 10 gadu atpafak ne Franzija, ne Anglija, ne kahda zita walsis, ne ari mehš paschi nedomajām, ka Latvija tiks atsihta de jure, ne ari mehš paschi domajām pat par Latvijas autonomiju. Tur tatschu nefa newar pahrmest leelwalsim. Mums tatschu wajaga atsiht, ka Franzija un Anglija, kad mums bij gruhti laiki, nahza mums palihgā. Ja Franzija warbuht zitadi skatas, nekā mehš skatamees us dascheem jautajumeem, tad mehš to newaram nemt par launu weenai tahdai leelwalsij un newaram domat, ka Franzijai waj Anglijai, waj zitai kahdai walsij buhtu tikai muhsu orientazija. Ēs buhtu fahpratis, ja kritika buhtu bijuse leetiškā, ja buhtu bijis aifrahdits, kahdu wirseenu mums eekemt, pa kahdu zeku eet; waj eet ar austrumu walsim kopā, jeb waj eet ar wafaru walsim kopā; waj mums buhs eet kopā ar Usiju, waj kopā ar Ēiropu. Bet es juhs, soziahdemohratuš, pilnigi fahprotu. Juhsu teefsmes, juhsu simpatijas ir preefšch leelneezihtās Padomju Kreewijas. Juhs peh3 winas ilgojatees tāpat, tā schihds ilgojas peh3 Ēgiptes sipholeem un knoblaucheem (Smeehli fahhlē), tapeh3 ka tur ir internazionalisti. Atlaujeet, mani fungi, atsihtees, ka ari es esmu internazionalists: tā katolis es esmu

internacionalists. (Gauzeens no weetas: „Melnais!“). Bet man gribas juhs reis jautat, ko juhs saproteet sem tās internacionales. Mehš esam internacionalisti, bet mehš atsihstam tautibu, mehš atsihstam walsti, mehš atsihstam, tā sakot, sawas walstis ihpatnibas un kulturu. Man gribetos reis dsirdet, ka ari juhs apgalwotu no schi katedra, ka juhs atsihsteet walsti, ka juhs atsihsteet tautibu, waj juhs atsihsteet tikai weenu schkiru, tikai weenu internacionali; tikai to schkiru ween un wairaf nefa. Waj juhs, tā sakot, skatatees, kā kreews saka „Что изъ-за кустовъ лѣса не видно“ (Ka no krahmeem neredstot mescha); waj juhs tā skatatees? (Smeekli). Juhs, sozjaldemokrati, skatatees tikai us sawu programu, juhs dischojatees tikai ar darba laudim, par kureem juhs sche til beeschi daudsiheet un kuru starp jums ir loti maf. (Smeekli). Ka bes jums ir ari ziti laudis un zitas schkiras, kureem ir zitas domas, waj juhs redseet tos ari no sawas puses? Waj juhs wehlatees, lai Latwijas walstis buhtu neatkariga un patstahwiga, jeb waj juhs wehlatees, ka wina kristu un ka Latwijas walsti eebрукtu leelneezijsms ar wisu sawu internacionali eefschā? (Smeekli). Tahdas leetas mums wajadsetu noskaidrot un jums reis wajaga pateikt, ka juhs esect latweeschi, ka juhs gribeet Latwijas patstahwibu. Schito leetu, mani fungi, mums wajadsetu noskaidrot. Juhs, mani fungi, gribeet kritiset, bet tahdā gadījumā jums wajadsetu eesahht pascheem no sewis. Es atzeros to laiku, kad mums tika noslehgtis meers ar Kreewiju. Tad neweens to nekritisēja, neweenam balfs neatflaneja pret to. Un waj war buht wehl kaut kas wairaf nelaimigs, neisdwigis, nefa schis noslehgtais meera lihums, kur tatschu bij juhsu preekschtahwi wairakumā. Pret to neweens neprotesteja, lai gan tas bija sinams plikis Latwijai, jo neweena suwerena walstis newar zeest, ka otra winai dikte kam wajag dot amnestiju, kam nē. Mums tas meera lihums ekonomiskā sinā bija loti neisdwigis. Mehš panahzam tikai atlihdhibu grafchos, kur mums wajadseja dabut 10 miljoneem rublu. (Gauzeens no sozibaldemokrateem: Rapeh3 neslehdhsāt agraf!). Mehš parastijām par ewakueto mantu tahdus punktuš, kur newarejam buht drofchi, waj mehš dabuim winas atpakal waj nē. Ja Kreewijā tas atradisees, tad wini mums to atdos, bet ja nē — tad neatdos. Mehš tagad skaidri redsam, kahdas schim lihumam ir sekas: muhsu brahli un mahsas wehl tagad smof zeezumos, warbuht juhsu paschu radineeki smof zeezumos. Wehl schodeen sanehmu wehsti, ka ari mans brahla dehls zeezumā nobeidisa sawu dsihwi. Sur, fungi, jums kritisas nebija, juhs neredsejāt to tapeh3, ka jums tee leelineezijma sihpoli un knoblauchi ir mihli. Es esmu pahrleezinats, ja wairakums nahktu juhsu rokās, juhs buhtu tahdi paschi. Es nefatu par wiseem — ir ari starp jums daschi, kuri domā zitadi. Bes tam es saprastu kritiku, ja mums buhtu bijis pilnigi pamatots aisrahdijums, ka mums jatur, jasweras, tā sakot, ar wisu spehfu us austrumeem un buhtu aisrahditi tee motiwi ar skaitleem, ka, pirmahht, leelneezijskā Kreewija, tahda wina schodeen pastahw, mums weenigā dos aissardsibu, palihdjes mums atjaunot saimneeziibu, semkopibu un ruhpneeziibu, nahts palihgā ar kapitaleem u. t. t. Es saprastu, ja schajā gadījumā buhtu tahdi motiwi un, no otras puses, ja Eiropas walstis, kuras muhs atsinuschas de jure, nefa mums nedotu. Bet tahdu aisrahdijumu nebija. Wifa kritika nobeidjas ar to, ka pahrgahja us eefschleetu politiku, gandrihs us Bolweem. Mani fungi, par Bolweem wareseet runat, kad nahts interpelazija; ari mums deefgan nahfsees ko pahrmest eefschēja politikā, bet newar ahrejo politiku ar eefschejo

famaifit, newar tadehl ween, fa stahw oposizija pret waldibu, teift, fa tas ir flits, kas ir labs.

Kas sihmejas us to, ko waram gaidit no Eiropas un Kreewijas, tad, mani fungi, jums warbuht loti leelas simpatijas preefch ta bolschewisma — mehs to Yatgalē jau ismehginajām, ari Rigā to ismehginajām un pa dalai mehs ta bolschewisma jautumus sinam no behgleem, kuri pahrnahf no Kreewijas. Ta bolschewisma eespaidu mehs nomanam ari wehl tagad pee dascheem likumeem, kuri isnahf pee mums. Bet, mani fungi, ja juhs pateesi efeit latweefchi, un ja juhs stahweet fā latweefchi us walstifka stahwofla un us tautifka stahwofla, tad tomehr jums wajadsetu par to nopeetni padomat. Ja juhs atmestu internazionali, tas tā ir juhsu programā, to juhs nedarifseet, tur juhs efeit eemaukti fā ar eemaukteem, tur tas nefa nelihdsēs; bet es safu, ja juhs to atmestu, tad jums wajadsetu sinat, fa mehs no Kreewijas itin nefa laba sagaidit newaram. Es negribu to teift, fa mehs gribam stahwet naidā ar Kreewiju, lai wina buhtu fahda buhdama, waj tur buhs zars, waj Kerenfkiš eefschā, waj tur waldis Nachamfes, Bronfchteini waj Lenini, — ta ir pilnigi Kreewijas darifchana; lai wina ir fahda, fahda wina buhtu, mehs ar to Kreewiju plehfstees, farot, eenaidu meklet nefahdā sinā negribam un mums naw ari nefahda aprehkina to darit. Bet waj mehs waram us Kreewiju rehinat fā us firfnigu draugu, kas mums tikai weenigi labumu atnefis? Es pateifschu, mani fungi, fa nē. Warbuht daschi Fainfchteini, Bronfchteini un Lenini, waj fahdi nebuht ziti to weeglaf aifmirfkiš, fa wini ir pafaudejufchi Igauniju, Latwiju, Leetawu, Poliju, Baltijas juhru: warbut fchee daschi to weeglaf panefis. Bet kreewu tauta to tik weegli neaifmirfkiš un nepanefis. Tas mums draugus nerada un us Kreewiju atbalstitees mehs nefahdā sinā newaretu; mums buhtu draugi jameklē kur zitur. Ja juhs atradifseet tur draugus, ja no tureenes eebraufš daschadi komifari eefschā, dodeet tikai teem brihwu zelu — jums tas buhs patihfami, bet mums, latwju tautai un latwju walstij, tas naw wehlami. No Kreewijas ko mehs waram zeret: waj ruhneezibas, fainneezibas atjaunoschanu? Waj tad mehs nelafam awifēs, waj tad pee mums nepahrnahf behgli, kas stahsta par Kreewijas fainneezifko stahwofli, kas tagad azumirkli ir tahds, kur tauta mirft badu, kur zeetumi ir peebahsti pilni ar laudim un kur neweens strahdat negrib. Sur tee paschi strahdneeki, par kureem juhs aifween spreescheet, ir nostahditi fā wergi un teef noschauti. Juhs arween runajeet par streikeem, bet tur, ja fahds eeminas par streiku, teef noschauts. Ja fahds nowehlojas eerafstees us darbu, tad winsch teef likts zeetumā. Fahda Kreewija muhsu fainneezibu neatjaunos. Ja juhs Latwija gribeet eet fcho zelu, tad ta buhs beifdsamā nelaimes deena preefch Latwijas. Weenigais, ko mehs fchajā brihdi no Kreewijas waram zeret — tās buhtu jehlweelas, kuras no Kreewijas waretu suhitt fchurp. Bet tas ir nahfotnes jautajums tapehz, fa Kreewijai paschai, nahfot pee meera, wajaga stahtees pee fcho materialu isstrahdaschanas. Tā isfkatas, mani fungi, fa Kreewijas leeta. Bes tam wehl paleef kultura. Rahdu kulturu mehs gribam? Mehs sinam, fa Kreewija, nefkatotees us to, fa wina bija Eiropā, fa Kreewija bija Afijas kultura, Austrumu kultura. Waj juhs gribeet Afijas un Austrumu kulturu, waj Eiropas kulturu, ari par to wajaga isfchirtees. Dsihwe un wehsture ir peerahdiufchas, fa Afijas kultura ir fawu laiku nodfihwojusi un naw wairs spehjiga atjaunotees. Pateefsu progresu mehs redsam tikai Wafareiropas kulturā. Austrumu kultura ir

peespeesta peemehrotees Wakareiropas kulturai; ja paleef pati par sewi, ta tad eet atpakaļ. Tā tad mehš Kreewijā itin nefa neredsam, ko ta mums waretu dot. Mums paleef tagad Wakareiropa. Wispirms mehš stahwam loti labos šafaros ar ar leischeem, igauneem, ar tām walfstim, kuras jau nodibinajuschās. un mums wajaga stahteš wehl tuwafos šafaros, jo mums ir kopigs prelineefs, no kura mums wajaga baiditees. Pilnigi pareisi tika aifrahdits ari us politifu ateezibā us Poliju, jo, kamehr poli ar leischeem naw pilnigi nokahrtojuschī šawas atteezibas, Latwija zitu zelu, nekā wina lihds šhim ir gahjuši, eet newarēs. Kas atteezas us Eiropas leelwalfstim, tad, mani lungi, es esmu pahrleezinats, ka šhajā brijdi naw neweena walfstis eeinterefeta tani sinā, ka apdraudetu Latwijas walfstis patstahwibu. Winas ir eeinterefetas tika tani sinā, ka lai Latwija buhtu kā transita zelsch preefsch tirdsneeziabas ar Kreewiju, ko Latwija winām ari neleeds. Leelwalfstis ir eeinterefetas ari tani sinā, lai winas te waretu noguldit sawu kapitalu un taš atkal mums war naht tika par labu, jo mehš ar Eiropas walfstu palihdšibu warefim tika ahtraf atjaunot sawu šaimneeziibu, ruhpneeziibu un wišu dšihwi. Kulturelā sinā pehz gara tika Eiropa ir mums radneeziga, jo mehš esam sawu kulturu buhwejuschi us Wakareiropas kulturās pamata. Tam jau škaidrs peerahdijums ir taš, ka pat balkkreewi ari grib atškirtees no Sowetu Kreewijas. Tāpat freeweem tuwu radneezigee mastreewi grib atškirtees un grib us Wakareiropas kulturu dibinatees, bet juhs, mani lungi no kreisā špahrna, sozialdemokrati, juhs gribeet to Austrumu kulturu. Ja juhs šchahdi gribeet kritiset, es domaju, ka juhsu kritika tautas širdi tomehr atbalsi neatradis. Tāpehz es domaju, ka tāpat kā jau šchodeen runaju, ka tee šifumprojekti, kas naht no labās puses, tāpat ari juhs ar sawu kritiku ne tautai darat šlaktu, bet pašchi šawai partijai darat šlaktus pašalpojums.

Presidents J. Tšchakste: Wahrds Buschewizam.

II. Buschewizs (sozialdemokrats): Es nebiju nodomajis usstahteš, bet pamudina mani us to ahrleetu ministrs. Wafar ahrleetu komisijas sehdē usstahdiju jautajumu ahrleetu ministra kungam šafarā ar „barjeru“ un „tiltu“ starp Wahziju un Kreewiju: pee kahdas politikas šchaj sinā winsch domā turetees us preefschu Latwijas ahrešā politikā. Šchodeen ahrleetu ministra kungs dewa us to atbildi un teiza, ka politikā mehš par tiltu starp Wahziju un Kreewiju buht newaram. Par barjeru winsch zeeta klfusu, bet klfuszeefšana ir peekrifšana, kadehl jafaprot, ka pehz ministra usstateem mehš buhim par barjeru. Ar ziteem wahrdeem, ministra kungs domā eeturēt to pašchu wirseenu, tahdu winsch mehginaja usspeest Latwijai lihds šhim, proti, pehz dewises — ja wehlees meeru, tad gatawojees us karu un meklē pee laika tam noluhkam šabeedrotos. Warbuht Satwersmes Šapulzes wairafums nesin, ka pret lihdsšchinejo „barjera“ politifu ahrleetu komisijā notika ašas zihnas un ka tika šchis, us Polijas orientazijas dibinatās politikas šabrušums padarija ešpehjamu ari muhsu de jure atšihšanu. Ja grib us šchitiku dibinat meeru, tad Latwijas, Igaunijas, Leetawas šaweeniba preefsch tam starp diwām tahdām leelwalfstim, kahdas ir Kreewija un Wahzija, ir par wahju; jameklē leelaku walfstu šaweeniba un muhsu ahrešā politika bij domajusi tahdu atradusi šaweenibā ar Poliju un zitām ešofchām un neefošchām walfstim starp Ledus un Melno juhru. Negribu pee ta wairš pafawetees, jo wismas pagaidam, kā to afsina šawā runā ari ministra kungs, šchis kombinazijas jaaleef. Bet manim gribetos šinat, us ko tahdā gadijumā

ahrleetu ministra kungs domā dibinat sawu „barjera“ politiku, waj us Veetawu, Igauniju un Somiju? waj saweeniba starp Iščetrām Baltijas walstim buhš tas spehš, kas politika spehš uszelt un usturet barjeru starp Kreewiju un Wahziju? Es domaju, ka ari ahrleetu ministra kungs buhš speestš atsiht, ka tas naw tas spehš, bet reisē ar to jaatsihst, ka ta politika, kas domā buht par barjeru politiskai tuwinaschanai starp diwām leelwalstim, ir nepareisa. Ahrleetu ministra kungs, atstahjot wakar ahrleetu komisiiju, greesās sawufahrt pee manis ar jautajumu, waj mehš warot usnemtees neween fainneeziska, bet ari politiska „tilta“ lomu starp Wahziju un Kreewiju? Utbildešchu šhoreis ar Meijerowiza kunga diplomatiju: nē, politiska „tilta“ loma starp Wahziju un Kreewiju mums naw jausnemas, bet weens kas mums ir gan wajadsigs: ja mehš gribam wairaf waj masaf patstahwigi buht, tad wislabaf. mehš to eespehšim, ja pratistim fastanot sawu politiku ar weenu no šho diwu leelwalstu politiku, un iswehle šhe war buht tikai — Kreewija. Mums jadara tas neatkarigi no tam, kahda waldiba ari nebuhtu Kreewijā, waj ta buhtu komunistu waldiba waj zita kahda. Mehš warešim par Latwijas likteni paschi lemt tikai tad, ja pratistim sawu politiku fastanot ar Kreewijas walsts politiku. Notahrtot sawas atteezibas ar Kreewiju pee padomju waldibas mums dauds isdewigati, nekā pee jebkuras zitas waldibas, jo padomju waldiba speji mums šhe dauds wairaf pretim nahst, nekā pilsoniska waldiba. Kas no ta war isnahst? Te Trafuna kungs nahst ar leelu jautajumu, waj mehš, sozialdemokrati, esot walstiski, waj stahwot par Latwijas walsti? Es gribetu te atfahrtot to, ko teizis ahrleetu ministra kungs kahdā zitā weelā, proti: „Какую форму примутъ будущія отношенія окраинъ съ Россіей, — будетъ ли это Федерация, Zollverein или что-либо другое — сейчасъ сказать трудно.“ („Kahdas formas peenems nahkotnē maleenu walstu atteezibas ar Kreewiju, — waj ta buhš federazija, muitas saweeniba, waj kas zits — to tagad gruhti pateikt.“) Man ari ir gruhti paschlait noteikt, kas no tam isnahst, bet to gan waru jau tagad fazit, ka wirseens, kahdā mums jāeet, lai wiswairaf garantetu few eespehju paturet sawu likteni paschu rokās, ir — fastanot muhju politiku ar Kreewijas walsts politiku.

Presidents J. Išča kste: Nahkofchais deenas kahrtihās punktš ir peeprastjums, kursch eefneegts no likumigā skaita Satwerfmes Sapulzes lozeklu. Es luhgšču sekretara fungu nolasiht.

Sekretars R. Jwanows:

Augsti godatam Satwerfmes Sapulzes Presidenta kungam!

Luhšsam greestees pee ministru presidenta ar šefochu šheidsamu peeprastjumu:

13. februari šh. g., eerodotees us Latwijas sozialdemokratiskās strahdneeku partijas sasauktu tautas sapulzi Bolwu meestā Latgalē un tur runajot, Satwerfmes Sapulzes lozeklim J. Zablitiim usbruka 4 ar šhauteneem un rewolwereem apbrunotas personas, wiau smagi peefahwa un ar wairakeem šahweeneem sapulzes telpās iskshidinaja publitu. Tee paschi usbruzeti patwarigā kahrtā irahwa Zabliti no sapulzes telpam, eegruhda winu kahdā pajuhgā un aishweda ahrpus meestina. Usbrukumam politists raksturs un winā nehmušchas dalibu militardrehbēs gerbtas un armijas eerotšheem apbrunotas personas. Wef tam zeetuschais tizis art aplaupits.

Notikums norisinajees weetejā polizijas preesšhneeka un wairaku polizijas kahrtibneeku kahrtibuhnē, kuri, nekatoees pat us Zablitcha usaizinajumu palihgā, naw spehruschji nekahdus solus noseeguma nowehschanai un waitigo guhstischanai.

Kwalifizējot šo notikumu kā organizētas pašwehrneeku bandas jau wairak reis atfahrtotu politiska rakstura grautianu, wehrstu pret pilsoniskām brīhwibām un sozjaldemokrateem. Kā arī konstatejot polizijas noseedīgo nolaidību šīnī gadījumā, greschamees pee ministru presidenta ar peeprafijumu, waj winam sinams par notikūšo un fahdus šokus wīnšch nodomajis spert leetas īsmeklechanai, walnigo jodīchanai un tamlihdīgu notikumu nowehrschanai?

U. Rudewižs,	Fr. Šhaberiš,
U. Būschewižs,	R. Būngšs,
J. Rabinowižs,	Br. Kalniņšs,
Fr. Menders,	M. Kalniņšs,
E. Morijs,	M. Rojentalš.

Presidentš J. Ščakste: Uf peeprafijuma atfihmeta steidsamiba. Wispirms tiks īschkirts schis jautajums par steidsamību. Pirmais peeprafijuma parafstītajš ir Rudewižs. Wahrds Rudewižam.

U. Rudewižs (sozjaldemokrats): Augsti godatā fapulze! Schis notikums pats par sewi runā tik gaišhu walodu, ka runat par to, ka wīnšch ir steidsams, buhtu gluschi leeki. Mans weenigais preefchlikums ir atfihit wina steidsamību, lai tahdi gadījumi uf preefshu tīktu nowehrsiti.

Presidentš J. Ščakste: Neweens wairak pee wahrda naw peeteizees. Es likschu uf balsofchanu steidsamību. Luhdsu pazeltees toš, kas ir par fchi peeprafijuma steidsamību. Luhdsu pazeltees toš, kas ir pret steidsamību. Naw. Beidšot luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsofchanas. Uri naw. Steidsamiba weenbalfīgi peenemta.

Pehz todola teef atlahtas debates. Wahrds Zelman.

J. Zelms (sozjaldemokrats): Godatā fapulze! Es domaju, wismal naw sinama neweena walstis Ģiropā, īsnemot, warbuht, Ungariju, Horti walsti, kur wehl tamlihdīgi notikumi atfahrtotoš, kur walstis parlamentam buhtu janodarbojas ar tahdeem jautajumeem, kas pateesibā peecriht kriminalpsichologeem un kriminaleestahdem. Par noschehofshanu, mehš esam tajā stahwofli, ka ihfā jaitā mums darīfchanas ar wairafeem tamlihdīfgeem gadijumeem. Ja Leepajas notikumus wehl wareja, welfot pee mateem sinamus argumentus, īskaidrot ar to, ka te fahdu lomu fpehlejusi fakarseta politiska atmosferā, ka te leelu lomu fpehlejusi tā politiska fakarsetechanas, kuru radīfshas wehlefchanas, tad man fchkeet, ka katram jabuht fskaidribā par to, ka fchīnī gadījumā newarēs tahdus argumentus wilkt pee mateem un teikt, ka arī te ir darīfchana ar politiskām faiflibām. Deputats, īpildidams fawus peenahkumus, nobrauz pee wehletajeem un grīb eepafihstīnat wīnus ar tihri praktīfkeem jautajumeem, eepafihstīnat, kā praktīfki jaiwēd un kā teef īwestis semes reformas jautajums uf laukeem. Wīnšch nedabū ne 5 minutes runat, kad eerodas apbrunojūshās perfonas, wīsu flahtbuhtnē, pastīprinatas polizijas flahtbuhtnē wīnu peeefauj, eeleef ragawās, wēd uf mefchu ar wīnu tahlak īfrehfinatees. Tītai pateizotees deputata sinamai apfehribai, wīnam tomehr īfdodas ar fchīm semām dwehfelem tīft galā un wīnšch schis tumfchās dwehfeles nopehrt, maksā 100 rublus un ar to glahbj fawu dšihwību. Godatā fapulze! Mehš esam peeradufchi par wīseem teem garajeem kara gadeem pee daschadām ahrfahrtējām nenormalām parahdībām, bet man fchkeet, ka fche pee schis negrahibas mehš peeradīnatees nedrihfstetu. Weenā no pagahjūshām sehdem, tad bija eefneegta lihdsīga interpelazija, Samuela kungs aīfrahdija, ka fche schis sīteens neefot wehrstis pret deputatu pašhu,

bet to esot dabujuši ņhi ņapulze, ņhis augstais nams. Es to gribu pastrihpot, ka ņhis ņiteens wehrts ne pret deputatu ween, bet tas wehrts pret wifu ņcho namu. Zuhš eseet wifņ balsojuņhi, eseet wifņ peenehmufņhi litumu pņr deputatu neaifņklaramibu, un ja ņcho litumu tagad negehligņ kahrtņ min kahjam un waras preeņņstahwi noņkatas, ka tas teef kahjam mihts, tas noņņhmē, ka ņhis litums naw ņwehts preeņņch teem, kas iifņ runņ teeņifņko walodu. Bes ņchaubam, katram ir teeņiba nowehrtet ņcho gadijumu tņ, kņ winam patihņ. Mehņ pagahjuņcho reisi dsirdejam aifrahdiijumu, ka ņchahdas parahdibas noņoda „no ņhis ņeenas, lihds tai“ (rahda ar roku), un tomehr nupat dsirdejam, ka tee bijuņhi leeli warondarbi. Es nesinu, kahdam wajaga buht moralifņkam ņaturam, lai zilwefus, kuri no paslehpiumes apbrunoli usbruht neapbrunotņm ņeweetem un wezitem un toņ peekauj, lai toņ atņihu pņr warondarbeem. Pņr to es nerunaschu. Mani ņhini jautajumņ interesē zits kas un proti, Satwerimes Sapulzei, ja wina ir augstakņs ņuwerenņs waras neņeja, japeerahda tas, waj wina grib un prot zeenit toņ litumus, furus wina isdewufņ. Wehleschanu litums tita ņinamņ mehrņ mihts kahjam Veerajņ. Es, deemschehl, nesagaidiju no wiseem Satwerimes Sapulzes lozefleem to istureschanos, kahdu waretu sagaidit teeņifņkņ walņti, kur litums teef brutalņ kahrtņ kahjam mihts. Tagad ņhi likuma kahjam mihschana turpinajņs un turpinņees iif ilgi, famehr tas war tift wehrts pret kuru katru Satwerimes Sapulzes lozefli, jo prinzijs, ka Satwerimes Sapulzes lozefli ir neaifņklarami, teef rupji kahjam mihts un winsch pastahw tifat us papira. Es negribu ņche pastrihpot, ka wajadsetu Satwerimes Sapulzes lozefleem ņewifņskņs priwilegijas. Es domaju, ka teeņifņkņ walņti wiseem pilņoneem ņhis teeņibas weenlihdņigi wajadņtigņs, bet ja nu mums tahdas preeņņch wiseem pilņoneem wehl naw, tad ispidifim to, kas mums ir. Kahdņ no Kreewijas „Zihnas“ numureem nesen es lasiju, kur pņr scheem gadijumeem isteifņs wisleelafais preeņs, isteifņta pret sozieldemokratiju wisleelafņ kengaschanņs un wisleelafais preeņs par scheem „waroneem“, un ņhis rakņts nobeidsas ar wehsturifņku isteizeenu: „Wehsturifņkee kurnji strahdņ!“ Uzimredņot, ņchee „wehsturifņkee kurnji“ strahdņ par labu ņinamņm aprindam. Man rodas jautajums, waj ņchee kurnji ir ņcho aprindu usdewumu ispiditaji. Bet man ņhini gadijumņ ari tas mas interesē. Mani interesē zits kas, un proteet, es atlauschos atgahdinat to augstai ņapulzei, ka tai laifņ, kad Koltņchaks wehl dibinaja ņawu waru us bijuņchņs Kreewijas ņatwerimes ņapulzes lozefleem, kuri fastahweja ņawņ wairumņ no kreifņ ņpahrna, Koltņchaks bij wara un winsch gahja lihds Wolgai. Bet tad, kad winsch ņchos sozialisņtus rewoluzionarus un sozieldemokratius ņahka kahrt, ņchaut un zeetumņ bahst, tai momentņ winsch likwideja ņewi un ņawu waru. Stolipins ari ņawņ laifņ jutņs ņawas waras augstumos tad, kad wina ņlepenņs organisazijas un ņlepenņs isluhku agenturas bija noņtahditas wisņpochafņ Winsch tad eedomajņs par nefatrizinamu, bet patņ winsch krita no ņameem „ustizameem“, agenteem. Es waretu peewest besgala daudņ tahdu wehsturifņku peemehru, bet nelaima jau ta, ka no wehstures — wismas es esmu pahrleezinajees — pilņoniba neprot mahzitees un tapehņ weltigi buhtu ņche atgahdinat wehsturi. Es atlauschos wehl wilft paraleli starp ņenako Kreewiju, kaut to paschu monarkisifņko Kreewiju, kad pastahweja walņts dome, un tagadejo jauno Latwiju. Toreif sozieldemokratija Kreewijņ bija nelegala partija, tifat winas preeņņstahwi walņts domē bija legali un es luhgtu

lungus no labās pušes ušrahdit kaut weenu gadijumu, kur buhtu bijis mehginajums peelikt rofās ūheem ūozialdemofratu darbineeūeem. Tas tapeh3 ka tur bij liūums, kaut ari wiūūch bij mulūigs, — tomehr tas tika iūpildits k̄a liūums. Ja meh3 runajam par teeūiūtu walsti, bet ūtatamee3, ka liūums tika iūtahn̄u iūpildams, zik wiūūch nah̄t par labu weena — otra perūoniḡam intereeem, tad meh3 par teeūiūtu walsti runat newaram. E3 domaju, ka ari uš ūho interpelaziju ūeūo3 ka pati ūtereotipiūk̄a atbilde, ka waldbiba „ūper3 wiūu3 ūofu3, lai tas nenotiūtu“. To meh3 eūam dūirdejuūchi wairaf reiūee3 un to meh3 dūirdejam ari pehdejo reiū pagahjuūh̄a peepraūijum̄a.

Somehr mums jaūonūlat̄e par noūchehloūūhanu, ka tahd3 pat noūee gum3 atkal ir notizis un tagad, man perūonigi weenalga, waj kabinets ūawu3 ūtereotipiūk̄o wahrdu3 teeū3 te mutiūti, waj ari kabinets ūawu wehūurik̄o ūtereotipiūk̄o iūteizeenu eerun̄a3 gramofona rupor̄a un gramofon3 pateik3 to mums preeūūh̄a. Preeūūch manis tas weenalga. E3 domaju, ja reiū ūhee notiūumi naw wair3 nejauūūa rakūtura notiūumi, reiū ūhee notiūumi teeū kultiweti k̄a ūinams kriminala3 pūūhologija3 augli3, tad meh3 wareūim gaidit ūho notiūumu nowehrūhanu tika tad, ja paūchi kultiwetaji noūudis no ūabeedriūk̄a3 ūtatuwe3. Un ka ūchi kriminal̄a pūūhologija teeū kultiweta, to aiūrahdi3a ween3 no lab̄a ūpahrna deputateem ūaw̄a run̄a par ūeeūajaa3 notiūumeem, zildina-dams ūho3 gadijum̄u3, kaut aplinku3 zel̄a, bet tomehr zildinadam3. Kad kahd3 zits no lab̄a ūpahrna deputateem . . . (ūauzeen3 no weeta3: „Grant3-kaln3!“), e3 gribeju minet zitu, kura politiūk̄a inteligenze peh3 manaa3 pah-leeziba3 ūtahw daud3 augūtaf, aiūrahdi3a, ka ūabeedriūk̄a3 ūirdūapūina nedriht̄i eeruh̄et til tahlu, ka tahdi notiūumi war iūpausteek3, tad ūchi lab̄a ūpahrna deputata runa ūemneeku ūaweeniba3 „leiborgan̄a“ neparahdi3aa3, bet parahdi3aa3 wiūa pilniba3 ka runa, kura bija kuhdoūūa rakūtura pret ūozialdemofrateem. E3 nebrihn̄o3, k̄a to ari ūhodeen nah3aa3 peedūiūhwot, ka peeminot wahrdu „Padomju Kreewija“ kriūtigee nazionalisti, beū ūchaubam, 3 reiū metis kruūtu preeūūh̄a un 3 reiū noūplauūee3. To wini darija ūenaf un to wini dara tagad, k̄a ūrafuna kung3 ūaw̄a eepreeūūejēa run̄a to teiza, ka ūozialisti, k̄iploti un ūchihdi preeūūch wina pilnigi identiūiūi jehdūeeni. Zik tahlu ūneedūaa3 tahda politiūka inteligenze, ka3 ūho gradaziju ūaprot, par to e3 atlauūho3 te ne-runat. Bet e3 gribu aiūrahdit, ka beeūchi ween kungi — un ūewiūūhi jum3 no lab̄a ūpahrna — nah3aa3 dūert no taa3 afa3, ko juh3 eepreeūūch peeūplah-wuūchi. Man te ūhodeen nah3aa3 konūtatet weenu tahdu gadijumu. Kad meh3 kahdreis runajam par ūozializmu un peeminejam, ka ar Padomju Kreewiju wajaga meeru ūlehgt, tad bijuūchais un tagadeja3 miniūiru preū-ident3, braufdam3 pa tawaa3 ūapulzem, ūludinaja: „ūineet, ka meeru ar Pa-domju Kreewiju praūa ūatwija3 walūi3 nodeweji,“ rahdidams pee tam uš ūozialdemofrateem. ūoreis, jaūaka paldeek3 ūeewam, ūhee aplinku3 aiūrahdi-jumi, lai iūrehūinatoo3 ar ūheem „walūi3-nodewejeem“ t̄a, k̄a tagad ūah̄t iūreh-ūinateek3. — ūoreis ūhee aiūrahdi3jumi neatrada wajadūigo atbali. Bet ūho atbali ir radijuūchi tagad, warbuht, wina ūlepenee agenti. Un ūhodeen ahrleetu miniūtr3 konūtateja, ka tas ir bijis ūwarig3, tahkredūiga3 ahrleetu politiūka3 ūoli3, ka ūatwija ūlehguūi meeru ar Kreewiju. E3 gribetu konūtatet, ka ūhodeen jum3 (rahda pa labi) wajadūeja dūert, ja t̄a war teik̄t, no taa3 afa3, kuru juh3 neūen peeūplahw̄at. Tagad juh3 ūplaujeet zita afa, un, e3 eūmu pahrlleezinat̄is, ka tee, ka3 ūplauj ūchimi at̄a, tee wehlat gardi dūer3 no ūchis peeūplaut̄aa3 afa3. Ta ir juh3u priwata garūūaa3

leeta, ka juhs splaujeet schini akā. Bet ir ari ņawas kulturelas un teesistas tradizijas un schim tradizijam jabuht peeteekofchi stiprām tant walsti, fura fewi ņauz par teesistku walsti. Es ņaprotu, ka tahdas leetas noteek walsti, fura newar ņauktees par teesistku; bet walsti, kas us katra ņola fewi reklame par teesistku walsti, tahdas leetas nedrihkt notikt un tahdas leetas nenotiks, ja nebuhs awota no kureenes nahk ņhee friminalās psihologijas ispaudumi un friminalās psihologijas eemeefojumi. Ja mehņ pateesham gribam ņchahdus + noseedsneekus atsiht par „waroneem“, tad buhņim logiski un atsihtņim, ka wisleelakais waronis, warbuht, ir tas, kas dņehrumā, Daugawmalā nem un peekauj pilnigi neapbrunotus. Sauzeet tad to par leelato waroni, ja juhs tahdā darbā atrodeet warona darbā noņihmes. Man us wisstingrako buhtu japrotestē un janoraida tās tendenzes, kas parahdas no labā ņpahrna, kas wisus atņewiņhtus friminalistus, atņewiņhtus ņabeedrihtus iswirtumus grib noseht par aih muhņu nazionalās armijas muguras. Juhs paraņti mehġineet to. Ja parahdas atņewiņhts friminalnoseegums — un ka tahdi bijuņchi, to jau peerahda kaut tas ņaktis, ka ari no labā ņpahrna weenam runatajam wajadseja to konstatet —, ja ta proklamazija, kas ir rakstita, bijuņti ufrakstita analfabetiski, tad tas noņihmē, ka ņchi zilweka kulturelais lihmenis bij galigi sems, tas norahda, ka ņchi zilweka politiskā inteligenze bija ahrfahrtigi sema; tahdas parahdibas nowehrojamas tikai pee zilwekeem ar galigi semu kulturelo lihmeni, kur ari politiskā inteligenze ir ahrfahrtigi sema. Ja nu ņchis atņewiņhtās personas gribeet flehpt aih Latwijās armijas muguras, tad Juhs peeņpeediseet muhņ greestees pee armijas ar jautajumu, waj wina wehlaņ, ka noseedsneeki teek flehpti aih winas muguras. Beidsot, es negribetu uņtawetees wairak pee ņchi jautajuma. Es domaju ka tur, kur kaut kas peerahdams ar logikas argumentaziju, ka tur ņaktu logika ir tik stipra, ka wahrdu logika ir newajadņiga. Bet tur kur zilweki wairak reagē ar mugurkaula ņmadņenem, nekā ar galwas ņmadņenem, tur ar logiku peerahdit ir gruhti. Es gribetu beigt ar Zizerona wahrdeem, ka tahda „Kartaga newar pastahwet“, no kureenes iswerd noseedsiga politika. (Applausi pa kreisi).

Presidentis J. Tņchakste: Neweens wairak pee wahrda nepeeteizas. Es liņchu us balsņochanu peeprasiņuma peenemņchanu. Luhdsu pazeltees toņ, kas ir par ņchi peeprasiņuma peenemņchanu. Luhdsu peeņehstees. Es luhdsu pazeltees toņ, kas ir pret ņchi peeprasiņuma peenemņchanu. Naw. Kas atturas no balsņochanas? Naw. Peeprasiņums weenbalsigi peenemts. Winsch tiks wirņits us preeņchu wajadņigā fahrtibā. Lihds ar to ņchi ņehde teek flehpta un nahkofchā ņehde buhs otrdeen plņst. 5.

(ņehdi flehds plņst. 11.15 wafarā).

III. fēfijas 9. fēhde 22. februārī 1921. gabā

(Atklahta pulksten 5.42 peh3 pušdeenās.)

Papildinajumi un pahrgrōfijumi pee pagaidu waldibas 1920. gada 20. aprili isdoteem noteikumeem par eenahkuma nodokli (peenemts ņeidsamibas fahrtā diwoš lahkjumōš). — Likums par administratiwām teesam. — Ģautajums waldibai par pagaidibas ministrijās un armijas wirspawehlnēeta ņiaba lihwibejhanu.

Presidents J. Tšakste: Satwerfmes Sapulzes fēhde atklahta. Uš deenas fahrtibās stahw bes jau pagahjušhā fēhdē pašludinateem diweem likumeem: likums par juhrskolam; likums par armijas ekonomisko weitalu; likums par kugu tonasčas un lotšchu nodokleem Latwijās ostās (papildinajums); likums par fehrkozinu atzises nodokla paaugstinaschanu; likums par ranga atzises nodokla paaugstinaschanu; likums par alkoholu faturōšchu auglu=ogu ņulu un kwafu atzises nodokla paaugstinaschanu; likums par tehjas atzises nodokla paaugstinaschanu; likums par wihnu atzises nodokla paaugstinaschanu; likums par nastas produktu atzises nodokla paaugstinaschanu.

Pirmā fahrtā Satwerfmes Sapulze nodarboees ar likumu par pahrgrōfijumeem pee pagaidu waldibas 1920. g. 20. aprili isdoteem noteikumeem par eenahkuma nodokli. Referents Zelms.

Referents J. Zelms: Augstā ņapulze! Pagaidu waldiba 20. aprili 1920. g. 16. julija likuma fahrtibā ir isdewuši likumu par progresiwo eenahkumu nodokli. Satwerfmes ņapulzes finanšu un budščeta komisija ņho likumu apškata jau apmehram 7 mehneščuš. Tā tā ņhis ir weens no ņwarigateem likumeem muhšu nodoklu sistemā, tā tā winsch aiškar bes isnehmuma wišu Latwijās eedņihwotaju interees, tad ari komisija, ņkatidama ņho likumu zauri, uņaizinaja 'pee wina apņpreeščanas preeščstahwjuš no wišām ņabeedribās grupam un ņķķiram, eesahlot no strahdneeku organiziju preeščstahwjeem un heidsot ar ruhpnēezibas, ņabrikantu un tirgotaju ņaweenibas preeščstahwjeem. Likums wina wišumā azumirkli komisijā teek treschā laņijumā zauri ņkatits. Bet eewehrojōt to, ņa ņhis likums jau pastahw ņpehkā tā pagaidu waldibas riħojums, jeb tā pagaidu waldibas likums, kursch isdots 16. julija likuma fahrtibā, un ņahlot ar 1. martu ņch. g. eesahķas jauns posms ņhi nodokla eekasēchanā, — tad komisija, ņkatidama zauri ņho likumu, nahza pee pahleezibas, ņa winsch atkwisķkos pantos radikalī pahrgrosams, pareiņati ņahot, wiņa lihdschinejā likuma usbuhwe prinzipā stipri grosama. Lai, warbuh, ņhis pahrgrosijums nebuhtu jaenes peh3 ņahda mehneņcha, tad ņhis likums wiņa wišumā tiks eenests Satwerfmes Sapulzē un warbuh peenemts ņchahdā waj tahdā weidā, tad komisija nolehma eenest ņteidsamibas fahrtibā

jau tagad sinamus pahrgrosijumus pee teem punkteem, jeb pee teem panteem, furi fewischi atschkiras komisijas redakzija no waldibas redakzijas. Tahdu pantu naw daudf. Schee panti aisskar galwenâ fahrtâ 3 jautajumus. Virmais jautajums ir — minimalâ suma, no kuras jau sahl eenahfumu nodokli eefafet; otrais jautajums ir ta progresiwâ tabele, preefsch schi nodokla eefafefchanas, un treschais jautajums — tee organi, furi us weetam nowehrte un noteiz eenahfumu leelumu. Pagaidu waldibas isdota likuma treschâ pantâ ir paredsets, ka no eenahfumu nodokla atswabinamas tâs personas, kuru gada eenahfumi nefasneeds 8000 rub. Schi suma bija pamatota preefsch pagahjuschâ un aispagahjuschâ gada, bet eewehrojot muhsu walutas tagadejo deefgan straujo fwahrstifchanos, schis zipars, kas bija minets, israhdijs par nepamatotu, nepeemehrotu tagadejâs dsihwes prasibam; finansu un budscheta komisija sawâ darbiba usduhrâs us wairafeem lihdsigeem gadijumeem, pee-mehram, likumâ par patentu nodokli, par muitas nodokli un ziteem nodokleem beeschi nahkas mainit tâs ziparu sumas, kuras likumâ minetas, pehz 2 lihds 3 mehnescheem. Tas issklaidrojams ar muhsu walutas nepastahwibu. Eenahfumu nodoklis ir nodoklis, kas domats ne us ihfu laifu, bet kâ weens no Latwijas walsis pamata nodokleem, us ilgu laifu, un tapehz ari newar scho pamata nodokli buhwet us nepastahwigeem un fwahrstigeem zipareem. Tai to isbehgtu, finansu un budscheta komisija nahza pee slehdseena, ka wiseem aprehkineem par pamatu ir jaleef — aprehkineem par pamatu, es wehl reis pastrohpoju — ir jaleef Kreewijas selta rubla kufs. Tas nosihmê, ka aprehknot eenahfumus par pagahjuscho gadu, ir janem pagahjuschâ gada selta rubla zaurmehra kufs un tad wisi eenahfumi, ko fahds ir fanehmis Latwijas rublos, japahrwehrrsch selta walutâ un janoteiz prozentes, zil leelas nahf no tâs sumas un tad schi suma atkal japahrwehrrsch Latwijas rublos. Tâ tad sche tas pamats selta rublos nenosihmê, ka alga tiks ismaksata feltâ un nodokli feltâ iits eefafeti. Schis pamats ir liffs pirmfahrt, lai stabilifetu ziparus un otrfahrt, lai nebuhtu pehz katreem pahris mehnescheem zipari jamaina, pareisaki fakot, lai wini mainitos automatiski, t. i., ja Latwijas rublis zeltees un lihds ar to selta rublis proporzionali kritifees, tad schis sumas automatiski pee aprehkinaschanas islihdsinafees. Ja notifs otrâda parahdiba, tad islihdsinaschanas atkal yotifs pretejâ wirseena. Tâ tad selta rubla pamats ir paredsets kâ aprehkina weids. Jautajumâ par to, zil leelas nolift eenahfumu sumas, kuras ir atswabinatas no progresiwâ eenahfuma nodokla, jeb naw apleefamas ar nodokli, komisija pehz ilgâm un plaschâm debatem un pamatigâm kalkulazijam, peedalotees daschadâm fabeedrifkâm organifazijam pee schi jautajuma apspreefchanas, nahza pee ta slehdseena, ka par minimalo sumu, kas nebuhtu apleefama ar progresiwo eenahfuma nodokli, ir jauifkata 37,5 Kreewijas selta rubli mehnesi, jeb tas buhtu 450 selta rublu gadâ. War zeltees jautajums, kapehz komisija iswehlejusdes taisni 37,5 rublus. Komisija fahfumâ bij peenehmussi kâ minimalo eenahfuma sumu, kurg atswabinama no eenahfuma nodokla, 35 selta rublus. Pehz tam daschas organifazijas un, jafaka, stary zitu ari fabrikantu saweeniba, eefneedsa preefschlikumu paaugstinat scho minimalo sumu lihds 50 selta rubleem. Komisijas wairakums pehz plaschâm debatem atfina, ka tuwat dsihwes ihstenibai stahwetu bes schaubam 50 selta rubli, bet eewehrojot to, ka masas walsis un fewischi tagadejos apstahklos mehs newaram scho sumu nowest lihds pareisam effistenzes minimumam, ja mehs negribam radit wajadsibu pehz jauneem netee-

fcheem nodokkeem, tad gribot negribot fchi suma bija jaleef mafaka, nefâ ir pareisais effistenzes minimums. Romifija fikfeja fcho sumu fahkumâ uf 35 felta rubleem. Pehz eenahkfufcheem jauneem preekfchlikumeem, komifija otrreis pahrbaudija fcho jautajumu un nahza pee tahda gala flehdseena, fa fcho sumu waretu paaugtinat uf 35,5 felta rubleem, tas ir, fchi suma tifa nenta tahda, lai fchis sumas atteezibas pret felta franku buhtu weenfahrfchafas, jo 37,5 felta rubli ir lihdsigi 100 felta frankeem, un ta fa pee muhsu naudas sistemas reformas ir paredsets, fa muhsu naudas weeniba buhs felta frankis, tad, lai aprehkinus padaritu pehz eespehjas weenfahrfchafus, ais tihri technifkeem un praktifkeem noluhkeem fchi suma tifa peenemta 37,5 felta rublu. Tas ir weenigais un kardinalais pahrgrosijums 3. panta, to komifija leef preekfchâ. Safarâ ar fcho pahrgrosijumu, bes fchaubam, bija radikali jaismaina pee 19. panta waldibas redakzijâ peelifta progresiwa eenahkuma table. Sastnâ ar teefcho nodoklu departamentu, komifija pahrbaudija 4 eesneegtas tablees, no furam weenu atsina par wairaf peemehrotu muhsu apstahkeem, un ta ari tifa komifijâ peenemta un fche wina mineta. Wina aifchkiras, pirmfahrt, no waldibas publizetâs un pagaidam fpehkâ efofchâs tablees galwenâ fahrtâ ar to, fa fche eenahkumi paredseti diwam kategorijam — walftij un pafchwaldibas eestahdem weenlihdsigi. Waldibas projekta jeb pagaidam fpehkâ efofchâ lifumâ bija paredsets, fa walftis dabu 100 %, bet weetejâs pafchwaldibas tikai 50 % no eenahkuma. Pahrrunajot fcho jautajumu i apafschkomifija, i plenarâ finansu un budscheta komifijas fehde nahza pee ta flehdseena, fa pagaidam muhsu walftij ir gruhiti nofchkirot tâs funkzijas, kuras buhtu tihri walfstifkas un kuras buhtu pafchwaldibu funkzijas. Muhsu pafchwaldibas organi ifpilda ari fwarigas walfstifkas funkzijas un tapehz nebuhtu nekahda eemesla atnemt pafchwaldibam fcho eenahkuma nodokli, waj to pamafinat, fa tas bija waldibas projekta. Tapehz komifija nolehma, fa no fchi eenahkuma nodokla tikpat dabu walftis, fa weetejâs pafchwaldibas eestahdes.

Weidsot, fwarigafais pee fchi lifumprojekta, kurfch teef eenests steidsamibas fahrtâ, fa sinams, ir papildinajums, kas minets waldibas lifumprojekta 28. panta. Te ir papildinats fchis pants ar to, fa lai pareisaki un objektivaki komifijam dotu eespehju nowehrtet katras atfewischkas personas eenahkumus, tad protams, fchis komifijas newar tift eezehtas no departamenta direktora; to newar ari teefchâ nodoklu departamenta eeredni weift. Japeewelf pee eenahkumu noteifschanas wifas mafkataju grupas. Tâ tad ari uf laufeem ir wajasfigas komifijas, kuras apwehrit — newis, nowehrtê, bet tikai apwehritê, katras atfewischkas personas eenahkumus. Schis papildinajums ir sinams jauninajums, falihdsinot ar waldibas projektu. Zits, kas te wehl diwos pantos minets, 24. un 27. pantos, naw tif fwarigs prinziplêlâ finâ, bet tam ir sinama praktifka nofihme. Tâ, peemehtram, pee waldibas lifuma 4. panta ir eenests fefofchis pahrgrosijums: waldibas lifumâ ir teiftis, fa „feewas eenahkumi peefkaltami wihra eenahkumeem, ifnemot gadijumus, ja tee pilnigi fchirti dshwo. Tâpat behrmu eenahkumi peefkaltami wezaku eenahkumeem, ja tee dshwo kopâ un winu eenahkumi teef ifleetoti kopejam gimenes wajasfibam.“ Romifija wispirms gribeja paftrihpot to faktu, fa atfewischkai fifiklai personai war buht galwenais eenahkums wina darba alga. Pee tam ir weenalga, waj ta ir inteligenta waj zitada darba alga. Schahdu algu newajadseja apweenot. Waldiba un ari komifija wispahrigi apweeno-

šanas princīpu likumā atšina par nepezeeshamu tapehž, ka beeschi ween leelakas firmas, — ja nebuhs teiktš, ka gimenes eenahfumi apweenojami, — war šadalit eenahfumus us gimenes galwam un tahdā fahrtā eenahfumi war isnahkt iik masi, ka wini pat ar nodokli newaretu tift aplikti. Tas dotu eespehju sinamai grupai iswairitees no šchi nodokla. Lai to nowehrstu un lai usnehmumi un firmas newaretu eenahfumus šadalit us gimenes galwam, japaredš likumā šchis princīps. Reisē ar to šchai giminei jadod sinamas priwilegijas. Winas paredsetas ari waldbibas likumā, kur apweenojā suma teef redzeta atfaribā no gimenes lozektu flaita, semal par peezi lihds 15 prozenteem. Galwenais, ko šche komisija usswehra, ir tas, ka „wihra, seewas un nepilngadigu behrnu eenahfumi ir apweenojami. Naw apweenojami tahdā gadijeenā, ja wihrs un seewa dšihwo schikti, waj ja eenahfumi teef šanemti kā darba alga“. Tas ir swarigs papildinajums pee 4. panta. Pee 27. panta swarigakais ir tas, ka šche paredsets, ka gadījumā, kad apstahkli to prasa, finansu ministrim ir teesibas pagarinat nodokla šamaksas terminu. Gewehrojot to, ka 1. marts ir loti tuwu un ka tapehž daudsi newaretu ispidit likumā paredsetās formalitates, kadehl tee kritiš šodā, het tomehr ir apstahkli, kas attaisno tahdu nolaweschanos, tad šchis pants dod finansu ministrim teesibas nomaksas un eewahlschanas terminus mainit. Tee ir tee swarigakee pahgrofsijumi, kuru komisija pagaidam zel preekschā, lai winus peenemtu pagaidam kā papildinajumus pee šchi likuma, kuram jau ir Latwijā likumigs spehks. Tā kā pirmats marts naw tahlu, tad komisija, zelot preekschā šchos papildinajumus Satwerimes Sapulzei, luhds winus peenemt steidsamibas fahrtibā.

Presidentš J. Šchakste: Komisija leef preekschā steidsamibu. Es lišchu steidsamibu us balsoschanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir pret steidsamibu. Naw. Luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsoschanas. Naw. Steidsamiba weenbalsigi peenemta. Teef atklastas wispahrejas debates. Pee wahrda neweens nepeeteizas. Es lišchu us balsoschanu pahreju us pantu lasišchanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir pret pahreju us pantu lasišchanu. Naw. Es luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsoschanas. Pahreja us pantu lasišchanu peenemta. Waj augstā sapulze wehlas, ka nolasitu atsewischkus pantus? (Balsis no weetam: Ja!). Wiršraksts. Sekretara beedrs E. Bitte:

Papildinajumi un pahgrofsijumi pee pagaidu waldbibas 1920. gada 20. aprili isdoteem noteikumeem par eenahfuma nodokli.

Presidentš J. Šchakste: Gebildumu naw. Peenemts. Sekretara beedrs E. Bitte:

Pantu 3. waldbibas redakcijā atzelt un wina weetā list šekoscho:

„No eenahfuma nodokla atswabinami: 1) eenahfumi, kurus 2. p. 1. punktā minētās perjonas šanem no ahrpus Latwijas ešoscheem nekustameem ihpaschumeem un tirdšneezibas un ruhpnenezibas usnehmumeem; 2) walšs komunal-eesstahdes un dajhadas beedribas un šaweenibas ar wispahrderigu waj labdarigu mehrki bes petnas guhschanas noluhsta; 3) ahrwalstu diplomatištee preekschahwi, pee wineem peekomandete eeredni un apšalpotaji, ja pehdejee naw Latwijas pawalstneeki un ja Latwijas walšs preekschahwi bauda atteezigās walšs tahdas pašchas teesibas; 4) šišlās un juridiskās perjonas, kuru eenahfumi nesajneedš 37,5 selta rubkus jeb 100 selta frankus mehnesi.

Peesihme: Ahriemju atziju beedribas, atziju banfas un apdrošinaschanas beedribas maksā eenahfuma nodokli tikai no eenahfumeem, kurus winas šanem no operacijam Latwijā.“

Presidents J. Ščakste: Wahrds Bihlmanim.

R. Bihlmanis (sozialdemokrats): Zeenijamā šapu!ze! Pee 3. panta man buhs jaenes diwi pahrlabojumi manas frakzijas wahrda. Pirmais pahrlabojums sihmejas us 11. daku 1. pantā, kursch bij japapildina ar tam organizacijam, kuram tagad muhsu dsihwē sewischka leela nosihme, sawā sinā komunala nosihme un kuras tomehr teef ar progresiwo nodokli apliftas. Tās ir tās organizācijas, kuras nofahrto pahrtikas jautajumu, t. i. kooperācijas. Scheit kooperācijas peelihdsinatās privatām personam, winas tāpat teef apliftas ar walsts un komunalnodokli. Jafata, ka šabeedrista kapitāla weizinaschana pee muhsu apstahleem sewischki wehlama, kur kooperācija atrodas šagrautā stahwolli. Pirms kara winai peefrita 12. weeta Wafar-Giropā, tagad turpretim wina atrodas daudi wahjafā stahwolli; pirm kara us katrām 18 personam škaitijās weens kooperācijas beedrs, tagad turpretim wina ir šchaurakos apmehros. Kooperācija ir zaur karu šagrauta un winas weizinaschana buhtu nostahdama pirmā weetā. Tagad kooperācija aptrauta ar wiseem nodokleem; tajā gadījumā, kad privatām personam šchahdā waj tahdā zelā eespehjamš iswairitees no nodokla, kooperācija tā šabeedrista organizācija sem šabeedribas kontroles newar un negrib no tās iswairitees. Wina peelihdsinat priwatam kapitalam ir nepareisi un tapehz es šawas frakzijas wahrda leeku preešchā 11. daku papildinat: pee wahrdeem „walsts komunaleestahdes“ list klast „un patehretaju kooperatiwi, par kureem ir drošchi sinams, ka wini ir ihsti kooperatiwi“. Man jaatgahdina, ka finansu un budscheta komišija zaurškatot šcho likumu isteizās par to, ka ihstus kooperatiwus atswabinat wajadsetu, bet pee tagad esofcheem apstahleem tomehr likumā kooperatiwu atswabinaschana newarot tikt usnema tapehz, ka blakus ihsteem kooperatiweem darbojotees daudi neihstu. Man par noscheblošchanu jaatsihst, ka teescham likums peelaisch darbotees wišnetihrakeem weifaleem, bet ar to naw teiktš, ka tee kooperatiwi, kas ir teescham ihsti un kuru darbiba sinama, nebuhtu atswabinami. Man šchfeet, ka tās patehretaju beedribas, kurām sewischka šwariga šabeedrista nosihme un kuras naw dibinajuchās pelnas noluhfoš, ir atswabinamas, un tapehz es eenefu šcho papildinajumu pee otra panta. Ras sihmejas us 4. pantu, atteezibā us selta walutu, man buhs peefihme par teem 37,5 selta rubleem, kas peenemti tā eksistenzes minimums. Muhsu frakzija newar gluschi peekrist šchai normai, 37,5 selta rubleem, tapehz, ka tā pehz darba ministrijas dateem to peenemot, mehš apliksim ar nodokli deefgan plaschas kategorijas no teem darba ruhkeem, kas eksiste taisni no šawas algas. Šchis darba algas aplifschana ar nodokli nosihmetu to, ka šchis algas šanehmeji buhtu preesti peeprafit algu paaugstinaschanu, kas noweitu pee ta, ka waldibai buhtu jamakšā papildu alga preešch nodoklu šamaltaschanas. Pehz darba ministrijas sinam, t. i. pehz anketaš, kura iswesta dezembra mehnefi un kurā teef usskaititas daschadās kategorijas, kuras ar šcho nodokli teef aiskertās, kopsawilkumā norahda us loti behdigu parahdibu: no 90 daschadām darba kategorijam weena treschā dala lihdsšchinejos apstahloš ir speesta pahrtikt ar weenu irefcho daku no eksistenzes minimuma. Šchi anketa norahda us to, ka algu nesamehrigums pee mums Latwijā ir loti leelš. Mums pastahw Ruhpneežibas eestahdēs daschadās algas no 14, 15, 18, 20, 22 lihds 250 rubleem. Tee ir ofizialeē dati par algam pehz darba ministrijas atsinuma. Pehz šchis statistikas mehš redšam, ka galdneeki pelna lihds 130 rubtu. Zaurmehrā galdneefu algas tomehr naw masakas par 100 rubleem. Kalefi pelna tagad zaurmehrā us

100 rubleem; stikla puhteji — 220, formetaji 130, slihetaji 135, maisneeki — 166; ari maisneekem widejā alga pahri 100 rubleem; konditoreju strahdneeki pelna 200 rublu; kurpneeki — 200 rublu; zaurmehrā 145. Wišas kategorijas es nenolasišchu. Peenemot šcho normu — 37,5 selta rublūs, leela daļa kategoriju — strahdneeku, amatneeku tiš aplikti ar šcho nodokli un šchi apliškana ar nodokli nowediš pee ta, ka wini prašis jaunu algas paaugstinašchanu. Tā tā muhsu frakzija buhtu par to, lai paaugstina ar eenahkumu nodokli apleekamās sumas augstak par 37,5 rubleem un leel preeškā šahvus papildinajumus;

„3. panta 2. daļā eewest papildinajumu pehz wahrdeem komunaleestahdes „katehretaju beedribas, kuras apweenotās Latwijās strahdneeku kooperatiwu saweenibā.“

Otrs papildinajums buhtu:

„Leeku preeškā 3. panta 4. daļu veenemt šefošā redakzijā: „fisiškas un juridiskās personas, kuru eenahkumi nešahneediš 45 selta rublūs jeb 120 selta frankūs mehneši.“ 19. panta tabelē atmeši pirmās diwas grupas un tešcho grupu šahst ar 540 selta rubleem.“

Presidents J. Šchafste: Wahrds Jr. Trašunam.

Jr. Trašuns (Latgales kristigo semneeku saweeniba): Loti noschehoju, ka kooperatoreem tas nepatiks, bet tomehr man wajadsēs runat pret kooperatiweem. Cepreešchejais runatajs teiza, ka kooperatiwus wajagot atswabinat no eenahkuma nodokļa, pee kam ir šchkirošana starp ihsteem un neihsteem kooperatiweem. Bet es gribetu sinat, tā mehš isschirsim ihstos kooperatiwus no neihsteem. Bes tam, mani funkci, kas tad, tairnibu šalot, ir kooperatiwš? Es šaprotu, ka pee mums ir likumprojekta eeneštš, ka wajaga atswabinat labdaribas eestahdes no eenahkuma nodokļa, tas ir pilnigi ššaidra leeta. Bet waj tad kooperatiwš ir labdariga eestahde, waj saweeniba ar šahdeem merkantileem noluhkeem? Jr ššaidra leeta, peemehram, sozialdemokrati, zif man leekas, šahw uš ta prinzipa, ka wajag, zif eespehjamš, wairak nodibinat kooperatiwus un wišu tirgošchanos pahrzelt uš kooperatiweem. Jr pat bijuši runa komišijā, ka wajag nodibinat kooperatiwus dehl linu ismantošchanas un preešk žitām padarišanam u. t. t. Peenemim, ka muhsu tirdšneeziba pahrzetas uš kooperatiweem, tad wajadišs winus wišus atswabinat no eenahkuma nodokļa. Tā mehš wišus tirgotajus atswabinasim no eenahkuma nodokļa. Waretu wehl weens motiws buht, peemehram tahds, ka kooperatiwi atneš sinamu labumu tautai, bet, mani funkci, katra šabrika, ja ta labi nostahdita, atneš sinamu labumu walstij, lihds ar to ari tautai. Ra tirgotajš, kas godigi nostahdiš šawu weikalu un ar importu un ar ešportu atnešis walstij sinamu labumu, tad ari lihds ar to winsch dod sinamu labumu tautai, un tahdu tirgotaju waj šabrikantu wajaga atswabinat no eenahkuma nodokļa. Šcho preešklikumu es nekahdā sinā nešaprotu un mehš tam newaram peefrist. Ja kooperatiwi it neka nepelnitu, tikai ar labdaribas noluhku isšneegtu produktus, tad mehš waretu tos atswabinat no eenahkuma nodokļa, bet tā ka wineem ir merkantili noluhki, tad nekahdā sinā newar.

Presidents J. Šchafste: Wahrds Ašmanim.

B. Ašmanis (bepartejisko grupa): Godatee deputati! Ari man ir jaiššakas pret Bihlmana kunga eesneegto pahrlabojumu. Eenahkuma nodoklis ir tas nodoklis, kas grib wistairnigat isdalit nodokļu nastu. Eenahkumu nodoklis ir awots, no kura walstš šmek un isdala lihdselkus wišām tautas wajadšbam, turpretim kooperatiwi, pehz eespehjas, aptalpo tikai weenu sinamu

Ńchīru waj grupu. Pastahwot lihdsŃchinejam likumam par kooperatiweem, mehŃ nekahdā sinā newaram peenemt pahrlabojumu, kuru eefneeds Bihlmana tungŃ, jo tagad sem kooperatiwu maŃkaŃ ŃlehpjaŃ pat wiŃleelafāŃ atziju ŃabeedribāŃ. Ja mehŃ peenemtu Ńchahdu pahrlabojumu, tad ari turpmal warēŃ priwatā tirdŃneeziba pahrwehrŃtees par kooperatiweem, Jahnis un Peteris nodibināŃ kooperatiwu un tahdā kahrtā iŃwairiteeŃ no nodokla. MehŃ, peemehram, wiŃi Ńinam, ka ir leeli kooperatiwi, peemehram „KonsumŃ“ un ziti, kuri apgroŃa miljonuŃ, un ja mehŃ tagad atŃwabināŃim ŃhoŃ kooperatiwuŃ no eenahkuma nodokla, tad taŃ buhtu loti nepareiŃi. MehŃ riħkofimeeŃ nepareiŃi ne tiŃai pret walŃti, bet ari pret priwatu tirdŃneezibu un pret briħwo iniziatīwi. Mums tagad ir japabalŃta peħz eeŃpeħjaŃ briħwa iniziatīwe, lai muħŃu walŃtŃ eħonomiŃkaiŃ ŃtahwoħtiŃ driħŃat atjaunotoŃ. MehŃ nekahdā sinā newaram peeħriŃt Bihlmana argumentam, ka kooperatiwu atŃwabināŃchana ir wajadsiga tapeħz, lai uŃkraħtoŃ ŃabeedriŃtŃ kapitalŃ. ŃħiŃ argumentŃ ir apejamŃ: ja, peemehram, daŃħi nodibina Ńinamu kooperatiwu, kaut ari patchretaju kooperatiwu, kur war atlizinat Ńinamu pelnu, tad wiŃpahreĵā Ńapulĵe resp. taŃ personaŃ, kaŃ kooperatiwuŃ dibinajuŃħaŃ, war to atkal likwidet un pelnu eebahŃ Ńew kabatā. Tā tad nekahdā sinā naw eeŃpeħjamŃ Ńħini azumirħli darit eenahkumu nodokla maŃkaŃchanaŃ sinā Ńħo iŃnehmumu. Ģenahkumu nodoklim wiŃpahri jabuħt ir tahdam, no kura newar iŃwairiteeŃ, neweeŃŃ, kuram ir kaħdŃ ŃinamŃ eenahkumŃ. Tad tiŃai ŃħiŃ nodokliŃ war buħt wiŃtaifniĵataiŃ. Tapeħz ari muħŃu Ńrakzija balŃoŃ pret pahrlabojumu, ko eefneedsa Bihlmana tungŃ.

PreŃidentŃ J. ŃŃħaħŃte: Runataju ŃaraŃtiŃ ir iŃŃmelŃtŃ. ĢŃ doŃħu peħdejo wahrdu referentam.

ReferentŃ J. Ģelms: Ģomisiĵā ĵautajums par kooperatiwu atŃwabināŃchānu no progresīwā eenahkuma nodokla Ńazehla plaŃħaŃ un ilgāŃ debaħteŃ. WiŃŃpirms biĵa ŃħiŃ preeħħliħkums eenahziŃ wiŃpahreĵā weidā, ka wiŃi kooperatiwi atŃwabināmi no progresīwā eenahkuma nodokla. Pret Ńchahdu pahrlabojumu iŃteizāŃ komisiĵaŃ wairafumŃ aiŃ teem eemeŃleem, ka mums Ģatwiĵā ir apmeħram 90% tahdu uŃnehmumu, kuri ŃauzaŃ par kooperatiweem, bet naw kooperatiwi Ńħi wahrda pilnā un teeŃħā noŃihmē. Ģenaf pastahweĵa ari Ģreewiĵā plaŃħi akzionari uŃnehmumi, kā, peemehram ĢonaŃ kaluħpneeku kooperatiwuŃ, „ArħhangeħkŃkaŃ maiŃnizu iħpaŃħneeku“, „ĢaganroĵaŃ manufakturaŃ kooperatiwuŃ“ u. t. t. u. t. t. Ar wahrdu Ńakot, leelafāŃ atzionaraŃ ŃabeedribāŃ, kuraŃ ŃauzaŃ par kooperatiweem, bet iħŃtenibā tahdi naw. Mums Ģiĵā ari pastahw kooperatiwi, kur par beedreem ir ne wairaf kā 3 personaŃ. Tapeħz tahdā wiŃpahreĵā weidā Ńħo pahrlabojumu komisiĵa atraidiĵa. Pehz tam biĵa otrŃ. pahrlabojumŃ druħku detaħiŃetā weidā, un proti, atŃwabinat no eenahkuma nodokla Ńtraħdneeku kooperatiwu, „Konsumu“ un „Ģautas Banku“. Bet ari ŃħiŃ preeħħliħkums, kaut gan komisiĵā taŃ eeguwa deeŃgan daudŃ balŃiŃ, wairafumu neeguwa un tā tad no komisiĵaŃ tiŃa atraiditiŃ. Preeħħliħkums Ńchahdā weidā, kā te wiŃŃħ ăħodeem teeŃ ĵeltŃ preeħħā, komisiĵā naw apŃpreetŃ un tapeħz komisiĵaŃ domāŃ te newaru pateiħt. Waretu perŃonigi aiŃraħdit uŃ to, ka komisiĵā runa biĵ par Ńtraħdneeku kooperatiweem. Ģir tiŃa norahdiŃtŃ, ka Ńħeem kooperatiweem Wakareioĵā ir noteiħtŃ publiħko teeŃibu rakŃturaŃ un ka wiŃi iŃpilda uŃdeewumūŃ, kuruŃ wajadsetu iŃpildit walŃtiĵ, bet ko ta neŃpeħĵ. MehŃ Ńinam, ka ari Ģatwiĵā pastahw eerednu kooperatiwi, kuri apĵahdā eerednuŃ ar pahriħkaŃ

weelam, apaweem un apgehrbu, fo ari walstij wjadsetu darit, bet wina to nespehji. Tã tad atsewischkos gadijumos kooperatiwi ispilda publikas funksijas un eeguhst publiko teesibu pamatus. Bet nelaima ta, ka Latwijã naw eestahdes, kahdas ir Wakareiopã, kuras kontroletu, kahdi ihstenibã ir kooperatiwi, wina darbiba un wina sozialais fastahws. Ramehr naw schahdas kontrolejoschas eestahdes, tikmehr wispahrejã weidã kaut ari bij wehleschanãs pehz eespehjas kooperatiwus atswadinat, komisija preeschlikumu atraidija. Tã tad spezieli par scho preeschlikumu jafaka, ka komisijã tas naw apspreests un par to komisijas slehdeena naw. Otrs jautajums ir par 37,5 selta rubleem daschi preeschrunataji wina nosauz par effistenzes minimumu. Es gan luhgtu turpma scho sumu nesaukt par effistenzes minimumu, jo wina effistenzes minimums naw. Sem effistenzes minimuma mehß saprotam naudã isseiktas wisas tãs materialãs wehrtibas, kuras zilwefam nepezeeschasas preesch normalas dsihwes. Es jau aistradhiju, ka 37,5 selta rubli naw ta suma, kyra zilwefam dod eespehju dsihwot tã, kã to prasa effistenzes minimums. Schi ir masakã jeb minimalã apleekama suma. Komisijã, kã jau aistradhiju, bij ari deesgan dauds balsis par to, ka scho apleekamo sumu wjadsetu paaugstinat, pazelt lihds pareisam effistenzes minimumam. Tahds preeschlikums, kã jau teizu, bij stary zitu no fabrikantu saweenibas, bija ari no kooperatiweem, no zitãm sabeedrifkam organisazijam un beidsot japasino, kã bija ari no atsewischkeem Satwerfmes Sapulzes lozefleem, ne tikã no sozialdemokratu frakzijas, bet ari no pilsoniskãm partijam bij preeschlikums paaugstinat scho minimalo sumu. Weenigais motiws, kapehz komisija wina nepaaugstinaja, bija tas, ka mehß, eewehrojot Latwijas ahrkahrtejos spaidigos maffaschanas apstahklus, azumirkli nespehiam pazelt scho sumu lihds pareisam effistenzes minimumam un tapehz ais scheem motiweem winsch tika atraidits.

Presidentis J. Tschakste: No Bihlmana eesneegti diwi preeschlikumi. Tas pirmais ir

„pehz treschã panta otrãs datas eewest papildinajumu pehz wahrbeem „komunaleestahdes“ — patehretaju beedribas, kuras apweenotas Latwijas strahdneeku kooperatiwu saweenibã.“

Referents pasinoja, ka tohdã saturã schis preeschlikums komisijã naw tizis apspreests un tapehz atsauffmes nedod. Es lisschu scho preeschlikumu us balsfoschanu un luhdsu pazeltees toß, kas ir par scho Bihlmana papildinajumu. Tagad luhdsu pazeltees toß, kas ir pret scho papildinajumu. Weidsot luhdsu pazeltees toß, kas atturas no balsfoschanas. Balsfoschanas isnahkums sefoschais: par scho preeschlikumu nodotas 48 balsis, pret to 69 un 3 balsis atturejuschas. Otrs preeschlikums skan sefoschi: „3. panta IV. nodalu peenemt sefoschã redafzijã:

„Fisillas un juridiskas personas, kuru eenahkums nesafneedß 45 rubkus seltã jeb 120 selta frankus mehnesi un 9 tabelẽ atmetst pirmãs diwi grupas un trescho grupu sahlt ar 540 selta rubleem.“

Komisijã, kã referents sinoja, schis preeschlikums tizis atraidits. Es lisschu wina us balsfoschanu un luhdsu pazeltees toß, kas ir par scho preeschlikumu? Tagad luhdsu pazeltees toß, kas ir pret scho preeschlikumu. Weidsot luhdsu pazeltees toß, kas atturas no balsfoschanas. Balsfoschanas isnahkums: par scho preeschlikumu nodotas 51 balsß, pret to 67. Tã tad tas ari atraidits. Es tagad lisschu scho 3. pantu us balsfoschanu un luhdsu pazeltees toß, kas ir pret 3. panta peenemfchanu. Naw. Luhdsu

pazēteš toš, kaš atturaš no balsošanaš. 3. pants peenemtš.
4. pants.

Sekretara beedrš: E. Bitte:

Pantu 4. waldibas redakzijā atzelt un wina weetā list šefošo:

„Ahrfarteji eenahkumi, kā weenreiseji dahwinajumi, mantojumi, puhra naudaš, apdrošinaschanaš sumas, ismaksas un tamlihdīgi ihpashuma peeaugumi naw peestaitami pee apleekameem eenahkumeem.

Tāpat pee eenahkumeem naw peestaitami pabalsti (no waltš waj zitu eestahšhu pušes) kā atlihdšinajumi par jaudejumu no ahrfartejeem nelaimes gadijumeem.

Wihra, šewas un nepilngadigu behrnu eenahkumi apweenojumi, isnemot gadijumus, tad wihrs un šewa dšihwo šchirti. Naw apweenojumi tee eenahkumi, turuš minētās personas šanem tā darba algu.

Ja wairakām personam peeder kopigs ihpashums waj ušehmums, tad pee katra dalibneeta eenahkuma peestaitama kifai winam peenahšošchā eenahkuma data no kopejā ihpashuma rejp. ušehmuma. Ja šcho datu naw eespehjamš noteikt, tad kopejais eenahkums dalams lihdsīgās datās.“

Prezidents J. Šchafste: Eebildumu pret šcho pantu naw? Tad taš ir peenemtš. Domaju, ka tabelu nolastšchana nebušš wajadsiga. Waj buhtu kahdi eebildumi? Pantu 19. atzelt un wina weetā list šefošo:

Eenahkumu nodokli aprehtina pehž šefošas progresīwas tableš:

Grupa	Eenahkums šelta rublōš		Nodokļa %/0/0		Grupa	Eenahkums šelta rublōš		Nodokļa %/0/0	
			waltšij	pašchwal- dibas eestahdem				waltšij	pašchwal- dibas eestahdem
1	No	450— 500	0,5	0,5	22	No	12000— 14000	11,315	11,315
2	"	500— 550	0,525	0,525	23	"	14000— 16000	12,965	12,965
3	"	550— 600	0,55	0,55	24	"	16000— 18000	14,615	14,615
4	"	600— 650	0,575	0,575	25	"	18000— 20000	16,265	16,265
5	"	650— 700	0,6	0,6					
6	"	700— 750	0,625	0,625	26	"	20000— 25000	16,795	16,795
7	"	750— 800	0,65	0,65	27	"	25000— 30000	17,325	17,325
8	"	800— 850	0,675	0,675	28	"	30000— 35000	17,855	17,855
9	"	850— 900	0,7	0,7	29	"	35000— 40000	18,385	18,385
10	"	900— 950	0,725	0,725	30	"	40000— 45000	18,915	18,915
11	"	950— 1000	0,75	0,75	31	"	45000— 50000	19,445	19,445
					32	"	50000— 55000	19,975	19,975
12	"	1000— 1200	0,883	0,883	33	"	55000— 60000	20,505	20,505
13	"	1200— 1400	1,016	1,016	34	"	60000— 65000	21,035	21,035
14	"	1400— 1600	1,149	1,149	35	"	65000— 70000	21,565	21,565
15	"	1600— 1800	1,282	1,282	36	"	70000— 75000	22,095	22,095
16	"	1800— 2000	1,415	1,415	37	"	75000— 80000	22,625	22,625
					38	"	80000— 85000	23,155	23,155
17	"	2000— 4000	3,065	3,065	39	"	85000— 90000	23,685	23,685
18	"	4000— 6000	4,715	4,715	40	"	90000— 95000	24,215	24,215
19	"	6000— 8000	6,365	6,365	41	"	95000— 100000	24,745	24,745
20	"	8000— 10000	8,015	8,015					
21	"	10000— 12000	9,665	9,665	42	"	10000 —	25	25

Peenemtš. 27. pants.

„Wišām otrā pantā mir-etām fišifšām un jurlihdšām personam, kuru eenahkums par notezejušcho gadu pahrsneeds 450 rublūs šelta, jacešneeds weetejam nodokli inspektoram pašinojums un uš laukeem weetejam pagastu waldem par šaweem eepreeshējā gada eenahkumeem pehž finanšu ministra apstiprinatās

formas: sīstām personam lihdj 1. martam, bet juridiskām personam lihdj 1. maijam.

Nodokļu inspektorū pēprāšjumeem augščā minetee pašnojumi jāesneedš fatrai personai, faut ari winas eepreekščeja gada eenahkumi nepahrneegtu 450 rubtus seltā.

Peešihme: Gadijumos, tad apstahki to praša, finanšu ministrim ir teesiba noteikt ari wehklus, tišlab pašnojumu eesneegšanas, nodokļa listu isuhitšanas, tā ari nodokļa samafjas terminus.

Presidents J. Šchakste: Gebildumu pret šcho pantu naw? Tad tas peenemts. Nahkoschais 28. pats.

Sekretara beedrs E. Witte: Pantu 28. waldibas redakzijā atzelt un wina weetā list šefoscho:

„Katra atšewišķta maksataja eenahkumus nowehrte eezirkna resp. aprinkā nodokļu komišija, nemot par pamatu maksataju eesneegtos pašnojumus, weifalu grahmataš, tā ari no nodokļu inspektoreem un komišiju lozēkeem par wina eenahkumeem eewahstos materialus. Par preekščehdetaju šchajās komišijās ir weetejais nodokļu inspektors waj ta palihgs un par lozēkeem šeschi preekščstahwi no šchi nodokļu maksataju widus. Behdejos iswehl preekšč pilsehtu eezirkneem weetejā pilsehtas dome, bet preekšč aprinku komišijam weetejā aprinkā pilsehtas dome 3 un aprinkā padome 3 lozēkus ar lihdjigu staitu substitutu. Katram maksatajam teesibas pēprāst pastaidrojumis, uš furu pamata aprehkinata wina nodokļa juma.

Peešihme 1. Lauku eedšiwotaju eenahkumus apwehrtē pagastu apwehrtēšanas komišija sem weetejo pagastu ispildu komitejas preekščehdetaja wadibas. Par lozēkeem šchinis komišijās ir 5 lihdj 9 personas no nodokļu maksataju widus, kuras katru gadu iswehl weetejā pagasta padome. Par sekretaru šchinis komišijās ir weetejās ispildu komitejas resp. pagasta waldes darbweidis. Kā preekščehdetajš, tā ari sekretars šchinis komišijās bauda balš teesibu. Apwehrtējumus lihdj ar wišu atšewišķtu materialu, komišijas pēsuhta sawai aprinkā nodokļu komišijai ne wehlat, tā lihdj fatra gada 1. junijam.

Peešihme 2. Ja maksatajs eesneegta pašnojumā usrahdijis tahdu eenahkuma sumu, kura nestahw nelahdā samehrā ar wina isde wumeem preekšč dšihwes, waj netaš naw eesneedšis pašnojumu, tad komišija war noteikt apleefamu eenahkumu sumu pehz wina isde wumeem preekšč dšihwes.

Presidents J. Šchakste: Wahrds Reinhardam.

G. Reinhardš (kriftigā nazionalā šaweeniba): Pee šchi panta es leetu preekščā tur, kur ir runa par ispildu komitejam, list wahrdu „pagasta waldei“, jo ziktahlu pašwaldibas komišijā tas apstahits, tad winas wifur fauktas par pagasta waldem un tišai no leelineeku laikeem mums bijuščas ispildu komitejas. Es domaju, ka leelineeku laiki naw tiš patihfamā atminā, lai mes nodroschinatu pašwaldibas eestahdēs šchis atminas. Tadehl ari pašwaldibas komišija naw to wahrdu minejusi un peeturejusees pee wahrda „pagasta walde“ un tas, leekas, ari te buhtu weetā.

Presidents J. Šchakste: Neweens waitat pee wahrda naw peeteizees. Es luhgšchu referentu dot sawu atšauksmi.

Referents J. Zelmš: Komišija ari šcho preekščlitumu apšpreeda, bet komišijā tika ašrahdits, ka mums pagaidam špehā Tautas Padomē peenemtais likums par weetejās pašwaldibas organeem un šchaj likumā tee organi nu ir nošautti par ispildu komitejam. Kamehr naw atzeltš Tautas Padomes likums, komišijai nebij ne mafatās eespehjas grost šcho nošautumu,

famehr wiņsch pastahw kà likumigs nosaukums. Latgalē, turpretim, šchis likums naw wehl praktiskā dšihwē iswests, tur pastahw wezās pagasta waldeš un tapehž komisija eenesa papildinajumu; blakus ispildu komitejam list „resp. pagasta waldeš darbweidš“. Tā tad pagastā waldeš paredsetas tur, kur scho ispildu komiteju naw. Man leekas, ka newar ar scho likumu grofit tos nosaukumus, kuruš likums peeschkir paschwaldibas eestahdem.

Presidents J. Šchafste: Preekschlikums ir list „ispildu komitejai“ weetā „pagasta waldei“. Referents isfazjās, ka komisija ir bijusi pret scho preekschlikumu. Eš listhu to tagad us balsoschanu un luhdsu peezeltees toš, kas ir par Reinharda vreekschlikumu. Tagad luhdsu peezeltees toš, kas ir pret scho preekschlikumu. Un beidsot luhdsu peezeltees toš, kas atturas no balsoschanas. Balsoschanas isnahkums ir sekoschais: par preekschlikumu ir nodotas 54 balsis, pret to 47 un atturejušchees 3. Tā tad 50 pret; preekschlikums peenemtš. Eš tagad listhu scho 28. pantu ar wiseem pahrgrosijumeem us balsoschanu un luhdsu peezeltees toš, kas ir pret winu peenemschanu. Naw. Eš luhdsu peezeltees toš, kas atturas no balsoschanas. Naw. Eš tagad listhu schos papildinajumus wišā wišumā us balsoschanu un luhdsu peezeltees toš, kas ir par winu peenemschanu. Luhdsu peefehstees. Tagad luhdsu peezeltees toš, kas ir pret scho likuma papildinajumu peenemschanu. Naw. Eš luhdsu peezeltees toš, kas atturas no balsoschanas. Naw. Tā tad schis likums weenbalsigi peenemtš.

Nahkoschais deenas fahrtibas punktš ir „likums par administratiwām teesam“. Referents Holzmanis.

Referents W. Holzmanis: Mani fungi! Referejot preekschā zelamo likumu par administratiwām teesam, eš buhschu speests ilgaku laiku lawet juhsu usmanibu ais ta eemefla, ka schis likums kà jauninajums teefas eefahrtā ir nepasihstams, ir pahraf šwefchs muhsu eedsihwotaju masam, ir šwefchs ari klahtesoscheem Satwersmes Sapulzes lozelleem. Winā ir dauds tahdu noteikumumu, kuri sawas jauninashanas dehl ir nesaprotami tām eestahdem, turām ir jarieshojas us schi likuma pamata. Lihdschinejā teefas prafse ir peerahdijusi, ka pee weena, otra panta iszelaš nopeetnaš schaubas winu ispratnē un mans noluhks ir passaidrot toš. Ja schis likums un ja wišā likumi no Satwersmes Sapulzes tiftu isdoti lihds ar motiweem, tad, bej schaubam, tas plaschais referats atristu, bet nemot wehrā, ka mums rakstiska motiwa naw, ka stenograma stahfees motiwa weetā, tad schim referatam jabuht deefgan plascham. Eš teizu, ka likums par administratiwām teesam eenes sinamu jauninajumu muhsu teesu eefahrtā. Schis apgalwojums, warbuht, naw pilnigi pareišs, jo man waretu zelt tahdu eebildumu, ka administratiwās teefas formeli pastahw jau no 1917. gada, eewestas no Kreewijas pagaidu wajdibas ar ministru presidenta knasa Lwowa parafstu. Bet kaut ari schis likums Kreewijas pagaidu waldebās laikā isdots, kaut ari wiņsch formeli skaitas par spehlā efoschu Latwijā, tad tomehr freemu laikā wiņsch Latwijās teritorijā dšihwē iswests netika un lihds tam laikam, famehr pagaidu waldbiba 16. julija likuma fahrtibā 2. julijā 20. gadā neisdwewa jaunu likumu par administratiwām teesam, tikmehr schis teefas Latwijā nepastahweja. Winas funkzioneja us 2. julija 20. gada likuma pamata, bet tomehr schis likums naw wehl tautas masās pasihstams un Latwijās pilsoni wehl naw ismahzijušchees ismantot tās teefbas, kuras wineem peeder, lai peefpeestu walstš eestahdes stahtees us likumibas zela.

Es sahkschu ar paschu pamatu un jautaschu, kas ir likums par administratiwam teesam, kas ir administratiwas teesas un ko nosihme administratiwa teesachana. Mehš sinam, ka lihds schim pastahw ziwilteesas, kriminalteesas un wiseem daudsmas ir saprotama ta starpiba, kura pastahw starp schim diwam teesu grupam. Ziwilteesas nodroschina privato personu un juridisko personu sawstarpejas atteezibas. Ziwilās teesas aissargā sinamus juridiskus teeskus labumus, bet galwenā sahrtā scho personu materialās interesēs. Ziwilteesa isschkir stridus, kureem ir materiels pamats, wina eemaisas priwatā sferā. Kriminalām teesam ir zita nosihme. Ari kriminala teesa aistahw sinamus teeskus labumus, bet te ne til daudš atfewischku priwatpersonu interesēs, bet aissargā tahdus labumus, kureem ir swariga nosihme preeesch wisas walsts tā kopibas, kuru pastahweschana pati walsts ir eeintereseta. Sodš ir ta sankzija, kura grib panahkt likumibu. Administratiwa teesa stahw starp kriminally un ziwilo teesu. Administratiwa teesa ari grib sargat atfewischku personu, waj personu grupas intresēs, bet no otras puses administratiwa teesa nostahda par sawu mehrki sargat likumibu, panahkt to, ka walsts un paschwaldibas organi rihkotos likumigi, lai buhtu weena eestahde, kas winus peespeestu us atfewischku zilweku, atfewischkas grupas sūhdšibas pamata atjaunot aissahrto likumibu. Tā tad sche rodas weens jauns moments, no kura ir redsams, ka administratiwo teesu pamats un wina noluhks ir nodibinat likumibu walsts eestahdēs, walsts eerednu darbiba. Wezōš laikōš, sche es runaju par wezem zara laikeem, newareja eedomatees, ka buhs weena teescha neatkariga eestahde, teesa, kura eemaisēēs ne tikai paschwaldibas, bet ari waldibas organu rihziba; newareja eedomatees, ka pastahwēs eestahde, kura kontrolēs, waj sinama eestahde rihkojas likumigi, waj nelikumigi. Pee tahdas walsts eesahrta, kur walsts likumi wareja tift anuleti ar wisaugstakās rokas usraštitu teikumu, „tam tā jabuht“, par administratiwo teesu runa newareja buht. Bet stahwoklus mainijās, kad abso-lutisma weetā nahza kaut zif teeskta eesahrta. Mehš redsam, ka tihlids patwaldiba Kreewija bija kritusi, pagaidu waldiba ishdod likumu, kura noluhks ir garantet walsts un paschwaldibas eestahschu likumigo rihzibu, lai katra persona waretu panahkt taisnibu, lai likumi tiftu atjaunoti. Tomehr tas likums, kursch tika ishdots Kwowa laika, ir palizis, waretu teikt, puszela. Uzimredšot knasa Kwowa waldiba naw gribejusi jautajumu radikali isschkir, samdehl — to aisrahdischu wehlat. Wina naw turejusi par eespehjamu tuhlin eewešt teesu kontroli par wisu walsts eestahschu rihzibu. Wina peelaيدا sūhdšibas pret paschwaldibas eestahdem un pret semakeem walsts organeem. Augstakais waldibas organs, kura rihzibu wareja pahrsuhdset teesas zela bija gubernas komisars. Kas atteezas us augstako eerednu rihzibu, tad pahrsuhdšiba par teem netika peelaisa. Ja mehš atzerramees Kreewijas rewoluzijas apstahklus, tad mums buhs staidri, ka knasa Kwowa waldiba newareja zitadi rihkotees. Ja wina likumu buhtu atteezinajusi ari us ministreem, tad wina waretu panahkt to, ka teesa teiktu, ka pati waldiba ir nelikumiga. Ir staidrs, ka schi waldiba pehz zariskas „likumibas“ newareja peeturetees. Muhsu apstahkli ir zitadi, mums ir pagaidu konstituzija un saprotams ir waldibas solis, kursch tahlak par Kreewijas likumu atteezina administratiskās teesas us wisam leetam, us wisam paschwaldibas eestahdem un ari us wisam waldibas eestahdem lihds pat ministreem. Bet weenā sinā waldibas isdotais likums par administratiwas teesas funkzijam it tā sahchau-

rinajas. Kņasa Kwowa likumā mehš atrodam noteikuma 59. panta 4. punktu, kurā norahdīts, ka administratīvā teefa var kontrolet walsis eestahdes rihzibu netikai no likumibas, bet ari no leetderibas redses stahwolta. Pehz Kwowa likuma teefa wareja neleetderigu rihkojumu pahrgrosit. Turprelim tagadejā likumā par administratīvām teefam, kurses isdots no muhsu waldibas, ir pants — 4. pehz jaunās redatizijas, kurses nosata, ka likumu un rihkojumu leetderibu administratīvās teefas nepahrbauda. Pazelas jautajums, waj tahds šaschaurinajums bij jaewed. Šis jautajums pazehlās ari juridiskā komisijā, weenā no apatschkomisijas sehdem. Ši juridiskā komisija weenbalsigi alsina, ka pateescham schahds eerobeschojums ir wajadsigs, jo tahdas buhs setas, ja mehš atlautu administratīvām teefam pahrbaudit un apwehrt rihkojumus un likumus ais wīnu neleetderibas. Tad walsis dsihwē tiktu radīts sinams paralelisms. No weenas puses wina leetderibu kontroletu eeredna augstakā preeschneeziņa, no otras puses to kontroletu teefas eestahde. Tahdā tahriā augstakās instanzes, kuras schahdā administratīvā zelā waretu kontrolet jautajumu par leetderibu, buhtu ministru kabinetš, no otras puses Patwijas senats. Tās buhs augstakās instanzes, kuras abas warēs istirts jautajumu par leetderibu. Tā tad no weenas puses schai teefbai runā preti paralelisms. No otras puses tai waretu zelt deesgan stiprus politiskus eebildumus. Jo ja mehš peeschkirsim senatam teefibu ispreest sinama likuma leetderibu, tad lihds ar to mehš padarīsim senatu par tahdu eestahdi, kura war atstahst eespaidu un wadit wīnu muhsu administratīwo eestahschu darbibu. Bet senats ir neatkarigs. Wīnsch naw atkarigs, kā ministru kabinetš, no Satwerfmes Sapulzes waj parlamenta. Lihds ar to mehš augstako politisko waru atdotu senata rokās, eestahdei, kura no parlamenta pilnigi neatkariga. Tas ir weens no galwenajeem motiweem, kurses peespeeda juridisko komisiju atsiht, ka administratīvām teefam nehahdā sinā newar atstahst teefibu ischchirt jautajumu par leetderibu. See ir tee dwi galwenee pamati, kuri schini jaunā likumā eelikti un kuri pahrgrosa scho likumu, salihdsinot wīnu ar kreewu pagaidu waldibas laikā isdoto likumu par administratīvām teefam.

Tomehr ar scho ween. es newaru apmeerinatees un nian buhs japahreet pee likuma deesgan sihlās analises taisni tamdeht, ka pratse ir peerahdijsi, ka dauds nesapraschanas zelas teefu eestahdēs. Tas ir no weenas puses; bes tam no otras puses pee wina jaapstahjas ari tamdeht, ka gandrihs katrā pantā ir eenesti jauni pahrlabojumi no juridiskās komisijas. Daschi pahrlabojumi naw swarigi, bet ziti tahdi ir.

Es sahhschu ar jautajumu par to, tahdas leetas peekriht administratīvām teefam. Likuma 3. pants nosata, ka, pirmahrt, administratīvām teefam peekriht protesti, kuras zel waldibas eestahdes, kuras pahrsin paschwaldibas leetas pret paschwaldibas eestahdem waj amatu personam. Tahlak administratīvām teefam peekriht pahrejo walsis eestahschu un eerednu suhdjibas pret paschwaldibas eestahdem un amatu personam par nepareisu rihzibu un nelikumibam. Treščam fahrtam administratīwai teefai peekriht suhdjibas, kuras zel paschwaldibas lemjoschās eestahdes pret paschwaldibas eestahdem waj amatu personam. Tapat ari tās leetas, kuras paschwaldibas lemjoschās eestahdes, priwatas waj juridiskas personas zel kā pret paschwaldibas eestahdem, tā ari pret ministrijam un zītām waldibas eestahdem un amatu personam. Zeturkfahrt, administratīvām teefam peekriht bes augschā minetām leetam wehl tahdas leetas, kuras ir paredsetas fewischkos likumos. Kā uj

peemehru mehš waretu atšauktees uš likumu par ziwilaktu registraciju. Tur minets, ka sinamas pahršuhdsibas peekriht administratiwās teefas isteešaschanai. Tas ir tikai weens gadijums, kur likums pareds šchahdu leetu isteešaschanu administratiwās teefās. Bet tahdu likumu ir wairaf.

Pee 3. panta juridiskā komisija ir eenesuši daschus pahrlabojumus. Seem naw prinzipiela nosihme, bet tomehr es ušlawefchos pee teem, dodot paskaidrojumuš. Sche 3. pantā ir ušstaitita wesela rinda daschadu paschwaldibas eestahschu, kuras war zelt šuhdsibas un pret kurām war tift šuhdsibas zeltas. Juridiskā komisija atšina, ka ir loti neehrta tagad, kur wehl naw galigi isstrahdats paschwaldibas likums, eewest jau tahdu sihlu ušstaitijumu. Juridiskā komisija atšina par derigaku ušstaitijumu ismest laukā un tai weetā lftt frasi, kura wispahrigi runā par paschwaldibas eestahdem. Nahkofschu jautajumu, waj katru lehnumu war pahršuhdset un kahdi momenti ir waja-dšigi, lai tahda pahršuhdsiba buhtu dibinata, normē likuma 4. pants, kursch nosafa, ka pahršuhdsibai pamats ir tad, ja wina konstatē likuma waj obligatoriskā rihlojuma pahršahpumu. Otršahrt, pamats ir tad, ja eestahde waj amata persona pahršahpuši to mehrki, kursch dots realisejot amata waru. Sche likums runā par pilnwaru isleetoschanu, pahršahpjot mehrki, kuram tās dotas. Et runa par disfrezionaro waru. Bet schi neaprobeshotā wara neteef dota bes kahdeem eerobeshojumeem, tai ir šaws mehrkis, un ja sinama eestahde waj amata persona šahl scho waru leetot pret to mehrki, kursch winai dots, tad, kaut ari formeli naw likums pahršahpts, ir dota teešiba zcetuschai personai greestees pee teefas un luhgt, lai rihlojums tiftu atzels. Trefschahrt, protestu un šuhdsibu mehrkis war buht — peespeest sinamu eestahdi ispildit to darbibu, kuru likums raksta preešchā, waj kuri tas ušlzišs par peenahktumu. Tahlak, šuhdsibu mehrkis war buht panahkt to, lai sinama leeta netiftu nowilzinata.

Bet pazelas jautajums, waj katra persona, ari tahda, kurai warbuht sinams, ka sinami rihlojumi nelikumigi un kura gribetu scho nelikumigo rihlojumu atzelt, bet pati nezeesch, naw eeintereseta, waj ta war luhgt administratiwo teesu nelikumigo rihlojumu atzelt? To schis likumprojekts neatrod par teespehamu. Likumprojekts nostahjas uš ta redses šahwotla, ka pee administratiwās teefas war greestees tikai ta persona, kuras intereses waj teešibas zeesch no sinamas nelikumigas rihzibas, t. i. ne katra persona, bet ta, kuras intereses ir aisskartas. Par to ir runa likuma 5. pantā. Pee schi panta komisijā iszehlās domu starpibas un schis pants tika lfts uš balkofschanu reises trihs waj tšchetras, un proti aš šekofschem eemesleem, Kreewijas likuma atteezigā pantā formulejums ir zitads. Tur noteifts, ka pee administratiwām teesam war greestees ta persona, kuras intereses waj teešibas ir aisskartas no sinamas nelikumigas rihzibas. Muhsu waldbiba te ir eelikusi weenu masu wahrđianu „teeschi“ un tagad pants škan tā, ka war greestees pee administratiwās teefas ta persona, kuras intereses ir teesch i aisskartas. Ja mehš šalihdsināsim Kreewijas likumu ar muhsu likumu, un katrā sinā teesu eestahdes, kas nodarbojas ar likumu interpretaciju, pantus šalihdsinās — šefas buhs tahdas, ka teefa buhs pahrleezinata, ka ar wahrdu „teeschi“ ir gribejusch i šachaurinat to personu škaitu, kas war greestees pee administratiwās teefas. Te war zeltees daschadas interpretacijās un tās war buht weenmehr wairaf šachaurinajoschas. Lihds ar to apakškomisijā un plenar-komisijā pazehlās jautajums, waj newajadsetu atjaunot Kreewijas likuma

tefsu un strihpot wahrdinu „teefchi“. Apatschkomisija balsis dalijās lihdsigi un plenarkomisija eenesa 2 wariantus un tomehr ar neleelu balsu wairakumu wahrdinsch „teefchi“ palika eefschâ. Tomehr galwenais eemešs, kadehl gribeja, lai schis wahrdinsch „teefchi“ tiktu strihpots, bija tas, ka juridiskâ komisija baidijās, ka ja schis wahrdinsch kriht laukâ un ja teefu eestahdes salihdšinās 16. julija likuma kahrtibâ isdoto likumu par administratiwâm teefam, ar to, ko isdos Satwersmes Sapulze, winās nahts pee slehdseena, ka wahrdinsch „teefchi“ ir ismests laukâ ar noluhku paplaschinat to personu skaitu, kas war greestees pee administratiwās teefas. Un sche juridiskās komisijas lozekli baidijās no ta, ka pateescham tagad teefas nesahl pahrat plaschi scho pantu tulkot un peelaist pee administratiwās teefas tās personās, kuru attahlo intereschu aissstarschana notikusi zaur sinamu nelikumigu rihzibu.

Nahkoschais jautajums, pee ka man japakawejās, ir par administratiwo teefu eefahrtu. Sche war pastahwet daschadaš sistemas un mehš ari redsam no Reetumeiropas prakses, ka ir diwas sistemas. Weena ir tahda, ka administratiwo leetu isschirtschana teef nodota tam pašam teefu eestahdem, kuras isschir pahrejās, tã ziwil- tã kriminalleetas. Otrã sistema nosihmē nodibinat preefch administratiwo leetu teefaschanas sewischku aparātu, padarit to pa dalai par tahdu, ka winã eetilptu i teefas preefchschahwi i administracijās preefchschahwi. Muhsu projektã pilnigi pareisi uswehrits, ka, ja jau eet runa par administratiwâm teefam, tad schi administratiwã teefaschana janodod pilnigi teefu rihzibã un schini sinã eenesa pahrlabajumu pee Kree-wijas pagaidu likuma, kurã bija paredseti sewischki administratiwi teefneschi. Muhsu projekts pareds, ka sewischki administratiwi teefneschi naw wajadsiigi, bet winu weetã nahk meerteefneschi. Tomehr tas projekts tã, kã winsch ir isstrahdats no ministru kabineta, drusku attahlinajās no muhsu normalās teefu eefahrtas. Likuma pirmã pantã ir paredsets, ka administratiwo teefu wara peefriht meerteefnescheem, apgabala teefam un senatam. Lihds schim bija parasts ziwil- un kriminalleetas, ka ir diwejada peefkritiba, tã šauzameem weetejeem meerteefnescheem un wispahrejãm teefam — apgabala teefam. Sche, turpretim, nahk wehl treschã peefkritiba — senats kã pirmã instanze. Tomehr schi likuma buhtiba, pati administratiwās teefaschanas kahrtiba prasa, lai buhtu sinams isnehmums no wispahrejās teefu eefahrtas. Sche buhs dariščana ar sihtãm pašwaldibas un waldibas eestahdem un eeredneem, kuru darbibas aploks ir tikai pagasts, sihtaka pašwaldibas weeniba. Sche buhs dariščana ar tahdãm pašwaldibas un waldibas eestahdem, kuru darbibas aploks ir leelaks un sakriht ar aprinki un buhs dariščana ar tahdãm waldibas un pašwaldibas eestahdem, kuru darbibas aploks ir wisa walsts waj wesešs apgabals. Nemot wehrã, ka ar schim triju grupu pahrsuhdsibam ari pati leetas buhtiba un leetas swarigums mainās, ir pateescham nepee-zeeschami eewesti 3 pirmās instanzes un atkahptees no parastās diwu pirmo instantšču sistemas. Bet tad man otrs jautajums, waj pateescham wjadsetu tiktahlu atkahptees no parastās teefu eefahrtas, lai kã pirmo instanzi eewestu senatu? Satwersmes Sapulzes lozekli, kuri ir eepajinuschees ar administratiwo teefu likumu, tahdu, kã tas ir isdalits no juridiskās komisijas, redšs, ka pee pirmã pantu ir diwi warianti: weens tahds pat, kã waldibas projektã, un otrs zitads. Otrã wariantã tajās leetas, kas ir wehrstas pret centrãlo administraciju, paredseta senata weetã teefu palata. Noluhts ir panahkt, lai swarigās leetas netiktu isschirtas tikai senatã ween, kur lehmums

naw pahršuhdsams, bet lai leetas nahtu teesu palatā un tahdā zelā rastos eespehja lehmumus pahršuhdsēt uš fenatu. Otra warianta noluhks bija tuwinat administratiwo teesu parastai teesu eestahdei un, otrkahrt, panahst to, lai pirmās instanžes lehmumi nebuhtu galigi, lai weenmehr buhtu eespehja administratiwās teefas lehmumus pahršuhdsēt. Pret to war zelt eebildumus, ka tās leetas, kas ir wehrstas pret augstakām zentralām eestahdem, pehz šawas buhtibas naw šareschgitas. Šhe fewiškha eejaukschanās naw waja-dšiga, bet suhdšibu pret augstako eestahdi išškirt tikai no likumibas weedofla un, ja leetu grib išškirt tikai no likumibas weedofla, tad peemehrota eestahde buhs tikai fenats. No otras pušes, suhdšibā pret augstako eestahdi nebuhtu wehlams, ka leeta tiktu nowilzinata. Nowilzinaschana newehlami atfauktos uš augstakās administradžijas autoritāti: Bet no otras pušes man jafata tas, kaut ari wilzinaschanās naw wehlama, tomehr ir šwarigi, pateescham panahst to, lai teefas lehmums, kas ir wehrts pret augstakām eestahdem, buhtu neapschaubams, bet lai buhtu dota šhe eespehja to pareiši nowehrtet netikai weenā teesu instanžē ween, bet wišmaf diwās teesu instanžēs, pee tam otra instanže waretu foriget tās kluhdas, kuras pirmā instanže peelaidusi. Juridiskās komišijas ložekli pee balsoschanas šadaližās diwās lihdsigās dalās un tamdehl ar weenadām teesibam Satwertsmes Sapulzei teef zelti preeskā abi warianti.

Juridiskā komišija tahlat ir atsinusi par eespehjamu strihpot weenu pantu, kursch bij waldibas likumā, tas ir treschais pants. Wišch runā par to, ka eeschejo eefahrtu administratiwai teefaschanai noteiz teesleetu ministrs. Juridiskā komišija atšina, ka šhe nebuhtu wehlams eewest fewiškhus noteikumus, tamdehl ka pee teem jautajumeem, kuri ar šho likumu naw išškirti, jaeewehro tahdi noteikumi, kas pastahw žiwillikumā. Tadehl šhe nebuhtu waja-dšigs eewest fewiškhus noteikumus par to.

Peesihme man jataifa ari pee likuma 7. panta. Ari šhe ir eewests finams pahrgrosijums. 7. pants tani redadžijā, šahdā wišch bij peenemts 16. julija likuma kahrtibā, bij plaschaks. Juridiskā komišija ir strihpojusi noteikumu par peekritibas strihdu zelschānu, bet naw strihpojusi tamdehl, lai wiņu atželtu, bet aif ta eemesla, ka ari tani gadijumā, ja schis noteikums ismests, ir peemehrojami žiwilprozeša likuma noteikumi, kuri to pašchu nosafa.

Pahrlabojums ir eewests ari pee 10. panta. 10. pantā no weenas pušes ir teksts šafanots ar 3. pantu tahdā redadžijā, šahdu peenehma juridiskā komišija, proti, atmests pašchwaldibas eestahschu usfaktijumus, kur likums ir pahršuhdsams. No otras pušes šhe ir strihpots weens teikums, kursch noteiz, ka 10. panta nosadžijumi ir atteezinajami ari uš ministreem. Šchis noteikums nebij wjadšigs, jo ja administratiwā likuma šahumā ir noteikts, ka administratiwai teefai peekriht wišas leetas, tad šho noteikumu atfahrtot naw nekahdas nosihmes.

Peē 11. panta ari ir pahrlabojums, kaut gan teksts naw mainits, tikai pants teef šadalis diwos nodalijumos. Juridiskā komišija špeesta konstatet, ka šhi šadališčhana nepeeezeeschama tamdehl, ka 11. pants tani redadžijā, šahdā wišch išdots no ministru kabineta, wareja radit pahrpratumus un prakse ari peerahdijusi, ka pahrpratumi ir zehlušchees. Šhi panta pirmā dala runā par suhdšibu eesneegschānu, proti, ka suhdšibas eesneedsamas teeschi tai teesu eestahdei, kura suhdšibu isteesās. Šhi pašcha panta pirmā dala nosafa, ka atteezigai teefai ir eesneedsams ari protests pret leetas wilzinaschānu un iswairišchanos no likumigu peenahkumu ispidišchanas. Tur-

pretim otra dala runâ par pahrejeem protesteem, kuri wehrsti no paschwaldi-bas eestahdes pahrsinoschas eestahdes pret paschwaldibas eestahdem, un no-fafa, ka schee protesti naw wis eefneedsami tai teesai, kurai leetas teefaschana peefritis, bet gan-tai paschwaldibas eestahdei, waj anata personai, pret kuru suhdſiba mehrsta. Lihds ar to eewests noteikumſ, kurfch pee panta ſaweenofchanas iſſauza neſapraſchânu, proti, noſazijums par to, ka protesta un wina peelikumumu norakſti, kaſ eefneedsami lihds ar protestu, paleef tani eestahde waj tai personai, pret kuru protests zeltſ. „Ja norakſtu waj protestâ mineto peelikumumu nebuhtu, tad uſ to jaairahda pawadraſtâ.“ Pee abu dâſu ſaweenofchanas nebij ſaprotamſ, ſamdehl taſ jauſrahda pawadraſtâ. Bet ſadâlot pantu diwâſ dalâſ ir ſaprotamſ, ka pee teem protesteem, kuri teef eefneegti paschwaldibas eestahdei, ſchee noteikumi jaewed un tamdehl, ka teesai, uſ kuru leeta wehlaſ nonahkſ, ir jaſin, waj pee protesta ir bijuſchi ſlaht dokumentu norakſti un peelikumi waj ne, jo tani gadijumâ, ja ſchee norakſti un peelikumi naw ſlaht bijuſchi, teefu eestahde ſcho ſuhdſibu atſtahs beſ tah-laſ wirſiſchânaſ lihds tam laikam, kamehr ſchee peelikumi netikſ eefneegti. Panta pehdejais teikumſ tika ari no juridikſkâſ komiſijâſ papildinats tahdâ ſinâ, ka pehz wahrda „norakſtu“ tika peelikti wahrdi „waj protestâ mineto peelikumumu“, jo tani gadijumâ, ja to nebuhtu, protesti atſtahjami beſ wirſiſchânaſ.

Sihfaki pahrlabojumi ir pee turpmakeem panteem. Pee teem eſ neuf-kawefchoſ, tikai apſtaſchoſ pee teem panteem, kureem ir ſwarigaka noſihme un kuri war radit domu ſtarpibaſ un neſapraſchânaſ teefu praſſe.

Sche man jaſonſtatê, ka no waldibaſ liſuma juridikſkâ komiſijâ ſtrihpojuſti agrâſo 18. pantu, pantu par to, ſahduſ rihkojumus dod teefâſ preeſchſehde-tajſ. Lai nezeltôſ pahrpuratums, eſ eſmu ſpeeftſ konſtatet, ka juridikſkâ komiſijâ nebuht naw iſmetuſi ſcho noteikumumu wina ſatura dehl, bet weenfahrfchi tadehl, ka wiſch leekſ un paredſetſ ziwilprozefa liſumâ.

Pahrejot pee 19. panta redakzijaſ, man jaſonſtatê deemiſchehl, ka ſche eeweeſufeeſ pee liſuma pawairoſchânaſ ſluhda; proti, 19. pantâ naw eeneſtſ weenſ pahrlabojums, kuru iſdarija juridikſkâ komiſijâ. 4. punktâ juridikſkâ komiſijâ bij liſuſi preeſchâ weſelu teikumumu ſtrihpot kâ leeku, bet tomehr ſchiſ ſtrihpojums naw notizis un teſtiſ ir atkal parahdijeſ liſumâ, kurfch iſdalitſ Satwerſmeſ Sapulzeſ lozefleem. Schee ſtrihpojamee wahrdi ir: „pee ſuhdſibaſ, taſ norakſtu un ſlahtpeelikto dokumentu norakſtu rakſtiſchânaſ“. Eſ luhdſu to iſlabot. „Rad naw eewehroti ſtampelnodofla noteikumi“ — ir taſ, kaſ buhtu atſtahjamſ. Taſ tika no juridikſkâſ komiſijâſ atſihtſ par wajadſigu.

20. pantâ ir no juridikſkâſ komiſijâſ daſchi pahrlabojumi. Virmâm kahr-tam juridikſkâ komiſijâ ir ſaweenojuſi 2 wezâſ redakzijaſ pantus weenâ jaunâ, proti wezo 22. un 23. pantu. Tee tagad ſaweenoti weenâ. No otras puſeſ juridikſkâ komiſijâ iſdarijuſi weenu redakzijaſ pahrlabojumu, leefot wahrdu „teefâſ peenemamâſ iſtabaſ“ weetâ liſt „peenemamâſ telpâſ“. To juridikſkâ komiſijâ atrada par wajadſigu pahrlabot. Schiſ iſteizeenſ iſklaufâſ deefgan kurioſſ. Tahlaſ juridikſkâ komiſijâ eeweduſi weenu papildinajumu, kurfch ir deefgan ſwarigſ. 20. pantâ ir neſtaidrſ taſ teikumſ, ka ja ſuhdſetajſ ſawu dſihweſ weetu naw atſihmejiſ, tad par wina ſuhdſibaſ nepeenemſchânu ti-leef ſinojumu teefu telpâſ weenu mehneſi ilgi. Zelaſ jautajums, lihds kuram laikam teef dotâſ teefibaſ eefneegt atteezigâſ ſinaſ waj peelikumus, kuri mi-neti 19. pantâ?

To pantu war diwejadi iſtulkot, war iſtulkot, ka ſuhdſetajſ war truhf-

stofchos peelikumus eefneegt tikai weena mehnescha laika, waj ari pehz weena mehnescha un 7 deenu notezefchanas. Lai schi neffaidriba nebuhtu, tad juridiska komisija noteikti pasino, ka tas sinas jaefneeds mehnescha laika, un newar buht runa par mehnesi un 7 deenam.

Uri 21. panta ir pahrlabojumi, us fureem jagreesch wehriba, jo tas ir wezas redatzijas 24. un 25. panta saweenojums. Juridiska komisija papildinaja otro dasu ar diweem wahrdeem: „weena effemplara“. Kamdehl schis papildinajums bij wajadfigs? Mehš sinam, ka fuhdsibu noraksti jaefneeds diwos effemplaros. Tas tadehl wajadfigs, ka weens effemplars paleef tai eestahdei, pret furu wehrsta fuhdsiba, bet otrs nosuhtams atteezigai ministrijai, furai schi eestahde padota. Pee protesteem fuhdsjetaš war buht tikai walstis organs, kursch pahrsin paschwaldibas leetaš, un fuhdsiba wehrsta pret paschwaldibas eestahdem. Otra noraksta eefneegschana pilnigi leefa, jo paschwaldibas eestahdei wajadfigs tikai weens noraksts. Otrs effemplars ministrijai naw peefuhtams. Lai nezeltos pahrpaturi, sche eenesis papildinajums par weenu effemplaru.

Leelakas debates juridiska komisija pazehlas pee likuma 23. panta. Waldibas redatzija tas skaneja, ka protests aptura lehmuma ispildischanu tikai tahdos gadijumos, kad protesta us to fewischki aisrahdišs. Lihds ar to sche leela mehra eerobeschota teefas wara. Teefa war buht pahrlaezinata, ka protests naw pamatotš, ka winsch ir nedibinats, bet tomehr, ja likums paliktu tahds, ka winsch skan, lehmumu ispildischana jaaptur. Komisija atfina, ka tas nosihme, neustizetees teefam un nolehna atkahptees no schi prinzipa, laut teefam brihwas rokas apturet protesta zela apstribdeto lehmumu. Sagad fuhdsibu zela apstribdeto lehmumu aptureschanas prinzipš atteezinats ari us protesta zela apstribdeto lehmumu aptureschanu. Tad ir tahlat weens noteikums schini panta, kas war islittees weenam otram nesa-protams, un furā ari pats referents sahuma newareja eedfilinatees. Schis pants skan, ka teefa war lemt ispildit no administratiwas waras apturetu lehmumu. Daudsi buhs tais domas, ka tahdi gadijumi newar buht, ka administratiwa eestahde pate waretu paschwaldibas eestahdei aisleegt ispildit sinama lehmuma ispildischanu bes protesta, tomehr israhdišas, ka tahdi gadijumi noteef loti beeschki, ka semafee waldibas eeredai, neewehrojot likumigo kahrtibu, us sawu galwu rihkojastif brihwi, ka wini aprobescho paschwaldibas eestahdes. Tadehl ir eewests schis pants ka loti nepeezeeschams.

Tahlatos pantos nekahda fewischka pahrlabojuma naw. Bet buhs man jafawejas pee 30. panta. Tas ir swarigs tani sinā, ka winsch nosihme atfahpischanos no teem prinzipeem, kas atrodas ziwilprozesa likuma. Par pamatu administratiwo teesu likumam ir listš ziwilprozesa likums. Bet sche atrodas tahds noteikums, kas ar ziwilprozesa likumu naw saweenojams, proti, ka teefa war pati prasit pasfaidrojums un peerahdijums no fuhdsjetajem. Mehš sinam, ka ziwilteefas balsta sawu lehmumu us peerahdijumeem, fo ir peenesufchi prahwneeki, turpretim te teefa war pati prasit sinamu peerahdijumu peeneschanu. Tahlatos pantos mehš redsesim, ka teefa war sawahft peerahdijums, un us wihu pamata taisit sawus flehdsenus. Kamdehl tas ir wajadfigs, tas ir saprotams. Samdehl, ka schi likuma galwenais mehrkis ir nodibinat walsti likumibu un pee likumibas nodibinchanas newar aprobeschotees tikai ar teem materialeem, furus eenes paschas

eeinteresetas personas, bet teesai paschai wisaš sinas jawahz un Jasper wisi foli, lai likumiba walsti tiftu nodroschinata.

Strihpots waldbibas likumâ 38. pants. Lai nerastos pahpratumi, es esmu speests paskaidrot, kamdehl tas ir tizis darits. 38. pants nosafa, ka waldbibas preeschstahweem un leetas dalibneekem teesiba eeskatitees-teesas aktis. Sche war rastees tahds pahpratumis: mehš, strihpojot scho pantu, laupam waldbibas preeschstahweem un leetas dalibneekem teesibu eeskatitees aktis teesas kanzejâ. Nebuht nel Pirmfahrt pats par sewi saprotams, ka neweenai personai, kura leetâ peedalas, newar laupit teesibas eeskatitees teesas materialos. Wina us to ir pilnwarota un tās teesiba pilnigi šaskan ar ziwilprozesa noteikumeem. Tahlat waldbibas preeschstahwim, par kuru weenâ no eepreeschjeem panteem ir minets, ka winsch katrâ brihdi war eestahtees ar wisam prahwineeku teesibam isteesajamâ leetâ, ir teesiba aktis eeskatitees. Otrfahrt, juridiskās komisijas lozekli newareja eedomatees, ka atradisees tahds teesnesis, kursch snadamis, ka ministrijas preeschstahwim ir teesibas katrâ brihdi leetâ eestahtees, nelaus akti eeskatitees, jo bes tās teesibas, kura pare-dseta 24. pantâ, buhtu pilnigi ilusoriskas.

Es ihfumâ pakaweschos pee 36. panta, pee 37. panta un 41 panta, tika tiftahlu, lai sche atsihmetu, ka ar administratiwo teesu likumu ir eewests prinzijs, ka teesa war sawahkt peerahdijumus, war rakstit prahwineekem preeschâ šagahdat sinamus peerahdijumus un: taitit spreedumus ari us tahdu peerahdijumu pamata, kuri naw peewesti no prahwineekem.

Wehl es pakaweschos pee 40. panta. 40. pantâ juridiskâ komisija strihpoja weenu noteikumu, kursch bija waldbibas likumâ un kursch štan: „Atsihšchanas peerahdischanas spehku noteiz teesa us wispahrejem pamateem.“ Šchi teikuma strihposchana nebuht nenosihtmê, ka mehš gribetu rakstit administratiwai teesai preeschâ atsihšchanos nowehrtet kant kâ zitadi, bet newis us wispahreja pamata. Juridiskâ komisija bija tika tanis domas, ka tas teikums ir leeks un tika tadehl winsch ir jamet laufâ.

Pahrejee pahrlabojumi mas nosihmigi un pee scheem pahrlabojumeem es nepakaweschos; wina ir loti dauds un referats jau tâ welkas garumâ. Es pakaweschos tagad tika pee 52 panta, kur, deemschehl, man atkal jagreesch sekretara wehriba us to, ka te peelaišta kluhda: pee pahrrakstischanas naw eewehrots tas pahrlabojums, kuru eenesufi juridiskâ komisija. 52. pants ir pahrgrosits tahdejadi, ka ir isweesti wahrdi: „zaurstatit leetu mutiski“ un to wahrdu weelâ nahl „leetas zaurstatischanu teesas sehde“. Pahrejais šaskan. Te no juridiskās komisijas ir eenesis pahrlabojums. Waldbibas redakzijas pants nesaprotams un war zeltees domu starpiba par to, kahds ir pahrsuhdsibas terminsch teem spreedumeem, kuri ir nahkluschi us teeschas pawehles pamata. Juridiskâ komisija, lai nezeltos schaubas, nolehma noteikti pasazit, ka schis terminsch skaitas no tās deenas, kad pawehle eeguhst teesas spreeduma spehku, un ka schis terminsch ir diwi nedelas.

Pee tahlakeem panteem: 54. un 56. mehš redsam atkal diwus wariantus Schee diwi warianti atrodas pilnâ mehrâ atkaribâ no likuma 1. panta. Ja Satwersmes šapulze isteistos par to, ka šwarigakās leetas par pirmo instanzi figure senats, tad lihds ar to winai buhs japeenem 54. un 56. pantu pirmais wariantis, bet ja wina isfafas, ka pirmâ instanze ir teesas palata, tad winai buhs japeenem 54. panta otrais wariantis, 54. panta un 56. panta otrais wariantis.

Svarīgāki pahrlobojumi ir wehl pee likuma 69. un 70. panteem. Šhe ir eēnests deesgan swarigs un prinzipliēs pahrlobojums. 69. punktā waldibas redakzijā noteikts, ka tani gadījumā, ja peerahdijumu pahrbaudischanu prafa waldibas preekschstahwi, tad isdewumi, kuri zaur to zeltos, kriht us walsts rehkina. Juridiskā komisija atfina par nepeezeefchamu šho noteikumum strihpot un uslikt isdewumus tam reformam, kuršch peeprafijis peerahdijumus. Šhe prizipieli netas nemainas. Ja teefa waj waldibas refors famakšā isdewumus, tad wini tomehrt sedfami us walsts rehkina. Bet schkehrschki waretu zeltees tad, kad refors tiftu atfwabinats no teefas isdewumeem, pee teefas tiks aizinati daudsi leezineeki un us teefu gulfees leeli isdewumi. Tad mehš waram nonahkt tahdā stahwofli, ka waldibas preekschstahwis peeprafis peerahdijumu pahrbaudischanu, bet teefai nebuhs lihdsjektu. Lai tas nenotiftu, tad juridiskā komisija atfina, ka katram, kas luhds issaukt leezineekus = ekspertus, janes isdewumi, waj ta buhtu priwata persona waj walsts eestahde. Titai ja pati teefa issauz leezineekus waj ekspertus, tad isdewumi teef segti teefchi no teefas kafes.

Pee § 70 ir pahrlobojums. § 70 wezā redakzijā noteiz, ka prahwneefceem neatlihdsfina teefu isdewumus ari tani gadījumā, ja spreedums nahzis wineem par labu. Juridiskā komisija pehz deesgan asām un deesgan garām debatēm tomehr atfina, ka schis noteikumš japahrgrosa, ka mehš newaram uslikt priwatai personai, kura greeschas pee teefas, lai panahktu to, ka walsts eestahdes rihkojas likumigi, ka tai personai tiftu uslikti isdewumi, netikween tās puhles un nepatikschanas, tee zeli, bet ari tihri materiali saudejumi, kuri winai nekahdā sinā neteef atlihdsfinati. Juridiskā komisija nostahjās us ta redses stahwofla, ka ja mehš gribam likumu par administratiwām teefam popularisēt, ja pateefcham gribam panahkt to, lai tauta pee schis teefas greeschas — un lai wina greeschas. to prafa walsts intrese, tad pehz eespehjas jaatweeglina priwatānt personam zelsch us administratiwo teefu. Ja mehš to zelu pateefcham gribam atweeglot, tad mums jaewed tahdš noteikumš, ka prahwneefceem teef atlihdsfinati teefu isdewumi tani gadījumā, ja leeta isschirta wineem par labu. Otrs jautajums ir par leetas weschānu. Tahdus newar peespreest mafat prahwneefceem tahdās leetās, kur nepastahw prafibas wehrtibas, no kuras atkarajas leetas weschanas isdewumu noteikschanā. Tapehz juridiskā komisija noteiza, ka leetas weschanas isdewumus prahwneefceem neatlihdsfina, bet teefu isdewumus tomehr atlihdsfina.

Paschās beigās man jakonstatē, ka juridiskā komisija ir strihpjojusi wezā redakzijā 80. pantu. Tas nenosihmē, ka mehš gribetu kaut ko jaunu eewest, tas nosihmē titai to, ka juridiskā komisija atfina, ka winsch ir leeks.

Gewehrojot to, ka schis likums ir farschgits, ka pastahw diwi warianti, juridiskā komisija atfina, ka schis likums naw steidsamibas fahrtibā wirsamš, bet ka tas jaappreesch 3 lasijumos.

Prezidents J. Tschakste: Atklahju wispahrejās debates. Wispahrejās debates lihds schim wahrdu neweens naw nehmis. Es likschu us balsoschanu pahreju us pantu lasischanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir pret pahreju us pantu lasischanu. Naw. Es luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balsoschanas. Naw. Pahreja us pantu lasischanu peenemta. Augstā šapulze laikam newehlas, lai likumu nolasa. (Balsis no weetam „Nē!“) Wirsrastis.

(Likums par administratiwām teefam).

Gebildumu naw. Peenemts. Pee pirmā panta ir 2 varianti. 1. variants: Teefas wāra administratīvās leetās peeder: meerteefnescheem, apgabala teefam un fenatam, un 2. variants: Teefas wāra administratīvās leetās peeder: meerteefnescheem, apgabala teefam un teefu palatai. Wahrds peeder Nikolajam Kalninom.

Nik. Kalninsch (sozialdemokrats): Augstā sapulze! Sche preekščā mums ir 2 varianti pee sčho 1. panta, kuru atšķiribai tomehr naw nefahdas prinziplēlas nošhmes. Mehš waram peenemt weenu waj otu. Ja eet runa par sčho wariantu leetderibu, tad muhsu frazija aistahwēs 2. wariantu, proti to, kursch pareds wišam leetam wišmas 2 instanžes un daščām leetam 3 instanžes aif ta eemesla, ka ir sawadi, ja par weenu un to pašu leetu, peemehram, par kahdu pagasta pašwaldibas eestahdes waj amata personas rihžibu war buht diwejada teefaschanas kahrtiba. Ja suhdsetajs suhds administratīvā zelā, tad wišsch nonahf aprinka eestahdē, no tās tahlak ministrija un beidsamais ir ministra lehmums, kursch dod tahdu waj zitadu wirseenu wina suhdšibai. Tagad winam zita zela wairs naw. Wišsch war eet teefas zelu: ministra lehmumu war pahršuhdsēt tikai weenā instanžē — fenatā. Turpretim, ja wišsch nebuhtu suhdsejees administratīvā kahrtiba un buhtu tuhliit greesees par to pašu leetu meerteefā, no tās apelejis us apgabalteefu un beigās us fenatu, tad winam buhtu trihs instanžes, bet tajā pašā laikā winam buhtu tikai weena instanže, ja wišsch buhtu zentees panahkt sawu taifnibu administratīvā zelā. Tā tad isnahf, ka war panahkt taifnibu weenā waj trijās eestahdēs. Kapehž tad, ja eet runa par ministra lehmumu, suhdšibai par to war peetift tikai ar weenu instanži? Warbuht fazis, ka sčho masako instantšču — teefu spēredumu, meerteefas un apelazijas instantšču — apgabalteefas spēredumi war buht taifiti no masak kompetentem teefnescheem un ja leeta nonahf fenatā, peeteef, ka til autoritatiwa eestahde spēresch par to weenu reisi. Ja tikai tas eebildums buhtu, tam buhtu pa daļai taifniba; jo ir dauds taifnibas tam, ka muhsu meerteefas fastahws ir deesgan nepilnigs un tadehl tee spēredumi, kuruš taifa meerteefa, buhtu pahrbaudami wairakās eestahdēs pahršuhdsibas kahrtiba. Bet galu galā tee senatoru funkci ir tikai mirstigi zilweki un war taifit kluhdas un tās wairs nekur islabot newar. Wini taifis sawus spēredumus un ari tee wairs naw pahršuhdsami. Tad ir wehl otrs eemesls, kapehž buhtu wajadšiga wišmas weena instanže, kurā waretu ari sčhos spēredumus, suhdšibas par ministra lehmumeem, pahršuhdsēt. Tas ir tas, ka suhdsetajs war palaišt pirmā instanžē garam kaut kahduš peerahdijumus, kuri winam ir, bet kuruš wišsch waj nu aif nesinaščanas waj laikā truhfuma dehl, waj aif ziteem kahdeem eemesleem war nepeenest, jo teefas kahrtiba ir loti šareschgita — war buht gadijumi, ka suhdsetajs ir palaidis garam gadijumu peewest kahduš peerahdijumus, kas winam ir, bet pee pahršuhdseschanas, redsedams, ka teefa ar teem peerahdijumeem, ko wišsch pirmo reis peeweda, naw apmeerinata, wišsch war stahdit tos otrā instanžē preekščā. Tapehž tas buhtu eewedams pašu suhdsetaju dehl, nerunajot nemas par to, ka senatori paši war kluhditees, jo, kā finams no teefas prakses Kreewija, fenats ir wairakās reises grošijis sawus lehmumus. Tā tad netikai tapehž, ka fenats war kluhdas peelaišt, bet tapehž, ka suhdsetaja intereses to praša. Ja wišsch buhtu peelaidis pirmā instanžē kahdas kluhdas, peerahdijumu materialu truhfuma dehl, tad tomehr winam buhtu dota eespehja wehl weenā instanžē

pahrhuhdset to leetu un dot eespehju sawahkt wisus wjadfigos materialus, kas ir wina rihziba, lai spreedums, ko taisis otra instanze, buhtu bes fluhdam. Otrais variants peelaisch, ka fluhdas, ko taisjuschi ministri, war pahrhuhdset teesu palata un tad apelazijas un kafazijas fahrtiba us fenatu.

Presidents J. Tschakste: Wahrds peeder Paulusam.

R, Paulus (senneeku faweeniba): Augsta sapulze! Man ir jais-fafas pret preekschrunataju par pirmo variantu. Wispirms jaaisrahda us to, ka jau mums sinoja referents, ka pirmais variants faskan pilnigi ar tagad pastahwoscho likumu. Schis likums par administratiwam teesam jau ir dsihwe eewests ar 16. julija likumu un dsihwe teef iswests. Tagad komi-sija leef preekscha diwus wariantus: waj palikt pee tagadejas eefahrtas jeb waj grosit to, ka to prasa otrs wariant. Lai waretu spreed, waj ir wja-dfigs grosit, wispirms japrasa dsihwei, waj dsihwe ir prafijusi tahdu pahr-grosijumu, waj prakse peerahda, ka tagad eewesta fahrtiba ir nepeeteefoscha. Man rahdas, ka to dsihwe naw prafijusi. Ja dsihwe to naw prafijusi, tad prakse prasa, ka naw eeteizams grosit to, kas pastahw. Jau tas runa par to, lai mehš tagad paliktu pee pirma warianta, tas ir pee tas paschas eefahrtas, kahda schimbrihscham dsihwe ir. Tahlat man jaaisrahda, ka katra likuma peenahkums ir skatitees us to, ka organisazija, turu winsch nodibina, ir pehz eespehjas weentahrscha. Pirmais wariant ir dauds, weentahrschaks nefat otrs. Tas schini gadijuma ir sewischi no swara, ja mehš nemam wehra to, ka muhsu teefas teefneschu sinu naw pilnigas, jo truhst teefneschu sewischi apgabalteefa, palata un fenata. Ja mehš tagad eewedam komplizetu aparatu, tad buhs wjadfigs wairaf darbineeku, un ja tur to truhks, tad aparats labi nefunkziones, bet nebuhtu eeteizams, ka administratiwas teefas strahdatu gaufti. Tas prasa, lai mehš turamees pehz eespehjas pee weentahrschibas, un pirmais wariant ir bes schaubam weentahrschaks par otu. Winsch nodod leetas meerteefnescheem, apgabalteefai un fenatam un palata teef pilnigi illaista. Ja mehš to ari gribam peewillft klajt, tad wjadfes palata jaunu departamentu preeksch administratiwam leetam un tas prafis jaunus teef-neschus un dauds isdewumus, un ja tas naw wjadfigs, tad labaf no ta atturetes. Tad tahlat aisrahda, ka esot nepareisi, atkahptes no wispahreja prinzipa un alkaut sinamas administratiwas leetas isteesf weenai eestah-dei. Man rahdas, ka te ir fluhda. Ja mehš peenemam otro wariantu, tad ari ir tikai weena instanze, tikai ar to staryibu, ka pehz pirma wariantu ta instanze ir fenats, bet pehz otra teesu palata. Bes tam, ja mehš pee-nemam muhsu ziwilprozesa likumu, tad mehš redsam, ka ari tur ir gadijumi fur isspreesch leetu galigi weena instanze. Prafibas, kas ir jazel pret mini-streem un pret zentralo eestahschu augstafeem eeredneem par saudejumeem, kuri zehluschees zaur scho eerednu nepareisu rihzibu, ir padotas tikai fenatam, un fenats ka weena instanze leetas isspreesch galigi. Pastahwoschais ziwil-likums pareds tikai weenu paschu instanzi, un ja mehš te no ta prinzipa apfahptos, peenemot otu wariantu, tad zelot fuhdsibu pret ministri waj augstato zentralo eestahschu eeredneem par wina rihzibu, mums jagreeschas pee teesu palatas; bet ja mehš prafam allihdsibu par saudejumeem, kas zehluschas zaur wina nelikumigu rihzibu, tad mums jagreeschas pee fenata. Tahds likums nebuht nebuhtu faskanots ar tagad pastahwoscho likumu un tas nebuhtu peelaischams. Wehl man jaaisrahda us to, ka administratiwa teefa peelaisch pahrhuhdsibas ne par wiseem jautajumeem, bet ka jau referents

tīka aīsrāhdijis, līkums peelaīsch ūhdīsibas tīkai jautājums par līkumību. Spreeschot par līkumību, mums ir jaatsīhst, ka tas ir galwenā fahrtā kasazijas teefas peenahfums, kura spreesch, zīt pareisi ir īsspreests un īspildīts līkums. Tadehl wīspareīfaki buhtu wīfas leetas raidīt kasazijas teefai, t. i. ūenatam weenam īsspreest, bet tas fattīski naw īswedams. Mehš newaram ūenatu apgruhtinat ar sīhlām leetam. Tāpehz mehš ešam speesti masakas leetas nodot ūematām teefam, bet ūwarīgākās ūenatam. Beš tam mehš newaram aīsmīrst to, ka zentralās eestahdēs leetās teef īmefletas pamatīgaki nekā pilsehtas, aprīnta waj pagasta pašchwaldībās. Pee fatras eestahdēs pastahw jurīskonsults un dašchadas koleģijas, kas leetu apspreesch. Tā tad ūchahda zentrala eestahde ir pateesībā ihpašcha instanze, kas puhlas līkumu wīfur pilnīgi peemehrot un eewehrot. Ja mehš neesam ar wīnām meerā, tad waram kontrolet wīnu rīhžību pahrūhdībēdami wīnu pee ūenata, kūršč to leetu kontrolē. Ari wīspahrejais līkums nosaka, ka ministru rīhžība pahrūhdīfama uš ūenatu. Tā tad eewest ūche jauninājumu un eewest palatu buhtu nepareisi un nebuhtu fasskanots ar tagad pastahwofcho līkumu. Beš tam man jaaisrahda uš momentu, kūršč ir deefgan ūwarīgš ūhīni jautajumā, t. i., uš ūtahwotli, ko eenem ministri. Weenā otrā gadījumā weens otrš war īsteitees pret wīneem, bet tomehr wīni bauda muhsu ūstīžību un pret wīneem, kūrī fastahda waldību, ir jaisrahda ūinama zeena; wīnus newar nostahdīt līhdīgus ziteem eeredueem. Ministrs ir augstākais eereenis, wīnšč politīfkā ūinā ir atbildīgs Satwerfmes Sapulzes preeščā un ir logīski, ka mehš atsīhstam, ka līkumības ūinā ūchee augstee eeredni ir atbildīgi atkal tīkai augstākās eestahdēs, t. i. ūenata preeščā. Ja ministrs politīfkoš jautājums ir atbildīgs Satwerfmes Sapulzes preeščā, tad teefas un līkumības jautājums wīnšč ir atbildīgs tīkai ūenata preeščā. Tas moments buhtu jaewehero. Aīsrāhdija uš to, ka ari ūenats warot īdarīt klūhdas. Klūhdas pateesībā ir wīfur eespehjamās un war notīkt ari pee ūenata, bet ūenatam ir loti labi eespehjamās ūawas klūhdas rewīdet. Ja tīks peenesti peerahdījumi, ka ir notīkufi klūhda, ja tīks doti peerahdījumi, ka ir jauni apstahkli, tad, eewehrojot jaunos apstahklus, ūenatam tīksni buhs eespehjamās lūhtol leetu otrreis zauri, pamatojotees uš teem papīldinājumeem, kas nebuhs tīkufi eewehroti pee pirmās reises un buhs peenesti wehlfak. Tadehl wīslabaki ir palīkt pee pašahwofchās fahrtības, peenemot pirmo wariantu un newīs otro, kūrā ir jauninājumi, pee tam tahdi, kūrūs dīhwe nemas neprasa un kūrī beš ūchaubam padarīs leetu komplīzetaku un raibaku.

Presidentš J. Tschafste: Runataju ūaraktšs īsmelts. Eš luhgšču referenta atsaulfīni.

Referents W. Holzmanis: Par ūcho jautajumu eš nekahdu atsaulfīni newaru dot, jo jurīdīfkā komīfija zel preeščā tā weenu, tā otru wariantu. Šhīni gadījumā Satwerfmes Sapulzei pašchaj jaiswehlfak.

Presidentš J. Tschafste: Eš līkšču uš balsofchanu papreešču pirmo wariantu. Lūhdšu pazeltees toš, kas ir par 1. wariantu. Lūhdšu pazeltees toš, kas ir pret 1. wariantu. Weīdsot lūhdšu pazeltees toš, kas atturas no balsofchanas. 1. wariants peenemts ar 72 balsim pret 51, zaur ko atrīht 2. wariants. 2. pants.

(Meerteefneschu un apgabala teesu pahrūhmas eezīrkni un apgabali administratīwās teesu leetās ir tee pašchi, kas wīneem noteīkti žwīl- un frīminalleetās).

Ēbildumu naw. Peenemts. 3. pants.

(Administratīvo teesu izpaušanasai pieder: 1) pašvaldības leetas pahrīnošņu valdības organu protesti pret pašvaldības eestahšņu un wiau amata personu lehmumeem, rihkojumeem un nolaidību; 2) valdības eestahšņu un eerehdnu suhdības par pirmā punktā mineto pašvaldību eestahšņu amata personu lehmumeem, rihkojumeem, rihzību un nolaidību; 3) pašvaldības eestahšņu domju waj padomju un priwatu fīfīfku un juridifku personu suhdības par pirmā punktā mineto pašvaldības eestahšņu waj amata personu, tā arī ministru un walsts pahrwaldības eestahšņu un eerednu lehmumeem, rihkojumeem, rihzību un nolaidību un 4) leetas, kuras likumos sewifški pēeschirtas administratīvo teesu pahrīnai).

Cebildumu naw. Peenemts. 4. pants.

(Protesti un suhdības pieder administratīvo teesu izpaušanasai tiftahju, ziftahju wixem ir par pamatu: 1) likuma waj obligatorifka rihkojuma pahfahpums; 2) pilnwarojuma ifletošana pahfahpjet mehrti, karam tas dots; 3) ifwairifšanās no darbības, kuru likums waj obligatorifks rihkojums usleef par peenahkumu, un 4) leetas wifzinahšana.

Lehmumu un rihkojumu leetderigumu administratīwās teesās nepahrbauda).

Cebildumu naw. Peenemts. 5. pants.

(Suhdības, kas paredsetas 3. panta 2. un 3. punktās, war zelt, ja ar lehmumu, rihkojumu, rihzību, waj nolaidību ir teeschi aifskartas suhdsetaju interesees waj teesības).

Wahrds Nikolajam Ralninam.

Nikolajs Ralniņš (sozialdemokrats): Es leeku preeščā 5. panta srihpot wahrduš „teeschi“. Šhis likumpants pareds, ka war suhdset leetas, kad tās teeschi aifskar suhdsetaju intresees. Šhis wahrds „teeschi“ ja wiašč paleef eefščā, stiprā mehrtā eerobescho leetas, par kurām waretu suhdsetees. Jau toreif, kad apafschomisija šhis jautajums tika apskatīts, bija domas, ka wiašč waretu tift ismests ahrt, tikai tad teefnescheem waretu palift tahds eefpads ka wini, falihdsinajufchi jauno projektu ar wezo, wezā tas wahrds „teeschi“ bija eefščā un jaunā wiašč nebuhtu eefščā, tad domaja, ka teefneschi, warbuht, warēs nahft uf tahdām domam, ka nu war suhdsetees administratīwās teesās kursch katrs, kas tikai eedomajas un par kaut kuru katru leetu, kad, warbuht, ta persona nemas naw leetā teeschi eeintereseta. Zaur to tiftu apgruhtinatās augstakā mehrtā administratīwās teesās. Man jafaka, tahdas bahčas ir leetas, jo naw domajams, ka buhtu daufs lauschu, kuri ees uf teesu, mellefees un suhdsefees, lai gan wineem naw pašā leetā ne kautahdas interesees. Es newaru eedomatees tahdas personas, tahduš kasi-fluš, kas gribeu par waru apgruhtinat muhsu teesu eestahdes, kad winaš it nebuht naw leetā eeinteresetas. Turpretim, ja wimu interesees ir aifskartas, tad winaš, atfauzotees uf scho pantu war suhdsetees. Ja nu winaš ir aifskartas, tad ir gruhti schirot, kad schis eeinteresetas personas ir „teeschi“ aifskartas, kad schis personas ir „neteeschi“ aifskartas. Šhis wahrdinsch dod teefai pilnigu noteifschanu, bes kaut kahda kriterija tulkot un usskatit, waj persona ir teeschi aifskarta, waj naw teeschi aifskarta. Es nemfchu, peemehram, weenu gadijumu: Rigas pilsehta ifdod nelikumigu rihkojumu peena leetas un nu kahds, kam buhs gows, fahfts teefatees, wiašč buhs eefneedsis suhdību, ka wiašč uskata scho rihkojumu par netaisnu, tad wiašč war tift atraidits, jo teefa war fagit: „Juhš wehl neefat schini leetā teeschi eeintereseti, jo no jums wehl tas nodoklis neteef pēedsifhts. Tad, kad to nodokli pēdsis, juhš warat suhdset.“ Jeb, warbuht, teefa nostahfees uf zita redses stahwokla, tas man naw sinams, es gribu tikai ar to peemehru raksturot, ka schim wahrdinam „teeschi“ naw stingras mehraulkas un sem ta war wifu fo

palikt. Tāpēc, lai ar šo wahrdinu netiktu weltīgi pašchaurinata leetu peefritiba, šchis wahrdinšch pilnīgi ismetams ahrā, jo likumā, ja reis kahdu wahrdu eenes, tam jabuht tahdam, kas noteikti filse to, kas ar to wahrdu gribets isteift.

Presidents J. Šchakste: Wahrds Pautukam.

R. Pautuks (semneeku saweeniba): Mans preešchrunatajš, kà rahdas, šatura sinā sewišchki neprotesteja, bet protesteja tikai pret šo wahrdu „teefchi“, it ka tas wahrds leetu pataifitu tumšchafu un bes ta wahrda leeta buhtu gaischafa. Man rahdas, ka taisni šchis wahrdinšch teefchi pataifa šche leetu gaischafu, jo fuhdsibu eenesis tikai tahds, kurfch leetā teefchi buhs eeinteresets. Un taisni tas padaris leetu pareisaku, nekā ja mehš ismetifim šo wahrdu ahrā. Naw ari nekur muhsu teefa peerahdjufi, ka wina buhtu nostahjufees kaut kur partejiski un mehginajufi aprobeschot pilsonu teesibas.

Presidents J. Šchakste: Wahrds peeder Samuelim.

W. Samuels (demokratu saweeniba): Pehz mana eeskata tam wahrdam „teefchi“ naw leela nosihme, bet wairaf manas domas sweras uf to pusi, ka wajadsetu to strihpot tadehl, ka likumos, kur ir runa par eeinteresetu personu, naw teiktš, ka wajag buht teefchaj interesei un tomehr likums teef peenahzigi stingri tulkots. No otras puses muhsu walsti, kur wifas eestahdes naw wehl pilnīgi eesafnojuschās, iweidojuschās, newajadsetu fuhdseschanas teesibu eerobeschot. Ustahjot wahrdu „teefchi“ mehš dodam teefai teesibu istultot to wischchaurakā nosihmē un tas nebuhtu wehlams. Mums wajadsetu drihsaf fuhdsibu teesibas paplaschinat. Weltīgi tomehr teefas neweens neapgruhinat, jo fatra fuhdsiba ir faislita ar isdewumeem un garigu darbu. Tā kà tai sinā mums ko bihtees nebuhtu.

Presidents J. Šchakste: Neweens wairaf pee wahrda naw peeteizes. Es luhgŕchu referentu dot sawu atsauksmi.

Referents W. Holzmanis: Juridiskā komisija šchis jautajums ir dauds pahrrunats un ari dauds balsots un es waru atfahrto, ka no sahuma apaschkomisija diwas reises šo jautajumu issehŕhra tahdejabi, ka wifsch ir strihpojams, treschā balsochanā balsis dalijās lihdsigi un plenarā komisija tika eenesi 2 warianti — weens ar wahrdinu „teefchi“, otrs bes ta. Galu galā plenarā sehde issazijās par labu tam wariantam ar wahrdinu „teefchi“. Tā tad juridiskās komisijas plenarā sehde ir isteifuses par wahrdinu „teefchi“.

Presidents J. Šchakste: Eesneegtais pahrlabojums skan tā: 5. pantā leetu preeščhā strihpot wahrdu „teefchi“. Referents issakas, ka juridiskā komisija ir sawā majoritatē peepaturejufi wahrdinu „teefchi“. Es liščhu šo preeščhlikumu uf balsochanu un luhdsu peezeltees tos, kas ir par šo preeščhlikumu. Tagad luhdsu peezeltees tos, kas ir pret šo preeščhlikumu. Beidsot luhdsu peezeltees tos, kas atturejās no balsochanas. Naw. Tā tad šchis preeščhlikums ir atraidits ar 64 pret 57 balsim. Es liščhu tagad šo pantu uf balsochanu un luhdsu peezeltees tos, kas ir pret to. Naw. Luhdsu peezeltees tos, kas atturas no balsochanas. Naw. Tā tad šchis pants peeņemts. No 5. panta, tāpat no tahslakeem, es liščhu uf balsochanu pirmos wariantus. Lihds ar pirmeem buhs isščkirts tahslako wariantu listenis. 1. wariantš.

(I. wariantš. Suhdsibas un protestus par pagasta un meesta pašchwaldibas eestahdem un amata personam ispreesch meerteefneschi. Suhdsibas un protestus par pilsehtas un aprishta pašchwaldibas eestahdem un amata personam, kà ari fuhdsibas par

walsts pahrwaldibas eestahdem, kuru pahrfinas rajons ir aprinkis waj pilsehta, isspreesch apgabala teesa. Suhdsibas par ministreem, ka ari par zentralam un apgabala eestahdem un winau preefschneekeem isspreesch senata administratiwais departaments.

II. variants. Suhdsibas un protestus par pagasta un meesta paschwaldibas eestahdem un amata personam isspreesch meerteefneschi. Suhdsibas un protestus par pilsehtas un aprinka paschwaldibas eestahdem un amata personam, ka ari suhdjibas par walsts pahrwaldibas eestahdem un eeredneem, kuru pahrfinas rajons ir aprinkis waj pilsehta, isspreesch apgabala teesa. Suhdsibas par ministreem, ka ari par zentralam un apgabala eestahdem un winau preefschneekeem isspreesch teesu palata).

Gebildumu naw. Peenemtš. 7. pants. 1. variants.

(1. variants. Peekritibas strihdu starp ta pascha apgabala teesas meerteefnescheem isšķir weeteja apgabala teesa, bet starp daschadu apgabala teesu rajona meerteefnescheem. — ta apgabala teesa, kuras rajona leeta wispirms ushaktā. Strihdu starp apgabala teesam isšķir senata administratiwais departaments.

2. variants. Peekritibas strihdu starp ta pascha apgabala teesas meerteefnescheem isšķir weeteja apgabala teesa, bet starp daschadu apgabala teesu rojonu meerteefnescheem — ta apgabala teesa, kuras rajona leeta wispirms eshaktā. Strihdu starp apgabala teesam isšķir teesu palata).

Gebildumu naw? Peenemtš. 8. pants. I. variants.

(1. variants. Administratiwas eestahdes un amata personas, ja tas eestata, ka leeta, kuru peenehmuschi zaurstatishanai meerteefnesis waj apgabala teesa, peekriht wineem, pasino par to teefnesim waj apgabala teesai. Strihdu starp meerteefnesi un administratiwo eestahdi waj personu isšķir apgabala teesa. Strihdu starp administratiwo eestahdi waj personu un apgabala teesu isšķir senata administratiwais departaments.

2. variants. Administratiwas eestahdes un amata personas, ja tas eestata, ka leeta, kuru peenehmuschi zaurstatishanai meerteefnesis, waj apgabala teesa, peekriht wineem, pasino par to teefnesim waj apgabala teesai. Strihdu starp meerteefnesi un administratiwo eestahdi waj personu isšķir apgabala teesa. Strihdu starp administratiwo eestahdi waj personu un apgabala teesu isšķir teesu palata).

Gebildumu naw? Peenemtš. 9. pants.

(Atteeziba uš prahwneeka pilnwarneekem ir spehka teesu eefahrtas un ziwilprozesa likumu nosazijumi).

Gebildumu naw? Peenemtš. 10. pants.

(Protestus un suhdjibas eefneedi likumos noteiktā laika, bet ja tahds naw pare-djets, — mehnescha laika, skaitot no lehmuma waj rihojuma pasludinaschanas deenas, waj, ja tas nebij pasludinams, no tās deenas, kad lehmums, rihojums, rihziba waj nolaidiba ir rikuschi sinami protesta waj suhdjibas zehlejam. Terminsch protesta zelschanai pret paschwaldibas eestahschu domju waj padomju lehmumeem skaitams no ta laika, kad lehmuma noraksts peesuhitiis atteezigam paschwaldibas leetas pahrfinoscham waldibas organam. Protestu un suhdjibu eefneegschana par leetas wilzinaschawu naw ar terminu aprobeschota).

Peenemtš. 11. pants.

(Suhdsiba eefneedsjama teeschi atteezigai teesai. Tahda pat kahrtā eefneedsjams protests pret leetas wilzinaschawu un iswarischanos no likumigu peenahkumu ispidi-schanas.

Wahrejee protesti eefneedsjami zaur to eestahdi waj personu, pret kuru wini zelti; schi eestahde waj persona nodod protestu atteezigai teesai diwu nedelu laika, wajadjibas gadījumā ar sawu paslaidrojumu. Protesta un wina peelkuma noraksti, kas eefneedsjami lihdi ar protestu, paleef tani eestahde waj tai personai, pret kuru protests zelts. Ja norakstu waj protestā mineto peelkumu nebuhtu, tad uš to jaasrahda pawadraftā).

Peenemtš. 12. pants.

(Suhdsibas eefneedsjamas rakstiski).

Peenemtš. 13. pants.

(Suhdsība šaraktā uš atteezīgās teesās wahrda, atšihmejot: 1) suhdsetaja wahrdu un ušwahrdu, 2) suhdsetaja dšihweš weetu, 3) to eestahdi, waj amata personu, pret furu suhdšibu zeļ, 4) apstahkūs un aprahdijumus, uš kureem suhdšibu pamato, 5) suhdsetaja prašibās un leetās par naudas sumas iššneegšchanu waj peedšibšchanu — sumas leelumu, 6) suhdsetaja waj wina pilnwarneeka parakstu).

Peenemtš. 14. pants.

(Suhdsību war eesneegt personīgi, waj zaur pilnwarneeku, waj eesuhot to pa pastu. Pilnwarojumu suhdšibas eesneegšchanai war atšihmet pašā suhdšibā).

Peenemtš. 15. pants.

(Wee suhdšibas japeeleef: 1) priiginaldokumenti, uš kureem suhdsetajs pamato šawu prašību, waj wina noraksti, waj išwilkumi no teem, 2) pilnwarā, ja suhdšibu zeļ pilnwarneeks, 3) pahršuhdsjetais lehnums waj rišhojums, ja tas eetehrpšis rakstiskā formā, waj ta noraksts, 4) diwi suhdšibas un wiš peelikumu noraksti. Ja suhdšiba zelta par ministri waj ministriju, japeeleef tikai weens noraksts).

Peenemtš. 16. pants.

(Eesneedšot dokumentus, japeemehrojas šešoscheem noteikumeem: 1) suhdšibā waj šewiščā šaraktā jaatšihmē, kahdus dokumentus un peelikumus eesneedš, 2) originaldokumentu weetā suhdsetajam tešiba eesneegt norakstus, šas apleezinati noteiktā fahrtibā, waj no pašā suhdsetaja, 3) plašču dokumentu, tā: weikalu grahmatu, registru un t. l. weetā war eesneegt to wina datu išwilkums, uš kureem pamatojas suhdsetaja tešiba, 4) ja suhdsetajs šant kahdu šchehrščku dehl nešpehtu eesneegt nedš originaldokumentus, nedš wina norakstus, tad winam janorahda suhdšibā dokumentu šatura kodols un šchehrščki, turu dehl naw eespehšams dokumentus eesneegt).

Peenemtš. 17. pants.

(Suhdsību nepeenem, atšihmejot uš tās nepeenemšchanas eemeslu: 1) kad naw eewehroti 13. panta 1., 2., 3., 5. un 6. punktu noteikumi, 2) kad pilnwarneeka eesneegtai suhdšibai truhkst akta, šas apleezina pilnwarojumu).

Peenemtš. 18. pants.

(Rišhojumu par suhdšibas nepeenemšchanu suhdsetajs war pahršuhdsjet diwu nedelu laikā, šlaitot no deenas, kad minetais rišhojums winam pašnotš).

Peenemtš. 19. pants forigeš no referenta tani šinā, ša wahrdi:
„pee suhdšibas, tās norakstu un šlaht peelikto dokumentu norakstu rakstišchanas“ teef štrihpoti.

(Suhdsību atšahj beš tablat wiršišchanas: 1) kad pee suhdšibas neatrodas tojā mineti peelikumi, 2) kad naw eesneegti 16. p. 4. punktā minete noraksti, 3) kad naw atšihmeta suhdsetaja dšihweš weeta, 4) kad pee suhdšibas, tās norakstu un šlaht peelikto dokumentu norakstu rakstišchanas naw eewehroti štempelnodokša noteikumi).

Cebildumu naw? Peenemtš. 20. pants.

(Preekshejā panta, 1., 2. un 4. punktos atšihmetos gadījumos suhdsetajam dod šeptiņu deenu ilgu laikā truhktošo peelikumu, norakstu waj štempelnodokša peegahdašchanai. Pežš notezejušā termina suhdšibas rakstu suhta suhdsetajam atpafat un leetu war uššahkt no jauna, tikai eesneedšot jaunu suhdšibas rakstu. Ja suhdsetajs šawu dšihweš weetu naw atšihmejis, tad par wina suhdšibas nepeenemšchanu išleef šinojumu teesās telpās new mehneš ilgi. pežš tam suhdšiba šlaitas par iššneegtu atpafat).

Peenemtš. 21. pants.

(Protešti eesneedšjami, peemehrojotees šči lišuma 11. un 13. panteem, 15. panta 1. un 3. punkteem un 16. pantam. Šihdi ar proteštu jaeesneedš ta un wišu peelikumu noraksts weenā ešemplarā).

Peenemtš. 22. pants.

(Teesa protestu nepeenem gadījumos, kas aizrahditi 17. pantā 1. punktā. Protestu atstāj bez tahtawirššanas 20. pantā noteiktā fabrtībā šefoschos gadījumos: 1) kad pee protesta neatrodas tajā atšihmeti peelifumi un 2) kad naw eefneegti protesta un wifu peeliftu dokumentu noraksti).

Peenemtš. 23. pants.

(Protestš waj suhdšiba neaptur apstribdamā lehmuma, rihfojuma waj rihzibas ispidišchanu, bet teesa war nolemt to apuuret.

Teesa war atkaut ispidit lehmumu, rihfojumu waj rihzibu, kas aptureti no admi-wistratiwās waras).

Peenemtš. 24. pants.

(Ja lihds ar protestu ir eenahzis 11. pantā paredšetais paskaidrojums, tad meer-teesnešš waj atteezigas teesas preekššehdetajs dod rihfojumu, lai minetā paskaidrojuma un ta peelifuma norakstus peesuhsta lihds ar pawehsti tai eestahdei waj eerednim, kas protestu zehlušchi).

Peenemtš. 25. pants.

(Kad eenahzis protestš pret leetas wilzināšchanu waj iswairišchanos no likumiga peenahštuma ispidišchanas, kā ari kad eenahšū suhdšiba, meerteesnešš waj teesas preekšš-ehdetajs dod rihfojumu, lai protesta waj suhdšibas un wifu peelifumu norakstus lihds ar pawehsti nosuhsta tai eestahdei waj personai, pret furu protestš waj suhdšiba zelta).

Peenemtš. 26. pants.

(Protesta un suhdšibas leetās war paschwaldibas eestahschu domju waj padomju lehmumeem preekššehjā (25.) pantā minetos norakstus peesuhsta šcho eestahschu waldem).

Peenemtš. 27. pants.

(Eenahšuhšās suhdšibas un winas peelifumu, kā ari zitu wifu suhdšibas leetās eenahšuhšo rakstu norakstu otree eksemplari peesuhstami atteezigi ministrijai. Ministrijās preekšštahwim katrā brihdī pa leetas teesāšchanas laifu teesiba peedalitees leetā ar wišām prahwneeku teesibam).

Peenemtš. 28. pants.

(Leetam, kurās newajaga rakstiska paskaidrojuma (30. p.), meerteesnešš waj teesas preekššehdetajs noleef sehdes deenu, uš furu issauz leetas dalibneefus. Šchi deena noteizama ar tahdu aprehkiuu, lai no pawehštes šanemšchanas deenas lihds sehdes deenai paeetu ne masaf kā septinaš deenas un ne wairaf tā mehnešš).

Peenemtš. 29. pants.

(Leetam, kuras prasa neatleefamu isšpreeschanu, sehdes deenu war nolift ari agraf, nešā tas noteikts preekššehjā (28.) pantā, ja ta eestahde waj persona, pret furu zeltš protestš waj suhdšiba, atrodas waj dšihwo ne tahlaf par 25 werštim no teesas eestahdes).

Peenemtš. 30. pants.

(Geštatot pehž leetas apstahškeem par wajadšigu, meerteesnešš waj teesas preekšš-ehdetajs war eestahdei waj personai, pret furu zeltš protestš waj suhd šiba, list preekššā eefneegti rakstisku paskaidrojumu, par to, aizrahdot uš paskaidrojameem waj peerahdameem apstahškeem, pašino ar pawehsti. Paskaidrojuma eefneegšchanai jadod terminsch no diwām nedelam lihds weenam mehneššim).

Peenemtš. 31. pants.

(Kad rakstiskais paskaidrojums eenahzis waj wina eefneegšchanai dotais terminsch (30. p.) notezejis, meerteesnešš waj teesas preekššehdetajs noleef sehdi leetas zaurškat-šchanai, peemehrojoteš 28. panta noteifumeem. Par sehdes deenu pašino leetas dalib-neekeem, peesuhtot suhdšetajam eenahšuhšā paskaidrojuma un wina peelifumu norakstus).

Peenemtš. 32. pants.

(Ja leetā, kurā naw peeprašts rakstiskš paskaidrojums, tahds lihds sehdes deenai

eenahstu, tad teeša war peh3 sawa eeskata leetu isspreest, waj winaš zaurstatišchanu atlif. Pehdeja gadijumā, noleefot sehdi no jauna, jaeewehro 31. panta noteifumi).

Veene m t š. 33. pants.

(Teesas pawehštes un ziti suhtijumi, tā ari pretejšs pušs eefneegumi japeešuhja suhđsetajam peh3 wina norahditās dšihwes weetas).

Veene m t š. 34. pants.

(Veetas refereschanai un mutištai sazihšftei janoteef atklahtā teešas sehde.)

Veene m t š. 35. pants.

(Ja leetas satura deht winaš zaurstatišchana atklahtā sehde waretu radit peedaušibu sabeedrištai fahrtibai, religijai waj likumibai, tad teeša war nolemt turet sehdi pee ihlehtām durwim. Rihfojums par to japašludina atklahti).

Veene m t š. 36. pants.

(Veetas dalibneeku neeraschanās teešas sehde neaptur leetas zaurstatišchanu, bet, ja suhđsetaja mutištei pašaidrojumi iřahditos peh3 leetas apštahkeem par wajadšigeem, teeša war prašt, lai eeraštos suhđsetajš waj wina pilnwarneekš, aiřahdot apštahktuš, furu deht pašaidrojumi wajadšigi. Ja suhđsetajš waj wina pilnwarneekš šcho ašzinajumu neewehro, teeša war išbeigt leetas teešašchanu, iřnemot gadijumu, ja pretejš puše luhgu leetu isspreest).

Veene m t š. 37. pants.

(Neatfariģi no leetas dalibneeku aiřahđdijumeem, teešai atklautš špert šoluš leetas apštahktu noskaidrošchanai sawahšt atteeziguš peerahđdijumuš; peeprašt no teešas, wal dibas, priwatām sabeedrištām eestahdem un treščām personam wajadšigo dokumentu un šinu eefneegšchanu; nopratinat leezineekuš, kaut ari leetas dalibneeki uš teem nebuhtu atšaukuššees; peeprašt leesprateju ašinumu; nolikt apštatišchanu uš weetas; pašnot leetas dalibneekeem, šahđi peerahđdijumi wineem wehl japeenes, iřneedšot wineem wajadšibas gadijumā atteezigu apleezibu).

Veene m t š. 38. pants.

(Teešai atklautš pahrbandit uš wišpahgejā pamata peerahđdijumuš, neaprobešchotees ar teem peerahđdijumeem, par fureem želis šrihds).

Veene m t š. 39. pants.

(Veetas isspreesšana uš leetas dalibneeku šwehrašta pamata naw peelaišchama.)

Veene m t š. 40. pants.

(Veetas dalibneeku atšihšchanās nešaišta teeju).

Veene m t š. 41. pants.

(Teeša spreesch peh3 sawas eekšhejās pahrliezibas, dibinotees uš likuma un uš wišeem leetas apštahkeem, pee kam teeša naw aprobešchota ar leetas dalibneeku aiřahđdijumeem un teem faktišteem apštahkeem, uš fureem dalibneeki atšaukuššees. Teesas špreedumu atklautš atteezinat ari uš leetam, furas dalibneeki naw atšimejušči sawā prašibā, žištahlu minetās leetas nedaliti šaištitas ar peeteiktām prašibam).

Veene m t š. 42. pants.

(Teeša war nolemt: 1) atstahť proteštu waj suhđšibu beš eewehribas; 2) atzelt apšrihđeto waj pahrsuhđseto lehmumu, rihfojumu waj rihzibu, rakstot preekščā, wajadšibas gadijumā, atzeltā afta weetā iřdot jaunu lehmumu waj rihfojumu, waj iřdarit žitu rihzibu, šařkanā ar šchim gadijumam dootem norahđdijumeem; 3) rakstit preekščā administratiwai eestahdei waj amata personai iřpidit noteiktu rihzibu, ja ta winai no likuma waj ar wal dibas rihfojumu preekščā rakšita, waj wajadšiga, lai atšaunotu likumigu fahrtibu waj suhđsetaja teekšbas un 4) rakstit preekščā administratiwai eestahdei waj amata personai atturetees no noteiktas rihzibas).

Beņemts. 43. pants.

(Protesta vaj sūdzības leetas zaurstatīšana nav apturama gadījumos, kad rodas jautājums par protesta vaj sūdzība minētās rihzības nošedfiga nodarījuma pašīmi, vaj kad ušahkta friminelā wajaschana par amata pahrhahpumu).

Beņemts. 44. pants.

(Protesta vaj sūdzības zaurstatīšana teesā nefawē apstribetā waj pahrhahdjetā lehmuma, rihhojuma waj rihzības atzelschānu waj pahrhahroschānu nedj no tās eestahdes waj personas, par furu sūhdjets, nedj no waras, furai tās padotas).

Beņemts. 45. pants.

(Ja teesa atrod, ka lehmums, rihhojums waj rihziba, pret furu eesneegts protesta waj sūhdšiba, atzelts waj pahrhahroschānu tīf tahtu, ka attriht eesneegta protesta waj sūhdšības pamats, tad wina leetu isbeids).

Beņemts. 46. pants.

(Teesu spreedumus pasludina privatām personam, peemehrojotees fahrtibai, tahda noteikta spreedumu pasludinaschānai ziwilprozesa likumos. Waldības un paschwaldības eestahdem un personam spreedumus pasludina, peesuhtot winām spreeduma norakstu).

Beņemts. 47. pants.

(Ja meerteesnešs waj atteezigās teesas preekschsehdetajs no eesneegtās sūhdšības pahrleezinas, ka prašiba peeteekojohi dibinata, tad winsch war apmeerinat prašbu ar motiwetu pawehli, bes leetas tahlafas teesaschānas).

Beņemts. 48. pants.

(Teesas pawehles newar dot: 1) leetās par zentrālo un apgabala walschu pahrwaldības eestahschu un wīnu preekschneeku lehmumeem; 2) leetās par paschwaldības eestahschu domju waj padomju lehmumeem; 3) leetās par wehletaju jaraftu jastahdīschānu un wehleschānam).

Beņemts. 49. pants.

(Pawehlē janorahda: 1) kad ta jastahdita; 2) sūhdsetaja wahrds un uswahrds, kā ari tās eestahdes waj personas nosaukums, pret furu sūhdšiba eesneegta; 3) sūhdšības preekschmets; 4) eemesli, kamdehl sūhdšiba eewehrota, aishahdot uš atteezigeem likuma panteem; 5) pawehles resolutiwā dafa).

Beņemts. 50. pants.

(Bes preekschejā (49.) pantā mineteem apstahkteem pawehlē japašfaidro, ka leetas dalibneeeem un waldības preekschstahwjeem ir teešiba diwu nedetu laifā, škaitot no pawehles pašinoschānas deenas, prašt leetas zaurstatīschānu teesas sehde).

Beņemts. 51. pants.

(Pawehle jaeesuhta tai eestahdei waj personai, pret furas rihzibu eenahkusi sūhdšiba, un pawehles noraksts — atteezigai ministrijai).

Beņemts. 52. pants ar referenta pahrlabojumu: wahrdu „zaurstatit leetu mutiski“ weetā list wahrduš „leetas zaurstatīschāna teesas sehde“.

(Ja 50. pantā paredsetā diwu nedetu laifā leetas dalibneeki waj waldības preekschstahwis naw prašjuichi zaurstatit leetu mutiski, tad pawehle eeguhstteesas spreeduma špehtu, no furas deenas jastaita terminsch tahda spreeduma pahrhahdieschānai).

Beņemts 53. pants.

(Pahrhahdšiba par meerteesnešā spreedumu eesneedjama zaur meerteesneši, furšch leetu isspredis, apgabala teesai diwu nedetu laifā, škaitot no spreeduma pasludinaschānas deenas).

Wahrds peeder N. Kalninam.

N. Raliniš (sozialdemokrāts): Es leeku preeščā 53. pantā wahrdu „diwu nedelu laikā“ list wahrduš „mehnešča laikā“ aif ta eemesla, ka pee pahršuhdsibam wišoš zitoš gadijumoš paredsets mehnešča laikā. Parastā žiwilprozesa kahrtiba ir tahda, ka meerteesās leetu war pahršuhdsēt mehnešča laikā. Ja runa eet par apgabala teesās spreedumeem, tad nahkošchoš pantos paredsets, ka tur ari ir mehnešča laikā. Tapehž newar taifit iſnehmumu ar administratiwām teesam. Se galwenā kahrtā eet runa par lauzineekeem, kureem gruhti mehrit zelu pee leetpratejeem, jo eesneedsot pahršuhdsibu tomehr ne katrs gribēs to darit uš ſawu galwu un gribēs apspreestees ar weenu otru kompetentu personu. Tapehž jaatstahj tas patš pahršuhdsibas terminšch, kahds ir wišoš zitoš teesās lehmumu pahršuhdsibas gadijumoš.

Prezidents J. Ščakste: Neweens wairaf pee wahrda naw peeteizees? Es luhgšchu referenta atsaufmi.

Referents W. Holzmanis: Uri šchis jautajums ir komiſijā pahr-runatš, pee kam apakškomiſijas sehdē peenehma diwus wariantus; pirmatš wariantš ir — diwas nedelas un otrs — weens mehneſiš. Balso-jot plenarā komiſijā šchis wariantš tika atmeſtš, tā ka es komiſijas wahrda ūsturetu preeščliſumu tahdā weidā, kā wiſch zeltš preeščā no komiſijas.

Prezidents J. Ščakste: Preeščliſums ir „2 nedelu laikā“ weetā list „mehnešča“. Referents iſſaſas pret šcho preeščliſumu. Es liſšchu winu uš balsošchanu un luhdsu peezeltees toš, kaš ir par šcho preeščliſumu. Šchis preeščliſums ir peenemtš ar neapšchaubamu majoritati: 90 balsiš ir par wina peenemšchanu. Tā tad wiſch ir peenemtš. Togađ es liſšchu 53. pantu uš balsošchanu un luhdsu peezeltees toš, kaš ir pret 53. panta peenemšchanu pahlabotā weidā. Es luhdsu pazeltees toš, kaš atturas no balsošchanas. Naw. 53. pants peenemtš. 54. pants I. wariantš.

I. wariantš. Pahršuhdsiba par apgabala teesās spreedumu eesneedsama zaur šcho teesu ſenata administratiwam departamentam mehnešča laikā, ſkaitot no spreeduma paſludinašchanas deenas.

II. wariantš. Pahršuhdsiba par apgabala teesās kā pirmās instanžes spreedumu eesneedsama zaur šcho teesu teesu palatai mehnešča laikā, ſkaitot no spreeduma paſludinašchanas deenas.

Pahršuhdsiba par teesu palatas kā pirmās instanžes spreedumu eesneedsama zaur teesu palatu ſenata administratiwam departamentam mehnešča laikā, ſkaitot no spreeduma paſludinašchanas deenas).

Cebildumu naw. Peenemtš. 54¹. pants.

(Pahršuhdsiba par apgabala teesās waj teesu palatas kā otru instantschu spreedumu eesneedsama zaur teesu, kura leeku iſspreeduſi, ſenata administratiwam departamentam mehnešča laikā, ſkaitot no spreeduma paſludinašchanas deenas).

Wahrds referentam.

Referents W. Holzmanis: 54¹. pants stahw ſafarā ar otru wariantu un tā kā otraiš wariantš ir atmeſiš, tad ari šchis pants teef no juri-disklās komiſijas nonemš.

Prezidents J. Ščakste: 55. pants.

(Senata administratiwā departamenta spreedumi naw pahršuhdsjami).

Peenemtš. 56. pants I. wariantš.

I. wariantš. Veetās, kaš eesahktas apgabala teesā, war eesneegt pahršuhdsibas pehž leetas buhtibas, bet leetās, kaš iſspreeſtas apgabala teesā kā otrā instanžē, pahršuh-

dšibas peelaišchamas tīfai: 1) ja teešchais līfuma jehdšeens redjami pahrkahpts waj nepareiši ištuklots; 2) ja pahrkahpti tīf šwarīgi teešchānās fahrtības noteikumi, ka to neeewehrošchānās dehl naw eespehjamās peeschirt teešas lehmumam teešas špreeduma špehku; 3) ja pahrkahptas peekritības waj waras robešchās, kas dotas administratīwai teešai.

Ziwilprozesa līfumu 190. p. paredsetā drošchības nauda naw eemafšajama.

II. variantis. Leetās, kas eesahktas teešu palatā, war eesneegt pahršuhdšības pehž leetas buhtības, bet leetās, kas isspreetas apgabala teešā waj teešu palatā kā otrā instanžē, pahršuhdšības peelaišchamas tīfai: 1) ja teešchais līfuma jehdšeens redjami pahrkahpts waj nepareiši ištuklots; 2) ja pahrkahpti tīf šwarīgi teešchānās fahrtības noteikumi, ka to neeewehrošchānās dehl naw eespehjamās peeschirt teešas lehmumam teešas špreeduma špehku; 3) ja pahrkahptas peekritības waj waras robešchās, kas dotas administratīwai teešai.

Ziwilprozesa līfumu 190. p. paredsetā drošchības nauda naw eemafšajama).

Ēebildumu naw? Peenemtš. 57. pantš.

(Luhgumi par teešas špreeduma jaunu zaurškatišchānu peelaišchāni administratīwās leetās, ja nahf gaišmā jauni leetas apstahkli, waj ja dokumenti, uš kureem dibinatš špreedums, israhdas par wiltoteem).

Peenemtš. 58. pantš.

(Luhgumus par špreeduma jaunu zaurškatišchānu war eesneegt tšchetru mehnešchu laikā un šchis laiks škaitas: gadījumā, kad nahžis gaišmā jauns apstahklis, no tās deenas, kad tas šuhdsetajam tizis finams, un wiltojuma gadījumā no tās deenas, kad nahžis špehā triminalteešas špreedums par dokumenta wiltojuma atišchānu).

Peenemtš. 59. pantš.

(Pahršuhdšību, kā ari luhgumu par špreeduma jaunu zaurškatišchānu dod waj šuhtra atpakaļ: 1) kad tee eesneegti pehž noteikto terminu notežēšchānās; 2) kad šuhdšību un luhgumu par špreeduma jaunu zaurškatišchānu eesneegušchās peršonas, kuras naw pilnwarotas wiņu eesneegšchānai).

Peenemtš. 60. pantš.

(Pahršuhdšību, kā ari luhgumu par špreeduma jaunu zaurškatišchānu atstahj beš ahlaf wiršchānās, kad pee teem naw peelikti wiņu noraksti peenahžigā škaitā).

Peenemtš. 61. pantš.

(Pahršuhdšību, kā ari luhgumu par špreeduma jaunu zaurškatišchānu eesneedšot, dodot un šuhtot atpakaļ waj atstahjot beš ahlaf wiršchānās, jaewehro beš preekšchejem 57., un 58. p. p. šchi līfuma 13. p. un 14. līhđ 22. p. p).

Peenemtš. 62. pantš.

(Šanemot pahršuhdšību, meerteesneišs waj atteezigas teešas preekšchēhdetajš nošuhtra wiņu norakstus pretejai pušei, kura diwu nedetu laikā no norakstu šanemšchānās deenas war eesneegt pašlaidrojumu teešchi atteezigai augstakai teešai).

Peenemtš. 63. pantš.

(Pašlaidrojumus peenem ari pehž preekšchējā (62.) pantā noteiktā termīna līhđ leetas zaurškatišchānai noteiktai šehdes deenai, bet tahdā gadījumā pretejai pušei teešiba luhgt, lai šehdi atleef).

Peenemtš. 64. pantš.

(Peenemtās pahršuhdšības teeša nošuhtra atteezigai augstakai teešai ne wehlaļ kā diwu nedetu laikā, škaitot no tās deenas, kad šanemti pawehltu dublīfati par pahršuhdšību norakstu issneegšchānu leetas dalībneekšem).

Peenemtš. 65. pantš.

(Luhgumu par špreeduma jaunu zaurškatišchānu iščchir ta teeša, kas špreedumu

taišījuši, eewehrojot 62. lihdš 63: p. p. noteikumuš. Kad luhgums eewehrotš, teesa stahjas pee leetas jaunās zaurštatišchanas uš wišpahrejeem pamateem).

Peenemtš. 66. pantš.

(Par teesas isdewumeem ir spehā atteezigeē žiwilprozesa likumu noteikumi, bet ar isnehmumeem un pahrgrosijumeem, kas norahditi sefošhoš pantos.)

Peenemtš. 67. pantš.

(Teesas nodoklis naw nemams).

Peenemtš. 68. pantš.

(Waldbibas un pašwaldibas eestahdes un amata personās atšwabinatas no štampel-, kanzlejas un loškānu nodokļa, bet neš uš wišpahreja pamata teesafchanas isdewumus).

Peenemtš. 69. pantš.

(Kad peerahdijumu pahrbaudišchana nolemta, eefkaitot teesai pašchai tāš wajadšibu, tad atteezigeē isdewumi nemami uš walšš rehšina. Žitoš gadijumos tee jamafšā tam, kuruš luhdšis isdarit pahrbaudišchānu).

Peenemtš. 70. pantš.

(Veetas weščhanas isdewumus prahwneefam neatlihdšina).

Peenemtš. 71. pantš. I. wariantš.

(1. wariantš. Spreedums stahjees likumigā spehā: 1) kad to ir taišijis meer-teefnešš waj apgabala teesa kā pirmā instanže, un par to naw eefneegta noteiktā laifā pahršuhdšiba; 2) kad to ir taišijuš apgabala teesa kā otrā instanže; 3) kad to ir taišijis šenats.

(2. wariantš. Spreedums stahjees likumigā spehā: 1) kad to ir taišijis meer-teefnešš, apgabala teesa waj teesu palata kā pirmā instanže un par to naw eefneegta noteiktā laifā pahršuhdšiba; 2) kad to ir taišijuš apgabala teesa waj teesu palata kā otra instanže; 3) kad to ir taišijis šenats).

Šebildumu naw? Peenemtš. 72. pantš.

(Spreedums ispildams, tišlihdš tas stahjees likumigā spehā. Spreeduma eepreefšēja ispildišchana naw peelaiščhama. Aštoret tahda spreeduma ispildišchānu, par kura atzelschānu eefneegts luhgums šenatam, war titai uš šenata rihtojumu).

Peenemtš. 73. pantš.

(Spreedumu pašino ispildišchānai eestahdei waj personai, pret kuru bij želšs protests waj šuhdšiba. Par to japašino ari atteezigi ministrijai.)

Peenemtš. 74. pantš.

(Kad teesa atdurās uš nepilnibam atteežibā uš teesafchanas šahrtibu, tad winai japeemehrojas, šatarā ar šho likumu, žiwilprozesa likumu uoteikumeem).

Peenemtš.

Lihds ar to wiši panti ir peenemti. Šš liščhu tagad otrā lašijumā uš balsošchānu un luhdšu pazeltees toš, kas ir par šhi likuma peenemšchānu otrā lašijumā. Luhdsu peefehštees. Šš luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šhi likuma peenemšchānu otrā lašijumā. Naw. Šš luhdsu pazeltees beidsot toš, kas atturas no balsošchanas. Naw. Ššis likums otrā lašijumā ir peenemtš. 3. lašijumā ššis likums tiks zaurluhtots 4. martā.

Šr eenahžis preefšlikums, kuruš šlan:

„Šatwersmes Šapulze nolemj: „Likumu par papildinajumeem un pahrgrosijumeem pee pagaidu waldbibas isdoteem noteikumeem par eenahkuma nodokli uštizet galigi rediget Šatwersmes Šapulzes preešidijam.

U. Wlodneekš, J. Želms.“

Wahrds Blodneekam.

U. Blodneeks (demokratu faweeniba): Nolehma peenemt pahrgrofsijumš un papildinajumš par progresiwa eenahkuma nodokli steidsamibas fahrtā tamdehl, ka 1. martā jaeesneeds deklarazijas listes. Nemot wehrā to, ka Satwerfmes Sapulzes sehde waretu notiti tikai nahfoschu nedelu, teef listis preekschā likuma redigeshanu ustizet Satwerfmes Sapulzes presidijam, jo zitadi steidsamibas peenemshanai nebuhtu nosihmes.

Presidents J. Tschakste: Es listchu preekschlikumu us balsoshanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir par wina peenemshanu. Uzimredsof preekschlikums peenemts.

Tad ir eenahzis peeprafijums. Es luhgshu sekretaru nolafit. Tas ir jautajums, ne peeprafijums. (Balsis: „Ah!“).

Sekretara beedrs E. Bitte:

„Godatais Presidenta lungs!

Ar scho luhdsam fahrtibas rukka 90. punkta fahrtiba list ministru presidentam preekschā sefoschu jautajumu:

Resstatotees us to, ka no meera noslehghšanas deenas pagahjis wairaf nekā pusgads, Latwija wehl lihds schim pastahw fara laika nepeezeeshamas, bet tagad newajadzigas tapuschas eestahdes ar ahrfahrtigam pilnwaram un teeshi pirmā fahrtā apgahdibas ministrija un armijas wirspawehlneela shtabs. Scho eestahschu ustoreshana ismaksā tautai leelas jumās un nodarbina pilsonus, kuri waretu peelit sawas rofas rashigam darbam. Gewehrojot to, ar scho jautajam, tad un fahdi solt nodomati spert tamlihdfigu eestahschu likwideshanai.

M. Antons,
Jef. Trajuns,
E. Bauers,
B. Kotans,
U. Djofs.*

Presidents J. Tschakste: Wahrds Antonam.

M. Antons (darba partija): Godatee lungi! Es gribetu scho eefneegto jautajumu moliwet ar sefoscho: Pilnigi saprotams, ka pee teem apstahkleem, fahds Latwija pahrdshwoja gadus 2 atpatal, kur steigā tita organisets walsts aparats un kur schis aparats reisē tita organisets tā preeksch meera wajadshbam, tā ari preeksch fara laika, jo no wisam frontem muhs apdraudeja eenaidneesi; saprotams, ka tad tita noorganiseta weena otra eestahde tahdā weidā, ka wina nebij peemehrota Latwijas walsts apstahkleem un winas bij nemtas pehz Kreewijas paraugeem. Tā eestahjās eestahschu starpā sinams paralelisms. Pee fara apstahkleem mehš warejam apmeerinatees, ka blafus wirspawehlneeka shtabam, kura rokās atradās wisa wara, wisa armijas un fara leetu pahrsinashana, pastahweja ari apfardsibas ministrija, jo schi ministrija ir pamata eestahde, eestahde, kurai kaut ari pee Latwijas apstahkleem schauros apmehros, tomehr japaastahw ari meera laika. Samdehl schis ministrs eegahja kabinetā tā politiska persona, bet wis rikotajs bija armijas wirspawehlneeks un wina shtabs. Tagad, kur ir noslehgts meers, naw saprotams, samdehl schi eestahde wehl turpina darbotees un gandrihs jafaka — turpina darbotees tais paschos apmehros, fahdos wina darbojās pee fara apstahkleem. Rā jautajumā teiltis, ir pagahjuschi wairaf nekā 6 mehneschi, bet armijas wirspawehlneeka shtabs ir fashaurinats loti masā apmehrā. Ir pareisi, ka mums, ja ne ofzieli, tad tomehr wairakfahrtigi ir aishadits no waldibas un armijas aprindam, ka pee schi jautajuma noskaidroschanas teef strahdats. Teef isstrahdati shtaba meera laika shtati un faharā ar scho

faweem preefschstahweem waldibâ, man tomehr jafafa, fa mehš neefam tagadejâ kabinetâ fastahwâ atradufchi wajadfigo fastanu weselâ rindâ fainneeziftu jautajumu, kuru iffchirfchana, fâ jau leizu, ir nepeezeefchama. Tadehl mana frafzija arada par wajadfigu, fa fchee jautajumi tiftu pazelti Satwerfmes Sapulzê un mehš fchahdâ waj tahdâ zelâ nonahftu pee winu iffchirfchanas. Ja mehš politifkos jautajumos neefam panahfufchi to faprafchanos, uf kuru darba frafzija jau pafchâ fahfuma Satwerfmes Sapulzê maija mehnefi aizinaja, t. i., fa weenigaif pareisais zeffch preefsch stabilas waldibas nodibinafchanas Latwijâ ir koalazija no wifam walstiftam partijam no weenas feenas lihds otrai; ja mehš newaram to panahfti, tad ir nepeezeefchami wismas, lai majoritate, uf kuru tagad waldiba balstas, panahftu fainneeziftos jautajumos finamu fastanu. Pee tam fainneeziffee jautajumi iffchirami zaur weenoschanos wifu partiju starpâ un newis ar wahrdu diwtauju ministru kabinetâ starp diweem ministreem. Lai waretu fchai finâ to panahfti, man leefas, buhtu gan nepeezeefchami peewilft tos technifkos spehtus fahrt, uf kuru wajadfibu efam wairaffahrt aifrahdiufchi, t. i. neatleefami jarada fewifchka eestahde — fainneezifta padome. Schis fainneeziftas padomes nepeezeefchamiba ir pilnigi nobreedufi un fchi jautajuma iffchirfchanas atlifchana katrà finâ nes semei tifai launumu. Tadehl es wehletos, fa reisê ar atbildi uf fcho jautajumu ministru presidentâ fungs atrastu par eefpehjamu galigi dot atbildi kabinetâ wahrdâ par schis padomes nodibinafchanu, waj winas nodibinafchanas noraidifchanu. Bet katrà finâ wilzinafchanas ar fainneeziftu jautajumu iffchirfchanu uf preefchu ilgi nedrihft turpinatees. Muhfu tagadejais stahwoklis, fur efam teefifti no ahrwalstim atfihiti, prafa, lai tiftu peegreesta ufmaniba fainneeziffeeem jautajumeem. Mehš nedrihftam eet weeglako zetu un turpinat besbehdigi fainneefot, famehr mums peeteef ar atkautam emifijam. Kad atkautâ emifija buhs iffmelta un ja mehš pa to starpu newarefim fanemt wifus spehtus un noteift fainneeziftas politikas wirseenu, ja mehš newarefim atrast lihdsklus peewilft ahrfemju kapitalus waj organiset eefchejos kapitalus, tad mums ir fagaidama jauna emifija un dauds plafchakâ apmehrà neka lihdsfchinejâ. Ja par to negrib domat tagadejâ oposizija, tad tagadejai posizijai ir jataifa finams flehdseens, nenogaidot beidsamo deenu. Ja majoritate nespehs atrast zelus, fâ peewilft ahrfemes kapitalus waj organiset eefchejos kapitalus, tad mehnefcha laifâ mehš stahwesim jaunâs emifijas preefchâ. Konfekwenzes no tam mums ir jawelf tuhlin un ne pehdejâ deenâ, kad mums jau stahwes preefchâ emifijas likumprojekts. Es wehletos, lai schis jautajums netiftu tif fchauri faprafts, fâ winsch te-ufmests, bet lai atbilde uf fcho jautajumu buhtu plafchafa, jo mehš grabam atbalfiit lihdsfchinejo waldibu, lai fapraftos un atrastu pilnigi fastanotu fainneeziftu programu, bet ja tas naw eefpehjams, tad tagadejai waldibai jaeet un jadod weeta zitai.

Presidentis J. Tschakste: Eefneegtais jautajums tiks wirfifs fahrtibas rulla paredsetâ fahrtibâ tahlaf.

Darba partija pasino, fa winas frafzija delegê juridifkâ Idmifijâ M. Antona weetâ R. Benusu. Wehl eefams schis deenas sehdi flehdfu, es luhdsu redafzijas komifijas referentur fneegt sawu finojumu.

Referents R. Skalbe: Likumâ par notaru un femes grahmatu nodalu fihmogeem redafzijas komifija ir ifdarifufi fchahdus pabrabojumus: 1. pantâ „notar“ weetâ list „notaru“; tahlaf „tahda un tahda notara“ weetâ list

„tahds un tahds notars“. 2. pantā wahrdu „atteezīgā dalā“ list... (Sahlē trofšnis; presidents swana).

Presidents J. Ščakste: Es luhgtu, fungi, ja jau eet, tad beš trofšņa.

Referents R. Skalbe (turpina): „atteezigo dalu“. (Sauzeens: „Stipraki!“). Ak juhs gribat stipraki? Vitumā par daschu kriminal- un ziwilprozesa likumu noteikumu pahrgroššānu 1. pantā wahrdu „meerteesneschu“ weetā jaleef wahrds „meerteesnescha“. 2. pantā „p.“ weetā jaleef „pantu“. Peesihmē „šča“ weetā jaleef „šči“. 3. pantā „p.“ weetā jaleef „panta“; wahrda „rublus“ strihpot „s“. Tahlaf likumā par tafazijas drošhibas naudas paaugstinašānu ir šefošči pahrlabojumi: „p.“ weetā jaleef „panta“ un tahlaf wišās weetās „p.“ weetā jaleef „panta“ un wahrda „tuhkstoš“ weetā jaleef „tuhkstots“. Otrā pantā „p.“ weetā jaleef „pantā un ari tahlaf „p.“ weetā jaleef „panta“. Un „pft.“ weetā jaleef „punkta“.

Presidents J. Ščakste: Waj naw nekahdu eebildumu pret šheem pahrlabojumeem? Naw. Peenemti.

Referents R. Skalbe: Tahlaf likums par metristās sistemas eewešānu Latwijā. Birmais teikums pahrgroššis šchahdi: „Par pamatu mehreem un šwareem Latwijā peenemama“... Tahlaf 2. pantā pirmā teikumā: „Lihds šchim Latwijā pastahwošhee Kreewijas mehri, šwari un...“ tahlaf jaismaina wahrdišch „teef“ un ta weetā paleef „pagaidam peelaišchami“. Širdšneezibas un Ruhpneezibas Ministrija ar leelo burtu. Peesihmē ir šchahds pahrgroššjums: „leetot fugneezibā pastahwošchos mehruš“. Tas ir wišs.

Presidents J. Ščakste: Waj eebildumu nebuhtu? (Sihki applausi). Lihds ar to šchis deenas sehde flehgta. Nahkofšā sehde buhs nahkofšu otrdeen plkst. 5 pehz pusdeenas.

(Sehdi flehds pulkstēn 9. wafarā).

III. sēdijas 10. sēhde 1. martā 1921. gadā.

(Atklahta plkst. 5.45 min. pēc pusdeenas).

Likums par jūhrskolām. — Ministru prezidenta atbilde uz jautājumu par vērtspaweht-
neeta shtaba un apstādībās ministrijās likwidēšanu. — Valdības atbilde uz inter-
pelāziju Bolwu noitūmu leetā.

Prezidents J. Šķakste: Satversmes Sapulzēs sēhde atklahta. Turpināsees agrak isfludinātā deenas kārtiba.

Ir eenahlfuschi apšweikumi no Latwijas bīškopju kongresa Rīgā; tad no Stokholmas sweedru pilsoņem, kuri, šapulzejuschees uz Latwijas un Igaunijas atšihšanu, sūhta šawus karstos wehlejumus šhim tautam-mahsam no agrafeem un tagadejeem laikeem un issaka šawu solidaritati ar winām, parastīts no Hugo Alwen, Carin Branting, Hjalmar Branting, Anna Lindhagen, Karl Lindhagen, Wilhelm Landstedt, Sigurd Ribbing, Maja Sandler, Anna Wicksell; tad no Parises — Parises latweeschu pulzina waldes; Leepas pagasta pilnas šapulzēs.

Utwalinajumus ir peeprašijuschi un dabujuschi no presidija: Zwi no 1. lihds 31. martam un Augusts Kalniņš no 1. lihds 14. martam. Šebildumu naw — peenemts.

No eenahlfuscheem likumprojekteem ir nododami atteezigām komišijam šekofchi: Likums par naudās, dokumentu, wehrtšpaweru dahrgatmeru un dahrgmetala isweššanu uz ahrsemem — tirdsneežibas un ruhpneežibas un finansu komišijam. Šebildumu naw? Peenemts. Tad walstš semeš bankas statuti nododami finansu komišijai.

Pirmais deenas kārtibas punktš ir likums par jūhrskolām. Referentš Šalniš.

Referentš Š. Šalniš: Augsti godatee Satversmes Sapulzēs ložeklu fungi! Išglīhtibas komišija, štatot zauri uz 16. jūlija likuma pamata isdotos noteikumus par jūhrskolām, nahza pee šlehdseena, ka jaišstrahdā patstahwiģš atšewiškts likums par tām. Runat par jūhrskolu un winu likuma wajašsibu turu par leeku, jo mehš, domaju, bušim weeniš prahtis par jūhrskolu wajašsibu. Še japeesihmē, ka pee likuma išstrahdaššanas išglīhtibas komišija ušflaušijās leetprateju jūhrneeku, jūhrskolas waditaju un ari jūhrneežibas depar-
tamenta domas, kuras ari tika eewehrotas. Šhis likums išglīhtibas komišijā tika peenemts weenbalsigi, iškemot 5. un 11. pantus, kuri ir zelti preeškā 2 wariantos. Ne weens ne otrs wariantš naw dabujuschi peenahzigo balsu

wairafumu un tadehl wini zelti Satwersmes Sapulzei abi preefšā. Tahlat es pee ziteem panteem negribu uftawetees, bet ja buhs wajadfigs, tad došču paskaidrojumus, kapehž isglichtibas komisija preefšā zeltos pantus peenehmusi tahdā un ne zitā weidā.

Presidentis J. Šč a f s t e: Ir atlahtas wišpahrejas debates. Weeens pee wahrda nepeeteizas. Es lišču us balsošchanu pahreju us pantu lasišchanu. Es luhgšču pazeltees toš, kas ir prej pahreju us pantu lasišchanu. Naw. Kas atturas no balsošchanas? Naw. Pahreja us pantu lasišchanu weenbalsigi peenemta. Waj augstā šapulze wehlaš, ka pantus nolasa? (Balsis „Nē, naw wajadfigs!“) Wirškrifts.

(Litums par juhrškolam.)

Cebildumu naw? Peenemts. 1. pants.

(Juhrškolu ušdewums ir sneegt teoretisku isglichtibu fugu (waditaju šagatawoščnai.)

Peenemts. 2. pants.

(Juhrškolas atrodas tirdsneezibas un ruhpneezibas ministrijas pahršindā.)

Peenemts. 3. pants.

(Juhrškolas atwer un uštur walšts. Ar tirdsneezibas un ruhpneezibas ministrijas peetriščanu juhrškolas war dibinat ari paščwaldibas eestabdes, tā ari šifistās un jurišistās personas, kurām ščo štolu dibinaščanai un uštureščanai walšts war išneegt pabalštus).

Peenemts. 4. pants.

(Juhrškolas ir 4 klasās ar weena gada furju katrā klasē, škaitot gadā 6 mahzibas mehneščus. Wajadšibas gadījumos juhrškolas war atwehrt pirmo diwu, waj pirmo triju klasu šastahwā.)

Peenemts. 5. pants ir diwās wariacijās.

I. Variants: Juhrškolās mahzami šefošči preefšmeti: 1) latweešču waloda (literatura), 2) Latwijas wehštore, 3) Latwijas geografija, 4) angļu waloda, 5) algebra, 6) geometrija, 7) lihšņuma trigonometrija, 8) šifita un šimija, 9) břišwrofas šihmeščana, 10) tehniska šihmeščana, 11) wešelibas kopsčana un palihššibas sneegščana nelaimes gadījumos, 12) juhras astronomija, 13) šferiska trigonometrija, 14) nawigazija, 15) dowiazija, 16) lozija, 17) juhras praktika un fugu išfargaščana no šaduršmem, 18) signalizacija, 19) radiotelegrafija, 20) fugu buhwe un teorija, 21) fugu katli, maščinas un motori, 22) meteorologija, 23) ozeonografija, 24) juhras šifumi, 25) laščdianu pahršinaščana, fugu grahmatwediba un korespondenže, 26) juhras tirdsneezibas geografija un wehštore. Weš tam mahzamas ari freewu un wahžu walodas, no furām weena ir obli-gatorišks mahzibas preefščmets.

II. Variants: Juhrškolās mahzami šefošči preefšmeti: 1) latweešču waloda, literatura, 2) Latwijas wehštore, 3) Latwijas geografija, 4) angļu waloda, 5) algebra, 6) geometrija, 7) lihšņuma trigonometrija, 8) šifita un šimija, 9) břišwrofas šihmeščana, 10) tehniska šihmeščana, 11) wešelibas kopsčana un palihššibas sneegščana nelaimes gadījumos, 12) juhras astronomija, 13) šferiska trigonometrija, 14) nawigazija, 15) dowiazija, 16) lozija, 17) juhras praktika un fugu išfargaščana no šaduršmem, 18) signalizacija, 19) radiotelegrafija, 20) fugu buhwe un teorija, 21) fugu katli, maščinas un motori, 22) meteorologija, 23) ozeonografija, 24) juhras šifumi, 25) laščdianu pahršinaščana, fugu grahmatwediba un korespondenže, 26) juhras tirdsneezibas geografija un wehštore. Weš tam mahzama ari freewu un wahžu walodas, no furām weena ir obli-gatorišks mahzibas preefščmets, tā ari tizibas mahziba waj etika tā šakuliatiwš mahzibas preefščmets preefš audšetaem).

Waj laščš nepaskaidrotu katru atšewiščtu wariaciju, lai Satwersmes Sapulze buhtu peeteefošči orienteta.

Wahršs Dehšenam.

R. Dehšens (šozialdemokrats): Ščini pantā ir uššaitištš, laščdi preefšmeti mahzami juhrškolā. Starpiba šarp 1. un 2. wariantu ir šifai

ta, ka otrā variantā ir peemetinājums, ka arī tizibas mahziba waj etika ir mahzama tā fakultatiwās preekschmetēs. Tā tad runa ir tikai par scho peemetinājumu. Mahzibas preekschmeti šini pantā tika usnemti pehz ta eefneeguma, kuru dewa juhrneezibas departamenta fugneezibas nodala. 1. wariantā usnemti wisi eefneeguma preekschmeti bes isnehmuma. Juhrneezibas departaments, redsedams, ka skolai tā ka tā loti daudz tehnisko preekschmetu, kuri jamahza, naw šaraktā usnehmuši ne religijas, ne etikas. Tās naw nekas fewiškās tehniskās mahzibas eestahdēs, tā zitās semēs, kur augsti tura religiju, tā arī pee mums tizibas mahzibu neusnem tā mahzibas preekschmetu. Muhsu isglichtibas ministrija šawās lauksaimneezibas, meschkopibas un kulturtehniskās skolās naw usnehmuši religijas mahzibu tā mahzibas preekschmetu. Zitās semēs mehš redsam to pašu. Garidsneeks Gruntwigs Danijā šawās tautas augstskolās, kas domatas jaunatnei, religijas mahzibu naw usnehmis. Muhsu tirdsneezibas un ruhpnenezibas ministrija, fugneezibas departaments un juhrskolas waditaji mums šhi preekschmeta neprasa, jo juhrskolās mahzas peeauguši zilweki, pahri 17 lihds 26 gadeem. Wisi schee jaunekli no 17 lihds 26 gadeem, kahdai tizibas šķirai, kahdai bafnizai jau peeder, religijas mahzibu wini ir jau mahzijschees pamatskola un tā pilnigi apsinigi lozekli kahdā draudē, ja wini wispahr ir tizigi. Dtrais wariantis grib usspeest šhim skolam religijas mahzibu un etiku. Waldiba un skolas preekschneeziba to newehlas, bet te wineem to grib usspeest. Ta ir jautajuma weena puse. Dtrais pusei ir tihri formela daba. Mehš lihds šhim skolas likumos nebijām eeweduschi mahzamo preekschmetu šaraktu. Šhis mums ir pirmais gadijums, kur likumā to dodam. Zitu semju skolas likumos mehš atrodam šaraktus par mahzameem preekschmeteem. Rodas joutajums, kahdus mahzibas preekschmetus lai nu škaitam tikai obligatoriskos, waj ar neobligatoriskos. Pirmais wariantis dod tikai obligatoriskos preekschmetus, atstahjot neobligatoriskos pahrsinot skolas waditajām eestahdem: pedagogiskai padomei, skolas padomei, atteezigai skolu waldei un ministrijai. Dtrais wariantis eewed arī fakultatiwās preekschmetus, bet no teem tikai diwus: etiku un tizibas mahzibu. Ja nu rastos wajadsiba pehz kaut kahdeem ziteem fakultatiweem preekschmeteem, teiksim, ja jaunee juhrneeki gribetu isdailot šawas juhtas un atrastu par wajadsigu nodarbotees, peemehram ar musiku, ar dseedaschanu, ar mahkflu, tud pee ta wini newarēs tikt tapehz, ka fakultatiwee preekschmeti ir paredseti tikai diwi un ziti nekahdi naw peelasiti. Tapehz neobligatoriskee, fakultatiwee preekschmeti aistahjami pilnigi pedagogiskās padomes, skolas padomes un atteezigas skolas pahrwaldes šinā. Ar scho itnebuht naw isflehgts arī tas, ka wajadsibas gadijumā mahza arī etiku un tizibas mahzibu. Ais scheem eemesleem mana šarzija balsos par 1. wariantu.

Presidentis J. Šchafste: Wahrds peeder Fr. Šrafunam.

Fr. Šrafuns (Latgales kristigo semneeku šaweeniba): Ka sozialdemokrati balsos par 1. wariantu, tas mums nebija nekahds noslehpums. Tās leetas mums škaidri šinamas. Juhfu nodoms ir — zit ween eespehjants bafnizu un tizibu apspeest, nosumti pee malas. Wiseem brihwibu, tikai ne teem, kas tiz. Te jums, lungi, ir juhfu tattika, ta ir juhfu politika. Es esmu pahrleezinats, ja juhš schodeen nahltu pee wairakuma Sotwersmes Sapulzē, juhš eewestu to pašu brihwibu, kahdu ir eeweduschi bolschewiki. Bet man leekas, lungi, šinamu konsenwenzi un logitu jums wajadsetu eeturēt. Peemehram, ja weenā likuma dalā tas peenemts, tad wajaga konselwenti eet

tahtaf zitäs lifuma daläs: wjadsetu peelaist tizibas mahzibu juhrneeku skolä tadehl, fa mums peenemts lifums, kurfch attlauj teem, kas netiz, nemahzitees tizibas mahzibu, bet teem, kas tiz, dot brihwibu tizibas mahzibu mahzitees. Schi leeta isschlirta ar lifumu un winu wjadsetu reis list meerä. Sozialdemokrati mehginaja winu isgahst zauri un to paschu wini daris ari uf preefchu. Tadehl, ja es runafchu par tizibas mahzibas pasneegschanu skoläs, tad ne tadehl, lai pahrleezinatu sozialdemokratus. Es gan esmu pahrleezinats, fa ari sozialdemokrateem, nefatotees uf saweem peeauguscheem gadeem, nebuhtu par launu, noflaufitees labu tizibas mahzibu (Sahlë smeecli), jo tee no tizibas mahzibas saprot tifpat, fa es no kineefchu walodas. See domä, fa ar tizibas mahzibas pasneegschanu pilnigi peeteef, ja behrnam pasneeds elementaräs sinas par tizibas mahzibu. Man brihnum, fa Dehkëna fungs tä täs leetas saprot, jo Dehkëna fungam fa pedagogam wjadsetu saprast, fa newaram behrnam isskaidrot to, fo isskaidro peeauguscheem. Tas buhtu tas patš, fa kad ja es teiftu, fa algebra un trigonometrija pasneedsama pirmä klasë un ja behrns nobeidfis pirmä klasë arimetiftu, tad winam nefas tahtafäs klasës naw wjadfign. Ja ziti to nesaprot, tad pedagogam to leetu wjadsetu saprast, fa, ja tizibas mahziba behrneem pasneegta no wezateem mahjäs waj skolä pirmä, oträ un treschä klasë, tad newareja winu pasneegt tä, fa to pasneeds peeauguscheem. Ratram ir skaidra leeta, fa ir zitada metode fahda preefchmeta pasneegschana behrnam un tä pascha preefchmeta pasneegschana peeauguscham zilwekam. Behrns neprafa peerahdijumu, behrns tiz „in verba magistra“ sawam skolotajam, sawa audsinataja wahrdeem; bet peeaudfis zilweks, kas eesahl saprast, prafa peerahdijumus. Ir peerahdijumi, kas peeteef zilwekam 16. gadä, bet tee nepeeteef zilwekam, kas ir wairaf isglihtots un mahzits, zilwekam no 20 gadu tee nepeeteef. Ja Dehkëna fungs domä, fa peeaudfis zilweks, kam ir 20, 30 gadu, fa tas sin wifas pasaulës gudribas, tad es schaubos par to un juhs drofchi ween ari schaubatees. Pateesi sinibu wihri, kas ar sinibam nodarbojas, tee sin, fa zilweks war zauru muhschu mahzitees un beidsot mas fo isprot; winsch sin titai weenu dalu no sawas spezialäs mahzibas. Tee, kas domä, fa saprot wifas pasaulës gudribas, ir 4 klasës beigufchi puikas, kas ir drufku fo mahzifuschees un nu domä, fa naw wairs leelafu gudrineeku, fa wini. Tas patš sihmejäs uf tizibas mahzibas pasneegschanu. Kas sihmejäs uf to, waj te war buht runa, fa tizibas mahzibas buhtu leefas, tad ir jaatsihmë, tomehr, fa tizibas mahzibas pasneegschana war sinibas paplaschinat. Par to neschaubifees ne-weens inteligents zilweks, kas ir nodarbojees ar sinibam. Ja mehs nemam to leetu no wehsturifläs pufes, ja mehs gribam, lai muhs juhrneekt buhtu isglihtoti, tad wjadsetu winus ar tizibas mahzibam eepasihstinat. Zitadi par tizibu war spreest tee, kas par tizibu sina titai no tahdam 5 kapeifu broschuram, kuras islaisch netizigee un wineem leefas, fa wini wifu sinibu par tizibu prot. Es tagad runafchu, waj juhrneeku skoläs tizibas mahziba ir wjadfign. Bes schaubam, ta ir wjadfign. Ja ir wjadfign sinams pamats dsihwë, tad tas wiswairaf ir wjadfign juhrneekeem. Daschi domä, fa zilwekam peeteef titai ar paschu isglihtibu. Bet, mani kungi, ja zilweks logifti domä, tad, man leefas, ja naw tizibas, tad zilwekam ari nelahda pamata naw. Weenigais pamats ir spaidu lihdselis — lifums. Rä ar to stahw, to mehs sinam. Ta ir titai ahreja kontrole. Wislabakä kontrole ir firdsapfina. Ja man naw firdsap-

finas, tad es nesinu, kadēhl man naw brihw sagt, nokaut, ismantot šawu tuwako u. t. t. Tad es esmu atbildigs tikai pret teesu. Bet šhis leetas, kuras ir dibinatas tikai us morali, es sinu, ka juhs, sozialdemokratus, nepahr-leezinās. Bet weena leeta, kurai wjadsetu ari sozialdemokratus, pahrleezinat, ta ir etiska puse. Waj mums ir weenalga, waj muhsu tauta tiktu šamaitata, waj nē. Es domaju, ka katrs latweetis, kuram ruh p Latwijās tautas nahkotne, newar teikt, ka mums ir weenalga, ka muhsu tauta tiktu šamaitata. Katram ir sinams, ka juhrneeki wiswairat ir padoti šamaitašanai, wini atškirti no katras šabeeeribas. Bes tam šmalkaku juhtu no juhrneefem gruhti ir gaidit, jo wineem wisu laiku ir jawed zihna ar rupjo neschehligo dabu. Wini wiswairat padoti šahrdināšanai un, no otras puses, wineem nelahda pretšwara naw. Naw, kas wineem ašrahditu us labakeem, augstakeem peenahumeem, us zilweta etisko pusi, tapehz wineem wiswairat ir wjadšigs droššs pamats. Ro eemahzas behrna gados, to weegli war peemirši, bet šo wehlašs gados eemahzas, jo behrnus juhrneeku školās nepeenems, bet leelakus zilwekus, tas wineem paliks us ilgaku laiku. Tapehz muhsu šrafzija ašstahw tizibas mahzibas pašneegšanū ari juhrneeku školās us ta pamata, ka mums tahds likums reis peenemšs un konsekwenti wajaga eet to pašū zeku tahlat.

Prezidents J. Šč a k s t e: Wahrds Škalbem.

R. Škalbe (demokrātu šaweeniba): Kung! Mehš arween esam ašstahwejušči tizibas mahzibu školās. Zita leeta ir ar tehniskām školām, kur usdewums ir dot tehnisku išglihtibu. Techniskās školās, kur eestahjas jau wezaki jauneki, 17 un 18 gadu wezi, kur wini teef šagatawoti preešš teefša tehniska dšihwes darba, tizibas mahziba wairs nebuhtu wjadšiga. Tizibas mahzibu wini šanem gimenē, tahlat wini turpina tautškolā, tā ša šhe jauneki jau eestahjas religiski un tikumiski pilnigi šagatawoti. Ari augstškola naw religiskās mahzibas. Augstškola ir atšewiška religiskā fakultate un, ja šhe Šrafuna lungs šaka, ka religija ir šinatne, tad par to war štrihdetees, waj teefšam religija ir šinatne. Bet šhai šinā gan mehš buhšim weenišs prahtis, ka religija ša šinatniska metode naw peemehrojama laufšaimnezibā, ne juhrneezibā ne ari šahdeem ziteem amateem. Juhrneefem wajag wispirms labi eemahzitees šawu amatu un tapehz mehš negribam štundu šaraktu apgruhtinat ar leefem preeššmeteem. Zitadi pret religiju mums nelas naw. Mehš to esam ašstahwejušči un ašstahwešim ari us preeššu.

Prezidents J. Šč a k s t e: Wahrds Šrbem.

R. Šrbe (kristigā nacionālā šaweeniba): Augsti godajamee Satwerimes Sapulzes lozekli! Katram ir sinams, ka juhrneeku amats praša jo šitpru raksturu, ne tik ween peenahumu išpildišanas šinā, bet ari un wehl jo wairat moraliskā šinā. Juhrneeku dšihwe norit tahdos apstahkšs, kur mums jāšaka, ka moraliskā šinā wina apdraudeta un tapehz šhini šinā wineem wajaga leelaku un šitpraku raksturu, nekā zilwekeem, kas dšihwo itdeeniškšs apstahkšs. Rašiti no gimenes šaitem ne tikai us nedelam, us mehnescheem, bet us pušgada un wehl wairat, wini moraliskā šinā ir wairat apdraudeti, nekā ziti, kas dšihwo us šauššemes. Tapehz neweenam naw tas šwesšs, kur ir juhras pilšehta, tur ari ir netikumiba wisleelakā mehrā, un weeni no teefcheem lihšdalibneefem šhini šinā ir tatschu atkal juhras brauzesi. Tapehz katrā šinā juhrneefa amats praša juhrneefa rakstura šitprumu ari moraliskā šinā. Wehštūre audšinaschanā tomehr rahda, ka religija ir ta, kura šaštas

jo zeeſchi ar zilweka rakſtura nodibinaſchanos un noſtiprinaſchanos, fewiſchi moralifká ſiná. Ja nu eebidumi ſche top zelti, ka tee jaunekki, kaſ ſagatawojaſ uſ juhrneeziibu, buhtu jau peeauguſchi un tamdehl wineem newajadſetu ſawu rakſturu wairaf noſtiprinat, tad domaju, ka tee eebildumi ſche naw weeta, jo mums ir dariſchana ar jaunekleem, bet ne ar gataweem rakſtureem. Jau ſafamis wahrds ſaka, ka zilwekſ mahzas, kamehr ween winſch dſihwo un ari weenmehr wiſam tam eeſtahdem, kuraſ ſtrahdá garigá jeb tizibas lauká un ari pee moralifki apdraudeteem, ir bijis fewiſchks darba laukſ juhrneeku ſtarpá. Katrá pilſehta, ari Rigá agraf, tad tugneeziiba bij attiſtita, darbojaſ wiſadas juhrneeku miſtijaſ. Rewelê ſarunajoſ ar kaſdu ſweedru tautibas parlamenta lozekki, kurſch nem aktiwu dalibu juhrneeku miſtija Rewelê; naw. tablu tee laiſi, kad ari Rigá ſahks ſtrahdat kaſhda juhrneeku miſtija, lai pazeltu tikumifko lihmeni juhrneeku ſtarpá. Tad rodas jautajums, kamdehl wineem jatop pa preekſchu paklihdſcheem, lai mehſ winuſ par jaunu raditu par kreetnakeem moralifká ſiná. Waj nebuſ noſeegums, ja mehſ ſwarigo lihdſekli, kaſds rakſtura noſtiprinaſchaná ir religijai, wineem neimtu? Sche naw ſazits, ka katrs buhtu peepſeſis to mahzitees, bet audſekni war brihwi peedalitees ká katrs wehlaſ. Sapehz ir ſazits, ka tizibas mahziba ir ká fakultatiwoſ preekſchmetſ preekſch audſekneem un obligatoriſks ſkolai. Manſ uſſkats ir, ka ſchis juhrneeziibas amats praſa ſtipruſ rakſturuſ, fewiſchi moralifká ſiná, un religija ir taſ ſtiprakaiſ lihdſekliſ no wiſeem, kaſ weido un kaſ rakſturu. Kamdehl ſcho lihdſekli neiſleetet ſchini weeta preekſch teem, kaſ to wehlaſ?

Presidentſ J. Tſchaſte: Wahrds peeder Dehkenam.

R. Dehkenſ (ſozialdemokratſ): Nemu otrreiſ wahrdu, lai atſpehtotu daſchaſ iſteiktás nepareſiſibaſ. Utkahrtoja to paſchu wezu wezo dſeefmu, ka mehſ gribot eerobechot brihwibu tizibaſ dſihwê. Wiſá maná pirmá runá par to nebij minets ne wahrda. Eſ taiſni praſu wiſleelaſo brihwibu, wiſleelaſo neerobechotibu neobligatoriſkoſ, fakultatiwoſ preekſchmetoſ. Manſ preekſchlikumſ — baſſot par 1. wariantu, kura mineti tikaſ obligatoriſke preekſchmeti un garanteta wiſleelaſá brihwibo ari tizibas mahzibaſ jautajumá. Otrfahri, aiſrahda, ka wajagot eeturet konſekwenzi. Bet kapehz tad lihdſ ſchim ſcho konſekwenzi neectureja? Tad jau nu wehl wajadſes nemi un pahſtrahdat to likumu, kuru neſen eſam iſdewuſchi par ſkatumes mahſflu, par akteeru ſkolu; ari tani jaewed religijaſ mahziba. Drihſ mums nahſſeekſ apſpreekſt tautas augſtkolu likumu: ari tautas augſtkolá religijaſ mahziba jaewed? Un kad mums nahſſeekſ runat par konſerwatoriju, par mahſſlaſ akademiiju, tad ari winu ſtatutoſ buhſ jaeleek religijaſ mahziba, jo tonſekwenze jaectura, religijaſ mahziba jamahza, jo wiſáſ ſchinis eeſtahdêſ ir gluſchi tikpat wezi ſkoloni, ká juhrſkolá, proti no 17 lihdſ 26 gadeem. Konſekwenzeſ dehl mums buhſ tizibaſ mahziba wiſáſ techniſkás, mahſſlaſ un augſtkoláſ jaewed ſkolai par obligatoriſku, ſkolneekem par neobligatoriſku preekſchmetu. Mums teiz, ka mehſ no tizibas mahzibaſ neka neſinot. Ko pret to lai proteſteju, ja ar tahdeem iſteikumeem neka newar ne peerahdit, ne apgahſt? Uſſwer, ka religija ſtiprinot rakſturu, eſot wiſlabakaiſ lihdſekliſ moralifka rakſtura audſinaſchanai. Wehſture un daiſliteratúra mums rahda to zitu: par wiſleelaſam netiklibam mums ſin wehſtit no kloſtereem, kur tatſchu dſihwo wiſreligioſakee zilweki. Waj taiſni juhrneeki ir wiſnetikumi-gakee, wiſnemoralifkakee, ká Jrbeſ kungſ to nemas apgallwot, taſ laikam

nebuhs-peerahdams. Bet ar to juhs, fungi garidsneeki, isteizat to, ko juhs ihsti gribeet. Juhs negribeet dot wis tizibas mahzibu, juhs negribat dot jaunās atīnās, bet juhs gribeet dwehseļu kopschanu. Juhs, mani fungi, gribeet ar šcho dwehseļu kopschanas eeweschānu juhrskolenus atturet no moraliskās grimščanas. Bet tur teef usnenti tīkai tahdi, kas wismas 20 mehneschus ir us juhras braufuschi. Ja jau kahrđinaschanas, par kurān te runaja, buhs tīf leelas, tad tizibas mahziba, šchi dwehseles kopschana, nahs jau par wehlu. Gahdajeet, lai kahrđinaschanu nebuhtu, lai nebuhtu tur ostas malas dsertuwju, lai tur nebuhtu netīflibas namu, bet lai tur atrastos juhrneeku klubi, kur laiku pawadit leetderigi, attihstot sawu garu. Bet ko mehš redsam? Ja Rīgas pilsehtas walde leef preeščhā flehgt netīflibas namus, tad nahf protestis no eefschleetu ministra. No weenas puses walđiba weizina netīflibu, bet no otras puses nahf garidsneeki, lai glahbtu tos, kurus pati šabeeđriba paweduši. Dwehseļu kopschanai jums peetiks weena deena nedelā — swehtdeena, un wīsas juhsu eefšhejās mīšjas ari war darbotees no mums netrauzetas. Tizibas mahzibu juhsu dwehseļu kopschanai atwehlet newaram. Uri walđibas projektā šchis mahzibas preeščhmetis naw paredsets, kapehz nu mehš to lai uspeescham juhrskolai? Lai skola pati iswehlas, lai ta pati lemj, kahdus fakultatiwus preeščhmetus ta atrod sew par wajadsigu. Tapehz 2. wariantis naw peenemams un ir jabalso par 1. wariantu.

Prezidents J. Šchafste: Wahrds peeder Behrsinam.

U. Behrsinšch (darba partija): Augstā šapulze! Es runašchu tā darba partijas lozeklis un ne tā ministrs, laut gan jums preeščhā listais likums peeder pee tirdsneezibas un ruhpneezibas resora likumeem. Man wispirms jaatsihmē, ka walđibas likumprojektā par tizibas mahzibu un etiku naw nefa eefšchā. Man jaatsihmē tas, ka juhrneezibas departaments, kuru wada ilggadīgi peedsihwojuschi juhrneeki, šcho prasību nebuht neustahdija. Man tahlak jaatsihmē, ka juhrskolas mahzibu pasneedseji, kuri ir wezi, sirmi pedagogi, wehl watar issazijās pret tizibas mahzibas waj etikas usneschānu programā, paskaidrodami, ka juhrneeku dsihwe esot tīf nolahdeti stingra mahziba, ka tur bes tizibas mahzibas pasneegschanas eemahzotees Deewu luhgt. Zeenijamais Irbes kungs sazija, ka wajagot lihds wezumam muhschigi mahzitees. Bet man schleet, ka tam wajadsetu weenu mahzibu peenent — laut fatram zilwekam pehz sawas schablonaš swehtam kluht un neko winam neusspeest. (Dschī applausi).

Prezidents J. Šchafste: Wahrds peeder Trafunam.

Fr. Trafunš (Latgales kristīgā semneeku šaweeniba): Somehr es teifschu, ka eepreeščhejo runataju argumenti mani nespehja pahrlēezinat. Wispirms mani nespehja pahrlēezinat darba partijas Behrsina kunga runa, ka peeauguschi skolneeki-juhrneeki negribeschot šcho preeščhmetu. Kungi, atlaujeet pasazit: ja mehš atlausim mahzitees fatram, ko wīnsch grib, tad wajadses leelako datu no preeščhmeteem strihpot. Ja nemsim pamatskolās, pat gimnasijās, tad atradsim loti daudzus, kas nemas negribes mahzitees, un tapehz ari mehš esam likumā eeweduschī obligatorīstu skolu apmekleschānu. Ja atlausim behrneem puši no preeščhmeteem mahzitees, tad tee melles tīf dabut dokumentus, lai eeguhtu teesibas us sinamu amatu. Tāpat ari no sozīaldemokrātu puses mani nepahrlēezinaja, ka mehš brehzot par břihwibas aprobeschschānu. Ja, kungi, mehš brehzam un brehšim, jo mums wīfu laiku ir jakaro tīkai ar jums. Neweenu reisi juhs nespehjat mums aifrahdit,

ka mehš kur buhtu gribejušči juhšu brihwibu aprobešot, bet juhš wifu laifu išejet uš to, kã aprobešot brihwibu teem, kaš tiz. Dehkena kungs ašrahdiãa uš katolu klosterem. Mani fungi, eš sinu, par katolu klosterem winsch ir mahziješ tikai no protestantu romaneem, bet patš neweenu katolu klosteri naw redsejis. Eš sinu, ari sozjaldemokrateem ir fawi klosteri, kuruš daščš no wineem apmelle, bet par teem labaf nerunafim. Un kaš sihmejaš uš katolu klosterem, tad pehž daščãm stundam muhšu sozjaldemokrati aš-behgtu no tureenes projam — tahda tur dižiplina.

Kaš sihmejaš uš pašču preeščmetu pašneegščanu, eš atkal atfahrtoju to pašču, ka neweenam žitam žilwekam naw tif wajadšiga tiziba, kã juhr-neekam, jo katrs žilweš atrod atšpaidu moraliskã un etiskã dšihwẽ, atrod ašpaidu draugos un šabeedribã, kaš wed godigu dšihwi, bet juhrneekš, aščkirts no wifa ta, neteef šakarã ar labaf tautas daļu; winsch ir padotš tikai dabas waraš ešpaidam. Juhrneekam ir wajadšigs wištiprakais špehš, lai waretu karot ne tikai pret šawãm laišlibam, bet išpildit ari šawuš peenah-tumuš. Daščreis no juhrneeka taišni teef prašits warona darbš un winam šhis pamats wišwairaf wajadšigs. Mani fungi, sozjaldemokrati wehlaš, lai tizibaš mahzibaš netiftu pašneegtaš, bet man leekãš, ne tikai mums, kaš tiz, bet ari sozjaldemokrateem pašcheem wajadsetu bihteš, lai netiftu pašneegtaš tahdaš mahzibaš — eš te neminešchu wahrda —, kur kahda Klara Šubščman, waj kã winu tur šauž, notur kahdaš ležijas preešč jaunem wihrešcheem un feeweetem, kur toš eepašihština ar wišeem šekreteem, kahduš wajadsetu išleetof, lai behrnu nebuhtu. Par to wajadsetu baiditeš, bet ne par tahdãm leetam, ka tizibaš mahzibaš tiftu pašneegtaš. Ja gribeet šinat, kahdš ešpaidš ir tizibai uš tautu, tad peemehrš waru peewest. Latgalẽ, kur ir 3 dešetinaš semeš, ir behrnu lihš 6, 9 un pat 12, turpretim Wišsemẽ un Kursemẽ, kur ir 100 dešetinaš semeš un kur waretu ušturet behrnuš, tur ir weenš waj naw pat neweena. Ta ir leela starpiba. Bet žitadi taš nowed pat pee ta, ka mums daščhãš draudšẽš ir wairaf laulibu nekã dšimšošcho behrnu gadã, un tapehž paščãš tautas labã tizibaš mahziba ir wajadšiga. Dehkena kungs gribeja mani pašrešpehlot ar to argumentu, ka tad mums wajadšefšot mahšklas akademiãã, konserwatorijã un pat augšškolã tizibaš mahzibu pašneegt. Uš to eš pašazišchu, ka ari Dehkena kungam wajadsetu tizibaš mahzibu pašneegt. (Šautriba). Nemaš taš Dehkena kungam nekaitetu, ja winsch išeetu tizibaš mahzibu zauri. Mani fungi, tur nefa humoristikã naw. Pašaulẽ tizibaš mahziba tifa pašneegta wehl pehdejoš gadoš. Eš šaprotu, ja wina tiftu pašneegta augšškolã waj konserwatorijã kã, kã wina teef pašneegta pirmãš klafẽš behrneem, tad eš pateiftu, tahda tizibaš mahzibaš pašneegšana naw wajadšiga. Bet tizibaš mahziba tifa agraf pašneegta ari konserwatorijãš un uniwersitatẽš. Man paščam bija peedših-wojumi, ka Peterburgã, kur nebija nekahda peespeesta tizibaš mahzibaš apmelleščana, arodneežiskãš un augšškolaš studenti ar labu prahtu gahja tizibaš mahzibu nošlaušiteš. Tikai tahdš fanatikis, kã sozjaldemokrati, kuršč nostahješ uš 12 gaduš weza behrna šahwofla, kuršč nobeidšis iščetras klafẽš un domã, ka wifaš pašaules gudribãš sin un neko wairaf newajaga šinat, tikai tahdš neeš klausiteš. Bet žilweš, kuršč labi šin, žif ilgi žilweš mahzaš un ka tomehr winam daudš ka truhšt, taš žilweš io nekazis. Šautajumuš ir, waj winam buhš laiš, waj nebuhš, bet šini gadijumã juhrneekem ta leeta ir wajadšiga. Škalbeš kungs ašrahdiãa, ka

lai juhrneeki spezialisejotees sawa preefschmetā. Es tam pēkrihtu. Wīnu spezialitate ir juhrneeku mahfļa un tāni wineem wajaga spezialiseetes, bet ari tizibas mahziba ir jaemahzas til dauds, zil katram peeaugufcham zilwefam, kas grib dšihwot, lai ir tas wajadfigais pamats. Tapeh3, manī fungi, wehkreif aistahwot tizibas mahzibas pašneegschanu, es tomehr leeku preefschā balsot par scho otro wariantu.

Presidentis J. Tšakste: Runataju saraksts iu isfmelts. Es luhdsu referentu dot sawas atfaukmes.

Referents H. Salnis: Kas atteezas uš to mahzibas preefschmetu uffaitifchānu, tad neweens no teem nebij neds paredsets, neds uffaitits tirdsneezibas un ruhpneezibas ministrijas eefneegtoš noteikumos. Par scheem diweem wariantem, tā es teizu, komisija pati newareja isfchirtees un zel augstai sapulzei preefschā, lai ta isfchirtu, kursch peenemams. Man tikai jaatrahda, ka papildinajums pee otrā warianta par tizibas mahzibas un etikas pašneegschānu kā neobligatorisku pjeefschmetu, dabuja komisijā 6 balsis par, 5 pret un weena atturejās. Tā tad komisijas domas ir, lai isfchir pate Satwerfmes Sapulze, kursch wariants peenemams.

Presidentis J. Tšakste: Pamatojotees uš notifikschām debatem, uš referenta atfaukmem par balsofchānu komisijā, es liifchu uš balsofchānu I. wariantu, pee kam wina peenemfchāna nosihmē ari II. warianta atraidifchānu. Es liifchu tagad uš balsofchānu un luhdsu pazeltees toš, kas ir par I. wariantu. Tagad es luhdsu pazeltees toš, kas ir pret I. wariantu, Beidsot es luhdsu pazeltees toš, kas atturejufchees no balsofchānas. Balsofchānas isnahkums ir fefofchais: par I. wariantu nodotas 64 balsis. pret to — 34 un atturas 20. Tā tad ar 64 pret 54 I. wariants ir peenemts. Lihds ar to atkriht II. wariants. 6. pants.

(Juhrskolās mahzibas planus un programās isdod tirdsneezibas un ruhpneezibas ministrija).

Gebildumu naw? Peenemts. 7. pants.

(Juhrskolās usnem personas ne jaunafas par 17 gadeem, kuras mediziniisti ismeklelot aishst par derigām fugneezibas ušbewumus ispidit).

Peenemts. 8. pants.

(Juhrskolā usnemot prasa: 1) pirmā klafē a) apleezibu par pilna pamafskolas kursā beigfchānu waj atteeziga ekfamina nolifschānu, b) braufschānas laifu uš juhras fugeem, klafja kalpotaju fashahwā, ne mafaf par 20 mehnefcheem, no fureem ne mafaf par 6 mehnefcheem uš buru fugeem, 2) otrā klafē a) apleezibu par pirmās klafes beigfchānu waj atteeziga ekfamina nolifschānu, b) braufschānas laifu uš juhras fugeem klafja kalpotaju fashahwā, ne mafaf par 24 mehnefcheem, no fureem ne mafaf par 6 mehnefcheem uš buru fugeem, 3) treschā klafē a) apleeziba par pirmo diwu klafu beigfchānu waj atteeziga ekfamina nolifschānu, b) braufschānas laifu uš juhras fugeem ne mafaf par 36 mehnefcheem, no fureem ne mafaf par 12 mehnefcheem uš buru fugeem, 4) zeturā klafē a) tahfbrauzeju stuhrmāna diplomu braufschānas laifu par stuhrmāni tahlos brauzeenos ne mafaf par 12 mehnefcheem, c) 25 pašchidaritus astronomifkus nowehrojums un 25 nawigazijas darbus uš kartes, noteizot pee tam fugā weetu uš juhras peh3 scheem nowehrojumeem.

Peefihme: Braufschānu sem 15 gadu wezuma un uš fugeem sem 20 R. T. brutto nefkaita).

Peenemts. 9. pants.

(Kara klaušibas ispidifschānas finā juhfskolu audfekneem ir teešiba uš eesauzamā laifa pagarinafchānu lihbj skolās beigfchānai, bet ne ilgaf tā lihbj pilnam 26. muhšcha gadam).

Peenemts. 10. pants.

(Zuhrskolu audseņem pehz kurja setmigas beigšanas uš pedagogiskās padomes preefšklīkumu tirdsneežibas un ruhpnēezibas ministrija išneedi diplomus, kuri dod Latwijās pilsonēem šefoščas fugu waditaja teefšbas: 1) otro klāš beigušēem un pilngadību šafneegušēem — tuwbrauzeju stuhmana diplomu, 2) trescho klāš — tuwbrauzeju kapteina waj ja tee wišmaf 6 mehnešchi braufušchi uš fugu tašlos brauzeenos, — tašlbrauzeju stuhmana diplomu, 3) zeturto klāš — tašlbrauzeju kapteina diplomu).

Peenemts. 11. pants ar 2 varianteem.

I. variants: Zuhrskolu wada skolas preefšneefs.

II. variants: Zuhrskolu wada skolas preefšneefs pedagogiskās un skolas padomes lehmumu, tirdsneežibas un ruhpnēezibas ministrijās instrukziju un riškojumu un likuma robeschās).

Waj no komištijas wehlefees dot par wineem paskaidrojumuš? Wahrds Dehkenam.

R. Dehkenš (sozialdemokrts): Še runa eet par zuhrskolas wadību. I. variantā ir weens ihšs teikums: „Zuhrskolas wada zuhrskolas preefšneefs.“ II. variantā teikums ir paplašchinats: „Zuhrskolu wada skolas preefšneefs pedagogiskās un skolas padomes lehmumu, tirdsneežibas un ruhpnēezibas ministrijās instrukziju un riškojumu un likuma robeschās.“ I. variants wišu zuhrskolas wadišchanu nodod weenas personas rokās, tā tad eewed monarkistisku eekahrto. Skolas waditajs weens pats atbild pret skolas pahrwaldi, pret ministriju u. t. t., wišch ir pilnigs preefšneefs, tā tas bija ari wežos zara laikos, preefšneefs skolotajeem, skolas padome un pedagogiskā padome naw winam wairs lehmejās, bet tikai padomdewejas eestahdes. Ja peenem I. variantu, tad teef masinata skolas un pedagogiskās padomes nošhme. Mehš lihds šchim esam stahwejušchi uš tahda weedokta, ka skolas preefšneefs ir iikai pirmais lihdsigu starpā. Skolas padome un pedagogiskā padome stahw pahri skolas waditajam. Pedagogiskās un skolas padomju lehmumi ir obligatoriski skolas preefšneefam. Tu grib eenešt jaunu prinzipu ar šcho wariantu, kas speedis pahrgrofit lihds šchim isdotos skolas likumuš. Wišā iglihtotā pašaulē skolas eefšhejā dšiwē teef eewests demokratiskais prinzipš, ka skolas waditajs naw preefšneefs wežā nošhme, bet ir tikai pirmais lihdsigo starpā: winam japadodaš skolas un pedagogiskās padomes lehmumeem, kuri ir šaistiti ar ministrijās instrukzijam, riškojumeem un wišpahr ar likumeem. Wišā likumprojektā naw teiktš, ka ministrijai ir teefiba isdot riškojumuš un instrukzijas, taš katrā sinā ir wajadsigs. II. variantā paredsets ari taš, ka II. variants garantē zuhrskolam to eekahrto, kura ir eewesta pahrefjās mahzibu eestahdēs un kura ir išrahdijušes prašē par leetojumu. Tapehš, pehz manām domam, ja mehš gribam palikt lihdsšhinejā skolas likumu došchanas wiršeenā un garā, peenemams tikai II. variants.

Prezidents J. Škakte: Wahrds Paušukam.

R. Paulukš (semneeku šaweeniba): Man jaiššakas pret Dehkena tungu. Wišch šaka, ka ja nebuššhot likumā minets, tā jarihkojas skolas preefšneefam, tad wišch war riškotees tā patwaldneefs. Taš tā nebuht naw, jo winām jarihkojas pehz likuma un tadehl atfahrtoš likumā, ka winām jarihkojas pehz likuma, ir leeti. Taš ir pats par šewi šaprotams. Šaka, ka wišch riškotees beš ministrijās šinas. Ja nu reiš ministrija ir wina preefšneeziba, tad winām buhs jarihkojas šawas preefšneezibas ašrahdi-juma robeschās. Šaka, ka winām nebušš jaewehro ne skolas padomes, ne zitu skolas organu ašrahdijsimi. Bet ja nu likums paredš, ka šchahdi skolas

organi ir, tad tātchu winam buhtu jarihkojas scho organu aīsrāhdijumu robeschās, zīf tahtu to lītums pareds. Ja peenemam II. wariantu, tad īsnahf, ka skolas preefshneekam jarihkojas tīf peh3 to skolas organu aīsrāhdijumeem, tūri ūche mineti. Ja nu warbuht dshīwe prafīs, lai teef eewesti jauni skolas organi, tad scho jaunu organu aīsrāhdijumi nebuhs preefsh winas ūstīfōchi. Mehginat ūffkaitīt ūche, kam skolas pahrīnīm ir jahtaufa, ir tadehl pīlnīgi leeti, jo kas reif lītumā paredsets, tas naw wairš ūche ūffkaitāms par jaunu. Dīrfahrt, newaram to darīt tapeh3, ka mehš newaram paredset, ko dshīwe war nahfāmībā īffaukt. Mehš ūakam, ka teefas ūehdes wada teefas preefsh-ūehdetajš, bet nefalam, ka winam jarihkojas lītuma robeschās. Tāpat mums ūche to newajaga minet, ja tas ir pats par ūewi ūaprotāms. Jo weentfahr-ūchāš ir noūazījums, jo tas ir labāts un noūazījumeem, ka skolu wada preefshneekš, ir ta noūīhme, ka preefshneekam jarihkojas lītuma robeschās... Bēf tam pee II. warianta war daūchreīf rastees jāuajūms, kam īhtī skolas pahrīnīm jāpadodāš, ja skolas pahrwalde peenem tahtu nelītūmīgu lehmumu. Lītumā noteiktš, ka preefshneekam jāeewehro lehmums, bet wīnš ūatūchu nedrīhtī ne lītūmīgu lehmumu īspīldīt. Tadehl ēs leeku preefshā peenem I. wariantu.

Prezidents J. Tschakste: Neweens pee wahrda nepeeteizās. Es luhgūchu referenta atūaukfīmi.

Referents H. Salnis: Atteezībā ūf scho pantu īsteiza diwās domas. Weenas īsteiza Dehkēna kungs, otras Pauluka kungs. Schīs diwejās domas paūtahweja ari komīfijā. Kas ar muhsu skolas dshīwi buhs tuwaki eepāfīnū-ūchees, tee sīnās, ka tajā ir pahrwaldes organi: skolas preefshneekš, pedagogīfā padome un skolas padome, pee kam neweens naw atbīldīgš. Ja jūhš greeūchatees tahtā leetā pee skolas preefshneeka, tad wīnš aīsrāhda, ka ta ir pedagogīfās padomes, ta atkal skolas padomes darīūhana, bet wīnš pats pa wīdu naw ne ūchīs, ne tas. Tāpat ari ūche buhš, peenemot II. wariantu. Skolas padomes un pedagogīfās padomes kompetenzēs ir jāu lītumā paredsetas. Ja nu bēf ūchīm kompetenzēm wehl prafa, tā Dehkēna kungs īsteizās, ka wājādsetu dot padomēm teefību neatkaut skolā īūwest daūchreīf mīnīftrījās rīhkojumus, tad mehš ar to skolas preefshneekus noūtahditu bēfīsejas ūahwōllī: atbīldīgus lītuma un skolas padomes preefshā. Tā tad diwu līhdūgu, bet daūchreīf weena otrāi preteju eestahūchu preefshā (trofknīs, starpūanzeeni). Es tagad neīffaku komīfijās domas un tapeh3 atlanjeet man runat. Tahtās diwās domas waldīja ari komīfijā un ēs, tā jāu aīsrāhdīju, tā referents, newarū ūche eestahtees nedf par weenu, nedf par otru no ūcheem warianteem, bet tīfai zelt toš preefshā aughtai ūapulzei, lai wīna īffchīras par weenu wāj otru wariantu.

Prezidents J. Tschakste: Schāi gabījumā atkal ar weena wāj otra warianta peenemūchanu īffchīrēes otrs wariants. Es līfūchu pa preefūchu ūf balūoūchanu I. wariantu un lūhdūu pazeltees toš, kas ir par I. wariantu. Tagad lūhdūu pazeltees toš, kas ir pret I. wariantu. Bēidsot lūhdūu pazeltees toš, kas atturās no balūoūchanas. Balūoūchanas rezultātš ir ūekoūchāis: par I. wariantu ir īffazījūūchees 63, pret to — 49. Tā tad I. wariants ir peenemts un līhdš ar to atkrīht II. wariants. 12. pants.

(Walts ūsturamās jūhrskolās skolas preefshneeku eezel tīrdūneežības un ruhpnēžības mīnīftrš. Ja jūhrskolu ūstur paūchwaldības eestahdes, sīfīfās wāj jūridīfās perūonās, tad preefshneeku īwehl skolas ūsturetajš un ūahda preefshā tīrdūneežības un ruhpnēžības mīnīftra apstīprīnāūhanai).

Cēbīldumu naw? Peenemts. 13. pants.

(Par juhrskolu preefšneekēm war buht: a) personas, kuras juhrskolā falpojuschas tā spezialpreefšmetā skolotaji nē mafat par 5 gadeem, b) tahtbrauzeji kapiteini, kuri nobraufuschi uf tahtbrauzeju fugeem tā kapiteini ne mafat par 5 gadeem).

Peenemtš. 14. pantš.

(Walstš usturelās juhrskolās skolotaju kandidatus israuga skolas padome un apstiprina tirdšneezibas un ruhpnenezibas ministrija; pahrejās juhrskolās skolotajus eeteiz skolas padome, eewehlē skolas usturetaji un apstiprina tirdšneezibas un ruhpnenezibas ministrija).

Peenemtš. 15. pantš.

(Par spezialpreefšmetu pašneedsejem juhrskolā war buht: a) personas, kuras pašneeguschas minetos preefšmetus juhrskolās pirms ņhi likuma isdoschanas, b) tahtbrauzeji kapiteini, kuri wadijuschi kugus, waj falpojuschī par stuhrmaneem uf juhras fugeem ne mafat par 5 gadeem).

Par pahrejo preefšmetu pašneedsejem bes augščā mineteem, war buht personas, kurām ir teesiba pašneegt schoš preefšmetus widus skolās).

Peenemtš. 16. pantš.

(Deenesta teesibu, atalgoschanas un pensijas sinā juhrskolu preefšneeki peelihdīnamī widojo arodu skolu preefšneekēm; wišpahrišglħtojošo un spezialpreefšmetu pašneedseji, ka ari skolas ahrstis widojo skolu skolotajeem).

Peenemtš. 17. pantš.

(Pedagogiskās padomes sastahwu, usdewumus un kompetenzes paredj likums par Latwijas išglihtibas eestahdem).

Peenemtš. 18. pantš.

(Skolas padome sastahdas no skolas preefšneeka tā preefšsehdetaja īf pa weenam skolotajam no katras klases, weena tirdšneezibas un ruhpnenezibas ministrijas preefšstahwja, weena pašchwaldibas eestahschu preefšstahwja, ja tā peedalas skolas ustureschanā, weena preefšstahwja no ņabeedrištām organizacijām, kuras peedalas pee skolas ustureschanas ar ne mafat tā 20% no wišēem īdewumeem, no diweem audsetau preefšstahwjeem).

Peenemtš. 19. pantš.

(Skolas padomes preefšsehdetaja beedri, sekretaru un kaseeri, skolas padome īšwehl no ņawa widus).

Peenemtš. 20. pantš.

(Skolas padome: 1) īschkir wišus skolas ņaimneezīkos jautajumus, 2) pahrišin skolas kustamo un nekustamo īhpaščumu, 3) eeteiz skolas usturetajeem skolotajus un skolu preefšneeku kandidatus eewehlēchanai, 4) sastahda skolas budščeta projektus un īfleeto skolas padomei ustizetos lihdsiskus pehž padomes sastahditām un no tirdšneezibas un ruhpnenezibas ministrijas apstiprinatām īnstrulzijām, 5) ņēmē skolas mahzibas gaitas pareišu eefahrtoschanu un īšwešchanu, 6) lemj par wišēem jautajumeem, kuri eefneegti no skolas preefšneeka un pedagogiskās padomes).

Peenemtš. Eš īschu tagad uf balsoschanu scho likumu wišā wišumā un luhdīu pazeltees toš, kas īr par ņhi likuma peenemščanu. Eš luhgtu peefšstees. Eš luhgtu pazeltees toš, kas īr p ret ņhi likuma peenemščanu. Naw. Luhdsu pazeltees toš, kas attur aš no balsoschawas. Uri naw. Tā tad ņhiš likums otrā lašijumā peenemtš. Trefchais lašijums notīš 11. martā.

Eefneegts jautajums, kur atbildei peenahzīs laīš. Waj kabinetš ņagatawots dot uf jautajumu atbildi? Jautajumu parakstījis Antons, Trafuns, Bauers u. z. Wahrds ministru presidentam.

Ministru presidentš R. U l m a n i š: Uf eefneegto jautajumu eš waru atbildet ņekosho: Wišpirms atteezībā uf wiršpawehlēneeka ņhtaba likwidēščanu waru pateikt to, ka ņastanā ar agratām pahrrunam ministru kabinetā ņhīnī

jautajumā, tā arī ar armijas virspavehlneeka generala Baloša eefneegto preefšklitumu, walardeenās kabinetā sehde tālītis lehmums, ka wirspavehlneeka ūhtabs likwidedjams un likwidazija nobeidsama lihds 1. aprilim ūh. g.

Kas atteezas uš jautajuma otro dalu par apgahdibas ministrijas likwideshanu, tad es waru pateikt to, kas jau wispahrigi bij agraf pahrrunats, un nebij nefahds noslehpums; ir ūperti foli, sakara ar apgahdibas ministrijas darba nobeigshanu un jau 12. februari apgahdibas ministrs ir eefneedsis ministru kabinetam preefšklitumu par apgahdibas ministrijas likwideshanu. Wisā drihsumā ūhis preefšklitums tiks apspreesis un sakara ar to, zif ahtri ween warēs nobeigt nodewu eewahshanu, warēs stahtees pee win is likwideshanas. Ir eemesis peenemt, ka ūhee darbi nepasis pahrat ilgu laiku un leeta war wilktees tikai daschas nedelas, eekams pee ūhis likwideshanas warēs stahtees.

Presidents J. Tschafste: Schodeen ir wehl weena atbilde uš eefneegto peeprashjumu. No peeprashjumu komisijas puses eefneegis presidijam preefšklitums atlīkt atbildi. Presidijis, eewehrojot fahrtibas rulla 103. pantu, waretu peeprist atlīkshanaī tad, ja paschi eefneedseji buhtu meerā. Tā kā eefneedseji issakas pret to, tad presidijam naw teesibas atlīkt. Waj kabinets gataws dot atbildi uš eefneegto peeprashjumu? Apfardsibas ministrim wahrds.

Apfardsibas ministrs J. Goldmanis: Augstā ūapulze! Tīllihds waldbai peenahza sinas par notikumeem Bolwoš, tajā paschā nakti kabinetā sehde tika steidfigi tālītis lehmums par ihpaschas komisijas issuhitshanu nahtoūchā deenā uš Bolweem, kas lai ismekletu ūhos notikumus. Romisija tika fastahdita no eefshleetu, teeūleetu, apfardsibas ministrijas un wirspavehlneeka ūhtaba preefshstahweem. Romisija aishrauzā uš Bolweem un isklauschinaja wefelu rindu leezineeku. Lai noskaidrotu notikumus, kahdi ir notikuschi. 13. februari sakara ar ušbrukumu Satwerfmes Sapulzes lozeklim Zahlitim. Sapulze ir bijusi atlanta no Ludses aprinka preefshneeka 13. februari, kurā wajadsēja usstahtees Satwerfmes Sapulzes lozeklim Bruno Kalninam; bet ūapulzē usstahjās Satwerfmes Sapulzes lozeklis Zahlitis. Zahlitis, usfahzis sawu runu, tuhlt pahrgahjis uš agraro jautajumu un aishrahdiis, ka wina isweshana dshihwē radot sinamas gruhtibas, tapehž ka Satwerfmes Sapulzē neefot tizis weenbalsigi peenemts, ka esot atmests sozjaldemokratu preefšklitums. Pret to weenreis un arī otrreis usstahjees ūapulzes waditajs Mellups, aishrahdidams, ka tahdā weidā newarot issazitees par ūho jautajumu. Ir notikusi deesgan asa domu ismaina stary Zahliti un ūapulzes waditaju. Kad otrreis ūapulzes waditajs ir usstahjees pret Zahliti, tad peepeūchi puhli, lauschu druhmdā, kur sahle ir bijusi stahwgruhdam pilna no apmekletajeem, iszehlusees knada un no tureenes sahtuschi wirsitees daschi tareiwju drehbēs tehrpti un daschi ziwildrehbēs, uš ūtatuwes puūi ar ūchautenem uš plezeem. Ir bijusi arī polizija. Tad, kad polizijai ir bijis jastahjas darbā, tad bij iszehlusees sahlē stary flausitajeem panika no tam, ka apbrunojuschees laudis ir wirsijuschees uš ūtatuwes puūi un sahtuschi sīst Satwerfmes Sapulzes lozekli Zahliti. Polizija ir gribejusi apturet notikumus, bet laudis ir pluhduschi no ūtatuwes puses atpakal, tā kā polizija naw warejusi tikt klah, lai apturetu tos, kas brukuschi wirsi Zahlitim. Ka arī polizija pee ūchi pascha gadijuma naw isgahjusi sweitā, tas redjams no tam, ka polizijas preefshneeks Bergs pats dabujis siteenus; tee, kas tuwojuschees, naw warejuschi peeūht. Kad ir istumts laukā Zahlitis is nama, arī tad polizijas preefshneeks ir steidsees klah un gribejis ūneegt palihdību, saukdamis arī pahrejos

polizistus. (Wezkals: „Meli!“). Kungi, waj nu Juhš labat sinaseet. (Prezidents J. Ščakste: „Es luhgtu nelectot šchahduš wahrduš!“). Komissija, kura bija no wairaku resoru preekščstahweem fastahdita un kura bij pilnigi bespartejista sawā darbā, notikumumu ir pilnigi pareisi ismeklejuši. Kad polizijas preekščneekš gribejis sneegt palihdsibu, ir israhdijees, ka waretu tikai ar eerotscheem rokā šche ko darit, bet, kā issafas wairaki azuleezineeki, kuri šhini leetā noklauschinati, tad, ja buhtu leetoti eerotschi, wareja baiditees, kas buhtu notizis ar Satwersmes šapulzes lozekli Zabliti, tāpat kā ar daudseem ziteem pilnigi newainigeem laudim, kuri tur bijuši klahi. (Starysauzeens no sozjaldemokrateem).

Prezidents J. Ščakste: „Juhš wehlat wareseet nemt wahrdu, bet tagad lauseet runat.

Upfardsibas ministrs J. G o l d m a n i s (turpina): Lai waretu notikumumu apturet no polizijas ir tikuschi sperti wajadsigee foli, telegrafets komandanturam, telegrafets us Latgales diwisijas komandeeri, fazelti wisi kahjās, lai suhtitu kareiwjuš. Protams teem 6, 7 polizisteem naw bijis eespehjams pret wairakeem apbrunoteem kareiwju un priwatās drehbēs gehrbtām personam usstahtees. Leezineeki, kas noklauschinati šhini leetā, issafās tā: Apmehram nedelas diwas pirms šapulzes eeradusees Wolwos nepasihstama, kareiwju drehbēs gehrbusees persona, nosaufusees par Satwersmes Šapulzes lozekli un meklejuši, lai waretu us 13. februari dabut telpas, šarunajusees ar latweeschu beedribas preekščneeku Wolwos, waj waretu telpas dabut. Tas teizis, ka par 300 rbl. tās warot dabut. Ar to ta leeta nobeigta. Nahloščā deenā stipri daudš bijuši isplahtiti šewišchi usšaufumi pa Wolweem un apšahrini, tur tee, kas redsejušchi šcho personu, kas nedelas 2 pirms 13. februara Wolwos eeradusees, teikusch, ka no šchis personas tās lapinas nahkuschas. Šchis lapinas, kuras bija isplatitās, ir ar wiršakstu „Latgales darba laudis“, parakšitās no latweeschu sozjaldemokratu šrahdneeku zentralās parlijās, bija drufatas šche Rīgā. Šchis lapinas, bes šchaubam, newareja neatstahst šinamu eespaidu us Wolwu eedšihwotajeem, kuri eeradās 13. februari us šapulzi. Šewišchi usstahjās tani lapinā pret Latgales deputateem, šakot: „Nu jums ir eewehelet deputati Satwersmes Šapulzē: tee ir aismirusch, tautai dotoš solijumus, tee stahweja par islihgšchanu ar muischneekem un wed nitnu zihnu pret sozjaldemokrateem, lai šauz pee šahrtibas eeweheletos deputatus: Rindsulus, Pabehršchus, Rambakus. Tika aishahdiš us to, ka, ja Latgalē ari buhtu darba tauta balsojuši tāpat kā Widšemē un Kurfšemē, tad agrarā jautajumā buhtu bijis zitads lehmums. Tika aishahdiš, lai atgahdina šcheem deputateem winu solijumus un lai atwer šew azis, lai winus wehl otreis nepeewil, jo tāpat kā semes jautajumos un zitos jautajumos winu Satwersmes Šapulzes lozekli rihkojas, kā nepeenahkas. Tāpehz ari Latgalē dšenot neweetā „podwodās“. Apmehram tahdā garā ir šarakšitās šchis lapas. Jafaka, ka newareja palikt šinamā mehrā bes eespaida us Wolwu un aplahrtneš eedšihwotajeem, jo naw jaaismirst tas, kā no leezineeku laezibam ir redšams, ka jau 19. gada februara widū, kad wehl daschi šinti Latwijās armijas kareiwju zihnijās us Wentas krassteem, jau tad bija šazelschanaš Wolwos pret padomju waldbibu, kura beidsās ar wairak dalibneeku noschaušchanu. Tad 19. gada pawasari Wolwu pagastis dewa ap tuhštoti sawalneeku zihnai pret Padomju Kreewiju, kuri, lihds ta pašča gada augusta widum, tika leelā mehrā no weetejeem eedšihwotajeem ušturi. Ja

tahds ir eedsihwotaju fastahws, tad ari lapinas newareja palitt bes sawa eespaida us teem, kas apmekleja 13. sapulzi. Ja Latgale ir iswehlejusi tit leela skaita sawus deputatus, kuri naw sozjalisti un naw to starpa no Bolwu apwidus neweena sozjaldemokrata, tad war sawrast to, ka laudis 13. februara sapulze bij sinama wirseenā nofkanoti. Romisija ir intensiwikehrusees pee darba, noklauschinajusi weselu rindu leezineeku un konstatejusi, ka ari pee karitwejem ir bijis ismanams sinams usbudinajums par to, ka nupat nesen wint atswabinajuschees no komunistu juhga un nu nahkot atkal wirsi sarkanee laiki. Pirms 13. februara tahdas walodas zirfulejuschas starp weetejeem eedsihwotajeem, izsilu stahwofli pee scheem notikumeem redsams leitenants Lahzis. Winsch bija stipri peedsehrees, tapat ka ziti, kad eeradas schini sapulze. Par to teel darita ismekleschana un israhdiwees, kas ir wainigs. Bet ta ismekleschana, kas lihds schim ir isdarita, dewusi tahdus resultatus, ka jau tagad israhdiwees par wajadfigu, Lahzi apzeetinat. Atteeziba us pahrejeem, kas wehl buhs dalibu nehmischi, leeta teel nodota teefas rokās. Polizija no sawas puses ir spehrusi wajadfigos solus. Ja gribetu issaukt tahdu afins illeeschanu, tad polizija buhtu warejusi rihkotees ari zitadi. Wisi leezineeki, kas taja leeta noklauschinati, apgalwoja, ka tam buhtu tikai kaunas sekas. Kas atteezas us kara wihreem, tad tee ne tikai sapulze, bet ari wilzeena, kur tahds maschinists peekauts, isturejuschees nekahrtigi. Bes schaubam, tee, kas israhdiwees par wainigeem, bes sōda nepaliks. Par to newar diwu domu buht, kas ir jasin wiseem, kas, warbuht, to wehl nesu, ka tahdi lihdsekli un ar tahdu patwaligu usstahschanos pret legali pastahwoschu partiju, pret tas peefritejeem Latwijā, kur tee, isleetodami pastahwoscho runas brihwibu, usstahjas, naw peelaischama. Ja noseegfees tahds runatajs sawa runā, preefsch tam ir teefa, preefsch tam ir likums, war to saukt pee atbildibas, bet ja tahds eedomajas ischkirt swarigus jautajumus, kureem walstis dsihwe ir leela nosihme, ar sawu rofu, ar sawu duhri waj slintes resgali, tad tas ir galigi nepeelaischami. Interpelazijas eesneedsejeem wajadsetu atmetst masako domu, ka tahda waretu buht, ka tahds to pabalsta. Par to pat runa newar buht, un es domaju, ka ja rihst fastahditos jauna waldiba un tikai no sozjaldemokrateem ween, tad kas war apgalwot, ka wairs newares zeesti neweens sozjaldemokratu partijas runatajs, tapat pilsonis tautas sapulzes. Tahdi gadijumi ir nahkuschi ari zitās walstis preefscha un tas pats noteek ari pee mums. Tas, warbuht, sinama mehrā ir kara sekas, bet no waldibas puses teel darits un tiks darits wiss, lai tahdi gadijumi neatkahrtotos. Turpmakās sapulzes tamlihdsfigu notikumu nowehrschanai sinami foki tiks sperti, weenalga, lai ari us schim sapulzem klausitajeem buhtu jaet tikpat ka zaur kara lehgeri. Tahdi notikumi wairs nedrihst atkahrtotees.

Presidents J. Eschakste: Wahrds peeder Dselfitim.

R. Dselfits (sozjaldemokrats): Augsti zeentā sapulze! Sche mehš noklausijamees ministru kabineta preefschstahwja sinojumu par leetas apstahfkleem. Naw mans noluhšs scho jautajumu politiski apgaismot. Par to runās mans frakzijas beedrs, nahtamais runatajs. (Kindsulis no weetas: „Dermanis?“). Es no sawas puses runaschu tikai par leetas faktisko stahwofli, par teem fatteem, tahdi ir manas frakzijas rihziba atteeziba us scho leetu. Us manas frakzijas lehmuma pamata mehš kopā ar Satwerfmes Sapulzes lozekli Lauri isbrauzām us notikumu weetu, noklaidrot tuwak tos

apstahklus, pee kahdeem ir nofikusi muhsu frazijas beedra, Satwersmes Sapulzes lozekla, Zahlischa peekauschana. Juhš jautaseet, kadehl mehš tā darijām. Es domaju, mums bij preefšch tam peeteekofchi pamata pehz tam, tad mehš šcho noflausijamees šawā laikā waldibas paskaidrojumu par Lee-pajas notikumeem. Tur ari bij isbraufusi waldibas komisija us ismekleschanu un juhš atzeratees, ka ta waldibas komisija, kas bij isbraufusi ismeklet Lee-pajas notikumus, ka ta komisija nefa neatrada. Un tani pat laikā luhgumu un kuhdsibu komisija, isbraufusi us weetas, atrada jau tur pilnigi noteiktus faktus; tika atrasti sinamee wainigee, israhdijs, ka usbrufschana ir bijusi organiseta jau eepreefšch u. t. t. Nemot wehrā to, manai frazijai bij pilnigi dibinats eemešls nosuhtit us notikuma weetu frazijas lozeklus leetas nofkaidroschanai. Mehš newarejam palaištees us waldibas komisijas ismekleschanas rezultateem. Nonahkluschl Bolwoš, mehš ar Satwersmes Sapulzes lozekli Lauri greesamees wispirms pee meesta weetejeem eedsihwotajeem, pee weena, pee otra un prasijām, ko wini sin fazit schini leetā. Israhdijs, ka neweens no schis leetas par scho notikumu itnefa nestu. Neweens naw bijis us šapulzi un ari newar neko tuwaki paskaidrot. Tikai wehlač, tuwaf aprunajotees ar weenu otru, mehš dabujām ari tuwafus paskaidrojumuš par weetejo eedsihwotaju isšureschanos. Wini šaka: Rā mehš waram dot pa-fkaidrojumuš schini leetā, kad juhsu pašču beedrs, Satwersmes Sapulzes lozeklis, tika peekautš nesen atpatal us eelas polizijas klahthuhntē; šakeet, kā mehš jums waram dot kaut kahdus tuwafus paskaidrojumuš, jo tad mums draud warbuht wehl bargakš liktenis, nekā Satwersmes Sapulzes lozekleem. Wispahrigi, eepasinufchees ar weetejeem apstahkleem, mehš dabujām tahdu eespaidu, ka weetejee eedsihwotaji ir pilnigi teroriseti no weetejās polizijas un no weetejeem waras wihreem. Starp wezo Trafumu un muhsu partiju ir loti leela starpiba, pat neismehrojama starpiba, bet es nu šaprotu wezo Trafumu, kad winsch šahpj šatedri un šaka, ka Latgale atrodotees pašmeitas stahwofli. Un teescham mums šakata, ka Latgalē, masakais Bolwoš, kā to waram špreešt pehz muhsu isbraufuma, walda pilniga patwariba. Par scho wahrdu pateesigumu juhš, warbuht, pahrleezinafatees, kad jums zelfču tahlač faktisko materialu preefšchā. Es šaku, mehš dabujām tahdu eespaidu no weetejeem eedsihwotajeem, šewischki no meesta eedsihwotajeem, ka wini ir pilnigi teroriseti, un ka gandrihs neweens neeedroschinas šneegt mums kahdu nebuht leezibu waj paskaidrojumu schini leetā. Garam ejot gribu wehl aishradit us weenu psihologisku episodi, kura ir loti raksturiga preefšch tam, pee ka nowed šchee notikumi. Kad mehš greesamees pee tahda meesta eedsihwotaja, us kuru tika aishradits, ka winsch esot teeschi zeetis, tizis peedausits, un wispirms stahdiamees preefšchā, ka esam Satwersmes Sapulzes lozekli un esam isbraufuschi eepasihtees tuwaf ar leetu, nofkaidrot notikuscho, tad eedsihwotajs muhs apškatija un teiza: „Ak, tad juhš eseeet tee Satwersmes Sapulzes lozekli! Te jau ari weens tahds bija un tika peekautš“. (Šahlē šmeekli). Bet tahlač winsch tai leetā nefa paskaidrot newarot. No schahdas psihologiskas episodes waram špreešt, kur nowed tahdi gadijumi. Satwersmes Sapulzes lozekla peekauschana ir weetejos eedsihwotajos, šewischki mas isglihtotoš Latgaleeschos radijusi tahdu eespaidu, tahdu usflatu par Satwersmes Sapulzes lozekleem, ka tee teescham ir tahdi noschehlojami zilwezmi. Pawišam zita leeta ir polizists. Rā dširdeseet no materialeem, tahdi ir muhsu rihzibā, tad ari weetejā polizija peedalijufšes Satwersmes

Sapulzes lozekla Zahlšcha peekauschana. Zita leeta ir polizists. Tam ir wintene aij plezeem un farfana zepure galwā. Waj tad nu tahds brihnumš, fa polizists pahrmahza Satwerfmes Sapulzes lozekli, kas naw atteezigi isteizees. Behz šchi ihša wispahreja raksturojuma, tahdus apstahklus atradām uš weetam, pahreeschu uš tahlakeem fakteem. Rā jau teizu, mehš meestā newarejam dabuht nekahdu skaidribu un tikai tad, kad mehš nopratinajām tahdu eedšihwotaju, kurfch dšihwo werstes 4 no meesta un kurfch bij sneedšis pirmo palihdšibu zeeušcham Satwerfmes Sapulzes lozeklam Zahlštim, mehš atradām ari pirmos pawedeenus, par kureem tahlak ejot mehš nonahzām pee sinamas skaidribas šchai leetā. Šrahdijs, fa tikai tee-weetejee eedšihwotaji, kuri teeshi neatrodas meestā, bet kas dšihwo tahlak no notifuma weetas, uš laukeem, šahfa sneegt tahdas nebuht sinas par notifumu. Tahdā zelā mehš, apbraukajām weetejos eedšihwotajus uš laukeem, kuri dšihwo tahlak no meesta un neatrodas sem polizijas eespaida, naw tik dauds teroriseti un tee mums sneedša daschus wisai noteiktus faktus. Tee buhs redjami pehz leezibam, kas atrodas muhsu rihzibā. Un šchis leezibas ir fastahditas, es gribetu teikt, pehz wisām prozesa garantijam; te ir leezineeku paraksti un diwu Satwerfmes Sapulzes lozeklu paraksti, tā kā par winām schaubitees newaretu. Ja par tam schaubitos, mehš materialus waram nodot atteezīgām eestahdem, profukuraturai u. t. t., kuras war pahrliezinatees par faktu pareišibu. Te ir nopratinati pilšoni, kas naw bijušchi sem teetas un ismetlešchanas, tā kā mums schis sinas ir janem par pareišām.

Behz šchim leezibam wis notifums šhmejas schahdā kahrta. Satwerfmes Sapulzes lozekla Zahlšcha peekauschana ir bijuši eepreefch organiseta. Kad teeshi šahkti pirmee organisazijas darbi, to mums neišdewās pilnigi noškadrot, bet organišechanās ir skaidri peerahdita ar wairaku azuleezineeku leezibam, no wairak klastefošcheem. 7. februari šch. g. pee weetejā walšis semju pahrsina Mellupa, kas ir bijis wehlat šapulzes wadonis, notizis tā fakot, lauku rautis. Tur ir bijuši atteeziga eedferschana, ar pašchu bruhwetu fandschu, alu u. t. t. un šchai eedferschana ir tuwak un galigi islemta šapulzes isjaušchanas organišechana. Šchai šapulzē pee Mellupa kunga ir peedaliušchees: weetejais polizijas preefšneeks, weetejais meerteefšnešis, weetejais pagasta padomes lozeklis Grišis, tad bijušchais apgahdibas eezirkna preefšneeks Polis; tad peedalijušchees daschi no weetejeem aptahrnes laufšaimneeteem, peemehram, Lukafs Leelbards, tad weetejais grahmattirgotajs Uwdtinfch, kurfch, starp zitu fakot, ir bijis kandidats Satwerfmes Sapulzes wehleschanaš uš semneeku šaweenibas listes. (Klihwe: Tahdas mums nemas naw bijis! Jauriba šahlē). Tā mums tifa šinots. Ar wahrdu fakot, weenā no pilšoniškām listem. Šchai šapulzē ari tizis tuwak islemts, kā isjaukt preefšchā stahwofcho sozjaldemokratu šapulzi. Tā kā meests naw šamehrā leels un wiši weetejee zilweki pašihstami, tad, protams, neweikli runataju peekauschanas ušdewumu ušnemtees weetejeem eedšihwotajeem. Tapehz ari bijis nolemts ušajinat no frontes leitenantu Lahzi ar šawu komandu, jeb ar šawu „partiju“, kā te weens leezineeks isfakas. Eepreefch bijis noorganisets, fa par šapulzes wadoni jadabū zauri Mellupa kungs, weetejās Bolwu muišchas walšis semes pahrsinis. Uzimredšot Mellupa kungam bijis ušdewums list preefšchā jautajumus runatajam, lai tahdā kahrta raditu konfliktu. Behz sinama laita runašchanas Lahšcham ušdewums bijis dotees uš štatuwes ar šaweem kareiwjeem un peekaut runataju. Rā weens azu leezineeks leezina;

tad tas tã ari faktistli notizis. Lahzis dewis sinamu signalu: diwus swilpeenus un schahweenu gaisã un pehz tam kareiwji metuschees us skatuweus un sahhuschi sist Satwerfmes Sapulzes lozekli Zahliti. Par scho darbu Lahzim un wina komandai ir tikusi apsolita pamatiga eedferschana. Pirms schis eedferschanas weetejee bagatafee fainneeki peedalijuschees ar eenefumeem, tas ir, atweduschu alu, kandschu u. t. t. Tahds apmehram ir wispahrigais notikumumu raksturs.

Tagad pahreefi us paschu leezibu nolasischamu, furas no mums ir protokoletas. Man jafaka, ka schee leezineeki greefãs pee jums ar luhgumu wina wahrduus nenofault sche Satwerfmes Sapulze, jo wini ir tai pahrlleeziba, ka ja schee wahrduu tiktu nolasiti un wini tiktu wispahrigi sinami, pirms weeteja polizijas preefschneefa un daschu zitu augstafas waras preefschtahwu atzelschanas, tad wineem draud atreebiba. Tadeht es schos wahrduus nenolasischu, bet katrs pehz sehdes war nahst un pahrlleezinatees — te ir flahht atteezigais wahrds un paraksts, dsihwes weeta u. t. t., kadeht es domaju, ka ari bes scho wahrdu nolasischanas leezibas buhs jaufnem tomehr par tizamam. Tagad pahrejam pee pirmã jautajuma nostaidroschanas: waj Satwerfmes Sapulzes lozekla peekauschana bija eepreefsch organiseta? — Utteeziba us scho jautajumu, muhsu rihziba atrodas sekoscha leeziba. Leezineeks faka: „Leeziba bija jau eepreefsch organiseta.“ (Leeziba organiseta? Jautriba). „Peekauschana bija jau eepreefsch organiseta.“ Ta juhsu smeeschanas, peekerschanas pee sinama wahrda man atgahdina juhsu nirkaschanos, tad runaja mans frakzijas beedrs Dermanis, tas tilai leezina par juhsu kulturelo lihmeni. Leezineeks faka: „Peekauschana bija jau eepreefsch organiseta.“ Winsch ir eeradees 7. februari pee weeteja walsts semju pahrsina Mellupa un tur preefschã sehshot pee galda un stipri jau eedsehruschas fastapis sekoschas perfonas: Bolwu polizijas preefschneeku, weetejo meerteefnesi, wahrda es nesinu, weetejo grammatu tirgotaju Awotinu, kursch, waru peesihmet, bija kandidats us Satwerfmes Sapulzes wehleschanam us semneeku saweenibas listes. Tahlak istabã sehdeja weetejais apgahdibas eezirkna preefschneeks Bolis, weetejais pagasta padomes preefschneeks Grikis, weeteja pagasta Gusnawas zeema fainneeks Leelbahrds un wehl kahds nepasihstams, kursch teizas esot Mellupa raditeeks, laikam no Korsowkas. Wehlfak tifa wehl peeaizinats walsts semju pahrsina rakstwedis. Pehz tam man Mellups un Awotinsch sahfa stahstit, ka nahkoscho swehtdeenu Bolwos buhs sozialdemokratu sapulze, kuru wini esot nodomajuschu issjaukt un paschu runataju peekaut. Pee scheem wahrdeem Grikis sauja: „Ne tik ween peekaut, bet nofst un eegrubht eserã!“ Tahlak Mellups man stahstija, ka winam esot tif jauki ar dferschamu jau no festdeenas un ka wini esot labi noorganisejuschees. Es peebildu: „Waj tas war labi isheet?“ Us to meerteefnesis pastaidroja, ka par schahdu peekauschamu buhschot tilai 3, augstakais 7 futki aresta. Awotinsch peemetinaja, ka to labpraht warot noschdet, jo kamera buhschot peelaista ar alu. Tahlak dabuju sinat sekoscho: Kad es jautaju, waj tas labi isees, tad wisi man atbildeja, ka buhschot no Laigales partisanu pulka Aleksanders Lahzis ar sawu partju, bet newarot sinat, zil leela partija buhschot, tadeht wajagot te organisetees, lai palihdsetu Lahzim. Mellups teiza, ka wina ewehleschot par sapulzes preefschneeku un tahdã weidã aisdomas nekritischot us wineem. Tahlak wajagot organisetees tã, lai trauzetaji eenemtu zentrã labafãs weetas. Par paschu jaukschanas un peekauschanas taktiku

nebij pilnigas weenprahtibas. Weeni teiza, ka wajagot drusku runatajam atlaut runat un tad mestees us skatuwes ar „ura“ sazeeneem. Otri teiza, ka gan jau Lahscha partija weena pati wisu isdarisshot, un ta neesot weerejeem pasihstama. Tahlak Leelbahrdis teiza: „Dehli, es jau diwas muzas esmu atwedis un pehz isdoschanas atwedischi wehl weenu muzu.“ Mellups ar Poli ari solija pa muzai. Tahlak Mellups panehma no galda sarastu un teiza, ka te esot parakstijuschees wisi bagatalee sainneeki, kuri wisi apsolijuschees dot pehzschis leetas isdoschanas. Tahlak nahf masaf nosihmiga leeziba. Leezineeks turpina: „Pirmdeenas rihā es brauzu us Bolweem us sahgu gateri. Pa zelam fastapu pretimbrazot ar schukhtneekem, pawisam trihs firgos, mineto Aleksandri Lahzi ar 6 kareiwjeem. Wisi bij stipri sadsehruuschees, klaustijās un schahwa gaisā. Ar Lahzi mehš esam tuwi pasinas, jo kalpojām kopā partisanu pulkā. Lahzis mani aptureja. Es jautaju: „Kur juhs tā bijat?“ Us to Lahzis man jautaja, waj tad es nebijiš watar Bolwos; tur wini esot situschī komunistus. Es jautaju, waj winsch pats ari peedalijees. Us to Lahzis norahdija us kahdu kareiwi, kursch wehl bes slintes bij apbrunojees ar brauninu aij jostas, un teiza, ka tas esot bijis malazis, bet tā pirmais esot runatajam sekste kehrees Jahnis Grimbows. Tahlak usdota schi Grimbawa dsihwes weeta.

Ta buhtu weena leezineeka leeziba, kursch pats peedalijees minetā sapulzē pee Mellupa 7. februari. Warbuht zeltoš jautajums, kā tas leezineeks tur nonahzis. Us to japastaidro, ka schis leezineeks ir kahds no weetejeem massenneekem, kursch dsihwo netahlu no Bolwu meesta un schis massenneeks ir sawā laikā bijis weens no pirmeem partisanu pulka sawalneekem, kursch pulks, kā juhs sineet, loti energisti sawā laikā ustahjās pret leelineekem, kad leelineeki tifa no Latgales isdihiti. Us ta eemesta tad ari schis leezineeks arween tizis usstatits kā saws zilweks. Leezineeks te ari faka: „Japeeshimē, ka Mellups un ziti arween tureja mani par „sawu zilweku“, tadehl ka es biju weens no pirmeem Latgales pulka partisaneem, kuri energiski peedalijās pee leelineeku isdihshanas no Latgales. Schis leezineeks gluschi nejauschī gadijees pee Mellupa: winsch bijis atnahzis luhgt, lai wina semes gabals tiftu paplaschinats. No Mellupa usstatits tā pilnigi saws zilweks, winsch eeaizinats eekschā schajā kompanijā. Pateizotees schim gadijumam un tam, ka leezineeks pateesibā israhdijās par godigu un apsinigu pilsoni un neatteizās mums dot sawu leezibu schini leetā, mums ir leeziba no tahda zilweka, kursch pats bijis klahť schai sapulzē.

Te mums wehl ir ari zitas leezibas no teem, kuri paschi peedalijuschees sapulzē. Otra leeziba ari ir no weena apspreedes azuleezineeka. Tas negribeja par to tif tuwi isfeiktees, bet, kā juhs redseet no leetas, pati bilde atgahdina to paschi, ko faka pirmais leezineeks. Otrais leezineeks faka: „Pirms sapulzes, laikam pirmdeen, 7. februari, man gadijās buht deenesta darischanas pee Mellupa kunga. Man nahzās eet zaur dsihwofli us kanzeļu. Mellupa kunga dsihwofli notifa eedferschana. Tani peedalijās, kā redseju, sekofchas personas: Mellups, Lukafs, Leelbahrdis, tirgotajs Awotinsch, pagasta padomes lozeklis Grikis, weetejā apgabala eezirkna preekschneeks Polis un wehl kahds, kas teizās esot no Rorflowas.“ Tā tad redseet, personu usstatitjums sche apmechram sakriht ar pirmo leezibu. Tahlak: „Kad es eenahzu, tad ghaja runa par sozialdemokratu sapultschu nepeelaischānu. Tais sapulzēs teefot tauta musinata. Wehl ghaja runa par alus sagatawo-

ŝhanu. Wiŝu notikummu ar Zahlŝcha peekauŝhanu neredŝeju, titai ŝche peewakare Stekentawâ (leezineekŝ tika nopratinatŝ Stekentawâ, kura atrodas no meeshta werŝtes apmehram 1^{1/2}), eeradâŝ karawihri, kuri bija ŝtipri peedŝehruŝchi un ŝchahwa gaiŝâ. Ŝchee karawihri, bandas dalibneeki, dŝehra ari Sileneeka trakteeri...“

Tahlak mehŝ greeŝameeŝ beidsot pee weena no ŝchiŝ apŝpreedeŝ dalibneekeem, kaŝ notikufi pee Mellupa, pee ŝaimneeka Lukafa Leelbahrdâ. Taŝ ir, kâ redŝeet, treŝchais ŝchiŝ apŝpreedeŝ dalibneekŝ un wiŝŝch leezina ŝekofcho: „7. februari, kâ ap pulkŝten 9, eŝ eerados pee Mellupa funga, kuruŝch, kâ dŝird, eŝot adwokats.“ Kâ, redŝeet, ŝemeŝ pahrsiniŝ nodarbojeeŝ ar adwokaturu ari. „Eŝ gribeju, lai wiŝŝch iŝrakŝta man luhgumrakŝtu par leetu ar manu dehlu meerteekneŝim.“ Tur preeŝchâ wiŝŝch ŝatizis ŝawu paŝiŝtamo Stroderi, kuruŝch bijis iŝbrauzis ar ŝawu radineeku pee Mellupa atkal tahdâ teeŝas leetâ. „Ŝchiŝ Stroderis eeluhdŝa mani pee Mellupa dŝiŝwoŝli. Tur preeŝchâ ŝaŝtapu Mellupu, Awotinu, Poli, Griki un zitas perŝonas. Wiŝi dŝehra u. t. t.“ Perŝonu uŝŝkaitijums atkal ŝakriht: kâ tad neapŝchaubami konŝtatets no trim perŝonam, ka apŝpreede notikufi. Protams Leelbahrdis noleedŝa, ka tahdas politiŝtas runas ir bijuŝchâŝ, bet mums ir diwas leezibas no ŝapulzeŝ dalibneekeem par to, ka tur runa gahjuŝi par nahkofchâŝ ŝozialdemokratu ŝapulzeŝ iŝjauŝŝchanu un runataju peekauŝhanu.

Ja ŝchiŝ leezibas wehl iŝliktos par nepeeteekofchâm, tad mums ir wehl zitas, kuras lihdsinamas jau nolafitam, t. i. apŝpreedeŝ dalibneeku leezibam. Pirms ŝozialdemokratu ŝapulzeŝ weens dalibneekŝ ir par notikufcho pee Mellupa ŝaŝtijiŝ zitam perŝonam. Wiŝŝch teizis 3 perŝonam, ka wiŝŝch bijis pee Mellupa un tur notikufi apŝpreede, kur nolemts iŝjauŝt nahlamo ŝozialdemokratu ŝapulzi un paŝchus runatajus peekaut, ka tur nolemts ŝchim noluhkam iŝjauŝt leitenantu Lahzi u. t. t. Wiŝu wiŝŝch paŝaŝtijiŝ jau eepreeŝch, kaŝ wehlak notizis. Mehŝ newaram peelaift, ka zilwekam ir tahdas praweeŝchu ŝpehjaŝ, ka wiŝŝch waretu wiŝu pareŝet. Ja wiŝŝch to ŝazijiŝ ŝinamam perŝonam pirms ŝapulzeŝ un taŝ dotâŝ leezibas to apŝŝiprina, tad teeŝcham tahda apŝpreede bijuŝi. Eŝ nolafifchu diwas leezibas no tam perŝonam, kuram pirms ŝapulzeŝ minetâŝ apŝpreedeŝ dalibneekŝ teizis, ka nahkofchâ ŝapulze tilŝŝot atteezigi kahrtâ iŝjauŝta. „Almehram nedelu pirms ŝapulzeŝ N. N. atnahdamŝ mahjâŝ ŝaŝtija, ka wiŝŝch bijis pee Bolwu muifchâŝ zentra pahrsina Mellupa, kur notikufi eedŝerŝchana un tikufi organifeta nahkofchâŝ ŝozialdemokratu ŝapulzeŝ iŝjauŝŝchana un runataju peekauŝchana. Ŝchâi eedŝerŝchana pee Mellupa peedaliuŝcheeŝ weetejee waldbibas preeŝchŝahwi-eeredni, kâ: polizijaŝ preeŝchneekŝ, meerteekneŝis u. z., kâ ari redŝamakee weetejee pilŝoni un ŝaimneeki, kâ: grahmattirgotajŝ Awotinŝch, Leelbahrdis u. z. Nodomatŝ-un noorganifets iŝjauŝt no frontes kâ iŝdaritajus leitenantu Lahzi ar wina kareiwjeem.“ Leezineekŝ leezina, ka taŝ winam ir pateiktŝ pirms ŝapulzeŝ no apŝpreedeŝ dalibneeka. Tahda leeziba dabu tahdu paŝchu ŝpehŝtu, kâ kad leezineekŝ buhtu bijis apŝpreede klah. Ir wehl otrs leezineekŝ, kuram ari par leetas apŝaŝhleem pirms ŝapulzeŝ paŝinots.

Taŝ otrs leezineekŝ leezina ŝekofcho: „Tâi nedelâ pirms ŝapulzeŝ beedribas namâ 13. februari, apmehram peektideen waj zeturtideen, 11. waj 10. februari, pee manis eeradâŝ K. K., mans paŝiŝtamŝ. Mehŝ ŝahrtam runat par preeŝchâ ŝahwoŝcho ŝozialdemokratu ŝapulzi. Tad man ŝahŝa

stahstit, ka pee Mellupa kunga notikusi leela eedserfchana, furâ peedalljees weetejais polizijas preefschneeks, grahmattirgotajs Awotinsch, weetejais meerteefnesis, Grikis, Lufas Leelbahrdis, Polis un ziti. Tad winsch man tahlat stahstija, ka schai sapulzê pee Mellupa kunga tizis norunats issaukt sozialdemokratu sapulzi un peekau runataju. Preefsch tam eeradischootes no frontes Mlekandrs Lahzis ar sawu komandu. Par scho farunu un par to, ka ir sagatawots issaukt sozialdemokratu sapulzi un runatajus peefant, es sawufahrt pastahstiju X. X.“ Par scho beidsamo un kas tam teiktis mehš netikam pahrlleezinajufchees, bet ja wajadsigs, tad waram pahrlleezinatees. Tad tas otrs ir wehl sawufahrt stahstijis tahlat. Muhfu rihzibâ tâ tad ir ischetras leezibas no pilfoneem, kas pilnigi bauda ustizibu, kas sawas teesibâs naw eerobeschoti. Weens no wineem ir walsts eerednis, ziti ir weetejee semneeki. Mums naw eemeſla schim leezibam netizet. Tâ tad mehš waram teikt, ka ir noteikti konstatets, ka sapulzes issaukschana un runataju peekauschana ir bijusi eepreefsch organiseta. Un fewischi swarigi ir tas, ka ta organisefchana ir notikusi no tahdam personam, furam taifni jaruhpejas par fahrtibas ufturefchanu un par noseegumu nowehrfchanu: apspreedê peedalljufchees weetejais polizijas preefschneeks un pat meerteefnesis, kas nahzis pat ar saweem padomeem sche palihgâ.

Tahlat pahreesim pee ziteem jautajumeem. Jhfi es gribu raksturot ari to, fahdâ fahrtâ Satwerfmes Sapulzes lozeklis Zahlitis ir tizis peekauts un kâ winsch wispahrigi sapulze isturejees, zil ilgi winsch dabujis runat u. t. t. Se ir atkal wefela rinda leezibu. Rahds leezineeks issata fefoscho: „Biju flahst sapulzê, no paschas sapulzes atklahfchanas, wehl pirms sahuma. Sapulzê kara wihru nebija. Tur deschureja tikai polizisti. Pee sapulzes atklahfchanas sahlê bija ap 12 luhds 13 polizistu“ — kâ redseet, tas nefaskan ar waldibas sinojumu — „ar polizijas preefschneeku preefschgalâ.“ Pehz sapulzes atklahfchanas Zahlitis usatzinajis eewehlet sapulzes wadoni un sekretaru. Jfwehlejuschi par preefschfehdetaju Mellupi un par sekretaru Wol demaru Ringertu (pehdejais dshwo tur un tur). „Pirms referata eefahfchanas polizijas preefschneeks atstahja sahli. Referatu sahldams, Zahlitis teiza, ka winsch dofehhot paskaidrojums par agraro reformu. Winsch aistradhja us eenahfuscham kuhdsibam no daschadeem Latwijas apgabaleem par semes eerihzibas komiteju nepareisu rihzibu. Seme teefot peefschkirta pirmâ fahrtâ „krustdehleem“ un pasinam u. t. t. Pee tam sapulzes wadonis Mellups pahrttrauja runataju un jautaja, kâ to warot peerahdit, ka semes eerihzibas komiteja rihfojotees nepareisi. Us to Zahlitis luhdsis winu nepahrttraukt, bet list jautajumus preefschâ pehz referata beigam. Tahlat Zahlitis runaja, ka semes reformu nebuhschot eefpehjams tik drihs iswest dshiwê, jo neefot wehl galigi issinatš semes gribetaju skaits un ka us reis wiseem neefot eefpehjams semi eedot. Pee ta Mellups atkal pahrttrauja referentu un jautaja, kapehz naw eefpehjams us reisi iswest semes reformu dshiwê. Zahlitis atkal luhdsâ winu netrauzet, bet atfihmet jautajumus, lai wehlat waretu paskaidrot. Kad Zahlitis atkal turpinaja, Mellups winu pahrttrauja trescho reisi. Us to Zahlitis jautaja: „Waj juhs, Mellupa kungs, esat nahfuschchi trauzet manu runu, waj fahdâ zitâ noluhkâ?“ Tuhlit no ahra sahlê eelaufas 2 kareiwji un 2 priwatpersonas. Ubi kareiwji bij apbrunoti ar wintenem un weens wehl ar brauninu; weena priwata persona bija bes eerotscheem, otra ar flinti. Schis personas isdrahsas zaur puhli us skatuwi, us kuras pirmais

uslehza man pasihstamaiz Jahnis Grimbawis un eesita Zahlitim ar duhri pa galwu; karewji pa tam sahka dauhit ar flintes resgaleem Zahlitim pa galwu un fleepda: „Uhrà, ahrà!“ — Tà Satwerfmes Sapulzes lozekla Zahlischa usstahschanos raksturo weens leezineeks, kas bijis sapulzè klaht no pascha sahuma. Tas patz leezineeks wehl saka, ka „Zahlitis dabuja runat wis-augstakais 10 minutes.“ Tahlak otris leezineeks saka sefoscho: „Sapulzè biju klaht no pascha sahuma un stahweju paschà preefschà. Kad Zahlischa kungs sahka runat par agraro reformu, Mellups lifa winam preefschà jautajumus. Zahlitis dabuja runat tikai 10 minutes, kad sahkas kleeegschana un blaushana „urrà“. W skatuwes uslehza wairaki saldati un sahka Zahliti sif.“ No schim leezibam, kuru wareja dabut ari wairaf, redsam, kas tifa konstatets ari waldbibas sinojumà, ka Zahlitis neka ustrauzofcha naw isteizis, ka paschà sahuma pehz apmehram 10 minutem runas tuhlt ir sahzees usbrukums. Rà Zahlitis ir tizis peekauts, par to jau bija laifrakstos sinots.

Te es peewedischu tikai pahris leezibu, lai ihfuma raksturotu, zit nejedfsiga ir bijust schi peekauschana. Wispirms ta zilwefa leeziba, kursch pirmais kneeds Zahlitim palihdsibu. Tas saka: „Wunsch bija stipri eewainots galwà, kur bija diwi zaurumi. Galwa bija notezejusi stipri ar asinim. Wes tam Zahlitis schelofas par sahpen sahjas un zitur. Zahlitim bija loti siktis issais, Wunsch bija bahls, drehbes saplehstas...“ To paschu leezina ari ziti. Zahlitis no usbruzeem ir sists ar flintes resgaleem. Usbruzeju bija 4, 5. To apstiprina gandrihs wisi leezineeki.

Tà kà leetas apstahlki nefakriht ar waldbibas sinojumu, pehz f-ra usbruzeju bijis tik dauhs, ka polizija newarejusi tikt ar wineem gala.

Tahlak, kas ir bijuschi faktiskee ispiditaji? Te jau waldbibas sinojumà mehs dsirdejàm, ka weens no galweneem wainigeem bijis leitenants Lahzis. Tas saktan pilnigi ar pateesibu. Tà tas ari ir te leezibàs konstatets, ka faktiska ispidischana wifu leetu organisejis leitenants Lahzis. Wes tam ir diwas leezibas, kuras noteikti nosauz wahrda kà wainigo kahdu Grimbawu. To pasinuschi diwi azu leezineeki. Tahlak te ir aisrahdijsms no weena leezineeka, nesinu, zit tas neapschaubams, ka wehl pee peekauschanas peedalijschees kahdi brahli Marschalli. Ja pehdejais buhtu pareisi, tad war konstetet, ka wainige, faktiskee ispiditaji ir atrasti un tee buhtu Lahzis, Grimbawis un sem jautajuma sihmes brahli Marschalli. Tahdà kahrtà jakonstatè, ka mums diweem isbraufscheem, kaut gan mehs bijàm Bolwos tikai diwas deenas, isdewàs gandrihs wifus wainigos atrast. Turpretim waldbibas komissija, kurai bija eespehjams isleetot polizijas un waldbibas eestahschu palihdsibu, ir atraduschi tikai weenu wainigo — Lahzi. Te paleef nepeemineis tas, kas tifa jau peerahdits, ka sapulze bijuse organifeta un atflahtee organifetaji jauskata kà galwenee wainige.

Tahlak es gribetu ar atteezigàm leezibam raksturot polizijas istureschanos notifuma weetà. Pee ta es pakaweschos drusku ilgaki, jo te kabineta preefsch-stahwis nahza ar pasinojumu, ka polizija spehrusi wifus solus, kahdus winai bijis eespehjams spert, lai kneegtu palihdsibu Satwerfmes Sapulzes lozeklim Zahlitim u. t. t. Leezibas, kuras atrodas muhsu rihziba, gan leezina ko preteju. Aktauschos te daschas no winam nosaft. Weens leezineeks konstetet, ka sapulzè bijis klaht ap 12 lihds 13 polizistu un polizijas preefschneeks. Kad sahufees pai Zahlischa peekauschana, leezineeks saka sefoscho: „Polizistu stahweja wairaf par 10 zilwefa sahlè un nespehra nefahdus solus. Es gree-

jos pee man pasihstama polizijas wezaka fahrtibneeka Satscha ar jautajumu, kadehl polizisti atklauj sist Zahliti. Us to winsch paraustija plezus un pafmehjās. "Tahlak nahf isteikumi par to, ka Zahlits tizis gruhstis un sistis, un tad mehš lasam sekoscho: „Pa to laiku polizijas preefschneeks bij isnahzis us durwim“. Tas ir tad, tad Zahlitis bija jau isdihstis lauka no sapulzes, no nama us eelu, kur peekauschana turpinajās. Pa to laiku polizijas preefschneeks bij isnahzis us durwim. Zahlitis to eeraudsidams greesās pee wina ar kautkandem wahrdeem. Polizijas preefschneeks us to nekahdi nereageja, bet tifai, kad Zahlitis jau bij padihstis garam polizijas mahjai, (ta, jafaka, ir apmehram waj zeturtā mahja no Latweeschu beedribas, kur notika sapulze) polizijas preefschneeks, pagreesdamees pret polizisteem, teiza, lai usturot fahrtibu, lai nelaujot publikai sapulzetees, un eegahja eefschā. Zita nekahda rihkojuma winsch nedewa. Kad Zahlitis bij padihstis kahdu gabalu, es redseju, ka kahds no polizisteem ar farkanu zepuri ari eesita Zahlitim ar slintes resgali pa muguru.“ Ta ir weena azuleezineeka leeziba, ka polizists peedalijees sischana. Tahdu paschu leezibu dod kahds otrs leezineeks: „Siteji bij diwi saldati. Sischana peedalijās ari trihfi polizisti, kuri sita ar prikladeem (leezibā usfrastits, peeturokes pee leezineeka isteizeeneem) un duhrem. Weenu no polizisteem — sitejeem es pasinu. Tas bija polizijas wezakais fahrtibneeks Stanislawš Jesupa dehlš Satschews.“ Rā redseet, atkal tas patš Satschews, kursch sapulzē paraustijis plezus un pafmehjees, ka pee wina greesjuschees. Tahlak tas patš leezineeks fata: „Es dsirdeju no brahla, kursch sawufahrt bija dsirdejis meestā, ka weetejee fainneeki Sehrmauffschš, kursch dsihwo Bolwu pagastā, Annasfermā un Lukasš Leelbahrdis efot ispirkusch 17 pudeles un peedsirdijusch poliziju un atbraufuschos saldatus Aleksandra Lahtscha wadibā, kuri peedalijuschees kauschana.“ Wehl ir weens masš treschais norahdijums, ka polizija ir peedalijusees pee peekauschanas. Tee diwi eepreefschejee bija azuleezineeki. Schis treschais leezineeks dsirdejis no ziteem un faka tā: Starp sitejeem efot bijusch minetā pulka kareiwji, brahli Marschalke un weens no weetejeem polizisteem.“ Tā tad juhs redseet, kahda ir bijusti polizijas istureschanaš, ka wina teescham „spehruse wisuš soluš“, tifai lai sapulze tiftu isjaukta un lai runatajš tiftu peekautš, bet gan ne toš, kahdi ir bijusch winas usdewumā. Sche tahlatās leezibās wairaki leezineeki apleezina to, kas wehž sapulzes notizis Stekentowā, kur atrodas tirdsneeziabas skola, kuras inspektors efot minetā leitnanta Lahtscha brahlis. Wehž peekauschanaš wisi waroni eeraduschees tirdsneeziabas skolā, laikam pee Lahtscha brahla, un tad tur ir notikusi atkal leela eedserfchana. Ta azimredšot ir bijusti atmākfa par isdarito darbu. Mehš jau dsirdejām, ka no weetejeem fainneekem un ziteem apsolitš. atwest pa muzai aluš, lai wisa leeta labi isdotos. Dserfchana notikusi plaschos apmehros, tur tizis schautš, kleehts u. t. t. Kahda leezineeze, kas dsihwo Stekentowā, ir nakti isnahfusi lauka un tur dsirdejuši sekoscho: „Paschlait isnahzis ahra leitnats Lahzis un kleehtis: „Nu ir wisi komunisti isfisti! Nu mehš waram jautri udsihwot!“

Schee dausonas azimredšot ir bijusch sawā arodā profesionali. Wini naw aprobeschojuschees tifai ar Satwerfmes Sapulzes lozekla peekauschana, bet ir peekawusch ari zitas personas. Zif zeetuschu personu ir, to mums staidri neisdwās isdibinat un tas ari nebij muhu usdewums, bet mums ir leezibas no diweem zeetuscheem, kuri ari leezina, ka wini tifusch peekauti. Weens gribejis ar wahrdeem nostahtees Zahlischa pufē un tā atbildi dabujis

wairafus ūteemus ar ūintes reūgali. Tahlaū peekauts kaħds ebrejs, kurūch gadijees pa kaħjam un kuram ar leetu naw bijis nekahda ūafara. Pehz leelās eedūerschanas, kura notikufe minetā Stekentawā, wiūi ūhee fungi brau-
kuūchi projam uū fronti un ūtazijā, nesin kaħehl, atkal wineem iūzehlees kon-
ūlktis ar weetejeem dūelūszela eeredneem, un tur atkal peekauts kaħds kon-
duktors un eewainots ar ūobenu. Ir wairafas leezibas par to, ka kaħds
dūelūszela konduktors un daūhas ūeeweetes tikufas no dauūoneem peekautas.
Tā tad redūet, ka ūapulzes iūūauūūchanaū organietaji ir teekham iūraudūi-
juūchees atteezigas perūonaū. Zil mums iūdewās priwati noūlaidrot — ofi-
zieli neweens negribeja leezinat, tadehl ka Lahzis warot toū noūchaut —, tad
Lahzis ūawā dūiħwē noūchawis wairafas perūonaū. Tas buhtu gandriħ
wiūi, ko waretu ūinot ūhai leetā.

Wehl te ir maū norahdijums uū to, ka iūturejuūes atbraukufē waldbibas
komisija. Wiūpirms priwatās ūarunās dūirdejam, ka wina apmetufes pē
grahmatu tirgotaja ūwotina, kura loma ūhai leetā ir peeteekofūi ūlaidri pē-
rahdita. Tahlaū te, ka teizu, ir maū norahdijums par komisijas darbibu.
Weens leezineeks leezina: „pehz notikuma kaħdu deenu es ūatiku uū zela
Lufaku Leelbahrdi un teizu, ka buħū laikam ūlkti, jo no Rigas ir eeradufes
komisija. Lufas Leelbahrdis bij wiūai nobijees un luhdūa neweenam nēfa
nestahūit un wiūu turet klufu. 21. februari es atkal ūatiku uū zela Lufaku
Leelbahrdi, kurūch teiza, ka komisija aiūbraukufe un wiūi palikūūot klufu. Tā
tad meħū te dabujām maū eekūatu par to, ka riħkojuūes atbraukufē waldbibas
komisija. Tad naw ari briħnum, ka wina nēka naw atradufe, ka nemot
Lahzi neweenu wainigu naw atradufe, naw konūatejuūe ari to, ka ūhi ūa-
pulzes iūūauūūchona un Satwerūmes ūapulzes lozekļa peekauūchana ir bijuūi
jau eepreekūch organietā no ūinamām perūonam un ka polizija ir bijuūi pē
wiūa ta wiūai iūpalihdūiga. Ur to es waretu ūawu ūinojumu par leetas ūaf-
tikko puūi nobeigt. Par leetas politikkō puūi runās mans ūrafzijas beedrs.

Presidentū J. Tūchakūte: Wahrds Rudewizam.

U. Rudewitz (sozialdemokratū): Pehz wiūas ūhis faktu wirnes
man ūewiūūi dauds nebuhtu ūakams, jo dauds jau ir iūteiktis ūakarā ar ziteem
tamlihdūigeem notikumeem, kas gan naw bijuūi tik ūilgti, bet tomehr lihdūigi.
Tā kā paruna ūaka: „Suns ūpalwu met, bet nemet iūfumu“, tad tas man
ir ūafaka par waldbibu un perūonam, kas te atbild wiūos gadijumos. Ko
teiza apūardūibas ministrū? Wiūūch iūzehla muħū preekūchā galwenām kaħrtām
2 faktus: to, ka ūapulze un weetejee eedūiħwotaji ir loti ūaūhutufūi pret
sozialdemokrateem, tā tad. pats par ūewi ir ūaprotams, ka wini wareja troūūūnot
un zelt ūlandalu pret sozialdemokrateem. Otrs arguments bij tas, ka polizija,
kurai wajadūeja ūahtees pret ūheem notikumeem, naw warejuūi iūpildit ūawus
peenahlumus, kā tas ir bijis wajadūigs, tomehr tahlaū wina ir iūturejuūes
preekūūiħmigi un kaħrtigi. Ja, ko tad zitu waldbibas preekūūahwi war
teikt, ka polizija ir ūahwejuūi ūawa uūdewuma augūtumos. Weidsot naħū
un teiks, ka Latwiā walda teekūka eekahrta u. t. t. Apūardūibas ministra
kuūngū ūazija, ka tiklihdū waldbiba ir dabujuūi ūinas par notikumumu, tai paūchā
nakti uū kabineta leħmumu komisija ir dewufes turp, kai iūmekletu ūcho leetu.
Bet iūrahdas, ka ar wiūeem ūaweem iūmekleūchanaū lihdūeekem, ar wiūu ūawu
teekūko ūajuhtu un wiūu ūawu leelo apneħūchanaū un preekūūiħmigo zen-
ūchanaū nowehrūt ūahadus notikumus, par ūureem blafus minot apūardūibas
ministrū iūteizās, ka tahdi naw wehlami Latwiā, wiūūch tikko ūadūirdejis, ka

leitnants Lahzis tur bijis lihdsdalibneeks. Schai komisijai pat naw isdeweess konstatet faktisko polizistu staitu, kas bijis pehz winas sinam 6 lihds 7. Schis arguments der preeksch tam, lai nostahditu polizistuss isdewiga lomâ, ka winu bijis masaf un tee naw warejuschi nefo darit. Es saprastu scho sinojumu, ja to sneegtu kahds no teem eeredneem, kas peedaltjuschees grantinâ, bet nefaprotu, ka apfardsibas ministrs wal dibas wahrda nahf un sata to. Tahlaf redsam, ka aisbraufuschi diwi Satwersmes Sapulzes lozekli pehz tam, kad jau bija manams, kahdus resultatus ir safneegusi wal dibas komisija, un pahri deenu laika konstateja wifus wainigos, tee prot peeet flahf teem zilwekeem, par kureem juhs safaf, ka teem ir tikai fashutums pret sozjaldemokrateem; atrod wainigos un issin wifus. Un luhdsam pahrllezinatees, waj tas leezibas ir wiltotas un waj tee leezineeki ir paschu darinati. Gefams juhs nebuhsheet pahrllezinajuschees, jums naw pamata winus apschaubit un apstriedet. Schi komisija pahris deenu laika atwed mums noteiktas sinas par to, fur notikusi organizacija, ka un kas winu organiseseis. Jhs fakot, organizesjuschas weetejas semneeku faweenibas aprindas. Turigatee faimneeki fagahdajuschi dseramo un kopâ ar teem armijas lozekleem, furi bijuschi wineem pallausigi un padewigi, ir to isdarijuschi.

Daubfahrt mehš esam runajuschi par to atmosferu, kahdâ tas ir eespehjamš. Sche jafafa, ka mehš dsihwojam tahdâ teesista walsti, fur katrs mirstigs pilsonis, kas ir spehjigs pateesibu teikt, nedrihtst winu teikt. To mehš konstatejam noklausotees to materialu, kahdu mums sneedsa muhsu frakzijas beedri un no otras pufes sneedsa apfardsibas ministrs. Winsch tikai isteiza daschas warbuhtibas, ka tas warejis buht un azimredstot tas bijis ta. Winsch runaja par labu wal dibai un winas ismekleschanas komisijai. Un weens no teem argumenteem, kas figure apfardsibas ministra sinojumâ, tas ir ta proklamazija, kuru tur ir isplatijuschi sozjaldemokratu frakzijas beedri. Ta proklamazija ir gahjusi zaur zenjuru, nodrukata un tur ir passaidrots par agrarjautajumu. Es domaju, ka man buhs leelafas moraliskas teesibas teikt, ka tai proklamazijai ir wairaf peekrischanas, nekâ teem polizisteeem, kas wal dibas wahrda sit sozjaldemokratu un zitus. Schi proklamazija esot bijusi wainiga un usfuhdijusi mafas pret sozjaldemokrateem. Tas jau ir labi un jauti, bet leeta ir ta, ja mehš sinam, kas ir bijuschi schee usbruzesi un siteji, tad isnahf, ka wina ir usfuhdijusi tos dschrajus. Proklamazija, ir bijusi wainiga, ka sapulzesjuschees 7. februaru pee Mellupa, kursch, stary zitu minot, ir leti schaubiga persona, ko wardes apleezinat ari weens otrs no flahtesofcheem, kam ir bijusi ar winu darischanâ. Es jautaju apfardsibas ministrim, waj winsch teescham domâ, ka proklamazija ir usfuhdijusi tos bagatafos faimneekus un zitus us fischanu un dserchanu? Tee notikumi, furi azumirkli stahw muhsu preekschâ, un es negribu fewischi plaschi un wispusigi par wineem runat un tos iszelt, jo winu politiska nosihme, safarâ ar ziteem gadijumeem, ir deefgan wispusiga un plaschi iszelta. Man schheet, ja ir kahds, kas runâ par demokratisku un teesistu walstis eefahrtu schahdâ momentâ, tad tas maldas, un ja kas pateesibu grib teikt, tad masakais wineem ir jafafa, ka schis wal dibas sinojums, kuru mums te sneeds, ir neapmeerinoschs un, pirms mehš pahrejam us muhsu tahlako deenas fahrtibu, es gribu redset, waj buhs kahds zilweks, kas teiks, ka tas ir apmeerinoschs (Uplausi pa freisi).

Presidents J. Tschafste: Wahrds peeder Pabehrsam.

J. Pabehrs (Latgales semneeku partija): Augsti godatâ sapulze!

Savas frakcijas wahrda es peeweenojos Goldmana funga isteiktam domam, ka Bolwu notikumi ir wizrupjaka fahrtâ meschonigi un tee wisttingraki jano-foda. Ustahschanas pret Zahlischa fungu ka Satwersmes Sapulzes lozekli nošimē ari Satwersmes Sapulzes apsaimoschanu, jo Satwersmes Sapulzes lozekļa persona ir garanteta ar Satwersmes Sapulzes likumu. No šchis puses Bolwu fatis nosodams wisttingrakâ fahrtâ. Bet es newaretu peekristi Rudewiza un Dselischa kungeem, ka waldibas roka buhtu organisejuse schos meschonigos notikumus. Faktiskais materials; ko Dselischa kungs zehla preekschâ, nelezinaja, ka te buhtu bijusi daliba no waldibas puses. Warbuht, ka te ir nehmuschi dalibu meerteefnesis, polizijas preekschneeks, waj zits tahds kungs, bet ne waldiba. (Sarunas-pee sozialdemokrateem). Pee-laidisim, ka schis waldibas weeta ir juhsu, sozialdemokratu waldiba un mehš, pilsoni esam oposizija. Lai gahstu juhsu waldibu, mehš farihofojam tautas fanulzi un prowofatoriska zela isjauzam sapulzi un peetaujam Satwersmes Sapulzes lozekli. Un tad mehš zelsim preekschâ interpelazijas, to tad juhs fazifat? Waj juhs fazifat, ka juhsu waldiba ir wainiga, ja ari Satwersmes Sapulzes lozekli tiktu aissfahrti? To juhs nefazifat. Mehš satam, ka waldiba schini leeta naw wainiga. Bet kas atteezas us poliziju, tad man jafata, ka polizija Latgalē stahw loti semâ pakahpē un tapehz es waru peelaisi, ka no polizijas puses nebija sperti foli, lai tos notikumus nowehrstu. Bes Bolwu notikumeem ir wehl ziti notikumi, ka peemehram Ustahsinâ, fur pate polizija bij wainiga pee semneeku prahtu fazelschanas. Tapehz schai sinâ mehš peelaischam, ka no polizijas puses warbuht nebij sperti wisi foli, lai Bolwu notikumus nowehrstu. Es domaju, ka ja no polizijas puses buhtu tikuschi sperti wisi foli, tad polizisti buhtu staigajuschi tapat safeetam galwam, ka staigaja Zahlischa kungs. Kas sihmejas us to faktisko materialu, furu mums zehla Dselischa kungs preekschâ, tad jafata, ka schis faktiskais materials nemas muhs newar pahrleezinat. Schis materials wifs ir dibinats us weenpuseju leezineeku leezibu pamata. Un pats Dselischa kungs ari naw teizis, ka winsch buhtu domajis nopratinat ari tos, kas ir apwainoti — meerteefnesi un polizistus. Tatschu skaidra leeta, ka katrâ leeta weena puse aifrahda us weenu un otra puse us otu. Ja juhs gribat taisnibu dabut, tad jums katrâ sinâ janopratina polizijas preekschstahwji, tee, furus juhs atsihstat par wainigeem, un tad juhs warbut atradiseet taisnibu. Bes tam leezineeku peerahdijumi, winu leezibas, ir loti apschaubamas, loti pretrunigas daschâs weetas. Jau tas ween, ka tahds kungs Awotinsch skaitotees par semneeku saweenibas lozekli un stahwejis us semneeku saweenibas karaksta wehleschanas, leezina, ka leezineeku leezibam newar tizet, ka tās wajaga pahrbandit un tikai tad mehš dauds mas nopeetnafi warefim tās apspreest. Es sinu, ka Latgalē semneeku saweenibas listes wehleschanas pawisam nebij. Latgales semneeku partijas listē Awotina naw. Kristigo semneeku saweenibas listē Awotina ari naw. Tâ tad neweenâ semneeku partijas listē Awotinsch naw bijis, bet leezineeki noteikti runâ un apleezina, ka Awotinsch bijis us semneeku saweenibas listes. Kâ mehš waram tizet tahdeem fatteem, tahdam leezibam? Bes tam, no otras puses, es gribetu norahdit, ka Bolwu notikumi naw tahds gadijums, kursch warbuht buhtu organisets ar teeschu nodomu. Es gribetu teikt, ka ta atmosfera, fahdu sozialdemokratija ir radijusi (trofnsis pa kreisi) ir tahda, ka semneeki newar ar labu prahtu noklausitees sozialdemokratijas preekschstahwju runas. Bruno

Ralninsch ir loti ufbudinats, bet es teifschu, ka par teem darbeem, ko juhs, Bruno Ralnina funks, padarijat Romanowa celā 25, kur juhs karawihram sobus issitat, ir nahzees samakst Zablischam ar sawu galwu. Ir peerah-dijumi, ka funks Lahzis, kurfch atbrauzā uš Bolweem no frontes joslas, brauzā turp taisni tapeh3, ka winsch domaja, ka us scho sapulzi braufs Bruno Ralninsch. Lahzis gribejis atreebt par saisto tareimi. Juhs, fungi, eseet radijuschī tahdus apstahklus. (Troffnis, sauzeens no weetas: Juhs eseet lihdsdalibneeks!). Rungi, juhs sineet, ka Bolwu pagasis wisgruhtaf pahrzeeta leelineeku laimetu un ka komunistu komisarš no Wez-Gulbenes darija pret Bolwu pagasta rentneeteem wisgruhtafos waras darbus. Tapeh3 tagad Bolwu semneeks, isdsirdis par sinamu komunistu ideju aistahwešchanu warbuht ari no schis sapulzes sinama spahrna, newar palikt weenaldisgs un newar usklaufitees to zilweku runas, kas usstahjas no schi spahrna. Bes tam, fungi, Satwersmes Sapulze mehs dsirdejam runataju, kurfch bija sozialdemokratu preekshtahwis, — tas runadams par semeš reformu isteizās: juhs, latgaleeschu preekshtahwi, nebraufseet us Latgali, jo juhs tur gaida ar rungām. Juhs, sozialdemokrati, gan eedami us Satwersmes Sapulzes wehleschanam, sihmejat rungās sawos plakatos, juhs par rungām wifu laifu runajat un tagad juhs tās rungās pašchi plaujeet. Juhs pašchi eseet radijuschī to atmosferu, kad naw eespehjams wairs eewest sapulzes brihwibu. Man ir materiali par juhsu istureschanos pret pilšoneem. Juhs no schis augstās sapulzes katedra weenmeh̄r sakeet, ka pilšoni esot tee wainigee, furi mušnot sawā prešē un sawās sapulzēs pret sozialdemokrateem. Es jums zelschu preekschā materialus. 17. oktobri pagahjušchā gadā Jrlawas pagasti notika tautas sapulze. Tur bija eeradufchees ari no sozialdemokrateem kahds Satwersmes Sapulzes lozeklis, kura naw wairs schini pasaulē, un schis Satwersmes Sapulzes lozeklis, runadams par agrarjautajumu, isteizās: „Tee 17 noschehlojami tautas atkritumi, furi nodewa Latwijās tautu agrarjautajumā isschiršchanā. (Sauzeens no weetas: „pareisi!“) Ja tas ir pareisi, tad pareisi ir ari tas, ka juhs eseet komunistu peekriteji. Juhs kafat, ka mehs kuhdot tautu pret jums; mehs kafam, ka juhs kuhdat to pret mums un tas ir par eemeslu tam, ka ir radufees tahda atmosfera, ka semneeks newar wairs juhs zeest. Es nemšchu rofā to pašchu proklamaziju, par kuru runaja Goldmana funks, tas ir: „Latgales darba laudis!“ (Sauzeens no sozialdemokrateem: „Laidis walā!“). Proklamazijā fazits, ka Latgales preekshtahwi nodewufschī tautu, islihgušchi ar muischneekeem. (Sauzeens no weetas: „Pareisi!“) Jit tas pareisi to mehs redsam no apseetas Zablischā galwas. Tahlat juhsu preekshtahwi neleetas ne sinot, ka Widsemes un Rursemes turigu šaimneeku dehli teel bareem škapeti us Latgali par tšhinawneekeem un waldineekeem, lai taisitu sew špihdošchu karjeru.“ Es teifschu, ka tee ir neween semneeku šaweenibas, bet ari sozialdemokratu preekshtahwi. (Sauzeens no kreifās pušes: „Pahri par robeschu!“) Pahri robeschu ari, bet dara loti leelas nekahrtibas. (Sauzeens: „Apzeetinati naw?) Warbuht wini to pelnijuschī un mehs to ari gribetu, lai wini tiftu apzeetinati. Wini tās nekahrtibas dara newis politiskā finā, bet kufulnemešchanā un zitās leetas. Juhs, fungi, to loti labi sineet, bet jums jadsen demagogija un ar to noluhku laistas lapinas „Latgales darba tautai“, bet panahlumi ir tee, par kureem ne weenu reisi mums stahstija Zablischā funks. Pee wišām schim proklama-

zījam un Satwersmes Sapulzes lozekļu runam par rungām peeweenojās wehl tas behdigais fakts, kuru zeenijamais Bruno Kalninsch isdarijis Romanowa eelā 25. (Bruno Kalninsch: „Pa eizos par goda israhdišhanu!“) Muhsu armijas dalās labi ir nowehrtejuschas Bruno Kalnina usstahšchanos un karewja peekauschanu un tapehž nemas naw brihnumš, ka fara wihri braufuſchi no frontes us to ſapulzi, kurā gribejis nemit dalibu Kalninsch, bet tursch apdomajeēs un tomehr naw brauzis, bet fuhtijis Zähliti — tahdu newainigu zilweku, par kuru es apgalwoju, ka tas nekad newaretu turet runu, kas ſazeltu lauſchu prahtus. (Troſfnis pa kreiši.)

Prezidents J. Tſchakſte (swana): „Es luhgtu kungus nerunāt ſtarpā!“

J. Pabehrs (turpina): „Juhš eſat radijuschi to atmosferru, kurā naw eespehjams ſtrahdat. Mehš, pilsoni, neeſam wainigi un naw wainiga ari waldiba. Rahda ari waldiba nebuhtu, bet ko juhs ſehſat, to juhs plauſat. Ja pee ſchi wiſa juhs peeweenofat to, ka wiſpahr Latwijā un ſewiſchi Latgalē pa fara laitu un ſewiſchi leelneeku laiķā likumibas aſina iſſudusi, — ari ſozialdemokratos ta ir iſſudusi, jo kufuknehmeji ir ari ſozialdemokratu ſtarpā, tad mums ir ſaprotama leeta, ka polizija pee labafās gribas newarēs nowehrſt notikumus, lihdsigus Bolwu notikumeem. Lai tas nenotiktu, tad jums wajaga mainit ſawu ſtahwokli, ſawu iſtureſchanos pret pilſoneem. Tad juhs wareſat droſchi braukt us Latgali. Bet ja juhs palikſat pee ſawas lihdsſchinejās iſtureſchanās, tad ko juhs lai nedaritu, juhsu brauſšana us Latgali newar buht droſcha (ſauzeeni pa kreiši: „Juhš eſat lihdsdalibneekš!“) Mehš eſam pret to un ari polizija ir pret to, bet naidš pret ſozialdemokra- teem ir un buhs tiſ leelš, ka polizija neſpehš to ar eerotſcheem apturet. Gewehrojot wiſu ſazito, muhsu frakzija atrod, ka waldibas atbilde interpela- zijas leetā ir apmeerinoſcha. (Sozialdemokrati applaudē, troſfnis ſahlē; ſauzeeni: „Semneeku nemeeri Latgalē“).

Prezidents J. Tſchakſte: Wahrds Dſelſitim.

R. Dſelſits (ſozialdemokrats): Es nemu wahrdu tiſtai tamdehl, ka te Satwersmes Sapulzes lozeklis Pabehrs ſazija, itķa es buhtu iſteizeēs, ka waldiba teeſchi buhtu nehmusi lihdsdalibu Satwersmes Sapulzes lozekļa Zählitſcha peekauschanā. Wiſpirms es to neeſmu teizis (Pabehrs no wee- tas: „Bet juhsu frakzijās lozeklis iſteiza waldibai neuſtizibu“), bet gan es domaju, ka mums wiſeem tatſchu wajadsetu buht ſkaidrš, ka ja peekauschanā peedalaš waldibas preekſhtahwi us weetaš, t. i. weetejā polizija, ka pee peekauschanas organieſchanas ir peedalijeēs weetejais meerteſneſis, tad tatſchu atbildiba par to triht us waldibu. Waj ne tā? Es domaju, ka taiſni ar to, ka lihds ſchim wiſos tamlihdsigos gadijumos, peemehram, kad mehš apſpreedām ſche Leepajas notikumus, kad mehš runajām ſche par uſbrukumu ſozialdemokratu kongreſam, ka wiſos ſchajos gadijumos Satwer- ſmes Sapulzes wairakums un waldiba noſtahda jautajumu tā, ka tur patee- ſibā neſas naw hijs, ka galu galā wainigi ir paſchi ſozialdemokrati, ķa to tagad darija Pabehrs kungs; top rahdita ta atmosfera, kurā ſchee grantini noteē. Es neſen dſirdeju tahdu ſpreedumu: „Tas teeſa, Satwersmes Sapul- zes wairakums un waldiba noſoda ſchos notikumus, bet tomehr us ahreeni paleē tahds eespaids, ka Satwersmes Sapulzes labam ſpahnam un wal- dibai neſos naw pretim, ka ſozialdemokrati druſtku teeē eekauti.“ Tas pil- nigi gaiſchi tagad iſſtan no Satwersmes Sapulzes lozekļa Pabehrs runas, jo atķal galu galā par wainigeem tiſta noſtahditi paſchi ſozialdemokrati.

Pabehris no weetas: „Juhš tō atmosferru radat!“ Ak mehš šho atmosferu radam? Tee leezineeki nepeeder pee muhšu aprindam, tee ir juhšu aprindu zilweki, šaimneeki, kas leezina, ka tas kautinšch bijis eepreelšch organiseets. Tahlak juhš šakeet: „Ja, armija pret jumš ustahjas.“ To šazija ari waidibas preelšchštahwis pee Leepajas notikumū apšpreeschanas. Wiašch teiza, ka armija newarot pazeest sozialdemofratūs. Es domaju, ka ismekleschanaš materiali dod štaidruš peerahdijumūs, ka leitnantu Lahzi par wišu armiju gan newarēs šaukt un tas ir špezieli tizis issauktis preelšch šchi šlawenā darba. Šchahdu atmosferu rada taišni ta plahšteru politika, ko juhš lihdi šchim ešeet peekopušchi. Juhš weenmehr ešeet mehginajušchi kertees newis pee šlimibas šafnes un ta ir, tā mehš ne weenreis ween esam ašrahdijušchi, paštahwošchā waldbibas politika, bet juhš ešeet notikumūs usštatijušchi tā atšewišchfus gadijumūs un ešeet nonehmūšchi waldbibas atbildibu par wineem. Juhš, tā šafot, ešeet publejušchees toš augonūs, kas parahdas ahrā no šchi šlimā organisma, nonehrst ar plahštera palihdšibu. Mehš domajam, ka teescham ir peenahzis beidsamais laišs, kad Satwerimes Sapulzes wairakumš, mašafais tee kungi, kas sehšch zentrā, reis beigs likt plahšterūs uš šcheem augoneem un keršees pee šlimibas isnihzinašchanaš.

Presidentis J. Ščhakste: Ir eesneegts preelšchlikumš pahtraukt sehdi. Pahtraukumš uš 10 minutem.

(Pahtraukumš no 8.50 m. lihdi 9.15).

Presidentis J. Ščhakste: Satwerimes Sapulzes sehde turpinās. Ir eesneegtas pawišam 3 pahrejas formulas. Pirmā ir eesneegta no Rudewitza, Zeelena, Zelma, Moriza u. t. t. un šfan tā:

„Satwerimes Sapulze, noklausotees waldbibas atbildi uš peeprašijumu, atšihst to par neapmeerinošchu un pahreet uš nahšošho deenas šahrtibu.“

Otra pahrejas formula, parakšita no Pabehrša, Rubula, Trašuna un ziteem, šfan tā:

„Noklausijūšes ministra atbildi uš sozialdemofratu peeprašijumu par Satwerimes Sapulzes ložekla Šahlšcha peekaušchānu tautas šapulžē Bolwoš. Satwerimes Sapulze 1) wiššingrafi nošoda tamlihdšigus waras darbus pret Satwerimes Sapulzes ložeklu neaiššfaramibu un šapulšchu brihwibu, 2) atšihst, ka wainige šaujami pee wišbargakās atbildibas, un pahreet uš deenas šahrtibu.“

3. pahrejas formula šfan tā:

„Satwerimes Sapulze, noklausijūšes Apsardšibas ministra atbildi uš interpelaziju par Satwerimes Sapulzes ložekla Šahlšcha apwainošchānu darbeem Bolwoš, un šekojošchas debates, nolēmj usdot waldbiai: 1) eewadit teejas ismekleschānu par peršonam, kuras ušrahda tā wainigos sozialdemofratu runatajs Dielšittis; 2) špert noteiktus šofus preelšch konstituzijā garanteto pilšonu neaiššfaramibas un šapulšchu brihwibas nodrošinašchanaš un pahreet uš tahlako deenas šahrtibu.“

Parakšita no Antona, Ofola, Gailšcha, Banera u. t. t. Es liššchu uš balsošchānu wehšturiškā šahrtibā eesneegtas pahrejas formulas. Es liššchu pa preelšchu uš balsošchānu tā pirmo no sozialdemofratu frašzijas eesneegto pahrejas formulu, kura šfan tā:

Satwerfmes Sapulze, noklausotees waldibas atbildi uf peeprajijumu, atsiht to par neapmeerinoschu un pahreet uf nahfoscho deenas fahrtibu.

Luhdsu pazeltees toš, kas ir par scho pahrejas formulu. Tagad luhdsu pazeltees toš, kas ir pret pahrejas formulu. Luhdsu pazeltees, kas atturas no balsfoschanas. Balsfoschanas isnahkums: par scho pahrejas formulu nodotas 53 balsis, pret 67 un atturejuschees 8. Ta tad schi pahrejas formula atraidita. Tagad nahfoscha pahrejas formula, kuru parastijuschi Pahehrfs, Trafuns u. t. t. Waj augsta sapulze atzeras winas satoru? (Balsis: „Nolassit!“) Peh3 fahrtibas rulla wina janolasa, ja kahds to wehlas:

„Noklausijuschees ministra atbildi uf sozialdemokratu peeprajijumu par Satwerfmes Sapulzes lozetka Zahlischa peetauschanu tautas sapulze Wolwos, Satwerfmes Sapulze 1) wisstingraf nosoda tamlihdfigus waras darbus pret Satwerfmes Sapulzes lozetku neaiffkaramibu un sapulschu brihwibu, 2) atsiht, fa wainige sauzami pee wisbahgatäs atbildibas, pahreet uf deenas fahrtibu.“

Es liffchu scho pahrejas formulu uf balsfoschanu. Wahrds Buschewizam.

U. B u s c h e w i z s (sozialdemokrats): Es leeku preeschâ scho preeschlikumu fadalit diwäs daläs. Par pirmo dalu, fa notikumš nosodams, domaju, balsos katrs. Bet kas attezas uf otru dalu, kura teifts, fa wajaga atstah tagadejai waldibai wainigos faukt pee atbildibas, tai waldibai, kura ar sawu sinojumu un istureschanos zitos tamlihdfigos notikumos peerahdijusi, fa wina lihds schim to naw darijusi, fa wina to nespeh darit un fa wina to ari negrib darit, tad schai dalai peeweenotees mums naw eespehjamš, jo balsot par kaut ko tamlihdfigu nosihmetu neisturetees pret notikuscho ar peenahzigu nopeetnibu.

Presidentš J. Tschakste: Preeeschlikums ir eesneegts pahrejas formulu dalit. Es luhgschu preeschkrinataju eesneegt preeschlikumu rakstifti, jo winsch man jaleek, fastana ar fahrtibas rulli, sapulzei preeschâ isschirt. Preeeschlikums skan ta:

Leeku preeschâ pahrejas formulu dalit diwäs daläs: 1) par notikumum nosodischanu un 2. wainigo sauschanu pee atbildibas.

Sastana ar 118. pantu winsch jaischfir Satwerfmes Sapulzei. Es liffchu scho preeschlikumu uf balsfoschanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir par wina peenemschanu. Es luhgschu pazeltees toš, kas ir pret scho preeschlikumu. Weidsot luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsfoschanas. Balsfoschanas isnahkums ir schahds: par dalischanu issazijuschees 62, pret to 22, un atturejuschees 46. Ta tad 68 pret 62. Preeeschlikums attriht. Es liffchu tagad no Pahehrfa un ziteem eesneegto pahrejas formulu uf balsfoschanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir par scho pahrejas formulu. Tagad luhdsu pazeltees toš, kas ir pret scho pahrejas formulu. Weidsot luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsfoschanas. Balsfoschanas isnahkums: par scho pahrejas formulu nodotas 65 balsis, pret to 1, atturejuschäs 64, ta tad 65 pret 65. Es liffchu scho pahrejas formulu otreis uf balsfoschanu. Luhdsu wehlreis pazeltees toš, kas ir par scho pahrejas formulu. Tagad luhdsu pazeltees toš, kas ir pret scho pahrejas formulu. Weidsot luhdsu pazeltees toš, kas ir atturejuschees no balsfoschanas. Balsfoschanas isnahkums tas patš: 65 pret 65. Es luhdsu staititajus nostahtees pee durwim un luhdsu iseet lauka toš, kas ir par scho pahrejas formulu. Tagad luhdsu iseet lauka toš, kas ir pret pahrejas formulu. Naw. Tagad weidsot luhdsu iseet lauka

tos, kas ir atturejushees no balsoschanas. Balsoschanas isnahkums sekoschais : trescho reisi balsjot israhdas, ka par scho pahrejas formulu nodotas 64 balsis un atturejuschās 66. Tā tad schi pahrejas formula ari atkriht. Treschā pahrejas formula.

„Satwerimes Sapulze, noklausijusēs Upsardsibas ministra atbildi uf interpelaziju par Satwerimes Sapulzes lozetta Zahlischa apwainoschanu darbeem Bolwos un sekosjoschās debates, nolemj usdot waldbiai: 1) eewadit teejas ismekleschanu par personam, kuras usrahda, tā wainigos sozjaldemokratu runatajs Dselstis; 2) spert noteiktus solus konstituzija garanteto pilsonu neaisstaramibas un sapultschu brihwibas nodroschinatschanai un pahreet uf tahlako deenas fahrtibu.“

Es liffschu scho pahrejas formulu uf balsoschanu. Luhdsu pazeltees tos, kas ir par scho pahrejas formulu. Par scho pahrejas formulu nodotas 18 balsis, kas azimredstot ir nepeeteefoschs staitis. Tā tad, ari wina atkriht nost.

Pahrejet uf tahlako darbibu, man japasino, ka minoritates ir eefneeguschas pasinojumu, ka paschwaldibas komisija wina delegē Magnusa weetā von Firkfu. Gebildumu naw — peenemtis.

Es luhdsu redakzijas komisiju sneegt sawu sinojumu.

Referents D. Waldmanis: Pee likuma par ziwil stahwofla aktu registreschanu man redakzijas komisijas usdewumā ir jazel preekschā sekoschi pahrlabojumi. 2. nodalijumā ir teizeens: „jaewed basnizas grahmatās tās paschas sinas, kahdas paredsetas dsimtsfaraustu nodalas laulibu registri“. Redakzijas komisija leel preekschā strihpot wahrduš: „kahdas paredsetas“ un winu weetā likt „kas paredsetas“; wahrda „registrim“. Tani pat nodalijumā wahrdi „ne wehlati“ weetā likt weenfahrshi „ne wehlat“. 5. nodalijumā wahrdi „no eeinteresetām personam“ likt weenfahrshi „eeinteresetām personam“. Tahlak „registrazijas nodalas grahmatās“ weetā likt „registrazijas nodalu grahmatās“. 2. pantā „isnehmumus“ weetā redakzijas komisija leel preekschā „isnehmumus“. 4. pantā strihpot wahrduš „peefriht peelikumā pee“ un ta weetā likt sekoschos: „pehdejām peenahlas schi panta peelikumā paredsetee nodokli“. Peešihmē wahrdu „paschwaldibu eestahschu teritorijas“ weetā likt „paschwaldibas eestahschu teritoriju“. 6. pantā pahrgrosijums ir schahds: teikumumu „no personam, kuras safneeguschas 25 gadu wezumu“ eewest pehz wahrdeem „ispildu organs“. Tani pat paragrafā wahrdu weetā „peeder tās paschwaldibas weenibas“ likt „ir tās paschwaldibas weenibas“. Wahrdu „schai“ weetā likt „schini“ un beigās wahrda „pantā“ weetā likt „pantos“. 8. pantā nodalijumus „1., 2., 3.“ apsihet pehz muhsu tradizijam ar burteem „a, b, c“. Wahrda „radneefeem“ weetā likt „radineefeem“, eeleefot eekschā burtu i. Wahrduš „lihdsi skaitot“ rakstit tā weenu wahrdu „lihdsiskaitot“. 11. pantā ir teiftis „peeder weetejeem meerteefnescheem“, tai weetā fazit „ir weetejeem meerteefnescheem“. Wahrdā „eeintresetās personas“ likt pehz burta t burtu e. 12. pantā teizeenu „weetejaiš meerteefnesiš“ pahrnešt un likt preekschā wahrdam „atradis“. Tani paschā teizeenā wahrda „schai“ weetā likt „schini“. 16. pantā „teefleetu ministrija“ tā ihpaschwahrdu rakstit ar leelo burtu. Tad „eestahschu rehkinu“ weetā likt „eestahschu rehkina“. 17. pantā wahrdu „nepeeteef“ pahrnešt un likt pehz wahrda „grahmatās“. 18. pantā wahrdu „schai likumā“ weetā likt „schini likumā“

19. pantā wahrdu „faut“ islaist; wahrda „atteezigajā“ weetā list weenfahršči „atteezigā“. 22. pantā „ministru kabineta“ tā ihpašchwahrdu rakstīt ar leelo burtu. 23. pantā wahrda „atteezigajā weetā“ list „atteezigā“. 24. pantā wahrdu „wišā gada laikā isdarami eerastii“ weetā list „isdaramee eerastii“. 28. pantā wahrdu „div eksemplaroš fewiščšs personu šarastšs“ weetā list „atfewiščšs personu šarastšs“, „tai gadā“ weetā list „tani gadā“. 29. pantā wahrdu „nosuhtamaš ne wehlaš tā lihds“ weetā list „nosuhtami ne wehlaš tā lihds“. 34. pantā wahrduš „nelikumibaš atsihššanu no teešas pušes“ isteikt weenfahršči — „nelikumibaš atsihššanu no teešas“, wahrdu „pušes“ strihpot. Tai pašā pantā wahrdu „atteezigajām nodalam“ weetā teikt weenfahršči „atteezigām nodalam“, un wahrdu „šai pantā“ weetā list „šini pantā“. 35. pantā wahrdu „teešas špreeduma norastu“ weetā list „norastii“. Tad 36. pantā wahrduš „nefawejotees nosuhta“ weetā list „nefawejošči nosuhta“. 41. pantā wahrdu „tai nodalā“ weetā list „tani nodalā“. 43. pantā wahrdu „iščetrpadšmit deenu laikā“ weetā list „iščetrpadšmit deenu laikā“ burtu a strihpot. 45. pantā teikumā „peenahšums pašnot par behrneem, kaš dšimuschi šlimnizāš“ teikt newiš „kaš“, bet „kuri dšimuschi šlimnizāš“. 46. pantā teikumā „pašinojumu zaur zitu personu“ teikt newiš „zaur“, bet „ar“. 47. pantā „nodalijumuš 1., 2., 3., 4. apšihmet ar burteem a, b, c, d. Peeshimē „šai pantā“ weetā list „šini pantā“. 48. pantā wahrdu „tai leetā“ list „tani weetā“. 51. pantā wahrdu „nefawejotees“ weetā list „nefawejošči“. 52. pantā nodalijumuš 1., 2., 3., 4., 5. apšihmet ar burteem a, b, c, d, e. Teikumā „dšimuniš, domajamais wezumš“ u. t. t. teikt newiš „domajamais“, bet „ščeetamais“. 59. pantā nodalijumuš 1, 2, 3, 4, 5, 6 apšihmet ar burteem a, b, c, d, e, f. Warda „radneekš“ weetā list „radneekš“, pehž wahrda „pilšehtā“ list strihpiniu. 62. pantā nodalijumu ziparu 1., 2., 3., 4. weetā list hurtuš a, b, c, d; wahrdu „domajamais wezumš“ weetā list „ščeetamais wezumš“ un 4. nodalijumā tāpat „domajamais nahweš zehloniš“ weetā list „ščeetamais nahweš zehloniš“. 65. pantā nodalijumuš 1., 2., 3., 4., 5. apšihmet ar burteem a, b, c, d, e. 68. pantā „walššs štatistiškai pahrwaldei“ rakstīt ar leelo burtu. Beigāš wahrdu „jaisfuhta ne wehlaš“ weetā list „išsuhtamaš ne wehlaš“. Pee peelikuma I. pantā nodalijumuš 1., 2., 3., 4. apšihmet ar burteem a, b, c, d; 4. pantā warduš „šai peelikumā“ weetā list „šini peelikumā“.

Prešidents J. Ščakste: Waj buhtu kašdi eebildumi pret ščeem pahrlabojuumeem? Ja naw, tad tee ir peenemti.

Lihds ar to ščis deenas šehde teek šlehgta. Nahkošā šehde riht plkst. 5 pehž pusdeenas.

(Šehdi šlehdi 9.55 wakarā).

Satweršmes Sapulzes isdewums

Krahjumā pee A. Gulbja, Rīgā.

